

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ З ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

**«ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ, МЕТОДИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ
АСПЕКТИ»**

Матеріали науково-практичного семінару, 28 листопада 2019

УДК 336.763

Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспекти : Матеріали науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листоп. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2019. – 232 с.

Редакційна колегія:

Наливайко Л.Р. – д.ю.н., професор, заслужений юрист України;
Лазарєв В.О. – декан факультету економіко-правової безпеки, к.ю.н., підполковник поліції; **Кубецька О.М.** – завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем економічної безпеки, к.е.н., доцент;
Санакосєв Д.Б. – завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, к.ю.н., доцент.

Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспекти : Матеріали науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листоп. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2019. 200 с.

ЗМІСТ

		Стор.
Баранов С.О.	Актуальні проблеми виявлення, розкриття та розслідування корупційних злочинів	8
Вакулич М.М.	Економічна злочинність в Україні в контексті формування концепції управління інвестиційним кліматом: практичні аспекти	11
Дараган В.В.	Щодо проблем реформування окремих суб'єктів протидії злочинам у сфері економіки	14
Дмитренко К.В.	Розслідування злочинів у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики	18
Киценко Д.М.	Новые правила банкротства – новые правила для бизнеса	20
Кірін Р.С.	Проблема адекватності покарання за незаконне видобування корисних копалин	23
Козелецкая Н.И.	О либерализации уголовной ответственности за преступления против порядка осуществления экономической деятельности в республике Беларусь	27
Кубецька О. М., Лазарєв В.О.	Протидія економічним злочинам: теоретичний аспект	30
Логвиненко Б.О.	Окремі аспекти протидії економічним правопорушенням у сфері охорони здоров'я	33
Недов Р.С.	Щодо кваліфікації окремих способів скоєння злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі інтернет	35
Некlesa О.В.	Організація виявлення та розслідування злочинів при здійсненні закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади	38
Однолько І.В.	Інституційні механізми запобігання корупційним злочинам	44
Омаров Е.А.	Уголовные правонарушения в сфере экономической деятельности: количественно-качественный анализ уголовной статистики	46
Остапенко Т.М.	Фінансове шахрайство у сфері заробітної плати	51
Палешко Я.С., Сидорова Е.О.	Корупція як економічний злочин	52

Паршина М. Ю.	Економічна безпека в системі управління соціально-економічним розвитком регіону	55
Паршина О.А., Паршин Ю.І.	Кримінальні правопорушення за видами економічної діяльності: стан та тенденції	58
Пекарський С. П.	Економічне шахрайство у банківській і кредитно-фінансовій системах	61
Пеньков С.В., Волошина М.О.	До питання декриміналізації діянь передбачених ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво»	63
Пришляк О. В.	Проблеми правозастосування у протидії економічній злочинності в ОСББ	67
Савченко Ю.В., Поляновська Б.С.	Правовий статус та розвиток криптовалют	69
Санакоев Д.Б.	Актуальні питання підготовки працівників підрозділів національної поліції спеціалізації «Фінансово-економічна безпека»	73
Соломіна Г.В., Кулініч О. В.	Методологічні засади фінансових розслідувань економічної сфери	78
Сидоров О.А.	Інтелектуальний потенціал як основа для виконання функцій забезпечення економічної безпеки	81
Сичов О.Л.	Оцінка та управління оперативними ризиками у протидії економічній злочинності	84
Фісуненко Н.О., Тороп В.	Економічна злочинність на сучасному етапі розвитку держави	85
Чернов Д. С.	Актуальні проблеми проваджень у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією	87
Чечет М.А.	Організація виявлення та розслідування окремих видів економічних злочинів, а саме злочинів в зовнішньоекономічній діяльності, як одного із основних та проблематичних різновидів економічної злочинності в Україні	92
Юнацький О.В.	Підготовка та призначення економічних експертиз при розслідуванні незаконної підприємницької діяльності	101

**ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ, МЕТОДИЧНИЙ
ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ ОЧИМА МОЛОДІ**

Стор.

Алманов Д. В.	Організація виявлення та чинники виникнення «піратства».	106
Андрусяк Л.В.	Ризики в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.	108
Антипова А.	Шляхи подолання економічної злочинності в Україні.	111
Балван А. М.	Стан та особливості вчинення економічних злочинів в Україні.	113
Виріжок В. Д.	Економічна незалежність як один із чинників на шляху до світового визначення.	117
Воробець Х.О.	Економічна оцінка розвитку регіональних кризових ситуаціях та їх нейтралізація.	119
Грибачова В.Д.	Формування системи управління на підприємстві.	121
Гузенко В. А.	Рейдерство як загроза економічній безпеці України.	123
Дегтяр В. А.	Економічна безпека як складова національної безпеки держави.	125
Дембицька Т. П.	Забезпечення економічної безпеки підприємства та механізми усунення дисбалансі економічної системи.	128
Димихіна Ю. А.	Соціальний аспект проблеми протидії корупції, як одного з основних економічних злочинів в Україні.	130
Дишкант О. Р.	Концептуальні засади профілактики економічних злочинів в Україні.	133
Добош В.	Економічні злочини: міжнародний аспект.	135
Збриський М. С.	Соціальна безпека регіону та індикатори її оцінки.	139
Зелік Микита О.	Латентна злочинність та її види, як одна з характеристик економічних злочинів.	142
Зубик Ю.М., Жирко Н.С.	Економічні злочини в Україні: сучасні тенденції та їх попередження.	145
Кайдаш О., Трикоз А.С., Курись Ю.М.	Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства.	147
Макаркіна К.О.,	Загрози економічній безпеці: теоретичний аспект.	150

Заблоцька А.О.		
Калініченко А.О.	Економічні злочини як загрози національній безпеці держави.	152
Котляров С.О.	Цифрова економіка як нова парадигма розвитку держави.	154
Кошевець Е.Р.	Економічна злочинність в Україні та її негативний вплив на розвиток держави.	156
Кушніренко Ю.О.	Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні.	159
Кушніренко Ю.О.	Транспортна індустрія в системі глобалізації економіки.	161
Левенок Ю.А.	Проблеми протидії економічній злочинності.	165
Лушкіна А.	Діяльність організованих злочинних угруповань у сфері економіки.	167
Матвієнко А.С.	Проблемі аспекти протидії економічній злочинності в Україні.	170
Мінчук Д.М.		171
Москаленко О.Я.	Розосередженість обліку як складова латентності економічної злочинності.	174
Мунтян Д.В.	Вплив економічної злочинності на економіку України.	176
Ніколаєва В.Ю.	Стан національної економіки: проблеми та перспективи.	178
Панченко Я.С.	Інформаційне забезпечення оперативних підрозділів захисту економіки щодо протидії злочинам які вчиняються у сфері цільових спеціалізованих державних фондів України.	180
Полоз А.М.	Оцінка ризиків і факторів в системі безпеки суб'єкта господарювання.	182
Проценко Д.О.	Правові аспекти діяльності оперативно-розшукових підрозділів	185
Присяжна А.В.	Актуальні питання протидії страховому шахрайству в Україні.	188
Рубан О. С., Максимчук Б.Я.	Фінансові злочини: типологізація механізму здійснення.	191
Степан М.Д.	Транснаціональна організована злочинність у сфері економіки.	193

Страшко О.П.	Актуальні питання боротьби із кіберзлочинами.	195
Тарасенко В.В.	Теоретичні та прикладні аспекти попередження економічної злочинності.	197
Ткаченко П.І., Кузьменко А.О.	Детермінація злочинів в сфері економіки та їх запобігання.	200
Хитрук Р.О.	Граничні значення економічної безпеки і методи їх визначення	203
Хованова Д.О.	Розслідування економічних злочинів, вчинених іноземцями на території України.	207
Хоменко В.А.	Боротьба з економічною злочинністю у зарубіжних країнах.	211
Хом'як А.Р.	Сутність ліквідності та платоспроможності підприємства	214
Цисар Б.	Протидія економічній злочинності в Україні, проблеми та її викоренення	216
Черкас К.Ш.	Цифрова економіка як шлях самореалізації держави.	221
Черняк А.О.	Класифікація загроз економічній безпеці за сферами економіки.	223
Чирка У.І.	Відмивання коштів» як один з видів економічного злочину.	225
Юзбашян Л.Р.	Протидія економічній злочинності: стан та тенденції.	227
Яцків В.В.	Злочинність в Україні: стан, проблеми та тенденції.	229

Баранов Сергій Олександрович,
начальник відділу розслідування злочинів
у сфері господарської діяльності та
службової діяльності СУ ГУНП в
Запорізькій області,
підполковник поліції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

В умовах реформування соціально-економічної сфери, питання боротьби із злочинами, що вчиняються у сфері господарської та службової діяльності, все частіше знаходяться в центрі уваги. Це пов'язано не тільки з тим, що такі злочинні прояви проникли до різних сфер діяльності (економічної, фінансової, підприємницької), а й з тим, що вказані злочини гальмують процес реформаційних перетворень у державі.

У зв'язку із чим, на теперішній час існує потреба в аналізі проблемних аспектів при розслідуванні вказаної категорії злочинів, а також в узагальненні, висвітленні й поширенні позитивного досвіду слідчих Національної поліції України з метою відшукування оптимальних механізмів захисту прав потерпілих осіб та державних інтересів, а також вдосконалення методики розкриття і розслідування вказаних видів злочинів.

Про актуальність теми доповіді додатково свідчать узагальнені дані слідчої практики. Наприклад, протягом 2017 року слідчими відділу розслідування злочинів у сфері господарської діяльності та службової діяльності СУ ГУНП в Запорізькій області з обвинувальним актом направлено до суду 18 кримінальних проваджень по корупційним злочинам відносно 21 особи, з яких 2 кримінальні провадження – з ознаками організованої злочинності, а саме:

- 1) за ознаками ч. 3 ст. 368, ч. 2 ст. 369 КК України;
- 2) за ознаками ч. 3 ст. 368 КК України.

За I квартал 2018 року слідчими відділу з обвинувальним актом направлено до суду 3 кримінальні провадження по корупційним злочинам відносно 4 осіб, а саме:

- 1) за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 368, ч. 4 ст. 27, ч. 1 ст. 369 КК України;
- 2) за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 368 КК України;
- 3) за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 364 КК України.

Окрім того, в квітні 2018 року слідчими відділу завершено досудове розслідування ще по 5 корупційним кримінальним правопорушенням із направленням до суду обвинувального акту.

Аналіз наявних матеріалів кримінальних проваджень, що перебували та розслідуються відділом розслідування злочинів у сфері господарської

діяльності та службової діяльності СУ ГУНП в Запорізькій області, дозволив виокремити низку проблемних аспектів, зокрема:

1. На момент початку здійснення досудового розслідування проваджень вказаної категорії зазвичай відсутні матеріали проведення оперативно-розшукових заходів.

З метою викриття злочинної діяльності службових осіб при отриманні ними неправомірної вигоди, до моменту внесення відомостей до ЄРДР оперативно-розшукові заходи, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» не проводяться взагалі, натомість проводяться НСРД вже після внесення відомостей до ЄРДР. У зв'язку із чим на практиці трапляються непоодинокі випадки надання хибної попередньої правової кваліфікації діянням особи через відсутність у неї організаційно-розпорядчих та/або адміністративно-господарських повноважень.

2. При проведенні документування факту вчинення кримінального правопорушення встановлення точного місця вчинення кримінального правопорушення у більшості випадків неможливе до зазначення такого місця особою, що вчинює кримінальне правопорушення та вимагає неправомірну вигоду.

Відповідно, неможливе завчасне отримання ухвали слідчого судді на проведення обшуку. Крім того звернення до суду з клопотанням про проведення обшуку може призвести до витоку інформації про документування факту отримання неправомірної вигоди. При цьому, згідно положень ч. 3 ст. 233 КПК України, слідчий має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину.

3. Неврегульованість на законодавчому рівні можливості проведення обшуку місця, яке не відноситься до житла чи іншого володіння особи, наприклад ділянки місцевості.

Зокрема, під час проведення обшуків в рамках кримінального провадження, досудове розслідування по яким здійснювалось за фактом вчинення злочину, передбаченого ст. 368 КК України, слідчим було проведено обшук земельної ділянки, в ході якого було здійснено особистий обшук особи з метою вилучення у останньої предметів кримінального правопорушення, а саме грошових коштів, які особа вимагала в якості неправомірної вигоди за вирішення питання, що входило до її компетенції. Цей обшук було проведено до постановлення ухвали слідчого судді. Після проведення обшуку слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням та доданими до нього копіями матеріалів кримінального провадження з метою підтвердити законність проведеної слідчої дії.

Так, на думку одного зі слідчих суддів м. Запоріжжя, клопотання не підлягало задоволенню через те, що положеннями ст. 234 КПК України передбачено можливість проведення обшуку особи лише під час проведення обшуку в житлі чи іншому володінні. Земельна ділянка під зазначені категорії не підпадає. Саме тому, на думку слідчого судді, необхідно було проводити

обшук особи відповідно до вимог ст. 208 КПК України.

Окрім того, саме така правова позиція була висловлена на засіданні пленуму Вищого спеціалізованого суду України 17.10.2014 під час затвердження Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншому володіння особи.

4. Неможливість проведення освідування особи, за відсутності в неї статусу підозрюваного, свідка, потерпілого.

Статус особи при проведенні обшуку, за відсутності її затримання, не визначений, оскільки про підозру нікому не повідомлено, отже прокурором не може бути винесено постанову про освідування за відсутності статусу особи, так як дана постанова може бути у подальшому оскаржена, що призведе до визнання речових доказів недопустимими.

Зазначена прогалина в КПК України призводить до виникнення у слідчій практиці проблеми щодо процесуального закріплення отримання ключових речових доказів – змивів з долонь рук особи при документуванні факту передання неправомірної вигоди. З однієї сторони, сліди спеціальних хімічних речовин не вважаються біологічними зразками, але засвідчують контактування між певними предметами, тобто мають суттєве значення для кримінального провадження, і не проведення змивів з долонь рук призведе до втрати важливих доказів з огляду не специфіку досудового розслідування кримінальних проваджень даної категорії. З іншого боку, сліди спеціальних хімічних речовин, як правило, залишаються на долонях рук особи, тобто на тілі. Крім того, важливим фактором є згода або незгода особи на проведення змивів з долонь рук. Якщо особа заперечує проти проведення змивів, а процесуальний статус її не визначений, то примусово провести такі змиви слідчий не має права.

Резюмуючи викладене зазначимо, що ефективність розслідування кримінальних правопорушень з ознаками корупції безпосередньо залежить від якості проведення початкових слідчих (розшукових) дій (огляд, обшук) та заходів забезпечення кримінального провадження (затримання), оскільки отримана в ході їх проведення доказова інформація може бути використана для доведення причетності особи до вчинення нею кримінального правопорушення лише за умови дотримання вимоги допустимості доказів, передбаченої ст. 86 КПК України.

Вакулич Марія Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ КЛІМАТОМ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

В умовах сучасного розвитку світової економічної системи, що характеризується глобалізацією міжнародної кооперації та інтеграції виробничої, фінансової, науково-технічної та інших сфер ведення бізнесу, сталий розвиток держав досягається при поєднанні двох основних цілей: фокусуванні суспільства та інститутів державного управління на потребах та вимогах людини, що забезпечує соціальну та культурну сталість розвитку держави, та фокусуванні на економічному зростанні, що забезпечує основу для інвестування та системного розвитку держави. За цих умов, інвестиційними перевагами України є те, що держава має великий внутрішній ринок, високий рівень кваліфікації трудових ресурсів, наявний значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідне геополітичне розташування на перехресті торгових шляхів Європи й Азії [1, с. 121 – 123]. Проте, на теперішній час багато держав стали «інвестиційними аутсайдерами» у контексті постіндустріальних критеріїв і параметрів. Модернізація національної економіки неможлива без підвищення рівня її конкурентоспроможності на інноваційній основі та потребує створення об'єктивних причин для стимулювання інвестиційної активності, особливо, - в контексті запобігання проявам економічної злочинності.

Економічний розвиток, в глобальному розумінні, значною мірою залежить від загального рівня розвитку держави, та рівня адміністративних перешкод для бізнесу. Для збільшення притоку інвестиційних ресурсів з усіх джерел фінансування за рахунок поживлення інвестиційної активності різноманітних суб'єктів ведення бізнесу необхідно удосконалити весь організаційно-економічний механізм інвестування, у тому числі – розробити комплексну та дієву концепцію управління інвестиційним кліматом в національній економіці, що стане своєрідною базою перспективного розвитку інвестиційної привабливості на підприємствах, мати чітку та дієву модель організаційно-правових засад боротьби з економічною злочинністю в Україні.

Інвестиційний клімат – це опосередковане значення стану інвестиційного середовища за тривалий проміжок часу, що визначається статистичним комплексом економічних показників та факторів, які впливають на його формування.

Однією з особливостей XXI ст. є ускладнення структури економічних систем, прискорення науково-технологічних змін, активний вплив

інтеграційних процесів на специфіку соціально-економічного розвитку окремих держав та світу в цілому. Проблеми трансформації економіки окремих держав в умовах глобалізації набувають особливого науково-теоретичного та практичного значення з урахуванням сучасних реалій розвитку. Постає необхідність визначення стану зовнішньоекономічних відносин України з державами Європейського Союзу, виявлення прямих та непрямих факторів трансформації економіки України та обґрунтування стратегічних пріоритетів її ефективної реінтеграції до глобального економічного простору.

Формування інвестиційної привабливості на підприємстві є безальтернативною основою підвищення ролі іноземного інвестування у процесах розвитку України та її інтеграції у світову економіку. Однак, на сьогоднішній день, спостерігається повна відсутність зацікавленості іноземних інвесторів у великих транспортних та інфраструктурних проектах, що свідчить про короткостроковість їх інтересів.

При цьому, в останні роки спостерігається тенденція щодо збільшення кількості виявлених кримінальних правопорушень, що чиняться на підприємствах різних форм власності, а саме: зареєстровані привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини у сфері господарчої та службової діяльності.

Розглянемо можливість формування концепції управління інвестиційним кліматом в контексті боротьби з економічною злочинністю на прикладі Дніпропетровської області.

Дніпропетровська область підтримує економічні відносини з основними світовими ринками, наближена до багатьох ринків держав Європи. Значний потенціал області цікавить потенційних іноземних інвесторів (рис. 1).

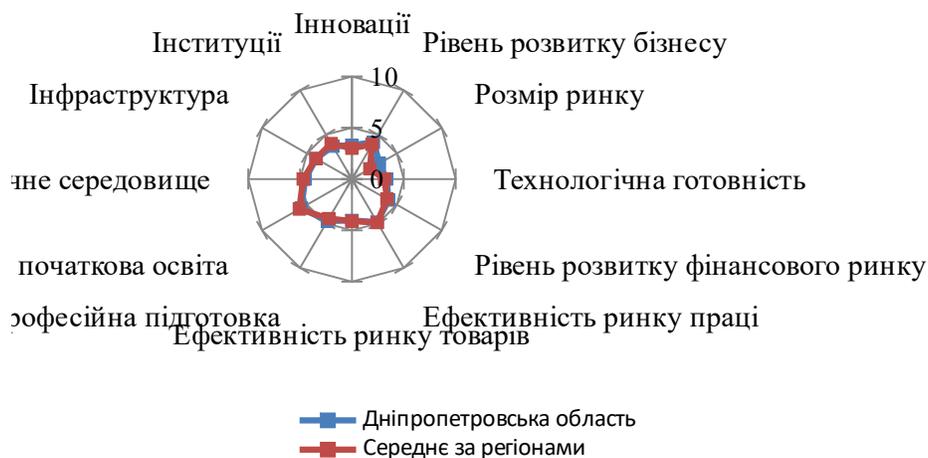

Рис. 1. Індекс конкурентоспроможності Дніпропетровської області у порівнянні з іншими регіонами України, 2018 р., бали [5]

Найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу у Дніпропетровській області у 2018 р. виявлені наступні (табл. 1).

Таблиця 1

Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Дніпропетровській області, 2018 р.

Найменування показників	Дніпропетровська область	Середнє за регіонами
Податкова політика	16%	16,7
Неефективність державного апарату	11,5%	10,3
Злочинність	10,9%	7,2
Нестабільність державної політики	9,9%	15,2
Податкові ставки	9,5%	9,7
Інфляція	7,8%	7,7
Нестабільність місцевої та державної влади	6,4%	6,5
Корупція	6,2%	4,2
Низька кваліфікація робочої сили	5,1%	4,9
Регіональна митна політика	3,8%	2,6
Доступ до фінансування	3,3%	5,8
Нерозвинена інфраструктура	3,2%	3,7
Обмежувальне трудове законодавство	3,1%	2,0
Доступ до земельних ресурсів	2,1%	2,4
Валютне регулювання	1,3%	1,1

Наростання диспропорційності і нерівномірності світових бізнес-процесів, диференціація у рівнях розвитку держав внаслідок посилення нееквівалентності міждержавного обміну, свідоме обмеження державами-лідерами дифузії технологічних здобутків та загострення конкурентної боротьби за фактори виробництва і розподіл світових ринків є об'єктивними реаліями сьогодення. Здобутки і прогалини глобалізації диференційовано екстраполюються на національне підґрунтя в залежності від рівня конкурентоспроможності і стійкості національних економік, що визначається ефективністю державного менеджменту. Проблема досягнення стійкого зростання економіки України вимагає переорієнтації з поточного управління і регулювання на довгострокове стратегічне планування, а безпосередній вплив процесів глобалізації та євроінтеграції зумовлюють необхідність розробки комплексної стратегії протидії економічній злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Корчак А.С. Інвестиційний клімат в Україні: проблеми та шляхи забезпечення / А.С. Корчак, А.Д. Ворошан // Серія «Економічні науки»: Інвестиційна діяльність та фондові ринки, 2011 р., С. 121 – 123.
2. Dabla-Norris E. FDI Flows to Low-Income Countries: Global Drivers and Growth Implications / Era Dabla-Norris, JiroHonda, AminaLahreche, Genevi?veVerdier // Finance and Development : The International MonetaryFund. – 2010. – June. – WP/10/132. – 38 p.

3. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. посібник. – 2-е вид./ А.П. Дука. – К.: Каравела, 2008. – 432 с.
4. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу Підприємства /В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2005. - №1. – С. 68 – 75.
5. Овдій Л.І. Оцінка привабливості підприємств за допомогою статистичних моделей./ Л.І. Овдій, Я.А. Некрасова. // Економічні науки. – 2009. – № 4. Т. 2. – С. 184 – 188.
6. Калишенко В.О. Аналіз методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств. / В.О. Калишенко, В.В. Швадченко – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65704.doc.htm
7. Небога М.М. Розробка механізму визначення інвестиційної привабливості корпоративних підприємств транспорту / М.М. Небога – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/rozrobka-mekhan%D1%96zmu-viznachennya-%D1%96nvestits%D1%96ino%D1%97-privablivost%D1%96-korporativnikh-p%D1%96dpri%D1%94mstv-transportu>.
8. Інвестиційна привабливість підприємства. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://otherreferats.allbest.ru/finance/00193318_0.html.

Дараган Валерій Валерійович,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

2 вересня 2019 року на першому засіданні було прийнято рішення щодо ліквідації Департаменту захисту економіки, у складі Національної поліції України, яке стало початком реформування правоохоронної системи захисту економіки. Прем'єр-міністр України коментуючи причину такого рішення вказав, що вказаний підрозділ Національної поліції України було ліквідовано у зв'язку з тим, що ця одіозна структура не захищала бізнес, а систематично заважала йому працювати. Також він зазначив, що поліція більше не має права просто так втручатися у діяльність бізнесу [1].

Щодо мотивів прийняття такого, на нашу думку, поспішного рішення виникає значна кількість питань. По-перше, якщо підрозділи Департаменту захисту економіки дійсно займалися вказаною діяльністю то чому разом з вказаним департаментом не ліквідували Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України, а також відповідні підрозділи Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань України та Національного антикорупційного бюро України, оскільки їх діяльність спрямована на

виявлення та розслідування вказаних фактів. По-друге, діяльність підрозділів Департаменту захисту економіки спрямована на захист не тільки комерційних структур, а й на захист державних підприємств, установ та організацій від незаконних дій, зокрема й представників комерційних структур. А існуюча статистика щодо реєстрації злочинів у сфері економіки вказує на достатній рівень здійснення таких функцій, враховуючи незначний штат вказаного підрозділу та існуючі проблеми щодо організаційного та правового забезпечення його діяльності. По-третє, відповідно до заяви Прем'єр-міністра України, після ліквідації Департаменту його функції будуть перерозподілені на інші структурні підрозділи Національної поліції України, що не дає гарантії зміни ситуації, масштаби якої також викликають сумніви.

Звісно не можна казати, що усі працівники підрозділів Департаменту захисту економіки завжди діють у рамках закону, але чи повинен за це відповідати підрозділ у цілому? На нашу думку, вказане рішення було прийнято дещо поспішно. Звісно, діяльність зазначеного Департаменту потребувала як організаційної та штатної перебудови, так і додаткової правової регламентації, але у ліквідації підрозділу в цілому потреби не було.

Відповідно до Постанови КМУ від 2 вересня 2019 року № 841 «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції» затверджено рішення про ліквідацію юридичної особи публічного права Департаменту захисту економіки як міжрегіонального територіального органу Національної поліції. При цьому у постанові вказано про необхідність Національній поліції забезпечити здійснення функцій і повноважень Департаменту захисту економіки, що ліквідується [2].

Однак на сьогодні функції, покладені на підрозділи захисту економіки не покладено на жоден з підрозділів Національної поліції.

Відповідно до Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України завданнями ДЗЕ є:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності.
- виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки у тому числі вчинених суспільно - небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які виливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах.
- боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією;
- установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [3].

Відповідно до покладених завдань Департамент виконує 21 функцію із них 5 прямо спрямовані на протидію злочинам у сфері економіки, зокрема:

- 1) аналізує стан економічної злочинності, чинники, що її обумовлюють, прогнозує криміногенну ситуацію в соціально-економічній

сфері держави та окремих її регіонах;

2) уживає заходи з протидії злочинам в органах державної влади, проти власності, у сфері інтелектуальної власності, пов'язаним з фальшивомонетництвом, а також із забезпечення відшкодування завданих зазначеними злочинами збитків;

3) протидіє кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності, земельних відносин і використання державного майна, запобігання незаконному використанню надр та інших природних ресурсів, легалізації (відмиванню) доходів, одержаних незаконним шляхом;

4) уживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;

5) розробляє і реалізує програми, комплексні та цільові оперативно-профілактичні операції, а також інші заходи, спрямовані на активізацію протидії злочинності на визначених пріоритетних напрямках [3].

Відповідно до вище зазначеної постанови КМУ, Національна поліція повинна забезпечити виконання цих, а також інших функцій ДЗЕ. Вказане можливо здійснити лише шляхом наділення такими функціями одного або декількох існуючих підрозділів, а також шляхом створення нового підрозділу. Спробуємо проаналізувати можливість передачі таких функцій.

На сьогодні до структури кримінальної поліції НП України входять 10 департаментів та 1 управління, які діють у складі кримінальної поліції.

Єдиним підрозділом, який зможе взяти на себе частку вказані функцій є нещодавно створений міжрегіональний територіальний орган Національної поліції – Департамент стратегічних розслідувань [4]. Однак, відповідно до анонсованих колишнім Головою Національної поліції України Сергієм Князевим основним завданням вказаного підрозділу буде протидія організованій злочинності [5].

Надання окремих функцій підрозділу захисту економіки підрозділам Департамент стратегічних розслідувань підтверджується проектом структури новоствореного департаменту, зокрема до його складу планується включити такі відділи (без урахування підрозділів діяльність яких направлена на забезпечення діяльності департаменту):

- боротьби з економічним підґрунтям ОЗГ, в тому числі в органах державної влади;
- боротьби з організованими злочинними групами з ознаками корупції;
- протидії корупції.

Однак це лише не значна частка тих функцій, які виконувалися ДЗЕ. Інші підрозділи Національної поліції України не в змозі забезпечити виконання таких функцій в першу чергу через відсутність кадрів відповідної кваліфікації, а також вузькою направленістю їх діяльності.

Звісно, здавалося б вирішити вказані проблеми можна буде після утворення Бюро фінансових розслідувань, але не усе так однозначно. Аналіз проекту Закону України № 1208-2 від 18.09.2019 із поправками, внесеними

після прийняття його у першому читанні, показав, що завдання вказаного бюро не забезпечують виконання функцій підрозділів захисту економіки Національної поліції України.

Зокрема, основними завданнями Бюро фінансових розслідувань є: 1) запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; 2) збирання та систематизація інформації щодо економічної злочинності, виявлення та оцінка зон ризиків та загроз вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань, напрацювання способів їх мінімізації та усунення, складання прогнозів розвитку протидії злочинності в сфері економіки та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 3) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесених законом до його підслідності; 4) підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань.

А відповідно до прикінцевих положень законопроекту: «Детективи Бюро фінансових розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 204, 205¹, 206, 212, 212¹, 218¹, 219, 220¹; 220², 222, 222¹, 223¹, 223², 224, 229, 231, 232, 232¹, 232², 233 Кримінального кодексу України. Також детективи Бюро фінансових розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206², 210, 211 Кримінального кодексу України, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Якщо під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтями 192, 200, 216, 358, 366 Кримінального кодексу України, вчинені особою, стосовно якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані з кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, такі правопорушення розслідуються детективами Бюро фінансових розслідувань».

Тобто, Бюро фінансових розслідувань не буде здійснювати виявлення та розслідування більшості злочинів, виявлення яких було покладене на підрозділами підрозділи захисту економіки Національної поліції України, а саме, передбачені ст.ст. 191, 364, 368, 369 та ін.

Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що рішення Уряду щодо ліквідації Департаменту захисту економіки Національної поліції України було не обґрунтованим та поспішним, оскільки на сьогодні інші підрозділи Національної поліції України не здатні виконувати усі функції вказаного підрозділу, а ті які нещодавно створені або перебувають у процесі створення не враховують виконання таких функцій.

Список використаних джерел:

1. Уряд ліквідував Департамент захисту економіки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-ukrayini-likviduvav-ubez> (дата

звернення: 21.09.2019).

2. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету міністрів України від 2 вересня 2019 року № 841.

3. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81.

4. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867.

5. У структурі Департаменту стратегічних розслідувань та підрозділів кіберполіції анонсували зміни. URL: <http://yur-gazeta.com/golovna/u-strukturi-departamentu-strategichnih-rozsliduvan-ta-pidrozdiliv-kiberpoliciyi-anonsuvali-zmini.html> (дата звернення: 21.09.2019).

Дмитренко Каріна Володимирівна,
старший слідчий в ОВС відділу розслідування злочинів
у сфері господарської діяльності та службової діяльності
СУ ГУНП в Запорізькій області, майор поліції

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Наприкінці 2018 року Держаудитслужбою України було завершено моніторинг 151 закупівлі на загальну суму понад 6,6 млрд. грн. За результатами 57 моніторингових закупівель, відображених у Публічному звіті про діяльність Держаудитслужби за вказаний рік, встановлено порушень на суму 452,7 млн. грн.

Найпоширенішими у цій сфері були такі порушення:

- 1) недотримання порядку оприлюднення інформації про закупівлю (38,7%);
- 2) невідхилення замовником тендерної пропозиції учасника, яка не відповідає умовам тендерної документації (11,3%);
- 3) недотримання порядку визначення предмета закупівлі (11,3%);
- 4) укладення договору без застосування процедури закупівлі (11,3%);
- 5) ненакладення електронного цифрового підпису на форми документів у сфері публічних закупівель (9,7%);
- 5) порушення при складанні тендерної документації (9,7%);
- 6) проведення переговорної процедури за відсутності визначених підстав (4,8%);
- 7) порушення при складанні та виконанні договорів (3,2%).

Серед причин існування таких порушень є прогалини чинного законодавства України у сфері публічних закупівель, а саме:

1. Відсутність законодавчих норм щодо повноважень слідчого/прокурора на звернення до слідчого судді із клопотанням про призначення і проведення позапланової документальної (виїзної/невїзної) перевірки публічних закупівель, та, відповідно, щодо регламентації порядку

розгляду таких клопотань слідчим суддею.

Неврегульованість цього питання негативно впливає на слідчу практику, призводить до унеможливлення збирання доказової бази в повному обсязі, зокрема не проведення Держаудитслужбою України в рамках кримінального провадження перевірок у сфері закупівель та визначення розміру матеріальних збитків при розслідуванні злочинів зазначеної категорії.

2. Відсутність передбаченої КК України відповідальності за правопорушення у сфері публічних закупівель та невизначеність кола осіб, які повинні бути притягнені до неї (голова тендерного комітету та/або його члени).

Водночас, здійснення процедур закупівель регламентовані Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII, зі змінами (далі за текстом – Закон № 922).

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону № 922, керівництво роботою тендерного комітету здійснює його голова. Голова тендерного комітету призначається замовником, організовує роботу комітету та несе персональну відповідальність за виконання покладених на комітет функцій. У разі визначення замовником уповноваженої особи (осіб) організація роботи здійснюється нею (ними) самостійно згідно з умовами трудового договору (контракту) або положення.

Відповідно до ч. 4 ст. 11 Закону № 922, рішення тендерного комітету або уповноваженої особи оформлюється протоколом. У рішенні відображаються результати поіменного голосування членів комітету, присутніх на засіданні тендерного комітету, з кожного питання. Протокол підписується всіма членами комітету, присутніми на його засіданні, або всіма уповноваженими особами.

Згідно з ч. 2 ст. 38 Закону № 922, за порушення вимог, установлених цим Законом в частині прийнятих рішень, вибору і застосування процедур закупівлі, відповідальність несуть члени тендерного комітету або уповноважена особа (особи) персонально.

Враховуючи вказані прогалини у чинному законодавстві, а також з метою оптимізації слідчої практики на підставі п. 3.2 Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України, затвердженого наказом державного Головного контрольно-ревізійного управління України, МВС України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 № 346/1025/685/53 та ст. ст. 40, 71 КПК України, пропонуємо слідчим/прокурорам звертатись до територіальних підрозділів Держаудитслужби України із відповідними запитами про виділення працівника служби для залучення його в якості спеціаліста для участі у проведенні перевірки замовника закупівлі, під час якої з'ясувати те коло питань, що цікавить слідство, зокрема:

- хто несе відповідальність за прийняття тендерним комітетом рішення про обрання переможцем суб'єкта господарювання, тендерна пропозиція якого не відповідала або не повністю відповідала тендерній документації;

- чи було передбачено законодавством України, чинним на момент проведення зазначеної закупівлі, відповідальність учасника торгів за надання неправдивої інформації та чи було передбачено право або обов'язок членів й голови тендерного комітету на перевірку інформації, наданої учасником торгів (наприклад, коли учасник торгів зазначає про повну аналогічність поданої ним пропозиції тому товару, який вимагав Замовник, хоча ця інформація не відповідає дійсності);

- чи відповідало вимогам чинного на той момент законодавства та вимогам добросовісної конкуренції серед учасників, як передбачено ч. 1 ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі», надіслання членами тендерного комітету запиту до учасника з найнижчою ціною щодо уточнення відповідності його тендерної пропозиції тендерній документації замовника з метою надання відповіді на скарги інших учасників закупівлі.

Після погодження строків виділення спеціаліста та його кандидатури із територіальним підрозділом Держаудитслужби України, пропонуємо слідчим/прокурорам виносити постанову про залучення у якості спеціаліста, копію якої направляти під супровідний лист до служби для організації її виконання.

Киценко Денис Максимович,
кандидат юридических наук
Партнер, керівник практики
банкротства и реструктуризации,
международная юридическая фирма «Eterna Law», адвокат

НОВЫЕ ПРАВИЛА БАНКРОТСТВА – НОВЫЕ ПРАВИЛА ДЛЯ БИЗНЕСА

Начало применения норм Кодекса Украины о процедурах банкротства (далее – Кодекс) знаменует собой новую эру регулирования процедур восстановления платежеспособности должника или признания его банкротом. Принципиально важно при этом внедрение радикальных новаций и изложение норм «с чистого листа». Как это повлияет на урегулирование проблемы неплатежеспособности и какие дополнительные действия потребует от всех вовлеченных в процедуру субъектов?

Сами по себе нововведения уже описаны многократно и многогранно. А поскольку практика, позволяющая перейти к анализу реальных проблем правоприменения, на момент написания этой статьи еще отсутствует, предлагаю сконцентрироваться на максимально вероятных системных изменениях в рассматриваемой сфере. Новации регулирования повлияют на деятельность трех уровней: собственника/управленца, юриста и арбитражного управляющего. Давайте рассмотрим ситуацию с позиции представителей бизнеса и выделим ожидаемые последствия стратегического характера, которые позволят оценить возможное влияние Кодекса на операционные процессы.

Во-первых, в среднесрочной перспективе общее количество

производств принципиально возрастет. Анализ судебного реестра за первые две недели применения нового регулирования не позволяет привести точную статистику. Из-за сроков для открытия производства и публикации определений в реестре, а также осторожности части судей в связи с процессуальными новациями, информация о релевантных открытиях производств в соответствии с Кодексом к началу ноября 2019 года крайне скудная. При этом отказы в открытии производства обосновываются как адекватными, так и очевидно «притянутыми» причинами. Нет сомнений в том, что легкость инициирования приведет к увеличению количества заявлений об открытии уже в ближайшем будущем. В то же время, вероятно, что по аналогии с уголовными производствами, появятся и «серые» механизмы «блокировок».

Во-вторых, изменится соотношение типов кейсов. Так, мы прогнозируем сохранение общих параметров рынка «сложных ситуаций», требующих сопровождения квалифицированными юристами на всем протяжении производства и наполненных борьбой кредиторов с должником. При этом количество «шаблонных ликвидаций», как правило, сопровождаемых одним только арбитражным управляющим, лавинообразно увеличится за счет ситуаций, в которых отпадет необходимость выполнять ранее существовавшие «технические условия» беспорности требований. В дальнейшем в этой категории наметится спад. Существенно возрастет количество успешных производств, способных повысить нынешний мизерный процент удовлетворения кредиторских требований. Кроме того, в краткосрочной перспективе потенциал открытия производства станет активно использоваться в качестве аргумента в переговорном процессе с должником.

В-третьих, значительно вырастет рынок в сфере финансовой аналитики. И раннее прогнозирование, и увеличение привлекательности и, одновременно, целесообразности процедуры санации сместят акценты с лиц и компаний, занимающихся преимущественно процессуальным представительством, в сторону провайдеров, предоставляющих услуги на стыке юриспруденции, аудита и разработки бизнес-моделей. Учитывая изложенное, мы обсуждаем с клиентами рекомендации изменения стратегии применения института банкротства. Обобщая их безотносительно особенностей индустрий должника и сферы деятельности кредиторов, можно выделить следующие рекомендации бизнесу, выступающему кредитором.

1. Для своевременного выявления рисков – анализировать финансовое состояние должников. Ранее мониторинг потенциальных проблем можно было ограничить преимущественно анализом судебного реестра, что не требовало специальной экспертизы. В новых реалиях диагностику целесообразно доверить внешним советникам, имеющим экспертизу на стыке аудита и сопровождения сложных взысканий.

2. Если объем активов должника становится очевидно недостаточным для удовлетворения требований всех кредиторов, - активнее использовать инициирование процедуры. Целесообразно разработать, с помощью специалистов в отрасли, и внедрить четкие инструкции, позволяющие

использовать процедуру в качестве ординарного способа взаимодействия с должником. Трансформация постулатов «банкротство – уникальное и редкое явление» и «банкротство – это почти наверняка ликвидация» в сторону восприятия института как средства оздоровления бизнеса либо эффективного взаимодействия с должником на стадии, когда его активы еще позволяют удовлетворить большинство требований кредиторов (в противовес «обычным» 8-12%).

3. Активнее использовать процессуальные способы защиты прав кредиторов в рамках производства. В частности, до момента завершения процесса самоочищения сообщества арбитражных управляющих от лиц, очевидно и противоправно лоббирующих интересы должника, целесообразно активно применять отстранение арбитражного управляющего. Другим, ярким примером активной защиты интересов, менее защищенных в предыдущей процедуре залоговых кредиторов, выступает возможность обращения взыскания на залоговое имущество по прошествии 170 дней процедуры.

4. Активнее применять внешнюю санацию как способ удовлетворения кредиторских требований. Жесткие лимиты ликвидационной процедуры на фоне более лояльных требований к процедуре санации, а также потенциально более ранний момент начала процедуры (вследствие чего потенциально выше сохранность активов) позволяет отойти от концепции «стоимость должника равна стоимости его активов», уделяя большее внимание концепции «генерирования прибыли под контролем кредиторов», в том числе при конвертации части долга в корпоративные права.

Параллельно с изменением модели действий потенциального кредитора, разумеется, трансформируется и модель действий потенциального должника. Обобщенные рекомендации этой категории клиентов включают следующее.

1. Отслеживать внутреннюю конкуренцию требований кредиторов с целью нивелирования угрозы инициирования процедуры «извне». Приоритетность защиты интересов кредиторов, а также отсутствие возможности значительного затягивания процедуры не только пресекает многие злоупотребления, но и принципиально осложняет очевидно противоправное применение процедуры как защиты от требований кредиторов. В свою очередь, это должно изменить отношение бизнеса к банкротству, как эффективному способу избегания ответственности, и привести к осознанию необходимости соблюдения финансовой дисциплины.

2. При значительном ухудшении финансовых показателей – привлекать внешних специалистов для проведения процедур финансового оздоровления и/или урегулирования требований кредиторов. Этот пункт – один из ключевых. Поскольку должник лишается традиционного защитного фактора времени – ранее существовавших критериев бесспорности, значение навыков медиации повышается. К сожалению, во многих случаях существующая задолженность контрагентов «приправлена» эмоциональной составляющей, что часто не позволяет кредитору воспринимать конструктивные предложения должника. В таком случае критично привлечение

профессиональных медиаторов. Еще более ответственной задачей является участие в коммуникации с кредиторами внешних специалистов, способных построить эффективную экономическую модель оздоровления бизнеса и убедить кредиторов в целесообразности ее применения вместо инициирования судебной процедуры восстановления платежеспособности. Отдельным способом такого оздоровления является процедура финансовой реструктуризации, перспективы применения которой при наличии единственного крупного залогового кредитора можно оценить позитивно.

3. При возникновении оснований – добросовестно самостоятельно инициировать подачу заявления о банкротстве (в том числе и для нивелирования риска ответственности менеджмента). Данный пункт является одним из наиболее беспокоящих топ-менеджмент крупного украинского бизнеса, традиционно имеющего «перекрестные» обеспечения по кредитам, общая сумма которых часто превышает актуальную стоимость активов предприятий. И действительно, если ранее единственным путем привлечения менеджмента к ответственности было получение приговора в деле о доведении до банкротства (иначе говоря – никогда), то с 21 октября 2019 года обращение кредитора в суд с заявлением о банкротстве уже способно заставить руководителя должника задуматься о защите его личных активов от обращения взыскания в порядке солидарной ответственности.

Что же мы имеем в результате вступления Кодекса в силу? Меняется не только тактика сопровождения банкротств. Изменения касаются не только «внутренних» институтов отрасли и деятельности вовлеченных специалистов. Революция произошла в требованиях к работе с дебиторской и кредиторской задолженностью в целом. Революция, которая приведет как к перераспределению усилий внешних специалистов, так и к изменению отношения бизнеса к финансовой дисциплине в целом. Долги отдают только трусы? С 21 октября 2019 года – уже нет. Поможет ли изменение регулирования банкротств в совокупности с другими факторами позитивно повлиять на экономику и повысить инвестиционную привлекательность нашей страны? А почему бы и не да.

Кірін Роман Станіславович,
доктор юридичних наук, доцент,
судовий експерт Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України

ПРОБЛЕМА АДЕКВАТНОСТІ ПОКАРАННЯ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Злочин, передбачений ч. 2 ст. 240 Кримінального кодексу України (далі – КК), а саме - незаконне видобування корисних копалин (далі – ВКК) загальнодержавного значення, виходячи з встановленої у ст. 12 КК класифікації відноситься до злочинів середньої тяжкості, тобто злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше 10

000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ) або позбавлення волі на строк не більше 5-ти років.

Натомість санкція основного складу злочину (ч. 2 ст. 240 КК) передбачає таку варіативність основного покарання: 1) штраф від 400 до 700 НМДГ; 2) обмеження волі на строк до 3-х років; 3) позбавлення волі на строк до 3-х років. Тобто, за таких розмірів покарання, цей злочин очевидно ближчий до злочинів невеликої тяжкості, за які передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2-х років, або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 000 НМДГ. Зазначені, чинні види покарань встановлені у 2016 р. з метою, на думку більшості парламентарів, виконання рекомендацій Європейської комісії стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спецконфіскації [1].

Якщо коротко відстежити новітню кримінально-правову хронологію встановлення покарання за незаконне ВКК, не вдаючись до дискусії про коректність та доцільність встановлення співмірності розміру штрафу із розміром доходу (заробітної плати), вартістю одиниці та обсягом незаконно видобутої корисної копалини чи курсом національної валюти до основної резервної, то можна виділити такі її етапи:

1) 1992 р. – встановлення кримінальної відповідальності за незаконне ВКК шляхом доповнення КК 1960 р. статтею 162-1 «Незаконне видобування корисних копалин» [2] із такими видами покарань: 1.1) позбавлення волі на строк до 2-х років; 1.2) виправні роботи на строк до 2-х років; 1.3) штраф від 3-х до 11-ти мінімальних розмірів заробітної плати (далі – МРЗП); 1.4) конфіскація незаконно добутого і знарядь видобування. При цьому слід зазначити, що з 1 травня 1992 р. МРЗП складав 900 крб. [3], з 1 листопада 1992 р. - 2300 купонів, з 1 січня 1993 р. – 4600 крб. на місяць [4], середній курс долара США (далі – дол.) у 1992 р. складав 208 крб., а ціна 1 тонни вугілля, що реалізується населенню, з 1 березня 1992 р. була встановлена у розмірі 500 крб. [5]. Тобто, розмір початкового штрафу можна оцінити від 13 до 50 дол. (в середньому – 30), або від 2,4 до 20 розмірів (в середньому – 11) вартості 1 тонни вугілля (далі – ВТВ).

2) 1995 р. – збільшення розміру штрафів за незаконне ВКК до 30 МРЗП [6]. При цьому, зверну увагу, що з 1 грудня 1993 р. МРЗП складав 60 тис. крб. на місяць [7], середній курс - 147, 5 тис. крб за 1 дол., а оптова ВТВ складала від 22 (енергетичне) до 73 (антрацит) дол. (в середньому – 45) [8]. Отже, штраф фактично був знижений з 30 до 12 дол., або з 11 до 0,25 розміру ВТВ.

3) 2001 р. – прийняття нової редакції КК, в якому (ч. 1 ст. 240 «Порушення правил охорони надр») передбачалися такі види покарання за незаконне ВКК: 3.1) штраф до 50-ти НМДГ; 3.2) обмеження волі на строк до 2-х років. Таким чином, за ступенем тяжкості цей злочин відносився до найменш тяжкої категорії - злочинів невеликої тяжкості. Крім того, з попередньої редакції аналогічної статті КК 1960 р. було вилучено додаткове покарання у вигляді конфіскації незаконно добутого і знарядь видобування. При цьому, визначення кратності штрафів перейшло від МРЗП (у 2001 р.

складала 118 грн.) до НМДГ (у 2001 р. складав 17 грн.), середній курс долара у 2001 р. - 5,37 грн., а середня оптова ВТВ складала 194 грн. Отже, за новим КК штраф за незаконне ВКК міг складати до 160 дол., або до 4,4 розміру ВТВ.

4) 2005 р. – збільшення розміру штрафів за незаконне ВКК до 100 НМДГ [10]. В цей час, за незмінного розміру НМДГ, середній курс долара складав 5,13 грн., а середня ВТВ – 242 грн, тобто штраф підвищувався до 330 дол., або до 7 розмірів ВТВ.

5) 2009 р. – прийняття нової редакції ст. 240 КК «Порушення правил охорони або використання надр» [11] зі встановленими видами покарань: 5.1) штраф від 400 до 700 НМДГ; 5.2) обмеження волі на строк до 3-х років; 5.3) позбавлення волі на строк до 3-х років. У 2009 р. середній курс долара складав 7,8 грн., а середня ВТВ – 440 грн. Тому штраф міг складати від 870 до 1525 дол., або від 15 до 27 розмірів ВТВ. Також варто звернути увагу на те, що лише кваліфіковані склади злочину (ч.ч. 3, 4 ст. 240) завжди передбачали додаткове покарання, у тому числі й за незаконне ВКК, у вигляді конфіскації незаконно добутого і знарядь видобування.

6) 2016 р. - удосконалення процедури арешту майна та інституту спецконфіскації, внаслідок чого вносяться зміни до ч.ч. 3, 4 ст. 240 КК у вигляді виключення зазначеного вище додаткового покарання. На цей час розрахунки штрафу, виходячи з курсу долара (25,6) та ціни вугілля (63 дол./т), складали відповідно від 266 до 465 дол., або від 4 до 7 розмірів ВТВ.

Попередньо підсумовуючи наведені дані слід констатувати: 1) за ступенем тяжкості злочин, пов'язаний із незаконним ВКК, держава визначила як злочин від невеликої до середньої тяжкості, причому явно ближчим до злочинів невеликої тяжкості; 2) принциповою відмінністю останньої редакції ст. 162-1 КК 1960 р. (2001 р.) та редакціями ст. 240 КК 2001 р., в яких передбачена кримінальна відповідальність за незаконне ВКК, є те, що у першій було додаткове покарання у вигляді конфіскації незаконно добутого і знарядь видобування і в основному і у кваліфікованому складах злочину, а у других – лише у кваліфікованих складах; у 2016 р. з цих складів додаткове покарання також було виключене; 3) динаміка розмірів штрафів за незаконне ВКК, розрахована у доларах США та розміру вартості 1 тонни вугілля, виглядає наступним чином: 3.1) 1992 - 1995 рр. - від 13 до 50 дол. (від 2,4 до 20 ВТВ); 3.2) 1995 – 2001 р. - до 12 дол. (до 0,25 ВТВ); 3.3) 2001 – 2005 рр. - до 160 дол. (до 4,4 ВТВ); 3.4) 2005 – 2009 рр. - до 330 дол. (до 7 ВТВ); 3.5) 2009 – 2016 рр. - від 870 до 1525 дол. (від 15 до 27 ВТВ); 3.6) з 2016 р. - від 266 до 465 дол. (від 4 до 7 ВТВ).

Отже, на прикладі такого виду корисної копалини загальнодержавного значення як «кам'яне вугілля» [12], яка перебуваючи у надрах, по-перше, є складовою об'єкту права власності Українського народу, по-друге, належить до єдиної мінеральної енергетичної сировини категорії А, запасів якої потенційно достатньо для забезпечення енергетичної безпеки держави [13], можна продемонструвати не тільки відсутність адекватності покарання за незаконне ВКК (штраф у розмірі вартості 30 тон вугілля, які видобуваються

за одну добу в одній середній копанці), а й відсутність важливого чинника у запобіганні вчиненню нових злочинів (виключення додаткового покарання у вигляді конфіскації майна та проблеми із спецконфіскацією).

Список використаних джерел:

1. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації» : Закон України від 18 лютого 2016 р. № 1019-VIII // Офіційний вісник України від 11.03.2016 — 2016 р., № 18, стор. 272, ст. 713.
2. «Про внесення доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів» : Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 2703-XII // Відомості Верховної Ради України від 24.11.1992 — 1992 р., № 47, ст. 647.
3. «Про підвищення соціальних гарантій для населення» : постанова Верховної Ради України від 29 квітня 1992 р. № 2301-XII // Відомості Верховної Ради України від 28.07.1992 — 1992 р., № 30, ст. 428.
4. «Про підвищення мінімальних розмірів заробітної плати і пенсії» : постанова Верховної Ради України від 29 грудня 1992 р. № 19-92. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-92>
5. «Про ціни на вугілля, торф'яні та вугільні брикети, що реалізуються населенню в 1992 році» : постанова Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1992 р. № 101. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-92-%D0%BF/ed19940208>
6. «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо застосування кримінальних покарань у вигляді штрафу» : Закон України 8 лютого 1995 р. № 41/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 21.02.1995 — 1995 р., № 8, ст. 53.
7. «Про підвищення мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком» : постанова Верховної Ради України від 25 листопада 1993 р. № 3653-XII // Відомості Верховної Ради України від 07.12.1993 — 1993 р., № 49, ст. 467.
8. «Про затвердження Прейскуранта оптових регульованих цін на вугілля, продукти збагачення та брикети» : наказ Міністерства вугільної промисловості України від 27 березня 1995 р. № 93. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0091-95>
9. «Про встановлення розміру мінімальної заробітної плати на 2000 рік» : Закон України від 1 червня 2000 р. URL : 1766-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1766-14>
10. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо видобування бурштину)» : Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2984-IV // Офіційний вісник України від 16.11.2005 — 2005 р., № 44, стор. 34, ст. 2758.
11. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довікілья» : Закон України від 5

листопада 2009 р. № 1708-VI Офіційний вісник України від 11.12.2009 — 2009 р., № 93, стор. 19, ст. 3149.

12. «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення»: постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1370). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF>

13. «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року»: Закон України від 21 квітня 2011 р. № 3268-VI // Офіційний вісник України від 03.06.2011 р. - 2011, - № 39, стор. 30, ст. 1581.

Козелецкая Наталья Ивановна,
кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры уголовного права и
криминологии учреждения
образования «Академия Министерства
внутренних дел Республики Беларусь»

О ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ПОРЯДКА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

9 января 2019 г. был принят Закон Республики Беларусь № 171-З «О внесении изменений и дополнений в некоторые кодексы Республики Беларусь» (далее – Закон № 171-З) [1], которым внесены изменения и дополнения в Уголовный кодекс Республики Беларусь (далее – УК). Ряд корректировок был вызван необходимостью модернизации уголовной ответственности за преступления против порядка осуществления экономической деятельности.

Так, в новой редакции изложено примечание к гл. 25 «Преступления против порядка осуществления экономической деятельности». Если ранее ущерб и доход следовало признавать в крупном размере, если он в двести пятьдесят и более раз превышал размер базовой величины, установленный на день совершения преступления, а в особо крупном размере соответственно - в тысячу и более раз, то с внесением изменений минимальный предел для констатации признаков крупного и особо крупного размера существенно увеличен: до тысячи и до двух тысяч базовых величин соответственно¹. Это обусловлено произошедшими в стране социально-экономическими изменениями и, в первую очередь, кардинальным изменением механизмов взаимодействия государственных органов и бизнеса, минимизацией вмешательства должностных лиц в работу субъектов хозяйствования и усилением механизма саморегулирования бизнеса, его ответственностью за

1

¹ Примечание. Одна базовая величина соответствует сумме, эквивалентной 12 долларам США.

свою работу перед обществом. Инфляционные процессы уравнили стоимостные критерии полученных доходов, что привело к постановке вопроса: насколько целесообразно признавать преступлением получение незаконного дохода в размере, эквивалентном двумстам пятидесяти базовым величинам.

Аналогичная ситуация сложилась и относительно корректив нижних границ стоимостных критериев при определении ущерба в ст. 231 УК и 243 УК. В примечание к ст. 231 УК размер ущерба, с причинением которого уклонение от уплаты таможенных платежей влечет уголовную ответственность, в новой редакции статьи увеличен с двух тысяч базовых величин до трех.

Повышено вдвое и минимальное значение причиненного ущерба при совершении преступления, предусмотренного ст. 243 УК. Теперь уклонение от уплаты сумм налогов, сборов путем сокрытия, умышленного занижения налоговой базы, в том числе посредством уклонения от представления налоговой декларации (расчета) или внесения в нее заведомо ложных сведений становится преступлением, если ущерб от такой деятельности составит две тысячи базовых величин.

Глава 25 дополнена также новым примечанием следующего содержания: наказание в виде лишения свободы не может быть назначено впервые осуждаемому лицу, совершившему не представляющее большой общественной опасности или менее тяжкое преступление против порядка осуществления экономической деятельности (за исключением контрабанды, незаконных экспорта или передачи в целях экспорта объектов экспортного контроля, легализации («отмывания») средств, полученных преступным путем).

Процесс либерализации уголовно-правовых средств нашел отражение и в статьях, регламентирующих ответственность за преступления, связанные с незаконным оборотом драгоценных металлов или драгоценных камней. С момента вступления в силу Закона № 171-3 ответственность по ч. 1 ст. 223 УК наступает только в случае, если сделка была совершена в крупном размере, т.е. превысила двести пятьдесят и более раз размер базовой величины. Во всех остальных случаях пресечение правонарушений граждан за совершение сделок, предметом которых являются ювелирные и другие бытовые изделия, будет обеспечено в рамках ст. 11.4 «Нарушение порядка деятельности с редкоземельными металлами, драгоценными металлами и драгоценными камнями» Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях (далее – КоАП). Такое решение законодателя позволит дифференцировать ответственность и осуществлять преследование в уголовном порядке только тех лиц, чья противоправная деятельность направлена на причинение существенного вреда экономическим интересам государства. Указанные изменения на основании ч. 2 ст. 9 УК будут иметь обратную силу. Корректировка особо крупного размера ущерба в рассматриваемых случаях по обвинительным приговорам, вступившим в силу, может стать основанием для изменения квалификации с тяжкого на

менее тяжкое преступление. Ряд преступных деяний экономического характера был исключен из УК. Обоснованием декриминализации стали результаты анализа статистических данных, криминогенных тенденций, экспертной оценкой реальной общественной опасности деяний.

Так, уголовным законом была исключена ответственность за нарушение порядка открытия счетов за пределами Республики Беларусь. Законодатель пошел на исключение из УК ст. 224 ввиду того, что в последнее десятилетие эта уголовно-правовая норма перестала применяться на практике. Степень общественной опасности деяния едва ли достаточна для оставления его в уголовном законе. С подобным явлением, как считают эксперты, вполне можно бороться – и достаточно эффективно – экономическими методами и средствами других отраслей права, например, административного. До вступления в силу январского закона в УК была установлена ответственность за нарушение антимонопольного законодательства (ст. 244 УК) и за ограничение конкуренции (ст. 247 УК). Административная преюдиция за указанные деяния обеспечивала мерами административного принуждения защиту субъектов хозяйствования от недобросовестной конкуренции при осуществлении ими предпринимательской деятельности. Однако статьи были исключены из УК, т.к. за последние несколько лет отсутствовала административная практика по ст. 11.24 «Нарушение антимонопольного законодательства» и ст. 11.25 «Ограничение конкуренции» КоАП. Незначительное число выявленных фактов нарушения требований ст. 11.26 «Незаконное использование деловой репутации конкурента» КоАП не позволяло вести речь о сохранении уголовной ответственности за аналогичные деяния.

Не обошел стороной экономические преступления процесс пенализации. Законодателем было принято решение снизить верхний предел наказания в виде лишения свободы с трех до двух лет в санкциях ч. 1 ст. 233 УК «Предпринимательская деятельность, осуществляемая без специального разрешения (лицензии)), ч. 1 ст. 240 УК (Преднамеренная экономическая несостоятельность (банкротство)) и ч. 1 ст. 258 УК (Незаконные изготовление, использование либо сбыт государственных пробирных клейм). Внесение соответствующих корректив позволило изменить категорию названных преступлений с менее тяжких на преступления, не представляющие большой общественной опасности, и дало возможность правоприменителю более гибко применять институт освобождения от уголовной ответственности, а также отсрочку либо условное неприменение наказания. Изменено название и содержание ст. 233 УК: ранее уголовным законом была предусматривала ответственность за запрещенную предпринимательскую деятельность, а также за предпринимательскую деятельность, осуществляемую без государственной регистрации или специального разрешения (лицензии) (незаконная предпринимательская деятельность).

Развитие экономики в Республике Беларусь, а также созданные упрощенные условия для открытия бизнеса привели к тому, что

предпринимательская деятельность без государственной регистрации перестала быть самостоятельным преступлением, преследующим цель избежать регистрации в связи с длительностью рассмотрения этого вопроса государственными органами, а стала выступать способом уклонения от уплаты сумм налогов и сборов. В этой связи законодателем было принято решение декриминализовать предпринимательскую деятельность, осуществляемую без государственной регистрации, а также запрещенную предпринимательскую деятельность.

Внесение дополнений и изменений в уголовный закон было направлено на реализацию п. 11 Декрета Президента Республики Беларусь от 23 ноября 2017 г. № 7 «О развитии предпринимательства» [2] и позволило обеспечить возможность максимально отказаться от назначения наказания в виде лишения свободы (там, где это было объективно необходимо) за совершение преступлений экономического характера; исключить использование неоднозначных и оценочных определений; перевести, с учетом общественной опасности преступных деяний, отдельные составы экономических преступлений из категорий тяжких или менее тяжких в категории не представляющих большой общественной опасности, а также увеличить крупный и особо крупный размер ущерба, влекущий более строгую ответственность.

Список использованных источников:

1. О внесении изменений и дополнений в некоторые кодексы Республики Беларусь»: Закон Респ. Беларусь, 9 янв. 2019 г. № 171-З // Эталон –Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.

2. О развитии предпринимательства: Декрет Президента Респ. Беларусь, 23 нояб. 2017 г., № 7 // Эталон –Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.

Кубецька Ольга Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач навчально-науковою лабораторією
з дослідження проблем економічної безпеки

Лазарєв В.О.,
кандидат юридичних наук,
декан факультету економіко-правової безпеки,
підполковник поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНИМ ЗЛОЧИНАМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ситуація, що склалася сьогодні в Україні, а саме, тривале проведення антитерористичної операції, зміна уставленого устрою політичного та

соціально-економічного характеру, перебудова системи правоохоронних органів, супроводжується погіршенням злочинної ситуації в країні, зокрема економічної. Запобігання економічної злочинності є визначальним напрямом діяльності держави, який включає заходи загально-соціального, спеціально-кримінологічного й індивідуального характеру.

Економічна злочинність дуже ризикове явище, яке прижилося в усіх сферах діяльності держави та виступає стримуючим фактором її розвитку.

Конкретизація категорії відіграє дуже важливе значення у його трактуванні та успішному використанні у практичній діяльності. Чітка, точна система понять, яка враховує всі особливості певних категорій, є основним інструментарієм пізнання у будь-якій науці та дозволяє з'ясувати сутність цих категорій, показати взаємозв'язки між ними, відокремити їх від суміжних понять. Даний факт має безпосереднє відношення до поняття «економічна злочинність» [3].

Сутність дефініції «економічна злочинність» наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Сутність категорії «економічна злочинність»

Автор	Зміст
Коваленко В.	Це кримінально карні винні і суспільно небезпечні діяння, при вчиненні яких для одержання матеріальної вигоди використовуються легальні економічні інститути (правила, форми, процедури, механізми економічної діяльності) [1].
Яковлев О.М.	Сукупність корисливих зазіхань, на власність, порядок управління народним господарством, що вчиняються особами, які займають певні соціальні позиції в структурі економіки та виконують повноваження, пов'язані з цими позиціями [4].
Мочкош Я.	Корисливі діяння, вчинювані особами, які виконують певні функції у сфері виробництва, товарообігу чи фінансової діяльності і спрямовані на отримання незаконного прибутку; високий ступінь їх поширеності, тривало і поширено розвивається під прикриттям економічної діяльності; здатність до швидких змін на ґрунті професійної діяльності з використанням необхідних фахівців; енергійний перехід до нових організаційних та структурних перетворень та активна протидія правоохоронним органам [2].
Кубецька О.М., Лазарев В.О.	Суспільно небезпечні діяння особи (осіб), які вчиняються з метою отримання неправомірної вигоди через застосування легальних економічних інститутів.

Останніми роками, найбільшого поширення як в правових актах, так і в юридичній літературі, набула категорія «протидія злочинності». Зокрема, зазначена дефініція використовується, наприклад, у Законі України «Про протидію торгівлі людьми». Протидія злочинності здійснюється через систему заходів соціального та особливого характеру, зорієнтованих на ліквідацію причин, що зумовлюють реалізацію незаконних діянь, які мають місце, тільки готуються або вже почалися, ідентифікації винних осіб і, як наслідок, притягнення їх до відповідальності у відповідності до законодавства. Протидія полягає не тільки у попередній діяльності з

попередження злочинності, а в конкретних примусових заходах впливу на відповідних суб'єктів у процесі здійснення ними злочинної діяльності, а також у профілактичних заходах усунення наслідків злочинних діянь [7].

Далі з'ясуємо зміст категорії «протидія» (табл. 2)².

Таблиця 2

Сутність категорії «протидія злочинам»

Автор	Зміст
Блага А.Б., Богатирьов Л.М	Особливий комплексний, багаторівневий об'єкт соціального управління, який складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів, установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня [6]
Матеріал з Вікіпедії вільної енциклопедії.	Система заходів, що вживаються державними органами, громадськими організаціями, представниками влади та іншими особами, спрямованих на протидію процесам детермінації злочинності, що мають на меті ресоціалізацію потенційних злочинців, запобігання вчиненню нових злочинів [8].
Кубецька О.М., Кайдаш О.	Система заходів щодо боротьби та запобігання злочинам в різних сферах функціонування держави, суспільства.

Отже, можна зробити наступні висновки, що протидія економічним злочинам дуже важливе завдання для держави, та для суспільства в цілому. На рівні країни, повинні формуватися дієві заходи, реалізація яких має призвести до позитивних зрушень (змін) в контексті розглянутого питання.

Список використаних джерел:

1. Коваленко В. В. Організація профілактики економічної злочинності в Україні : дис. докт. юрид. наук : 12.00.07 / В. В. Коваленко. - Х., 2004. - 398 с.
2. Мочкош Я. В. Проблеми боротьби з економічною злочинністю/ Я. Мочкош// Часопис Київського університету права. - 2012. - №2.- С. 299-304.
3. Базарук І.М. Економічна злочинність та її ознаки [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku/nvsy/02_2008/08bimtyo.pdf
4. Яковлев А.М. Социология экономической преступности. – М.: 1988.
5. ЗУ «Про протидію торгівлі людьми» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3739-17>.

² **ПРОТИДІЯ**, і, жін. Дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй. Карні експедиції по селах, цинічне нехтування елементарних прав громадянина.. — все це, річ ясна, не могло не викликати протидії серед молодого покоління (Ірина Вільде, Сестри., 1958, 171); Незважаючи на протидію російського царизму, зростала і зміцнювалася братерська дружба між діячами російської та української культури (Комуніст України, 9, 1967, 6); Сік алое став визнаним засобом мобілізації організму для протидії хворобі (Наука і життя, 7, 1967, 43).

Словник української мови: в 11 томах. — Том 8, 1977. — Стор. 317.

6. Богатирьов І.Г., Дитвинов О.М. Кримінальна політика як наукова стратегія у сфері протидії злочинності. / Вісник Кримінологічної асоціації України. Харків. ХНУВС. 2013 Ст. 6-12 (264 ст.).

7. Веприцький Р.С. Поняття та зміст заходів протидії злочинності [Електронний ресурс]/ Режим доступу: file:///C:/Users/K_/Downloads/evpe_2014_3_23.pdf

8. Попередження злочинності [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>.

Логвиненко Борис Олексійович,
д.ю.н., доцент, завідувач кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Поширеність економічних правопорушень являє собою одну з найбільших загроз, як для фізичних а юридичних осіб, так і для держави у цілому. Поряд із посяганням на права і свободи фізичних та юридичних осіб, такі правопорушення завдають шкоди економічній стабільності держави, дестабілізують правопорядок, що діє у суспільному житті.

У сонмі таких правопорушень окремою складовою можна виокремити економічні правопорушення у сфері охорони здоров'я. Варто зауважити, що додаткової актуальності належній організації запобігання та протидії економічним правопорушенням у сфері охорони здоров'я додає те, що здоров'я є складаною категорією та соціальною цінністю, що має як індивідуальний (фізичне і психічне здоров'я конкретної особи) так і суспільний характер (громадське здоров'я).

Одними з найпоширеніших видів таких правопорушень є фальсифікація лікарських засобів (стаття 321-1 Кримінального кодексу України) та продаж лікарських засобів без рецепту (стаття 42-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Зауважимо, що фальсифікують абсолютно всі види медичної продукції: ліки, вакцини, медичні вироби, діагностики «in vitro», і навіть харчові добавки. Підробляють як генеричні, так і інноваційні препарати, починаючи від дуже дорогих ліків для лікування від раку і закінчуючи дуже дешевими препаратами для зняття болю. Будь-який лікарський засіб і медичний виріб може бути підроблено або мати неналежну якість. Разом із тим, чим більш високою є вартість ліків, тим більше шансів на фальсифікат [1].

Нагадаємо, що за статтею 321-1 «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів» Кримінального кодексу України, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою

збуту або збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією фальсифікованих лікарських засобів, сировини та обладнання для їх виготовлення [2].

В свою чергу, норма статті 42-4 «Продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках» Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність за продаж лікарських засобів в аптечних закладах без рецепта у заборонених законодавством випадках, що тягне за собою накладення штрафу від 6 до 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Вбачається, що суспільна небезпека від вчинення вищенаведених протиправних дій є доволі вагомою, адже йдеться про безпеку здоров'я і навіть життя людей, хоча очевидною є і суто економічна природа таких правопорушень. Поширенню досліджуваних правопорушень сприяла також дія мораторію на перевірки бізнесу, що призвело до фактичної неможливості суб'єктів владних повноважень оперативно і своєчасно реагувати на порушення національного медичного законодавства. Поряд із досягненням мети щодо запобігання зловживанням владними повноваженнями уповноважених державою суб'єктів, це призвело до системної безкарності недобросовісних учасників медичного ринку.

Вирішення ситуації вбачається у законодавчій та у правозастосовчій площинах. Так, про доцільність посилення відповідальності за реалізацію лікарських засобів без рецепту, ще у березні 2019 року вела мову У. Супрун. Держлікслужбою було розроблено зміни до законодавства з метою запровадження кримінальної відповідальності за відпуск аптеками рецептурних препаратів, перш за все антибіотиків, без рецепта. Це пояснюється тим, що можливість придбання антибіотиків без рецепта призводить до вкрай негативних наслідків, зокрема, розвитку резистентності до антибіотиків, що робить неможливим їх застосування для лікування туберкульозу та інших серйозних захворювань [4].

Все виглядає нібито логічним, але навіть «ускладнювати життя» правоохоронцям, коли проблему можна вирішити в інший спосіб, удосконаливши правозастосовну практику. У цій же публікації Н. Гуторова слушно апелює до пропонованої необхідності запровадження кримінальної відповідальності, зауважуючи, що застосування останньої потребує значних коштів платників податків, які більш ефективно можна було б використати на впровадження ефективної системи протидії вчиненню правопорушень. Використання вельми громіздкої, складної довготривалої і при цьому надзвичайно затратної системи кримінальної юстиції в ситуації, коли ніхто навіть не пробував всерйоз протидіяти цьому явищу в інший спосіб – це очевидне марнотратство коштів платників податків [4].

Підтримуючи позицію щодо поліпшення правозастосовчій практики, зауважимо про потребу спрощення процедури притягнення до адміністративної відповідальності.

Цілком очевидним є те, що система, коли обсяг штрафної санкції

складає 102 гривні, тоді як процедура провадження відрізняється багатостадійністю і складністю реалізації, не може вважатися належною. Це ж стосується і фальсифікації лікарських засобів. Звичайно, на відміну від продажу без рецепту, тут має місце не адміністративна, а кримінальна відповідальність, але правозастосовна практика має і повинна бути більш дієвою та ефективною.

Підводячи підсумок зауважимо, що вирішення проблеми протидії окремим економічним правопорушенням у сфері охорони здоров'я потребує комплексного підходу. Наближення до стандартів Європейського союзу вимагає детінізації фармацевтичного бізнесу, спрощення реєстраційних та дозвільних процедур, належної діяльності контролюючих органів, що сприятиме зменшенню нелегального прибутку учасників такого ринку. Покращення ситуації у досліджуваній сфері не лише сприятиме зростанню економічної стабільності, а й покращить стан забезпечення прав і свобод людини в Україні.

Список використаних джерел:

1. Багреєв М. Як захистити себе від фальсифікованих лікарських засобів [Електронний ресурс]/ Режим доступу: URL: <https://ua.112.ua/mnenie/yak-zakhystyty-sebe-vid-falsyfikovanykh-likarskykh-zasobiv-513360.html> (дата звернення 18.11.2019).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 17.04.2019).
4. Гуторова Н. Кримінальна відповідальність за продаж ліків без рецептів – ефективний засіб протидії чи марнотратство коштів платників податків. URL: <http://nmu.ua/news/>.

Недов Роман Сергійович,
кандидат юридичних наук,
старший детектив Національного
антикорупційного бюро України

ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ ОКРЕМИХ СПОСОБІВ СКОЄННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Основоположним елементом криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет є дані про способи їх здійснення, на яких будується методика виявлення і розслідування таких злочинів. Спосіб вчинення злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет в його широкому розумінні охоплює незаконне (без згоди правовласника) використання об'єктів авторського права

шляхом відтворення, присвоєння (плагіат), поширення, модернізації (зміни), а також створення похідного об'єкта авторського права.

Ми погоджуємося з думкою авторів [1, с. 80; 2, с. 46], які вважають, що, розглядаючи основні способи вчинення злочинів, доцільним є надання їх юридичної кваліфікації, зокрема кримінально-правової, адже для методики виявлення, документування та розслідування цих злочинів кваліфікація є суттєвим чинником, оскільки з цим пов'язано визначення обставин, які підлягають встановленню та доказуванню, а також засобів документування.

Аналіз наукових праць [3, с. 193], а також результати вивчення кримінальних проваджень по злочинах, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет дозволив нам виділити такі основні групи способів вчинення таких злочинів:

1. *Підміна собою автора, подання чужого об'єкта авторського права як власного або плагіаті, відбувається шляхом опублікування в мережі Інтернет об'єкта авторського права (цілком або частково) при видачі себе за автора твору, розміщення в мережі Інтернет об'єкта авторського права, створеного у співавторстві, з зазначенням себе одноосібним автором.*

У даному випадку дії можуть бути кваліфіковані за ст. 176 КК України «Порушення авторського права і суміжних прав», якщо такими діями було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі.

2. *Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, кардшейрінг або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, здійснене з використанням мережі Інтернет.*

У даному випадку дії можуть бути кваліфіковані за ст. 176 КК України «Порушення авторського права і суміжних прав», якщо такими діями було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі. Вчинення таких дій може здійснюватися у багатьох формах, розглянемо основні з них.

Використання файлообмінників. Часто на сайті розміщується не сам об'єкт, а посилання на нього. При цьому використовуються так звані файлообмінники. Файлообмінник - це проміжний сервер, який використовується для зберігання інформації, на який користувач завантажує будь-яку інформацію і який потім формує посилання на скачування. Іншими словами, це якийсь цифровий «посередник», який через Інтернет забезпечує доступ до файлів, його основне призначення - широкий обмін інформацією. Користувачі завантажують на ці сервери величезну кількість музики, книг, фільмів, програм тощо, після чого діляться посиланнями. Вдаються до їх допомоги також і різні сайти. Припустимо, створена майданчик, на якій розміщені огляди до різного софту і є можливість його завантажувати. Але все це займає дуже багато місця, і набагато вигідніше розмішувати файли на обмінниках, а на своєму ресурсі просто давати посилання на них. З подібною діяльністю було пов'язано кілька великих скандалів, які спричинили за собою закриття міжнародного файлообмінника EX.ua, так як через нього поширювався нелегальний цифровий контент [3, с. 162-163].

Використання торрент-трекерів. Але сьогодні поступово і впевнено займають лідируюче місце торрент-трекери. Вони не вимагають в більшості своїй реєстрації, перегляду реклами, плати і швидкість нічим не обмежена. Так що файлообмінники втрачають свою аудиторію, таким чином, другий різновид розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав - це використання технології торрент-трекерів. Технологія торрент-трекерів здійснює свої функції за допомогою спеціальних сайтів-серверів, часто їх називають «Трекери» або «BitTorrent трекари». У мережі «Інтернет» їх можна знайти безліч, як від вузькоспеціалізованих, наприклад, для фільмів, музики, так і універсальних. Використання торрент-трекерів забезпечує обмін інформацією між користувачами, не використовуючи при цьому сервер, але при цьому забезпечує пошук людей з цікавою інформацією. Обмін інформацією відбувається наступним чином: в спеціальній програмі вказується файл, яким збираються поділитися, після чого автоматично створюється спеціальний файл, що містить інформацію для «скачування». Далі, зареєструвавшись на торрент-трекер (в деяких випадках реєстрація не обов'язкова), користувач розміщує свій автоматично створений файл в спеціальній категорії, що визначає тип інформації, наприклад, музика, кіно і т.п. Потім докладає до нього короткий опис для тих, хто захоче ним скористатися. У самому спеціальному файлі міститься тільки загальна інформація про скачуваний файл, інформація для перевірки цілісності даних і адреса його розташування. Відповідно можливості по розповсюдженню даного файлу обмежуються тільки фантазією користувача [3, с. 163].

Використання онлайн-кінотеатрів. Останнім часом, з розвитком мобільного Інтернету, а саме суттєвим підвищення швидкості передачі даних, набувають популярності так звані «онлайн-кінотеатри». Швидкість передачі даних дозволяє кінцевому споживачу отримувати доступ до аудіовізуальних творів без скачування на носій.

Вказані способи є найбільш розповсюдженими серед інших способів вчинення злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет. Найбільш часто зустрічається незаконне розповсюдження або незаконне розміщення в Інтернеті програмного забезпечення, творів літератури, аудіо-, відео- та кінопродукції.

3. *Незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, здійснене з використанням мережі Інтернет.*

У даному випадку дії можуть бути кваліфіковані за ст. 176 КК України «Порушення авторського права і суміжних прав», якщо такими діями було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі.

4. *Незаконна реалізація через мережу Інтернет дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва.*

У даному випадку дії можуть бути кваліфіковані за ст. 203-1 КК України «Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць,

обладнання та сировини для їх виробництва», якщо такими діями було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі. Крім того, у разі продажу дисків для лазерних систем зчитування з розміщеними на них об'єктами авторського права і суміжних прав, дії можуть бути додатково кваліфіковані за ст. 176 КК України «Порушення авторського права і суміжних прав», якщо такими діями було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі. Також, якщо такі диски були промарковані контрольними марками для маркування упаковок примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних тощо, такі дії можуть бути додатково кваліфіковані за ст. 216 КК України «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок».

Виходячи з вище викладеного, можна прийти до висновку, що досліджуваний нами вид злочинної діяльності, пов'язаний з вчиненням великої кількості злочинних дій, кожна з яких вимагає правильної кваліфікації. Виконана нами кваліфікація злочинних дій може бути використана для здійснення профілактики, виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет, а також для подальшого наукового дослідження проблем протидії злочинам у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Дараган В.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.
2. Меденцев А.М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса: МГУ, 2015. 214 с.
3. Смирнов С.А. О некоторых способах совершения преступлений в сфере авторского и смежных прав в сети «Интернет» // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской Академии МВД России. 2016. № 3 (35). С. 191-194.

Некlesa Олександр Вікторович,
оперуповноважений міжрайонного відділу № 4
управління захисту економіки,
Департамент захисту економіки НПУ
в Дніпропетровській області

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРИ
ЗДІЙСНЕННІ ЗАКУПІВЕЛЬ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ ДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ДЕРЖАВИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Аналізом стану функціонування системи державних закупівель в Україні свідчить про те, що на сьогодні залишається значна кількість невирішених проблем щодо нормативно-правового регулювання цієї сфери, а від того

з'являється велика кількість зловживань як з боку замовників так і з боку учасників торгів. Вивчення та аналіз процедур закупівель, здійснених розпорядниками державних коштів дозволяють зробити висновок, що більшість злочинів та інших правопорушень, які мали місце під час проведення державних закупівель, носять системний характер.

Таким чином, спостерігаються численні факти проведення фіктивних тендерів за завищеними цінами, монополістичної змови учасників, просування на ринок підконтрольних замовнику, а в деяких випадках взагалі фіктивних підприємств, за рахунок яких замовники торгів отримують винагороду у відсотковому співвідношенні від вартості укладеного договору (відкат). З метою створення фіктивної конкуренції доволі часто проводяться торги, коли підконтрольні підприємства-учасники подають різні за ціною тендерні пропозиції для формального дотримання процедури державної закупівлі. Крім того, певне розповсюдження отримала практика, коли ряд підприємств, вигравши тендер, вказують найкращі умови та, як наслідок, укладають договір, але потім цей договір не виконують, в результаті чого замовник несе збитки, тому що на проведення нового тендера немає часу.

Після проведення торгів не відслідковується якість виконання договорів із закупівлі. Зокрема, нерідко спостерігається змова замовника та учасника щодо невиконання або неякісного виконання договорів, оскільки не передбачається обов'язкове інформування щодо виконання договору на всіх його стадіях, з метою уникнення вчинення зловживань, пов'язаних з безпідставним збільшенням ціни договору після проведення тендера.

Як правило, замовники закупівель заводять в якості учасників торгів підконтрольні підприємства, які, у свою чергу, знаходять ще підприємства для участі в якості технічного учасника, які вказують у тендерних пропозиціях більш високі ціни, ніж підконтрольне замовнику підприємство. У подальшому замовником оприлюднюється на веб-порталі уповноваженого органу прийняття рішення (повідомлення) про те, що тендер виграло підприємство, яке запропонувало більш низьку ціну, але насправді така ціна в півтора-два рази перевищує ринкову вартість товарів, робіт або послуг, відповідно «відкат» становить до 30 відсотків від суми договору укладеного з переможцем.

Узагальнення здійснених процедур державних закупівель протягом 2018-2019 років свідчить, що однією з причин нанесення державі збитків при проведенні тендерів є те, що розпорядники державних коштів, фінансові служби та тендерні комітети замовників, порушуючи свої функціональні повноваження, не проводять попереднього вивчення та аналізу ринку товарів, робіт, послуг та цін на ньому, що є важливим чинником ефективності проведених торгів. Відсутність такої інформації у кожному другому випадку здійснених торгів призводить до акцепту цінових пропозицій учасників за ціною, яка значно перевищує середньо ринкову, що діє на ринку на час проведення торгів.

Досить часто зустрічаються випадки, коли підприємства – переможці процедури закупівлі в ході виконання робіт за договором використовують будівельні матеріали низької якості або взагалі будівельні матеріали, які не

відповідають проектно – кошторисній документації, що дає змогу привласнити, інколи навіть, до 40 відсотків коштів передбачених на виконання певного виду робіт. Окрім зазначеного, регулярними порушеннями законодавства є випадки коли службові особи підприємств підрядників, в ході виконання будівельних робіт за попередньою змовою із службовими особами, які здійснюють технічний нагляд за об'єктом будівництва та замовниками цих робіт вносять заздалегідь недостовірні відомості до офіційних документів – актів приймання виконаних підрядних робіт Ф КБ-2в про обсяги та вартість виконаних будівельних робіт, відповідно відомості вказані в актах приймання виконаних будівельних робіт Ф КБ-2в які складено за договором підряду, фактично не відповідають виконаним роботам. Таким чином розпорядник, підрядник та інженер з технічного нагляду шляхом вчинення протиправних дій заволодівають коштами державного бюджету або коштами місцевої громади. Вказані дії кваліфікуються відповідно до дій вчинених кожною із сторін, враховуючи займану посаду особи та її службових повноважень, найчастіше відповідальність за вчинення таких дій настає за статтями 191, 366, 367, 364 Кримінального кодексу України.

Окремі порушення законодавства про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти можуть містити ознаки суспільно небезпечних діянь, визначених статтями 191 (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становище), 210 (Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням), 358 (Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів), 364 (Зловживання владою або службовим становищем), 366 (Службове підроблення), 367 (Службова недбалість) Кримінального кодексу України.

З метою виявлення та попередження правопорушень у сфері державних закупівель, мною, як практичним працівником управління захисту економіки в Дніпропетровській області ДЗЕ НП України проводилась перевірка та аналіз наступних документів:

1. затверджені кошториси бюджетних установ та організацій, бюджетні програми за якими заплановані значні асигнування та видатки на закупівлю товарів, робіт і послуг;
2. річний план державних закупівель державних установ зі змінами до нього, листи щодо погодження окремих процедур закупівлі (інших, ніж відкриті торги);
3. моніторинг поточних закупівель;
4. зміст та вимоги тендерної документації;
5. протоколи засідань тендерного комітету;
6. використання коштів, спрямованих на закупівлю товарів, робіт і послуг, до їх кошторисних призначень.

Окрім вищевказаного, перевірялись учасники державних закупівель на відповідність кваліфікаційним вимогам та іншим ознакам, що можуть свідчити про намір заволодіти бюджетними коштами, а саме:

1. наявність обладнання та матеріально-технічної бази в учасника торгів для виконання замовлення;

2. наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання, досвід та кваліфікацію;

3. наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів;

4. оборот коштів підприємства – учасника у декілька разів менше очікуваної вартості закупівлі;

5. реєстраційні дані підприємства - учасника (юридичну адресу), наявність виробничих приміщень;

6. наявність відкритих в Антимонопольному комітеті України справ відносно підприємства – учасника щодо порушення законодавства про захист економічної конкуренції або у сфері державних закупівель;

7. перевірка зв'язків керівників або засновників підприємств – учасників із керівництвом замовника або вищестоящої організації, яка може впливати на рішення замовника, а також з посадовцями, які уповноважені здійснювати контроль замовників за дотриманням законодавства під час проведення державних закупівель;

8. перевірка достовірності та повноти обсягу виконаних робіт і послуг переможцями тендерів безпосередньо на об'єкті будівництва;

9. опитування службових осіб підприємств і організацій, що програли тендер, з питань порушень, які були допущені під час його проведення з боку службових осіб підприємств-замовників (членів тендерного комітету).

Найбільш поширеними способами вчинення правопорушень у сфері здійснення державних закупівель є:

З боку замовників торгів:

1) встановлення замовником тендера нерівних дискримінаційних необґрунтованих вимог до деяких учасників тендерних торгів;

2) наявність змови учасників процедури закупівлі з членами тендерного комітету при поданні тендерних пропозицій;

3) неправомірна зміна у процесі проведення тендерних торгів умов та вимог технічної специфікації, зазначених у тендерній документації;

З боку учасників та замовників процедури закупівлі:

1) створення фіктивної конкуренції і, як наслідок,

2) проведення фіктивних торгів шляхом залучення до участі в торгах підконтрольних підприємств, які подають різні за ціною тендерні пропозиції для формального дотримання процедури торгів;

3) незаконний поділ замовником предмету закупівлі на частини з метою уникнення процедур закупівель;

4) порушення встановленої форми подання тендерних пропозицій та їх прийняття замовником після закінчення встановленого строку без відповідного рішення про його продовження;

5) невідповідність кваліфікаційним вимогам учасників торгів, які подали тендерні пропозиції, вимогам, викладеним у тендерній документації,

або надання учасником торгів недостовірної інформації щодо його відповідності встановленим кваліфікаційним вимогам проведення тендера;

6) придбання у результаті проведення тендера непридатних до використання або експлуатації устаткування, товарно-матеріальних цінностей за ціною, яка є значно вищою за ціни підприємств - виробників;

7) порушення переможцем тендера умов укладеного договору про закупівлю щодо терміну та обсягу його виконання;

8) надання недостовірної інформації у тендерній пропозиції;

9) здійснення акцепту тендерної пропозиції та укладання договору за результатами проведення тендера всупереч проведеної оцінці та вимогам тендерної документації;

10) визначення переможцем тендерних торгів підприємства, яке офіційно визнано банкрутом або фінансово-господарська діяльність якого призупинена;

11) часткова або повна передплата тендерним комітетом бюджетними коштами предметів закупівлі, за якими не передбачена передплата;

12) штучне збільшення цін на предмет закупівлі шляхом використання значної кількості посередницьких структур між його виробниками та кінцевим споживачем;

13) закупівля підприємством-замовником товарно-матеріальних цінностей не у підприємств-виробників, а у посередницьких структур.

Вищевказані порушення з боку учасників та замовників процедури закупівлі призводять до збитків в державі або територіальній громаді, які настають в ході реалізації договорів укладених за результатами торгів із підконтрольними підприємствами. Такі дії, як правило, мають склад кримінального правопорушення та кваліфікуються відповідно до норм які встановлені Кримінальним кодексом України.

Крім того, слід відзначити ряд недоліків самого Закону на які слід звернути увагу, в частині другій статті 16 відсутня норма обов'язкового кваліфікаційного критерію наявності фінансової спроможності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, довідка з банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами); пунктом 1 частини 1 статті 30 визначена підстава відхилення тендерних пропозицій (не надав забезпечення тендерної пропозиції, якщо таке забезпечення вимагалось замовником), яка являється дискримінаційною для бюджетних установ, які не можуть планувати видатки на вказані цілі.

Відповідно до статті 255 КУпАП, протоколи про правопорушення у сфері публічних закупівель, що передбачено статтею 164-14 КУпАП мають право складати органи державного фінансового контролю (Державна аудиторська служба України) та Рахункова палата. За порушення законодавства про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти, ще одним інструментом контролю та запобігання порушенням у зазначеній сфері є механізм досудового розгляду скарг учасників процедур закупівель до спеціально уповноваженого органу (Антимонопольний комітету України),

який здійснюється у відповідності до вимог статті 18 Закону України «Про публічні закупівлі».

За результатами їх розгляду приймаються відповідні рішення про визнання результатів торгів недійсними та про зобов'язання замовника усунути виявлені порушення та провести нову процедуру закупівлі. Це є заходом впливу за порушення законодавства про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, але лише виключно до юридичної особи. Однак, як свідчить аналіз правопорушень у сфері державної закупівлі, їх основною причиною є неправомірні дії та рішення службових осіб.

Вивчаючи та аналізуючи діючий Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII та інші нормативно-правові акти з питань здійснення державних закупівель, можна зробити висновок, що тендерний комітет замовника, його службові особи практично не несуть ніякої відповідальності за неправильне проведення або навмисне порушення процедур закупівлі. Як наслідок, скасовуються результати торгів, оголошується нова процедура з метою досягнення вигідного службовим особам підприємства - замовника результату. Однак, відповідальні особи за допущені порушення при проведенні попередніх торгів не несуть відповідальності.

На сьогодні існує необхідність у законодавчому врегулюванні питання комунікації між Антимонопольним комітетом України, Державною аудиторською службою України та Національною поліцією України відповідно до якої сторони, а також їх територіальні підрозділи зможуть обмінюватися інформацією щодо виявлених порушень у сфері державних закупівель та вживати заходів реагування згідно чинного законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8074-10 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984, дод. до № 51. – Ст. 1122.
2. Про публічні закупівлі : Закон України : від 25.12.2015 р., № 922-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 89.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379)
4. Господарський кодекс України: Закон України : від 16.01.2003 р., № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18-22. - Ст. 144.
5. Адміністративне право України. Академ. курс : підруч.: [у 2-х тт.] : Т. 1. Заг. частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: ТОВ «Видво» «Юридична думка», 2007. – 592 с.
6. Квач В. Ю. Загальнотеоретичні положення про публічні закупівлі: поняття та призначення/ В. Ю Квач, Р. В. Афанасієв // Молодий вчений. – 2017. – № 11 (51). – С. 884-887.
7. Критенко О.О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні закупівлі» / О.О. Критенко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. – 2014. – № 1. – С. 19-26.

8. Селіванова Н. П. Адміністративно-правове забезпечення функціонування системи електронних закупівель в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Селіванова Наталя Петрівна; Науково-дослідний інститут публічного права. – К., 2017. – 222 с.

Однолько Інна Валентинівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
викладач відділу підготовки прокурорів
з підтримання публічного обвинувачення в суді
інституту спеціальної підготовки
Національної академії прокуратури України

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Актуальність дослідження процесу становлення, формування та функціонування інституційного механізму запобігання корупційним злочинам – має принципове значення на шляху до євроінтеграції, демократичного державотворення, розбудови громадянських інститутів у період реформування всієї правоохоронної системи та судової гілки влади.

Інституційний механізм – сукупність взаємозв'язків між формальними та неформальними інститутами, організаціями, які сприяють реалізації принципів демократичного (доброго, належного) врядування, забезпечують узгодження та коригування інтересів різних суспільних груп, координацію сумісної діяльності на шляху досягнення задекларованих цілей розвитку регіону/держави.

На сьогоднішній день в Україні прийнято масив антикорупційного законодавства, яке сформувалося відповідно із розвитком державності в нашій країні. Діючим антикорупційним законодавством переглянуто механізм запобіжних дій щодо корупції, приведено вітчизняні норми права у відповідність до міжнародних, запроваджено процедуру спеціальної конфіскації майна за корупційні злочини та запроваджено відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення. Всі зміни, які відбулися у антикорупційному законодавстві нашої держави є запорукою вдосконалення вітчизняної антикорупційної політики загалом.

Наразі антикорупційна політика має значну роль у формуванні парламентського порядку денного:

1. Удосконалення антикорупційного законодавства та виправлення помилок минулих років.
2. Посилено спроможність Національного антикорупційного бюро України.
3. Запуск Вищого антикорупційного суду.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» від 2 жовтня 2019 року № 140-ІХ

передбачено ряд змін до законодавчих актів щодо запобігання корупції.

У тому числі, ч. 2 Закону передбачає внесення змін до Кримінального кодексу України в частині доповнень до примітки статті 45 після цифр «365²» доповнити цифрами «366⁻¹ Декларування недостовірної інформації». Зміст означеної статті виглядає як подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України „Про запобігання корупції”, або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації.

Ще одним інституційним механізмом жовтня поточного року в антикорупційній політиці стало ухвалення закону про захист і додаткову мотивацію викривачів корупції.

Цим законом держава дає цілу низку гарантій викривачам: захист трудових прав, а саме заборону звільнення, правова допомога і послуги безкоштовного адвоката, психологічна допомога та особиста охорона.

Окрім цього, передбачено заохочення для викривачів, а саме грошову винагороду у випадках, коли збитки держави становлять понад 10 мільйонів гривень та більше, такі особи можуть отримати 10 % від загальної суми встановлених збитків та виплачуються після винесення вироку суду.

Щодо інших інституційних механізмів запобігання корупційним злочинам, варто вказати законодавчу новелу щодо притягнення до відповідальності та позбавлення депутатського мандату за «кнопкодавство». Так у запропонованому законопроекті передбачено кримінальну відповідальність у виді сплати штрафу від 51 000 до 85 000 гривень.

Кримінально-правовим інституційним механізмом запобігання корупційним злочинам слід визначити й відновлення парламентом покарання за незаконне збагачення, що набуло чинності у жовтні 2019 року.

Наразі незаконне збагачення для державних діячів передбачатиме кримінальну та цивільну відповідальність. Кримінальна наставатиме, якщо набуті посадовцем активи більш ніж на 6,5 млн грн. перевищують його законні доходи. Для тих, у кого невідповідність між офіційними доходами та активами перевищує 1 мільйон гривень, буде застосована цивільна конфіскація.

Конфіскація незаконних активів відбуватиметься за рішенням суду. Розслідуватимуть такі справи Національне антикорупційне бюро та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, а розглядатиме в судовому порядку Вищий антикорупційний суд.

Проте, слід зазначити, що у лютому 2019 року Конституційний Суд визнав ст. 368-2 Кримінального кодексу України, яка передбачала покарання за незаконне збагачення, такою, що не відповідає Основному закону, і скасував її. Внаслідок чого Спеціалізована антикорупційна прокуратура була вимушена закрити близько 60 кримінальних проваджень, що унеможливило притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності та призначення відповідно покарання.

В контексті запобігання корупції варто говорити про важливість

застосування інтегративної системи організованої протидії, до якої на нашу думку, може відноситися сукупність заходів різних рівнів та напрямків, що реалізуються суб'єктами, уповноваженими на здійснення заходів запобігання злочинності.

В контексті дієвої та ефективної антикорупційної політики інституційного механізму запобігання, найбільша роль відводиться формування національного антикорупційного законодавства, яке виокремлюється відносною прогресивністю, адже більшість діючих нормативно-правових актів антикорупційного характеру характеризуються узгодженням із міжнародно-правовими актами/конвенціями.

Резюмуючи вищевказане, інституційними механізмами запобігання корупційним злочинам наразі можуть слугувати такі заходи:

1. Формування дієвого інституційного механізму на наднаціональному, державному, регіональному та локальному рівнях на вітчизняному ґрунті.
2. Вироблення єдиного підходу до розуміння сутності інституційного механізму запобігання
3. Визначення суб'єктів та об'єктів і окреслення на їх основі структури моделі інституційного механізму запобігання корупційним злочинам.

Омаров Ербол Агбаевич,
доктор PhD, главный научный сотрудник
Межведомственного научно-
исследовательского института Академии
правоохранительных органов при
Генеральной прокуратуре Республики
Казахстан

УГОЛОВНЫЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ В СФЕРЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: КОЛИЧЕСТВЕННО-КАЧЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ УГОЛОВНОЙ СТАТИСТИКИ

По состоянию на 1 мая 2019 года количество населения Казахстана составило 1 8468,9 человек, количество же действующих субъектов малого и среднего предпринимательства (далее - МСП) составила 1 610844 субъектов или 11,4 %. По сравнению с соответствующей датой предыдущего года их количество увеличилось на 11%. Доля индивидуальных предпринимателей составила 65,5%, юридических лиц малого предпринимательства – 18,6%, крестьянских или фермерских хозяйств – 15,7%, юридических лиц среднего предпринимательства – 0,2%.

Сектор малого предпринимательства образует самую разветвленную сеть предприятий, действующих в основном на местных рынках и непосредственно связанных с массовым потребителем товаров и услуг.

Занятость в секторе МСП составила 3 214 937 человек. В отраслевом разрезе основную долю занятых субъектов в МСП заняли «Сельское, лесное и рыбное хозяйство» и «Оптовая и розничная торговля; ремонт автомобилей» порядка 30%. Однако, за последние 5 лет число занятых в «Сельское, лесное и рыбное хозяйство» уменьшилось на 10%, а в «Оптовая и розничная торговля; ремонт автомобилей» увеличилось на 3%. Остальные отрасли занимают от 3 до 9% в удельном весе занятых субъектов МСБ, по ним увеличение составило до 2%.

Протоколом расширенного заседания Правительства от 20 мая 2019 года под председательством Президента Казахстана Токаева К.К., государственным органам поручено выработать консолидированные решения, в том числе по вопросам противодействия теневой экономике, что является своевременным решением для воплощения основополагающего принципа института государственного и частного предпринимательства - добросовестной конкуренции, поддержки добросовестных предпринимателей и как следствие – реализации потенциала Предпринимательского кодекса.

Нарушения в сфере экономической деятельности, относящиеся к уголовным, объединены в Главе 8 Нового Уголовного кодекса Республики Казахстан, количество которых составило 36 составов.

Анализ статистических сведений за последние 5 лет о зарегистрированных уголовных правонарушениях рассматриваемой категории свидетельствует о снижении их количества в 5 раз. Пик приходится на 2015 год – 8 170 дел, наименьшее количество в 2018 году – 1 535 дел. Сумма же установленного ущерба в названные годы снизилась лишь в 1,7 раз с 166 млрд. тенге в 2015 году до 94 млрд. тенге в 2018 году (см. таблицу 1). Представленные сведения свидетельствуют об изменении «качества» экономических уголовных правонарушений: если в 2015 году на каждое уголовное правонарушение приходилось среднестатистически 20,4 млн. тенге, то в 2018 году этот показатель достиг 61,4 млн. тенге³.

Причинами названных качественно-количественных изменений видятся проведенные реформы в уголовной политике - принятие нового УК и УПК в 2014 году, которые начали действовать с 2015 года. В тоже время сохраняется и усиливается политика по ослаблению давления государства на бизнес: мораторий на проведение проверок в отношении МСП, выявление преступлений, относящихся к категории тяжких и особо тяжких.

В соответствии с ч.4 ст.187 УПК РК большинство названных уголовных правонарушений относится к подследственности Департамента экономических расследований Комитета финансового мониторинга Министерства финансов Республики Казахстан (далее ДЭР) (до 1 января 2019 года - Служба экономических расследований Комитета государственных доходов Министерства финансов Республики Казахстан).

3 ¹ Информационный сервис Комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры Республики Казахстан <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/MainMenu>

**Количество зарегистрированных уголовных правонарушений в сфере
экономической деятельности**

годы	Зарегист- рировано	сумма ущерба (млн.тенге)			
		установлено	государству	юр. лицам	физ. лицам
2014	3880	31801,5	31439314,8	279789,7	82408,5
2015	8170	166842,1	165921735,2	760249,2	160180,9
2016	3943	246180,2	240350588,8	3486218,0	2343463,0
2017	1618	110459,8	101186324,4	1927735,3	7345817,2
2018	1535	94370,7	64422936,5	27628371,4	2319415,9

В соответствии со статьей 1 Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе» СЭР - оперативно-следственные подразделения органов государственных доходов, осуществляющие деятельность, направленную на предупреждение, выявление, пресечение, раскрытие и расследование преступлений и правонарушений, отнесенных законами Республики Казахстан к ведению этих органов, а также осуществляющие иные полномочия, предусмотренные законодательством Республики Казахстан.

Производство по уголовным делам об экономических преступлениях осуществляется в соответствии с общим порядком, установленным уголовно-процессуальным законодательством и начинается с принятия процессуального решения о регистрации его в Единый Реестр досудебных расследований.

В качестве повода к возбуждению дела выступают достаточные данные, указывающие на признаки уголовного правонарушения, при отсутствии обстоятельств, исключающих производство по делу и используется одно из сообщений, перечисленных в ст. 180 УПК РК: это заявление, явка с повинной, сообщения в средствах массовой информации, рапорт должностного лица.

Между тем, учитывая специфику экономической преступности очевидно, что с учетом характеристики объекта посягательства и наличия пострадавших от преступления лиц, большинство преступлений данной категории имеют высокую латентность.

Ученые криминологи едины во мнении, что характерной особенностью и отличительной чертой экономической преступности является ее латентность⁴.

Так, по мнению Ж.С.Елюбаева одной из причин высокой латентности является длительный период обнаружения вредных последствий, поскольку сложность осуществления банковских операций, участие в них нескольких субъектов правоотношений, особенности бухгалтерского и иного учёта таких

4 ¹ С.301, Криминология: Учебник / Под. ред. проф. В.Н. Бурлакова, проф. Н.М. Кропачева. – СПб.: Издательский дом С.-Петербур. гос. ун-та, Издательство юридического факультета с.-Петербур. гос. ун-та, 2005. – 520 с.

финансовых операций, использование подлинных либо хорошо сфальсифицированных документов, а также установленные сроки предоставления налоговой, статистической отчетности не способствуют быстрому их раскрытию⁵.

По указанной причине, большая часть экономических преступлений выявляется не по заявлениям граждан и должностных лиц⁶, а по рапортам сотрудников правоохранительных органов, на основании проведенных оперативно-розыскных мероприятий.

Из зарегистрированных СЭР в 2018 году 2867 преступлений поводом для возбуждения 2358 дел явились рапорта должностных лиц о результатах проведенных ОРМ или выделенные дела, что составило 82,3%.

Уголовные дела по экономическим преступлениям, посягающим на государственные или общественные интересы, возбуждаются в результате соответствующих обращений государственных должностных лиц, что в 2018 году составило 417 уголовных правонарушений (14,5%)⁷ (см. таблицу 2).

Таблица 2

Количество уголовных правонарушений, зарегистрированных СЭР в 2018 году

№	Повод	Кол-во	доля %
1	письменное обращение физического лица	85	2,96
2	рапорт должностного лица ОРМ, выделение из ЕРДР	2358	82,25
3	сообщение должностного лица органа/организации	417	14,54
4	устное заявление физического лица (телефон доверия СЭР)	5	0,17
5	явка с повинной	1	0,03
Итого		2867	

Это приводит нас к выводу о связи поводов к возбуждению дела с криминологической характеристикой преступности и объекта посягательства – латентность экономических преступлений является причиной их выявления на основании результатов ОРМ.

Безусловно, эти преступления не охватывают всю статистику и судебную-следственную практику, но в большей степени достоверности отражает ее системность.

⁵ Елюбаев Ж.С. Ответственность за преступления в сфере финансово-кредитных отношений. Монография. - Алматы: 2009г. – 172с.

⁶ С.485, Криминология. Учебник для юридических вузов. Под общей редакцией д.ю.н., профессора А.И. Долговой – М.: Издательская группа ИНФРА М – Норма, 1997. – 784с.

⁷

⁷ Информационный сервис Комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры Республики Казахстан <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/MainMenu>

Для объективности наших суждений, нами проведен анализ статистических сведений о преступлениях, ранее зарегистрированных СЭР в 2018 году, но в последующем прекращенных по пунктам 1), 2), 5), 6), 7), 8) ч.1 ст. 35 УПК РК (по реабилитирующим основаниям) и снятых с учета.

Результаты анализа названного эмпирического материала подтвердили наши доводы и позволили выявить закономерность, что поводом для регистрации большинства экономических преступлений, где субъектами выступают представители бизнес структур, является проведение ОРМ и выделение дел из имеющихся производств, что составило 850 (74,1%) из 1146 уголовных правонарушений, дела о которых прекращены по реабилитирующим основаниям: сообщения должностных лиц иных организаций составило 238 - 20.7%, письменные и устные обращения физических лиц – 58 преступлений – 5% (см. таблицу 3).

Таблица 3

Количество уголовных правонарушений, зарегистрированных СЭР в 2018 году, и в последующем прекращенных по реабилитирующим основаниям со снятием с учета

№	Повод	Кол-во	доля %
1	письменное обращение физического лица	51	4,45
2	рапорт должностного лица	850	74,17
3	сообщение должностного лица органа/организации	238	20,77
4	устное заявление физического лица (телефон доверия СЭР)	7	0,61
5	явка с повинной	0	0,00
Итого		1146	

А если суммировать сведения, отраженные в двух таблицах, установим, что в 2018 году зарегистрировано в отношении предпринимателей 4013 досудебных производств, в числе которых 3208 производств зарегистрированы на основании рапортов сотрудников о результатах ОРМ - 78,1%. При этом, 28,5%, т.е. каждое третье производство прекращено по реабилитирующим основаниям со снятием со статистического учета.

Таким образом, в 2018 году поводом регистрации досудебных производств по уголовным правонарушениям в сфере экономической деятельности выступали рапорта сотрудников о выявлении ими в ходе проведения ОРМ достаточных данных, указывающих на совершение преступлений.

Представленные результаты позволяют нам судить о высоком уровне латентности, а также недостатках в деятельности СЭР, которые после регистрации досудебного производства и проведения процессуальных действий, прекращают каждое третье производство по реабилитирующим основаниям.

Проводимые реформы в Республики Казахстан, в том числе по оптимизации уполномоченного органа по противодействию экономическим преступлениям повлекли сложности по выявлению уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности, которые наносят особо крупный ущерб государству.

Остапенко Тетяна Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
підприємництва та управління підприємствами
ДНУ імені Олеса Гончара

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Шахрайство в Україні, набуло на сьогодні, широкого поширення та характеризується зміною форм, видів і способів. З економічними трансформаціями в державі, розвитком ринкових відносин, воно об'єктивно проникає до сфери підприємницької діяльності у сфері інвестування, виробництва та ін. Так, шахрайство спостерігається і у сфері нарахування та виплати заробітної плати.

Шахрайство — це заволодіння чужим майном шляхом обману чи зловживання довірою (ст. 190 ККУ).

Заробітна плата — винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Іншими словами, заробітна плата є ціною робочої сили, а також статтею витрат на виробництво, що включається до собівартості продукції, робіт та послуг.

Так, найбільш поширеним видом шахрайства у сфері заробітної плати, є шахрайство, яке передбачає замість виплати заробітної плати — кредитні зобов'язання.

Так, прикладом такого виду шахрайства є така ситуація, коли Ви несподівано отримали вселяючий оптимізм лист про зарахування на роботу у відому компанію, пропонуючи Вам вислати їм копію паспорта (нібито для працевлаштування), а потім у відповідь надсилають на підпис якісь папери. Уважний здобувач зверне увагу на те, що замість трудового договору йому пропонують підписати не що інше, як документи на банківський кредит.

Також, найбільш поширеним видом шахрайства у сфері заробітної плати є такі ситуації, коли особа влаштовується дистанційно на роботу, і за результати їх роботи їй просто не заплатять за їх працю. Доручають чималий обсяг роботи, вимагають надслати результати, і ніякої виплати не вчиняють.

Необхідно пам'ятати про те, що за докладені зусилля працівник повинен отримувати заробіток, а не віддавати гроші працедавцю.

Існують порушення щодо виплати заробітної плати, які проявляються через порушення термінів її виплати (зарплата у конвертах).

Основним спонукальним мотивом тіньової економічної діяльності є: податковий прес; вимагання та утиску від чиновників державного апарату.

Мова повинна йти про легалізацію заробітної плати та трудових відносин. “Прихована” заробітна плата виплачується у сфері неформальної зайнятості. А тому її треба зробити офіційною.

Легалізація заробітної плати, тобто лише оформлена згідно

законодавства праця дає багато перваг, зокрема, дає змогу заробити страховий стаж, і як наслідок, отримати особі пенсію; при звільненні, працівник гарантовано отримає відповідні виплати; можливість скористатися правом на відпустку, на оплату лікарняних та допомогу по безробіттю, право не працювати у вихідні дні та світкові, право на соціальний захід і т.д.

Для цього, кожному працюючому необхідно перевіряти розмір своєї заробітної плати та відрахування єдиного соціального внеску, які декларує роботодавець; прагнути працевлаштовуватися офіційно.

Список використаних джерел:

1. Шевцов І. Корпоративне шахрайство в українських компаніях. Розпізнати і запобігти. Довдник економіста. №6. 2019.

2. Городецька Т.Е. Тіньові джерела доходів населення України в умовах відкритої економіки. Економічна та соціальна політика. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси, №2, 2013.

Палешко Яна Сергіївна,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії з дослідження
проблем економічної безпеки,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Сидорова Ельвіра Олександрівна,
кандидат юридичних наук,
заступник декана факультету економіко-правової безпеки,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИН

В Україні, як і в усьому світі, корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Вона визнана одним із найзагрозливіших явищ сучасності, що впливає на ефективність діяльності органів державної влади, гальмує економічний розвиток, несе загрозу багатьом елементам конституційного та суспільного ладу, а також національній безпеці держави. Досліджуючи особливості подолання організованої економічної злочинності в Україні, то «проблемність» нормативно-правового забезпечення зростає в декілька разів. Викликано це тим, що поряд із постійними змінами у законодавстві виникають додаткові труднощі, які пов'язані з ідентифікацією проявів корупції у сфері боротьби та протидії організованій економічній злочинності в Україні, що формують загрозу для економічної безпеки. Проблема формування ефективного законодавства та, відповідно, правозастосування у даній сфері для України залишається актуальною .

Офіційне визначення поняття «корупція» дав Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР [4;266]. Відповідно до ст. 1: «Під корупцією в цьому законі розумілась діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, направлена на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг» [1; с.35].

Основною ознакою корупції є протиправне використання тієї мінімальної частини владних повноважень, якими наділена особа, уповноважена на виконання функцій держави, з метою незаконного одержання певної особистої вигоди.

Законодавче визначення корупції подано у ст. 1 Закону України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 р., яка визначає корупцію як використання особами, які наділені службовими повноваженнями державного органу чи органу місцевого самоврядування (або особами, прирівнюваними законом до таких), своїх повноважень та пов’язаних із ними можливостей задля одержання неправомірної вигоди або обіцянки її надання для себе чи інших осіб або надання такої вигоди чи обіцянки з метою схилити особу, яка наділена службовими повноваженнями, до їх протиправного використання або використання пов’язаних з ними можливостей [3]. Корупційними правопорушеннями визнаються діяння, що містять ознаки корупції та вчиняються особами, що володіють службовими повноваженнями і за вчинення яких передбачено притягнення особи до кримінальної, дисциплінарної та(або) цивільно-правової відповідальності.

З метою посилення кримінальної відповідальності осіб, які наділені службовими повноваженнями, за вчинені ними корупційні діяння, а також задля запобігання таким діям у прикінцевих положеннях ЗУ “Про Національне антикорупційне бюро України” від 14.10.2014 р. законодавець передбачив доповнення змісту ст. 45 КК України приміткою, яка містить вичерпний перелік корупційних злочинів. Так, до корупційних належать злочини, передбачені ч. 2 ст. 191, ч. 2 ст. 262, ч. 2 ст. 308, ч. 2 ст. 312, ч. 2 ст. 313, ч. 2 ст. 320, ч. 2 ст. 357, ч. 2 ст. 410 КК України у випадках, коли ці злочини вчинено зі зловживанням службовим становищем; а також злочини, передбачені ст. 210, ст. 354, ст. 364, ст. 364–1, 365-2, ст. 368, ст. 368-2, ст. 368-4, ст. 369, ст. 369-2, ст. 370 КК України [2]

Сфера економіки – це саме те середовище, заради якого чиновник і вступає у корупційні зв’язки, де корупція живиться і де найбільші прибутки. Зворотний вплив корупції на економіку особливо небезпечний, оскільки знижує ефективність економічної політики держави, змушує приватний бізнес переходити в тіньовий сектор, що тягне за собою порушення законодавства, спотворює систему оподаткування і правила підприємницької діяльності, підштовхує підприємців вирішувати свої питання поза правовим полем. До найбільш негативних наслідків впливу корупції на економіку дослідники відносять таке:

1. Розширення тіньової економіки. Це призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету. Як наслідок, держава втрачає фінансові

важелі управління економікою, загострюються соціальні проблеми через невиконання бюджетних зобов'язань.

2. Порушуються конкурентні механізми ринку, оскільки часто у виграші залишається не той, хто конкурентоспроможний, а той, хто незаконно зміг отримати переваги.

3. Уповільнюється поява ефективних приватних власників, насамперед через порушення під час приватизації, а також штучних банкрутств, як правило, поєднаних із підкупом чиновників.

4. Неefективно використовуються бюджетні кошти, зокрема під час розподілу державних замовлень та пілльг.

5. Підвищуються ціни за рахунок «корупційних витрат». У результаті страждає споживач.

6. В агентів з'являється зневіра у здатність влади встановлювати, контролювати та дотримуватися чесних правил ринкової гри.

7. Погіршується інвестиційний клімат, наслідком чого є невирішення проблем подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів.

8. Розширюються масштаби корупції в неурядових організаціях (на фірмах, підприємствах, у громадських організаціях). Це призводить до зменшення ефективності їхньої роботи, а відповідно, знижується ефективність економіки країни загалом [3].

Особливістю причин української корупції є злиття бізнесу та влади. Сила впливу корупції на економіку залежить також і від правової та інституційної бази країни, і від якості управління та політичного режиму. Це все у свою чергу не дозволяє здійснити реформування в різних сферах життя і призводить до погіршення якості життя населення [4; 107].

Економіка - це динамічний механізм, що під впливом певних факторів, протягом певного часу переходить з одного стану в інший. Тому для якісної трансформації потрібно мінімізувати вплив негативних чинників, зокрема корупції, на економічне здоров'я країни. Корупція серйозно впливає на ефективність і справедливість розподілу та перерозподілу ресурсів в суспільстві, спричиняючи економічну нерівність у країні. Також вона впливає на підприємницьку діяльність - за корупційних умов економічні суб'єкти просто не спроможні уникнути корупційних відносин протягом своєї господарської діяльності, що призводить до сповільнення економічного розвитку держави. В Україні створене Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – державний правоохоронний орган, основне завдання якого – попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, учинених вищими посадовими особами, а також запобігання вчиненню нових. [4; с.109]

Корупція є однією з основних загроз не тільки для економічного зростання, а й для соціально-економічного розвитку країн, яка негативно впливає на якість життя всього населення.

Сучасний стан розвитку правової системи, особливо прийняття антикорупційного законодавства, передбачає зниження рівня корупції на основі вироблення ефективних шляхів її подолання та запобігання їй. Одним

із них стало оновлення антикорупційного законодавства, зокрема введення у КК України поняття “корупційний злочин” та посилення відповідальності за злочини цієї групи.

Отже, корупція як явище, більш притаманне трансформаційним економікам. Воно породжене слабкими інститутами та перешкоджає формуванню ринку вільної конкуренції, запобігає поглибленню міжнародної економічної та політичної інтеграції, стримує економічний розвиток [5; с.25].

В питаннях боротьби із корупцією недостатньо карального підходу, що проявляється у створенні різноманітних інституцій. Важливим виступає й сукупність інституціональних та соціально-економічних умов, які формують сприятливе середовище для корупції. В свою чергу, це сприяє погіршенню економічного становища держави. Необхідно застосувати комплексний підхід до реалізації державної політики з метою усунення економічних причин корупції та її наслідків в економіці. [1; с.78].

Список використаних джерел:

1. Скулиш Є. Державне бюро розслідувань як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції // Право України.– 2015.– №12. – С. 30–35.
2. Ситник А. З політичною корупцією насамперед потрібно боротися на виборах //Дзеркало тижня. Україна.– 9.12.2016 // gazeta.dt.ua.
3. Красніков Д.А. Наслідки корупції для фінансової системи держави / Д.А. Красніков // Теорія та практика державного управління. – 2013. – № 2 (41) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-2/doc/2/10.pdf>
4. Скулиш В. Є. Норми про корупційні злочини як необхідна складова Особливої частини Кримінального кодексу України / В. Є. Скулиш // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Чернів. нац.ун-т, 2013. – Вип. 660. – С. 106–110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/660/18.pdf>
5. Черниш М.А. Україна в системі світової та регіональної безпеки та проблеми транснаціональної злочинності/ М.А. Черниш// Актуальні проблеми політики / Зб. наук. праць. – Одеса. – 2012. - № 20.- С.22-27.

Паршина Маргарита Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри
економіки та підприємництва
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Епоху традиційних глобальних відносин в галузі безпеки затьмарили економічні проблеми і регіональні конфлікти. Прискорення економічної взаємозалежності та міжнародної конкуренції з'явилися в якості основних

джерел напруженості і конфліктів між світовими державами. У цій невизначеній ситуації розвинені країни намагаються підтримувати свій рівень життя. Країни, що розвиваються, перебуваючи під тиском розвинених країн, намагаються поліпшити своє власне становище, при цьому вони в рівній мірі повинні використовувати будь-які засоби, щоб підвищити свою продуктивність і забезпечити економічну безпеку.

У західній науковій літературі термін «економічна безпека регіону», так само як і «економічна безпека країни» не отримав поширення. Найчастіше під економічною безпекою розуміється елемент національної безпеки або складова економічної політики.

У сучасних дослідженнях питань безпеки вченими Німеччини робиться акцент на пошук нових стратегічних підходів до забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки, що впливають на різні області, які варіюються від громадянських свобод до безпеки інфраструктури та відносин між різними релігіями або групами мігрантів тощо.

В роботі [1], підготовленою дослідницькою службою Конгресу США «Економіка і національна безпека: проблеми і наслідки для політики США», розглядається вплив економічних процесів на національну безпеку. Зазначається, що економічна безпека, з точки зору країни, має ширше значення, ніж питання, які відносяться до військової сфери.

Таким чином, можна зробити висновок, що економічна безпека має сфери перетину з національною безпекою, але все ж не є її елементом. У дослідженні Конгресу зазначено, що економічна безпека є умовою стабільного доходу, зайнятості, підтримки підприємництва, тобто того, що забезпечує прийнятний рівень життя. Як і у випадку з фізичною безпекою, економічна безпека може бути невловимим поняттям. Але її відсутність викликає найбільше занепокоєння, це проявляється під час спаду, в періоди високого безробіття і банкрутства.

У вітчизняних дослідженнях галузей економічної безпеки регіональний аспект розглядався неодноразово [2], проте багатоаспектність змісту відповідного поняття і неоднозначність підходів в розумінні «регіону» і «соціально-економічної системи» зумовили виникнення різних трактувань поняття «економічна безпека» стосовно до регіонального рівня. В літературі використовуються два терміни економічної безпеки регіону (регіонів) і регіональної економічної безпеки. Найбільшого поширення в науково-практичному обороті отримав термін «економічна безпека регіону», що передбачає наявність впорядкованої, взаємопов'язаної, стрункої системи, що забезпечує економічну незалежність, ефективність, конкурентоспроможність, стабільність, стійкість і здатність до відродження і розвитку економіки регіону.

Найбільш повним і розгорнутим поняттям економічної безпеки регіону будемо вважати трактування Л.К. Самойлової, що під цим розуміє здатність економіки створювати умови для інтенсивного виробництва і підвищення соціального благополуччя населення, впливати на стабілізацію економічних внутрішньо-регіональних і міжрегіональних відносин, зміцнювати

самостійність у вирішенні локальних питань [3]. Крім того, вона включає в себе підсистему захисту, елементи якої дивляться на попередження і подальше протидія різним видам загроз.

Економічна безпека регіону (ЕБР) повинна бути спрямованою на протидію ризикам і загрозам економічної безпеки для недопущення їх трансформації і нанесення шкоди соціально-економічній системі регіону.

Доцільно, щоб регіональна економічна безпека була реалізована за наступними напрямками: спрямованість на економічну стабільність і незалежність країни; дотримання збалансованості економічної системи; підвищення ефективності функціонування національного господарства; підвищення рівня саморозвитку регіону; орієнтованість на збільшення обсягу впроваджень і використання інновацій; збільшення виробництва товарів і послуг; забезпечення конкурентоспроможності регіону на внутрішньому і світовому ринках.

Економічна безпека регіону виступає необхідною умовою для розвитку соціально-економічних систем, що проявляється через забезпечення стійкості даної системи в межах показників – критеріїв економічної безпеки, якими виступають: еталонні потреби населення; засоби регіону, що спрямовуються на забезпечення ЕБР; негативні фактори, що впливають або на еталонні потреби, або на обсяг коштів регіону, які спрямовуються на забезпечення ЕБР.

За допомогою забезпечення економічної безпеки визначаються пріоритети управління регіоном, що складаються у поліпшенні якості життя населення або як мінімум не погіршення. Збільшення валового регіонального продукту виступає в якості інструменту, а заходи, що вживаються процесом управління повинні бути орієнтованими, перш за все, на підвищення рівня життя населення. Тобто рішення, що приймаються для розвитку економічних відносин, досягнення цільових економічних орієнтирів, необхідно співвідносити із забезпеченням економічної безпеки регіону. У зв'язку з цим система економічної безпеки повинна бути інтегрована до системи управління розвитком соціально-економічної системи регіону.

Таким чином, оптимальна система управління економічною безпекою, будучи елементом системи економічної безпеки, повинна функціонувати на основі сукупності науково-обґрунтованих поглядів на проблему економічної безпеки, які доцільно відобразити в Концепції економічної безпеки регіону, положеннях і рішеннях у формі нормативних правових актів, які узгоджуються з вказаною концепцією, і, отже, цілеспрямованої організації діяльності всіх учасників управлінських і економічних відносин, спрямованих на досягнення заданого (запланованого) рівня економічної безпеки регіону.

Список використаних джерел:

1. Economics and National Security: Issues and Implications for U.S. Policy. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R41589.pdf>
2. Волкова Т.В. Механизм оценки экономической безопасности региона (на примере регионов северо-западного федерального округа): дис. ...канд. экон. наук: 08.00.05. СПб., 2005. 168 с.

3. Самойлова Л.К. Методические аспекты оценки экономической безопасности региона: по материалам Оренбургской области: диссертация ... к.э.н.: 08.00.05., СПб, 2004. С. 46

4. Лаврут Н.С. Экономическая безопасность регионов как основа безопасности страны. *Экономика и современный менеджмент: теория и практика*: сб. ст. по матер. XXII междунар. науч.-практ. конф. Новосибирск: СибАК, 2013.

5. Феофилова Т.Ю. Модель управления экономической безопасностью региона ФГБОУ ВПО «Санкт-Петербургский государственный торгово-экономический университет». URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/126EVN614.pdf>

Паршина Олена Анатоліївна,
завідувач кафедри аналітичної економіки
та менеджменту, д.е.н, професор

Паршин Юрій Іванович,
професор кафедри фінансово-економічної
безпеки, д.е.н, доцент
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Процеси та події, які відбуваються в соціумі так чи інакше впливають на стан та процеси злочинності в нашій державі. Відомо, що економічна злочинність є прямою загрозою загальної безпеці в масштабах країни, а тому вимагає постійного удосконалення системи протидії з боку держави.

Ефективність такої боротьби можна досягти двома шляхами: перший стосується розвитку заходів щодо недопущення економічної злочинності, що виражається в зниженні кількості такого роду злочинів, і другий – розробки заходів щодо розкриття вже скоєних кримінальних діянь економічного характеру та досягнення повного відшкодування понесених втрат.

Зазначимо, що кримінальна обстановка в сфері економіки характеризується зростанням податкової та економічної злочинності, ускладненням застосовуваних способів порушення і використання недосконалості чинного законодавства. Також з'являються нові види економічних загроз, які пов'язані з глобалізацією світової економіки, розвитком економічної інтеграції та динамічним розвитком процесів діджиталізації економіки, а також з впливом центрів світової торгівлі на економічні реформи.

Цікавим на наш погляд представляється дослідження з визначення тенденцій скоєння правопорушень за основними видами економічної діяльності (ВЕД) та оцінка щодо їх відшкодування.

Економічна злочинність здійснює негативний вплив на сталий розвиток всіх сфер життєдіяльності громадян, економічну і суспільну безпеку країни. Вона являє собою сукупність протиправних та суспільно небезпечних дій, що заподіюють істотної матеріальної шкоди власності як державі, так і її громадянам. Вчасно виявлені проблеми в галузі економічної злочинності, прийняття своєчасних і дієвих рішень правової спрямованості, можуть надати позитивну дію при попередженні, припиненні та запобіганні злочинів та правопорушень у сфері економіки.

Економічна злочинність має системний характер. Це виражається як в систематичній злочинній діяльності, так і в тому, що така діяльність має організований характер. Ступінь організованості буває різною, але реальну загрозу економічній безпеці представляє саме організована економічна злочинність.

Як показує аналіз економічних правопорушень, найбільш небезпечними напрямками криміналізації економічної діяльності в державі є [1]:

- 1) злочини у сфері кредитно-грошових відносин і банківської діяльності;
- 2) злочини на ринку цінних паперів;
- 3) злочини у зовнішньоекономічній діяльності;
- 4) злочини у сфері споживчого ринку;
- 5) злочини у сфері приватизації державного та муніципального майна;
- 6) податкові злочини, скоєні представниками бізнесу.

Серед причин і умов вчинення економічних злочинів слід зазначити: економічні, політичні, правові, соціально-психологічні та організаційні.

Поставивши за мету визначення тенденцій скоєння правопорушень за основними видами економічної діяльності зазначимо, що класифікація видів економічної діяльності – це інформація, яка закодована певним чином, а її систематизація побудована на ієрархії підкласів, класів і галузей. Загалом за видами економічної діяльності систематизовано 21 секцію, кожна з яких розділена на підкатегорії. Види економічної діяльності, які встановлені на даний час прописані в Національному класифікаторі України. Згідно з визначення, що надано у класифікаторі, основний вид економічної діяльності – це визначальна ознака у формуванні та стратифікації сукупностей статистичних одиниць для проведення державних статистичних спостережень. Види економічної діяльності в класифікаторі кодуються за допомогою буквено-цифрового алфавітного коду. Згідно з Національним класифікатором України економічна діяльність поділяється на кілька основних видів [2]:

- основний вид економічної діяльності створює найбільшу частину валової доданої вартості;
- вторинний вид економічної діяльності – це відмінна від основної економічна діяльність, що не визначається як основна (тобто будь-яка інша). Також як і продукція, від основної економічної діяльності, продукція від вторинної діяльності призначена для збуту третім сторонам на ринку;
- допоміжний вид економічної діяльності – це вид діяльності, при

якому виробляються послуги і товари, не призначені для продажу третім особам, а покликані оптимізувати і полегшити основну і вторинну економічну діяльність. Для виокремлення ВЕДів, які надають найбільший ваговий внесок до економіки держави, а також визначення та ранжування таких ВЕД за якими відбуваються правопорушення, нами у дослідженнях було використано АВС-аналіз [3] і метод Паретто [4].

Проведений аналіз дозволив визначити ВЕДи, які створюють основу національної економіки з точки зору наповнення ВВП держави, серед них: переробна промисловість; сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; оптова та роздрібна торгівля; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря та будівництво.

У той же час аналіз скоєних правопорушень дозволив констатувати, що за останні три роки (2016–2018 рр.) серед ВЕДів, де найбільш було зафіксовано правопорушень є такі:

- у 2016 р.: фінансова та страхова діяльність (28% всіх правопорушень);
- державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (25%) та сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (10%);
- у 2017 р.: державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (85% усіх правопорушень);
- у 2018 р.: державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (27%);
- операції з нерухомим майном (14%) та будівництво (13%).

З точки зору забезпечення відшкодувань матеріальних збитків державі, слід зазначити, що їх ефективність складає: у 2016 р. – 87,4%; у 2017 р. – 5,2%; у 2018 р. – 63,9%. Слід зазначити, що 2017 р. був «провальним» роком з питання відшкодувань матеріальних збитків.

Також зазначимо, що на динаміку злочинності здійснює вплив декілька причин і умов, а інколи системна дія багатьох факторів, серед яких можна виділити такі.

1. Деструктивні тенденції в розвитку ринкових відносин в економіці та соціальній сфері:

- а) економічно і соціально невмотивований радикалізм і непослідовність у здійсненні реформ;
- б) розрив виробничо-господарських зв'язків, падіння виробництва і зростання посередництва на шляху товару від виробника до споживача;
- в) збереження дії криміногенних факторів, які властиві адміністративно-командним методам в керівництві економікою;
- г) посилення диференціації життєвого рівня населення;
- д) відсутність у більшості громадян навичок раціональної економічної поведінки в умовах розвитку ринкових відносин, правовий нігілізм і юридична неграмотність у здійсненні господарських операцій;

е) цілеспрямовані дії злочинного світу, що переслідує в сфері економіки власні корпоративні інтереси.

2. Відсутність реальної захищеності легітимних економічних відносин, відставання правотворчої діяльності від потреб господарської практики; лібералізація правового регулювання підприємницької діяльності та пом'якшення відповідальності за правопорушення у цій сфері; безсистемне прийняття правових актів стосовно до окремих елементів економічної системи.

3. Відсутність ефективної системи державного контролю за приватизацією, процесами перерозподілу, рухом капіталів, діяльністю господарюючих суб'єктів тощо.

4. Недоліки в організації в економічних структурах документообігу та обліку матеріальних цінностей, контролю за їх використанням, помилки в підборі, розстановці кадрів тощо.

5. Недоліки в діяльності правоохоронних органів, відставання організаційно-управлінських заходів реагування на зміну криміногенної ситуації в сфері економіки.

Зазначимо, що серед першочергових загальнодержавних заходів щодо попередження економічної злочинності повинно бути зміцнення ролі державної влади та підвищення довіри до її інститутів. Також важливим є зміцнення фінансового, економічного контролю, забезпечення невідворотності встановленої законом відповідальності за вчинення злочинів економічної спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Генеральна прокуратура України. Статистична інформація URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113899&libid=100820&c=edit&c=fo.

2. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10> (дата звернення: 10.10.2019).

3. ABC-аналіз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ABC-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7>.

4. Принцип Парето або закон 80/20. URL: <https://samorozvytok.info/content/>

Пекарський Сергій Петрович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри спеціальних дисциплін

та професійної підготовки факультету № 2

Донецького юридичного інституту МВС України

**ЕКОНОМІЧНЕ ШАХРАЙСТВО У БАНКІВСЬКІЙ І КРЕДИТНО-
ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМАХ**

Кримінально-карні діяння в умовах корумпованого державного

механізму ринкових правовідносин характеризується різними способами вчинення злочинів у сфері підприємництва, у банківській і кредитно-фінансовій системах.

Дані діяння стають базисом для накопичення кримінального капіталу, особливо з розвитком інформаційних технологій за допомогою яких розвиваються механізми розкрадань кредитно-грошових ресурсів.

Отже, загальновідомо, що серед злочинних посягань на економічні інтереси суб'єктів господарювання переважають «шахрайські дії щодо заволодіння матеріальними цінностями, які належать як фізичним, так і юридичним особам [1, с.44]. Саме тому наше суспільство зіткнулося з таким видом злочинної діяльності як «економічне шахрайство» або з синонімічними назвами «фінансове шахрайство» чи «комерційне шахрайство».

Слід, зазначити, що кримінальну відповідальність за шахрайство передбачено ст.190 Кримінального кодексу України [2]. Але в даному дослідженні вважаємо доцільним зазначити, що окрім вчинення кримінально-карних дій передбачених ст.190 КК України при вчиненні економічного шахрайства мова може йти і про низку інших кримінально карних діяннях, зокрема:

- привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, відповідальність за що передбачена у статті 191 КК України;
- заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, відповідальність за що передбачена у статті 192 КК України;
- відповідними складами злочинів у сфері господарської діяльності - Розділ VII КК України [2], зокрема: стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення, стаття 209.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та інші;

- злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, Розділ XVII КК України [2] тощо;
- інші діяння, які відповідають предмету даного дослідження.

Так в сучасних умовах економічного розвитку держави основним елементом економічного шахрайства стало використання злочинцями легальної діяльності суб'єкта – юридичної особи, що надає можливість маскувати злочин під легальну фінансово-господарську діяльність [1, с.45]. Зокрема виготовляються необхідні документи, які підтверджують господарську діяльність, винаймаються офісні приміщення, комп'ютерна техніка.

Також створюється фіктивне підприємство, відкриваються відповідні рахунки в банківських установах, встановлюються необхідні ділові зв'язки та контакти, зокрема корупційні в державних, правоохоронних та судових структурах.

Сучасне економічне шахрайство характеризується і вчиненням

злочинних кібердій у банківській і кредитно-фінансовій системах. Це надає можливість злочинцям отримувати несанкціонований доступ до комп'ютерних інформаційних систем для проведення незаконних дій для заволодіння значними коштами.

Ми погоджуємося з попередньо-наведеними висновками дослідників про те, що підвищенню кримінальної активності у сфері кредитних і банківських операцій сприяють різні фактори, зокрема: у кредитних операціях міститься найбільша частина активів банку, що дозволяє злочинцям швидко одержати капітал у великих розмірах; можливість ефективного приховання слідів злочину і складність у встановленні причетних до злочину осіб; зловживання банківськими працівниками, які відповідають за проведення кредитних операцій, своїм службовим становищем; недосконалість правового регулювання у господарській сфері, системі розрахунків, кредитній діяльності тощо [1, с.50].

Саме тому, можемо дійти висновку що економічне шахрайство у сфері підприємництва, у банківській і кредитно-фінансовій системах являє собою множину діянь, які кваліфікуються за сукупністю економічних та суміжних з ними злочинів.

Список використаних джерел:

1. Савченко О.О. Оперативно-розшукова профілактика й розкриття злочинів у сфері діяльності банківських і кредитно-фінансових установ. Курс лекцій: навчальний посібник – Донецьк: ДЮІ, 2011. – 292 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 (редакції від 18.10.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Пеньков Сергій Володимирович,
перший заступник начальника
ГУ Державної фіскальної служби
у Дніпропетровській області
доктор юридичних наук,
полковник податкової міліції

Волошина Марина Олександрівна,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної
поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук.

**ДО ПИТАННЯ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ ПЕРЕДБАЧЕНИХ
ст. 205 КК УКРАЇНИ «ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

Законом України від 18.09.2019 р. №101-ХІ «Про внесення змін до

Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» декриміналізовано діяння передбачені ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво». Таким чином, віднині, діяння щодо створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. А враховуючи, що разом із внесенням змін до КК України, до Кодексу України про адміністративні правопорушення зміни щодо встановлення адміністративної відповідальності за зазначені діяння не вносились, в Україні склалась ситуація коли будь-яка відповідальність за фіктивне підприємництво взагалі відсутня.

У пояснювальній записці автори законопроекту стверджували, що передбачені ст. 205 КК України діяння, у якості самостійного складу злочину породжують низку негативних наслідків. По-перше, використання контролюючими органами матеріалів досудового розслідування та вироку суду у кримінальному провадженні за ст. 205 КК України для обґрунтування донарахування грошових зобов'язань платникам податків. По-друге використання кримінальних проваджень, як засобу тиску на бізнес, зокрема у контексті проведення податкових перевірок [1]. Не заперечуючи існування зазначених проблем, слід звернути увагу на деякі аспекти, які залишились поза увагою законотворців, одним з найголовніших з яких є рівень тінізації економіки. За оцінками Міністерства економічного розвитку у 2018 році рівень тіньової економіки склав 30% від офіційного ВВП та знизився у порівнянні з 2017 роком на два відсоткових пункти (для порівняння у 2014 р. – 43%) [2]. Але це за офіційними даними. З іншого боку результати дослідження Київського міжнародного інституту соціології свідчать, що рівень тіньової економіки у 2018 році збільшився та склав 47,2% ВВП (у 2017 р. – 46,8%) [3]. Аналогічні оцінки надає міжнародна асоціація сертифікованих бухгалтерів та аудиторів (ACCA). За результатами проведених нею досліджень світової тіньової економіки Україна опинилася на третьому місці з показником майже 46% від офіційного ВВП [4].

У цьому контексті не можна забувати, що саме фіктивне підприємництво є ефективним інструментом тіньових ділків при скоєні фактично усіх економічних злочинів, в першу чергу, розкрадання бюджетних коштів, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, надання статусу законно завезених на митну територію України контрабандним товарам і, звісно, ухилення від сплати податків, шляхом штучного формування податкового кредиту на додану вартість та валових витрат, що, до речі, і не заперечують автори законопроекту. Так, за оцінками Інституту соціально-економічної трансформації, кожен рік бюджет України втрачає до 15 млрд. грн. лише від діяльності тільки конвертаційних центрів [5]. Не є таємницею, що основним завданням таких центрів є надання легального статусу «безтоварним операціям», що без використання фіктивних суб'єктів підприємництва майже неможливо.

Обговорюючи декриміналізацію фіктивного підприємництва деякі,

«експерти» стверджують, що Україна одна з небагатьох країн де за вказані діяння була передбачена кримінальна відповідальність. На нашу думку такий підхід є хибним та обумовлений вільним трактуванням термінів «фіктивне підприємництво», «фіктивна фірма», «фіктивне підприємство», «фіктивна юридична особа» тощо, що використовуються у кримінальному та податковому законодавстві. Зазначене у значній мірі стало можливим внаслідок відсутності чіткого і зрозумілого визначення цих понять, як у науковій літературі, так і на законодавчому рівні, де визначено, лише поняття «фіктивне підприємництво». В той же час у законодавстві Латвії визначено поняття «фіктивна підприємницька діяльність» (ст. 209 КК Латвії), в законодавстві Молдови – «псевдопідприємництво» (ст. 242 КК Молдови), в законодавстві Литви – «хибна заява про діяльність підприємства» (ст. 205 КК Литви) [6].

Таким чином, твердження про відсутність відповідальності за фіктивне підприємництво в інших країнах, в т.ч. і в країнах ЄС, не відповідає дійсності, а ґрунтується на невірному тлумаченні термінів, що застосовуються в іноземному кримінальному законодавстві.

Не можна обійти і той факт, що за результатами роботи OLAF (Управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству), уповноваженому органу ЄС в питаннях протидії фінансовим правопорушенням, найбільш вражаючими тенденціями, виявленими під час розслідувань, є те, що ухилення від сплати податків та митних платежів відбувається через транснаціональні кримінальні схеми, переважна більшість яких здійснюється за участю саме фіктивних фірм. За даними Європола бюджети країн ЄС щорічно втрачають 150-200 млрд. євро від шахрайських дій з ПДВ та 10 млрд. євро від товарної контрабанди, де ключовою ланкою кримінальних схем є саме суб'єкти господарювання з ознаками фіктивності.

Що стосується тиску на бізнес з боку правоохоронних органів, з використанням кримінальних проваджень за ст. 205 КК України, то ми цілком погоджуємось з висновками Головного науково-експертного та Головного юридичного управлінь ВР України, що це свідчить лише про наявність службових зловживань з боку деяких правоохоронців та суддів та про необхідність боротьби з такими явищами. Подібні обґрунтування не можуть слугувати достатніми аргументами на користь декриміналізації фіктивного підприємництва [5, 7].

На сьогоднішній день, в Україні відсутні будь-які серйозні наукові дослідження якими підтверджувались би незначна суспільна небезпека зазначених діянь, що дозволяло б їх декриміналізувати, невисокий ступінь їх осуду населенням, наявність інших нормативно-правових актів, за допомогою яких можна успішно боротись з відповідним видом суспільно-небезпечної поведінки.

Слід врахувати, що сплата податків є конституційним обов'язком всіх громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах [8]. В той же час, за результатами проведених досліджень 55% суб'єктів господарювання ухиляються від сплати податків, у

додаток до цього 45% використовують схеми агресивного податкового планування. Не останню роль в цьому займає використання фіктивного підприємства. Тому говорити про незначну суспільну небезпеку такого діяння, як фіктивне підприємництво, в сучасних умовах не доводиться.

Будь-яких досліджень щодо осуду фіктивного підприємництва населенням не проводилось, відповідно, висновки про його невисокий ступінь відсутні. Авторами законопроекту не доведено і наявність інших нормативно-правових актів, які б дозволили протидіяти такому явищу, як фіктивне підприємництво [5].

Головним доводом законотворців є те, що декриміналізація ст. 205 КК України призведе до зменшення тиску на бізнес та покращення економічної ситуації в Україні [1]. З цим важко погодитись. Навпаки, декриміналізація зазначених суспільно-небезпечних діянь створює загрозу посилення неконтрольованих криміногенних процесів в економіці, активізації діяльності транзитно-конвертаційних груп, створення додаткової спокуси для сумлінних платників щодо використання фіктивного підприємництва для «оптимізації» податкових платежів, що в свою чергу призведе до збільшення втрат бюджету з усіма негативними наслідками.

Таким чином, декриміналізація діянь, передбачених ст. 205 КК України є передчасною і створює ризики посилення негативних процесів та явищ в економіці України. Усунення причин та умов тиску на бізнес з боку правоохоронних органів необхідно здійснювати шляхом удосконалення законодавства, в першу чергу, через чітке і зрозуміле визначення понять, що використовуються у кримінальному, податковому та господарському законодавстві та корінну реформу правоохоронної діяльності в Україні. З цією метою пропонується створення нового правоохоронного органу для боротьби з економічними злочинами, який візьме на себе функції податкової міліції, Департаменту захисту економіки Нацполіції та Управління по боротьбі з економічною злочинністю СБУ.

Метою об'єднання функцій вказаних правоохоронних органів є запровадження нової методології оцінки ризиків та загроз процесів, які відбуваються в економіці, так званої «правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing). В основі роботи знов створюваного органу буде інформаційно-аналітична діяльність, що дозволить успішно протистояти економічній злочинності з мінімальним втручанням у діяльність бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.
2. Уровень теневой экономики в Украине самый низкий с 2009 года – МЭРТ. [Електронний ресурс] // Экономическая правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/07/12/649612>.
3. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року.

[Електронний ресурс] // Київський міжнародний інститут соціології. Режим доступу:

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1>

4. Что такое теневая экономика и как с ней бороться. [Електронний ресурс] // Экономическая правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2017/11/3/630788>.

5. Висновок Головного науково-експертного управління ВР України на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.

6. Студенников С. Фиктивное предпринимательство: как защититься от приговора. [Електронний ресурс] // Судебно-юридическая газета. Режим доступу: <https://sud.ua/ru/news/publication/136647-fiktivnoe-predprinimatelstvo-kak-zaschititsya-ot-prigovora>.

7. Зауваження Головного юридичного управління ВР України до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.

8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.

Пришляк Олена Валеріївна,
головний бухгалтер
Товариства з обмеженою
відповідальністю «Науково-
виробниче підприємство Опті»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В ОСББ

Про економічну злочинність зазвичай мова йде у макроекономічному контексті або на рівні підприємств. Разом з тим не рідкісним є економічна злочинність на рівні побутових взаємовідносин громадян. Ефективність на цьому мікрорівні визначає ставлення громадян до правоохоронних органів загалом та судової влади.

Типовими економічними злочинами є крадіжки, що були здійснені сторонніми людьми щодо майна співвласників. Такі злочини є типовими у викритті та присудженні покарання. Поряд з цим є також економічні злочини, що здійснюються на постійній основі, однак притягнення до відповідальності винних осіб є справою винятковою, ніж типовою.

Яскравим прикладом таких злочинів є дії посадових осіб Об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (далі – ОСББ) проти співвласників.

Так, за даними Єдиного державного реєстру судових рішень у 2019 році було винесено лише один вирок у судовому засіданні, пов'язаному з викриттям економічних злочинів посадових осіб ОСББ проти співвласників. Так, за справою № 643/7771/18 було доведено, що обвинувачена особа:

- працювала у трьох ОСББ по 8 годин, а в одному з ОСББ виконувала на умовах 0,5 ставки обов'язки за шістьма посадами і за всіма нараховувала собі заробітну платню – таке поєднання фізично неможливе, а нарахування заробітної плати незаконне, виконання обов'язків фактично не здійснювалося;

- перераховувала на власну картку кошти ОСББ;

- використовувала кошти ОСББ для погашення особистої кредиторської заборгованості перед банками.

Особа була притягнута до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 191 КК України та наступне покарання:

- 2 роки позбавлення волі без позбавлення права обіймати посади, пов'язані з господарсько-розпорядчими функціями;

- звільнити обвинувачену від відбуття призначеного судом покарання на підставі п. "в" ст.1 Закону України "Про амністію у 2016 році";

- стягнути кошти, що були привласненні та заробітну платню, яку собі нараховувала.

Разом з тим у 2019 році неодноразово проводилися судові засідання і досі у стадії розгляду багато справ, пов'язаних з викриттям економічних злочинів, скоєних посадовими особами ОСББ проти співвласників та притягнення винних до відповідальності:

- справа №337/464/19: підроблення документів ОСББ та привласнення коштів ОСББ;

- справа №337/287/19: зловживання своїм службовим становищем, підробка службової документації, привласнення коштів ОСББ;

- справа №326/460/19: підроблення підписів на протоколах загальних зборів співвласників ОСББ;

- справа №629/2632/19: привласнення коштів ОСББ;

- справа №375/1420/18: неправомірні дії, щодо стягнення заборгованості з жителів будинку

- справа №761/18103/19: самоуправство голови правління ОСББ та інші справи.

Таким чином, громадяни спостерігають таку ситуацію, за якої справи багаторазово розглядаються у суді, однак винесення кінцевого рішення за справою є тривалим процесом.

Головною причиною цього є важка процедура отримання доказів: їх визначення, підстав для їх отримання, процедури, через які вони можуть бути отримані.

З одного боку законодавство визначає перелік документів для різних організаційно-господарських випадків діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

З іншого – посадові особи, які свідомо йдуть у конфлікт із співвласниками ОСББ приймають будь-які заходи, щоб не надати документи або надати частково, щоб неможливо було викрити їх злочинну діяльність: перераховують на особові карткові рахунки, зберігають документи у власному житловому приміщенні, не надають інформації, надають обманну інформацію, наприклад про знищення документів під час пожежі тощо. На заваді ефективному правозастосуванню стоять закони про захист свободи особи, недоторканості житла, захист банківської таємниці тощо.

Важливо відмітити, що процес правозастосування у протидії економічній злочинності часто спікається на перших етапах: подання заяви до поліції.

Слідчий не рідко за результатами ознайомлення із заявою потерпілих виносить рішення, що за даним спором потерпілим необхідно звертатися до районного цивільного суду, бо предмет спору відноситься до їх компетенції. Деякі громадяни після такої відповіді перестають діяти на підставі втрати довіри до правоохоронних органів. Інші громадяни відправляються зі скаргою до прокуратури, після чого справа, як правило, починає розглядатися. Ще однією із суттєвих проблем ефективного правозастосування за даними економічними злочинами – це відсутність знань, навичок роботи з подібними злочинами слідчих у районних відділках.

Таким чином, ефективність протидії економічній злочинності на рівні взаємовідносин об'єднань фізичних осіб з особами, яких вони визначили уповноваженими діяти від їх імені, в наполегливості самих громадян у здійсненні правосуддя, та досвідченості представників правоохоронних органів у правозастосуванні при захисті суспільних інтересів.

Савченко Юрій Володимирович,

кандидат технічних наук, доцент
кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Поляновська Богдана Сергіївна,

студентка 1 курсу,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТ

Інвестиційний інтерес до криптовалют залишається ще недостатньо високим, щоб зробити значимий вплив на світову економіку, але у майбутньому ситуація може змінитися, і криптоекономіка зробить свій внесок у розвиток глобальної економіки. Технологія блокчейн може зіграти важливу роль у процесі підвищення відкритості та результативності світової фінансової системи і економіки загалом.

Криптовалюта (від англ. Cryptocurrency) - вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як Proof-of-work та/або Proof-of-stake. Функціонування системи відбувається децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі [1].

До липня 2013 року програмне забезпечення всіх криптовалют, крім XRP (Ripple), базувалося на відкритому вихідному коді системи Bitcoin. З липня 2013 року стали випускатися самостійно розроблені платформи, які крім криптовалюти підтримують різну крипто-інфраструктуру — біржову торгівлю, магазини, месенджери та інше. До таких криптоплатформ відносяться: BitShares, Mastercoin, Nxt; анонсуються й інші платформи. У криптовалюти за замовчуванням не передбачено примусове повернення платежів, однак є можливості угод за участю посередника, коли для завершення або скасування угоди потрібна згода всіх трьох або довільних двох сторін, кошти не можуть бути примусово заморожені або вилучені без доступу до приватного ключа власника, однак учасники угоди можуть добровільно тимчасово взаємно блокувати свої кошти як заставу. Як правило, є верхня межа загального обсягу емісії. Однак у деяких криптовалютах, таких як PPCoin, Novacoin, Sifcoin та інших відсутня фіксована верхня межа загального обсягу емісії і можлива як емісія за рахунок наявних накопичень, так і демісія шляхом обов'язкового знищення невеликої фіксованої суми в кожній транзакції. Всі існуючі на даний момент криптовалюти використовуються псевдонімне — всі транзакції публічні, але прив'язки до конкретної людини за замовчуванням немає, проте особу користувача може бути встановлено, якщо відома необхідна додаткова інформація[2]. Ведеться розробка Zerocoin, де планується замінити псевдонімність на анонімність [3].

Криптовалюти, як новітні електронні засоби платежу, на сьогодні не мають свого законодавчого закріплення в Україні, а відтак – і нормативного визначення [4, 5]. Є загальне розуміння, що криптовалюти являють собою одиниці вартості, які зберігаються на електронних пристроях, використовуються як засоби платежу, а транзакції здійснюються за допомогою криптографії. У Верховній Раді України зареєстровано кілька законопроектів щодо обігу криптовалют, які демонструють різні підходи до правової кваліфікації цього інституту. Проект Закону України № 7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» (далі – законопроект 7183) визначає криптовалюту як програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду) [6]. Визначення криптовалюти у такий спосіб видається не дуже вдалим через зосередження на технічному аспекті, що відсуває на другий план економіко-правовий зміст поняття (з технічної точки зору категорія «програмний код» охоплює досить широке коло об'єктів, більшість з яких взагалі не пов'язані з криптовалютами, включаючи комп'ютерні програми, інформаційні бази даних тощо).

Альтернативний проект Закону України № 7183-1 «Про стимулювання

ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (далі – законопроект 7183-1) пропонує визначити криптовалюту як децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений у цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку.

Не вщухає дискусія серед науковців щодо правової природи криптовалют: їх визначають і як гроші, і як засоби обміну або розрахунку, відмінні від грошей, і як грошові сурогати, і навіть як товари. Дослідження питання, чи правомірне вважати криптовалюту різновидом грошей, видається доцільним почати з аналізу існуючих на даний час дефініцій грошей. Стаття 192 Цивільного кодексу (ЦК) України, хоч і називається «Гроші (грошові кошти)», жодних визначень не містить, зазначаючи лише, що законним платіжним засобом на території України є гривня, а іноземна валюта використовується у випадках і в порядку, встановлених законом. Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 грошові кошти (гроші) – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Але змісту поняття «гроші» ці норми не розкривають. Інші законодавчі акти також не містять визначення цього поняття, тож заповнювати прогалину.

Гроші є мірою вартості, загальним еквівалентом, універсальним засобом обміну. Ці характеристики чітко кореспондуються з функціями грошей. За теорією К. Маркса їх можна виділити п'ять [7]:

- міра вартості;
- обмін (обіг);
- засіб накопичення (утворення багатства);
- засіб платежу;
- світові гроші.

Сучасні економісти до зазначеного переліку додають інші функції: забезпечення функціонування держави; регулятора споживання; стимуляції науково-технічного прогресу тощо. Але те, що є характерним для сучасного суспільства, може бути абсолютно неприродним для суспільства стародавнього світу чи періоду середньовіччя. Тобто, певні функції грошей починають себе проявляти лише за певних умов, на певному етапі суспільного розвитку. На сучасному етапі гроші існують у матеріальній або нематеріальній формі.

Криптовалюти на сьогодні – не лише об'єктивна реальність, а й суттєвий економічний фактор. Як уже зазначалося, і в наукових колах, і на рівні урядів різних держав немає єдності щодо того, до якої категорії слід віднести криптовалюту.

Учасники саміту Великої двадцятки, який проходив у Буенос-Айресі 19–20 березня 2018 р., свідомо відійшли у своєму комюніке від використання терміну криптовалюта (crypto-currency), замінивши його на криптоактиви (crypto-assets), де прямо підкреслено: криптоактиви не мають ключових

атрибутів суверенних валют. На думку учасників саміту, криптовалюта – це не валюта, а актив, тому вони використовують термін «криптоактив» як більш коректний. Така позиція не є загальноприйнятою навіть усередині самих країн учасників двадцятки.

На урядовому рівні країни демонструють різні підходи до правової кваліфікації криптовалют. Усередині цих країн не припиняються дискусії, які часто призводять до різних тлумачень цього інституту відомствами однієї країни. У Сполучених Штатах Америки криптовалюти розглядаються одночасно як аналог грошей, як власність і як біржові товари, залежно від позиції тієї чи іншої інституції. Особливість США – прецедентна система права, яка дозволяє судам активно брати участь у законодавчому врегулюванні різних питань, не виключаючи й криптовалюти.

Проблему Bitcoin не обійшли увагою федеральні органи США. Голова Федеральної резервної системи (ФРС) США Джанет Йеллен озвучила офіційну позицію ФРС щодо криптовалют, заявивши, що криптовалюта жодним чином не пересікається з банківською сферою, а тому ФРС не має повноважень з її регулюванням. Федеральне бюро розслідувань у своїх офіційних звітах розглядає Bitcoin як віртуальну валюту. Подібна ж позиція й у Комісії з фінансових злочинів при Міністерстві фінансів США. Американська державна комісія, що завідує біржовими ф'ючерсами, порівняла криптовалюти до біржових товарів. У грудні 2017 р. ця комісія офіційно дозволила розпочати торгівлю ф'ючерсами на Bitcoin. Голова комісії Крістофер Джанкарло зауважив, що Bitcoin є віртуальною валютою, товаром, з яким комісія ще жодного разу не стикалася.

В Європі підходи до криптовалют також не є чимось усталеним чи уніфікованим. Європейський центральний банк (ЄЦБ) використовує термін «віртуальні валюти», до яких відносить і Bitcoin. Віртуальну валюту ЄЦБ визначив як тип нерегульованих цифрових грошей, який видається і зазвичай контролюється його розробниками, використовується і приймається серед членів певного віртуального співтовариства.

Справжній прорив щодо офіційного визначення статусу криптовалют зробила Республіка Білорусь, президент якої 21 грудня 2017 р. підписав Декрет № 8 «Про розвиток цифрової економіки», яким легалізував обіг криптовалют на території країни. Згідно з пунктом 4 додатку № 1 до вказаного Декрету криптовалюта визначається як біткоїн або інший цифровий знак (токен), що використовується у міжнародному обороті в якості універсального засобу обміну.

З викладеного випливає, що існує досить широкий спектр тлумачень поняття «криптовалюта» офіційними органами різних країн. В цій різноманітності вбачається певна закономірність: в тій чи іншій формі, але криптовалюти все ж таки визнаються засобами обміну, а у деяких випадках – навіть засобами платежу.

Поява криптовалюти стала можливою завдяки криптографії і принцип обігу криптовалют заснований на технології блокчейн, проте зазначені аспекти – технічна сторона питання. Криптографія – лише механізм, але не суть;

механізм, який не має жодного відношення ані до правової природи, ані до юридичного статусу криптовалют. Криптографія досить давно почала використовуватися для шифрування інформації, і криптовалюти в цьому питанні лише побічний продукт. Та ж сама технологія блокчейн застосовується у багатьох інших сферах, наприклад, у державних реєстрах, приклад чого – Державний земельний кадастр України. Більше того, НБУ заявив про можливість емісії е-гривні, в основу якої буде покладена технологія блокчейн, причому цілком зрозуміло, що за термінологією обох вищезазначених законопроектів е-гривня не підпадатиме під ознаки криптовалюти, хоча б при її створенні і використовувалися криптографія та технологія блокчейн, оскільки однією з основних ознак криптовалют зразка Bitcoin є децентралізованість і відсутність єдиного емітента.

Список використаних джерел:

1. Карчева Г.Т. Віртуальні інноваційні валюти як валюти майбутнього / Г.Т. Карчева, С. М. Нікітчук. // Фінансовий простір. 2015. С. 24–30.
2. Вплив криптовалют на економіку. Pingblockchain.com Все про ринок криптовалют, біткойн, блокчейн, майнінг, торгівлю. URL: <https://pingblockchain.com/vpliv-kriptovaljut-na-ekonomiku/>
3. Melanie Swan. Blockchain: Blueprint for a New Economy. — 2015. — 152 p. — ISBN 978-1-4919-2047-3.
4. Проценко А. Т. Правове регулювання обігу електронних грошей в Україні : дис. ... канд. юрид. наук ; 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право ; Міжрегіональна акад. упр. персоналом. Київ, 2016. 202 с.
5. Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні : Проект Закону України від 10.10.2017 №7183-1. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710.
6. Про обіг криптовалюти в Україні : Проект Закону України від 06.10.2017 № 7183. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.
7. Маркс К. Капітал. М. : Изд-во полит. лит., 1969. 907 с.

Санакоєв Дмитро Борисович,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансово-
економічної безпеки ФЕПБ
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
підполковник поліції

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

2 вересня 2019 року Постановою Кабінету Міністрів України № 841

ліквідовано Департамент захисту економіки як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції. 7 жовтня 2019 року Постановою Кабінету Міністрів України № 867 утворено міжрегіональний територіальний орган Національної поліції – Департамент стратегічних розслідувань, у структурі якого створено управління протидії організованим злочинним групам в органах державної влади, управління боротьби з організованими групами з ознаками корупції та управління протидії корупції.

Водночас, із метою розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідації податкової міліції, оптимізації структури та чисельності органів, що ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій та створення Бюро фінансових розслідувань – центрального органу виконавчої влади, що утворюється Кабінетом Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, до Верховної Ради України внесено проєкт Закону України від 30 серпня 2019 року № 1208 «Про Бюро фінансових розслідувань», поданий народним депутатом України Гетманцевим Д.О. На даний час проєкт підготовлено до другого читання.

За результатами опрацювання вказаного законопроєкту, у т.ч. із урахуванням раніше наданих висновків Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проєкти Законів України «Про фінансову поліцію» (4228), «Про Національне бюро фінансової безпеки України» (№ 8157, № 8157-1, № 8157-2), нами надано окремі пропозиції щодо підготовки відповідних фахівців на базі університету з урахуванням напрямків діяльності Національної поліції України, а також висловлено окремі зауваження та пропозиції.

Зауваження і пропозиції до окремих статей законопроєкту:

До ст. 4 проєкту

1) завдання БФР визначені надто загально і нечітко. Так, незрозуміло якому саме «публічному інтересу» у сфері фінансів має бути завдано шкоди, державному, суспільному чи територіальному (див. п. 1 ч. 1 цієї статті) (пропозиція... «публічному суспільному інтересу у сфері фінансів»);

До ст. 6 проєкту

2) передбачено занадто широкі повноваження БФР та його посадових осіб, які можуть створити суттєві ризики для ведення бізнесу в Україні.

Зокрема, БФР надається прямий доступ до всіх державних реєстрів, до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків та запитування інформації від посадових осіб (див. ч. 3 цієї статті).

Крім того, у пункті 2 част. 6 цієї статті передбачені обов'язки Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України, органу державного фінансового контролю в Україні, а також інших державних органів, що здійснюють державний контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами законодавства України, на підставі самого лише звернення БФР проводити, у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України

фізичними та юридичними особами. Водночас, надсилання відповідного звернення у тексті статті не пов'язано з фактом розслідування БФР певного кримінального провадження.

Відповідно до ч. 7 цієї статті, за обґрунтованим письмовим запитом Бюро фінансових розслідувань правоохоронні та державні органи, органи місцевого самоврядування зобов'язані у визначеному законодавством порядку безоплатно надавати інформацію та документи Бюро фінансових розслідувань, необхідну для виконання його завдань, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів державного та місцевих бюджетів, розпорядження державним або комунальним майном.

Такі широкі повноваження БФР, за умови відсутності чітко врегульованої відповідальності працівників БФР у разі порушення ними обов'язків та протиправного використання інформації, що їм стала відома при виконанні завдань, можуть створити небезпеку зловживання працівниками БФР своїми повноваженнями, використання БФР як інструменту тиску на бізнес і призвести до тих негативних явищ, що уповільнюють темпи економічного зростання та загрожують національним інтересам у сфері економіки, на боротьбу з якими спрямований даний законопроект.

До ст. 16 проекту

1. Визначення термінів, що наводяться у ч. 2 цієї статті, було б логічніше включити до ст. 2 законопроекту, яка спеціально присвячена визначенню основних термінів Закону.

Крім того, поняття «вищої освіти» не узгоджується ні з визначенням цього терміну, наданого у п. 5 ч. 1 статті 1 базового Закону «Про вищу освіту», ні з Конвенцією про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні від 11.04.1997 р.

2. Вбачаються дещо сумнівними вимоги до кандидатів на пост керівника БФР. Зокрема незрозуміло, якими обов'язками керівника БФР обумовлена вимога вільного володіння двома іноземними мовами, які є офіційними мовами Ради Європи (ч. 2 цієї статті).

Водночас, до кандидата на пост майбутнього керівника БФР встановлюються вимоги досвіду роботи на керівних посадах в органах влади, підприємствах, установах, організаціях, незалежно від форми власності, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях (які можуть бути і непрофільними для даної посади) не менше ніж п'ять років (незалежно від спеціалізації, роду занять, кількості працюючих.) Вказані вимоги, на нашу думку, нееквівалентні характеру посади та роботи, яку має виконувати відповідна посадова особа.

У якості однієї з підстав припинення повноважень керівника БФР та його звільнення з посади передбачається зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне не зазначення

відомостей, передбачених законодавством щодо майна (активів), доходів, видатків та фінансових зобов'язань, розмір (вартість) яких перевищує 50 мінімальних заробітних плат (ч. 4 статті).

Однак, законодавством (стаття 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення) адміністративна відповідальність за подання завідомо неправдивих відомостей активів особи настає у випадку, коли подані відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи. На нашу думку, було б логічним ставити питання про звільнення відповідної особи з посади тоді, коли вчинене нею протиправне діяння є принаймні адміністративним правопорушенням.

Припис про звільнення керівника БФР за подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ч. 4 статті) не узгоджується з вимогами Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП), де за такі дії передбачено накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. І лише у разі несвоєчасного подання декларації особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, може бути накладений штраф від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік (172-6 КУпАП).

До ст.20 проєкту

У п. 8 ч. 1 цієї статті йдеться про заборону призначення особи на посаду в БФР у разі виявлення в її декларації недостовірних відомостей щодо майна (активів), доходів, видатків та фінансових зобов'язань, розмір (вартість) яких перевищує 50 мінімальних заробітних плат.

Однак, на нашу думку, приховування доходів, наприклад, у 200000 грн. (при тому, що 50 мінімальних зарплат у 2019 р. становлять 208650 грн. (розмір мінімальної заробітної плати на 2019 рік – 4173 грн)) уже є досить серйозним порушенням для кандидата на посаду в БФР, де мають бути підвищені вимоги до доброчесності її працівників.

До ст. 22 проєкту

Вважаємо сумнівною доцільність проведення під час конкурсу «психологічного опитування із застосуванням поліграфа», оскільки таке опитування неможливо провести, ставлячи різним кандидатам тотожні запитання; якщо ж питання будуть різними, це створює можливість неоднакового підходу до кандидатів при опитуванні (зокрема, певні «незручні» питання можуть задаватись одним кандидатам і не задаватись іншим).

За результатами опрацювання проєкту закону, розуміючи зміни у підходах до кадрового добору до зазначеного у проєкті Бюро (конкурсний), а також його окремий статус, з урахуванням належності університету до закладів зі специфічними умовами навчання, наявності відповідного науково-педагогічного персоналу, а також враховуючи, що університет протягом

останніх трьох років є провідним і єдиним закладом вищої освіти, що забезпечує підготовку фахівців для підрозділів Департаменту захисту економіки Національної поліції України, має напрацьовані методики, навчально-методичну і матеріальну базу з підготовки здобувачів даного профілю, пропонуємо:

1) при формуванні Бюро фінансових розслідувань розглянути можливість поєднання на базі ДДУВС випускного іспиту для здобувачів факультету економіко-правої безпеки з конкурсним відбором до Бюро фінансових розслідувань (надалі – Бюро). З метою прозорого проведення даної процедури, пропонуємо залучити до конкурсної комісії фахівців кадрового забезпечення Бюро або інших структур, незалежних організацій, які будуть проводити добір;

2) розглянути можливість укладення договорів (угод) про підготовку фахівців (ст. 25 проекту Закону) для підрозділу детективів, оперативних, оперативно-технічних підрозділів Бюро фінансових розслідувань (у т.ч. й слідчих та оперативних співробітників Державного бюро розслідувань, детективів Національного антикорупційного бюро України) за наявними в університеті спеціалізаціями, передусім економіко-правовою, слідчою та оперативно-розшуковою.

Потребує окремого опрацювання можливість здійснення підготовки фахівців для підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України з урахуванням окреслених спеціалізацій та структурних змін у вказаному департаменті зі створенням вказаних управлінь з протидії організованим проявам економічної злочинності та корупції.

Запропонований підхід вважаємо найбільш оптимальним, оскільки забезпечує одразу декілька переваг: оптимізація організаційної структури кадрового добору; плановість формування кадрів та кадрового резерву для Бюро; економія бюджетних коштів; зниження корупційних ризиків; залучення до роботи в Бюро осіб, які мають якісну підготовку і репутаційну прозорість.

Окрім того, вдалий досвід впровадження на факультеті елементів дистанційного навчання та бінарної форми проведення занять із практичними працівниками, дає можливість і перспективи виходу на якісно новий рівень підготовки фахівців і забезпечення підвищення кваліфікації.

Соломіна Ганна Валеріївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Кулініч Оксана Василівна,
Директор ТОВ «КУА «Дніпровський інвестор» (м. Київ)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Забезпечення безпеки фінансово-економічної сфери як для підприємства, так і держави в цілому неможливе без належного рівня організації та координації діяльності фіскальних і контролюючих органів на відомчому (міжвідомчому) та загальнодержавному рівнях, за одночасного використання консалтингових та аутсорсингових послуг «фінансових розслідувань». Показники динаміки реальних і потенційних загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, зумовлюють потреби формування нових підходів до реформування усієї системи боротьби з злочинами фінансово-економічної сфери та приведення її у відповідність до чинного вітчизняного законодавства та міжнародних вимог із врахуванням національних особливостей злочинів економічної сфери.

Незважаючи на ґрунтовні дослідження злочинів фінансово-економічної сфери, методики фінансових розслідувань, організації та порядку їх проведення для вітчизняної правоохоронної та контрольної-перевірочної практики, існують питання, які потребують подальшого вивчення в контексті перспектив розвитку системи боротьби та їх попередження в умовах євроінтеграції та курсу боротьби з корупцією та шахрайствами.

Теоретико – методичним засадам визначення поняття «економічні злочини» присвячені праці багатьох науковців, проте відчувається нестача досліджень у сфері застосування даних понять, предмету фінансових розслідувань, їх суб'єктах, методиці та методології.

Здебільшого науковці [1] рівнозначно використовують поняття «економічні злочини» і «злочини у сфері економіки», розуміючи під ними злочини корисливі, майнові, що вчинюються у сфері економіки службовими та іншими особами, які включені в систему економічних відносин і посягають на ці відносини, а також на порядок управління економікою в різних галузях господарства, постійно і систематично здійснюється з метою збагачення в межах і під прикриттям законної економічної діяльності, як фізичними, так і юридичними особами, заподіюючи при цьому шкоду економічним інтересам громадян, суб'єктів господарювання та держави.

В цілому злочини фінансово-економічної сфери поділяються на макро (рівень - держава) та мікро (рівень - підприємства), а кількість способів їх

вчинення, використання різних технологій та операцій, а також інші фактори, що сприяють вчиненню протиправних діянь у сфері економіки призводять до значних труднощів у їх розслідуванні. Спроби здійснення аналізу сутності фінансових розслідувань мало місце у працях різних зарубіжних авторів [2,3], які вважають, що під даною категорією необхідно розуміти «сбор, всестороннее рассмотрение, изучение существенных обстоятельств совершенного нарушения в сфере денежных отношений, возникающих в процессе распределения и перераспределения стоимости валового общественного продукта и части национального богатства в связи с формированием, распределением и использованием фондов денежных средств».

Механізм фінансового розслідування полягає виявлення, вивчення та фіксація ознак загроз економічній безпеці, а також встановлення зв'язку між факторами й причинами, що їх зумовили. Адже лише після того, як за результатами цього розслідування буде встановлено загрози й ризики, їх причини, з'явиться можливість прийняти адекватне управлінське рішення щодо боротьби з економічною злочинністю та забезпечення економічної безпеки [4].

Процес організації фінансових розслідувань можуть здійснювати як уповноважені представники органів державної влади, так і приватні організації (консалтингові та аутсорсингові).

Основним завданням державних органів, які займаються фінансовими розслідуваннями, є: забезпечення економічної безпеки держави; профілактика, виявлення й попередження злочинів та адміністративних правопорушень, учинених в економічній сфері, у тому числі корупційних правопорушень, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

В Україні розслідуваннями злочинів, що спрямовані проти інтересів держави у сфері фінансів і суміжних сферах, займаються такі правоохоронні органи як: Національна поліція, Департамент контррозвідального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України, Податкова міліція [5].

Міжнародний досвід використання операційних моделей щодо боротьби з економічними злочинами на рівні підприємств, розкривається через створення і здійснення діяльності міжнародною асоціацією сертифікованих спеціалістів по виявленню, розслідуванню та запобіганню корпоративних шахрайств (ACFE – Association of Certified Fraud Examiners), що позиціонує свою місію на зменшення сфери впливу і розвитку корпоративного шахрайства, іншої економічної злочинності, а також через допомогу в їх виявленні та попередженні. Проведені дослідження вказують на той факт, що європейські компанії щорічно втрачають близько 5% свого обороту через різні схеми внутрішнього шахрайства, в Україні ця цифра перебуває в межах 50%, а іноді й більше [6]. На підприємствах в Україні збитки від корпоративного шахрайства досягають значних сум: від 1 млн. дол. США до 50 млн. дол. США. На вітчизняних підприємствах із загального

обсягу економічних злочинів, скоєних по відношенню до суб'єкта господарювання, 56% – шахрайство скоєне власними працівниками, у т.ч. 55% – вищим керівництвом підприємства (генеральними директорами, топ-менеджерами, бухгалтерами, керівниками відділів та ін.).

З огляду на розміри можливих збитків, міжнародні корпорації, українські представники великого і середнього підприємництва збільшують витрати на боротьбу із корпоративним шахрайством. Зокрема 34% підприємств в Україні збільшили свої витрати на протидію корпоративному шахрайству протягом останніх двох років (у порівнянні з 42% організацій у світі), а 37% планують їх збільшити протягом наступних двох років (у порівнянні з 44% організацій у світі) [3].

Виходячи з отриманих результатів аналітичних досліджень фінансових розслідувань, міжнародна практика [7,8] ефективно використовує «форензик», що допомагає виявити потенційні проблеми шляхом фінансового та юридичного аудиту фінансового та нефінансового характеру, спрямований на аналіз як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства через аналіз пов'язаних осіб, особистої динаміки фінансового стану топ-менеджера.

Методологія форензик - послуги передбачає участь представників різних спеціальностей: бухгалтерів, аудиторів, фахівців з фінансових розслідувань, експертів в області інформаційних технологій, юристів, фахівців у сфері безпеки, фахівців в області структурного аналізу і математичного моделювання. Проте у вітчизняній практиці послуга форензик практично не застосовується, за недостатністю передумов для її поширення.

Систематизація та узагальнення міжнародного досвіду попередження та боротьби з фінансово – економічними злочинами, потребує забезпечення ефективної підготовки фахівців відповідної спеціалізації, раціональної організації і діяльності органів, які проводять фінансові розслідування для створення умов поширення практики, з метою запобігання корпоративному шахрайству, збереження активів і ділової репутації суб'єкта господарювання як макро так і мікрорівнів.

Список використаних джерел:

1. Титаренко О. Кримінологічна характеристика та протидія економічним злочинам у вугільній промисловості: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 196 с
2. Пименов Н. А. Финансовые расследования: основные подходы // Вестник Финансовой академии. 2003. № 1 (25). С. 25–32.
3. Клімчак М. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. 2018. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf>
4. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні: метод. рек. / Чернявський С. С., Користін О. Є., Некрасов В. А. та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с
5. Effective Inter-Agency Co-operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes: second edition. OECD, 2013. 378 p. URL:

<http://www.oecd.org/ctp/crime/effectiveinter-agencyco-operationinfightingtaxcrimesandotherfinancialcrimes.htm>

6. Ковбель А. Як форензик допомагає власникам побудувати прозорий та ефективний бізнес. 2018. URL: <https://landlord.ua/news/dymka/yak-forenzik-dopomagaye-vlasnikam-pobuduvati-prozoriy-ta-efektivniy-biznes/>

7. Huber Wm. D. Forensic accounting: an anglo-american comparison – Forensic accounting in the U.S.A // Journal of forensic & investigative accounting. 2014. Vol. 6, Issue 3. P. 154–170.

8. McMullen D. A., Sanchez M. H. A preliminary investigation of the necessary skills, education requirements, and training requirements for forensic accountants // Journal of forensic& investigative accounting. 2010. Vol. 2, Issue 2. P. 30–48.

Сидоров Олександр Анатолійович

кандидат економічних наук, проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Теоретичні та методологічні засади вивчення інтелектуального потенціалу як головної продуктивної сили суспільства обґрунтовані в працях таких науковців, як Гончар О., Нам'ясенко В. [1, с. 55-58], Диба Л. [2], Князь С., Холявка Л. [3, с. 191-194], Семикіна М., Гунько В., Пасека Р. [4], Маліцький Б., Попович О. [5, с. 7-13], Мойсеєнко І. [6], Розумний М. [7, с. 90-93], Філіппова С., Ковтуненко К. [8, с. 227-232] тощо.

В роботах науковців розглянуто сутність інтелектуального потенціалу, його роль та значення як для національної економіки в цілому, так і для окремих суб'єктів господарювання. Але потребує подальшого наукового дослідження проблема встановлення взаємозв'язку між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки. Особлива роль інтелектуального потенціалу в національній економіці полягає в тому, що, виконуючи свої функції, він створює підґрунтя для виконання функцій забезпечення економічної безпеки. В нашому дослідженні функції інтелектуального потенціалу розкриваються як здатності до розробки та впровадження на основі аналітичних висновків нових оптимальних нестандартних рішень щодо забезпечення економічної безпеки. Серед основних функцій інтелектуального потенціалу слід виокремити аналітико-пізнавальну, раціоналізаторську та креативну. Аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу полягає в тому, що завдяки йому в суспільстві формується та 37 підтримується здатність засвоювати та актуалізувати нові знання, адекватно оцінювати ситуацію, в т.ч. із застосуванням аналітичних методів. Раціоналізаторська функція враховує, що інтелектуальний потенціал забезпечує здатність до генерування нових ідей, дедуктивного та

індуктивного виведення, розробки, впровадження та поширення (дифузії) інновацій, що є вкрай важливим в умовах переходу до постіндустріальної економіки. Щодо креативної функції, то вона полягає у здатності до творчого реагування на необхідність нових підходів щодо подолання перешкоди та обґрунтованого прийняття нестандартних рішень. Слід зазначити, що функції інтелектуального потенціалу тісно пов'язані з функціями забезпечення економічної безпеки. До функцій забезпечення економічної безпеки, на наш погляд мають відноситись генеруюча, діагностична, превентивна, адаптивна та відновна. Всі функції забезпечення економічної безпеки на нашу думку варто розподілити на дві групи: 1) синтезуючі, які створюють підґрунтя для відповідної реакції на загрози, що виникають. До цих функцій мають відноситися: – генеруюча функція – генерування достатнього обсягу ресурсів для забезпечення економічної безпеки; – діагностична функція – своєчасна ідентифікація загроз, оцінювання їх потенційного впливу та визначення обсягів ресурсів, необхідних для подолання їхнього впливу; 2) реакційні, як безпосереднє реагування на загрози, що виникають в процесі функціонування національної економіки: – превентивна функція – попередження впливу загроз функціонуванню національної економіки; – адаптивна функція – своєчасне реагування на вплив загроз функціонуванню національної економіки та пристосування до них; – відновна функція – створення умов для відновлення національної економіки та усунення наслідків від реалізації загроз. 38 Оскільки, нами розглядається забезпечення економічної безпеки на основі інтелектуального потенціалу, варто простежити взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки. Аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу має прямий зв'язок з діагностичною та генеруючою функціями забезпечення економічної безпеки і опосередкований вплив на інші функції, адже саме результати діагностики є підґрунтям для виконання усіх інших функцій забезпечення економічної безпеки. Креативна функція інтелектуального потенціалу тісно пов'язана з генеруючою функцією забезпечення економічної безпеки, адже створює передумови для прийняття рішення про залучення необхідного обсягу ресурсів на потреби економічної безпеки. Крім того з цією функцією інтелектуального потенціалу пов'язані превентивна, адаптивна та відновна функції. Адже креативна функція створює умови для пошуку нових підходів до обґрунтування та прийняття нестандартних рішень щодо розробки заходів превентивного, адаптаційного та відновного характеру. Так само, з превентивною, адаптивною та відновною функціями забезпечення економічної безпеки тісно пов'язана раціоналізаторська функція інтелектуального потенціалу.

Ця функція створює умови для вибору оптимальних шляхів реалізації заходів превентивного, адаптивного та відновного характеру. Слід зазначити, що синтезуючі функції створюють підґрунтя для реакції національної економіки на загрози. При цьому рівень економічної безпеки може бути критичним, прийнятним або досконалим. Взаємозв'язок між функціями

інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки має враховуватись при розробці механізму забезпечення економічної безпеки національної економіки на основі інтелектуального потенціалу. Таким чином, встановлено взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу (аналітико-пізнавальною, креативною та раціоналізаторською) та функціями забезпечення економічної безпеки (синтезуючими та реакційними), який передбачає виокремлення серед функцій інтелектуального потенціалу тих, виконання яких є необхідною умовою реалізації поставлених їм у відповідність функцій забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Гончар О. І. Інтелектуальний потенціал як один із основних факторів розвитку промислового підприємства / О.І. Гончар, В.М. Нам'ясенко // Вісник Хмельницького національного університету.– 2013.– № 3.– Т. 2. – С. 55-58.
2. Диба Л. М. Сутність понять інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як економічних категорій [Електронний ресурс] / Л. М. Диба // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – Вип. 17. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Dyba.pdf.
3. Князь с. В. Складові системи формування інтелектуального потенціалу підприємства / С. В. Князь, Л. Ю. Холявка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2014. – Вип. 6(2). – С. 191-194. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6\(2\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6(2)_51).
4. Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку: колективна монографія / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасека; за ред. М. В. Семикіної. – Черкаси: МАКЛАУТ, 2012. – 336 с.
5. Маліцький Б. Стан використання вітчизняного інтелектуального потенціалу / Б. Маліцький, О. Попович // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 12. – С. 7-13.
6. Мойсеєнко І. П. Управління інтелектуальним потенціалом: монографія / І. П. Мойсеєнко – Львів: Аверс, 2007. – 304 с.
7. Розумний М.М. Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації / М.М. Розумний // Наукові записки інституту журналістики. Інститут журналістики. К.: 2003. – Т. 12. – С. 90-93.
8. Філіппова С. В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С. В. Філіппова, К. В. Ковтуненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2013. – № 754. – С. 227-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2013_754_34

Сичов Олексій Леонідович,
начальник відділу боротьби
зі злочинами у державному секторі
та шахрайством УКР ГУНП в Запорізькій області

ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ ОПЕРАТИВНИМИ РИЗИКАМИ У ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Трансформація економічної злочинності та економіки нашої держави є тісно пов'язаними між собою складовими, які формують «тіньову» основу економічного підґрунтя не лише представникам «білокомірцевої злочинності», а і організованим злочинним угрупованням, діяльність яких направлена на вчинення злочинів загальнокримінальної спрямованості.

У розрізі сьогодення, у наслідку реформування оперативних підрозділів, діяльність яких була направлена на протидію злочинам вказаної категорії спостерігається зростання організованості та професіоналізму під час вчинення економічних злочинів. Економічна злочинність досягає певних «пікових» значень у своєму розвитку та злочинних проявах та, по суті, відкрито протистоїть правоохоронним органам у яких відсутні повноваження на належну протидію їй.

Проте, не зважаючи на «перехідні періоди» та «процеси реформування», усвідомлюючи те, що злочинне середовище, особливо представники організованих злочинних груп, активно використовують такі «можливості» для забезпечення економічного підґрунтя злочинної діяльності, підрозділи Національної поліції повинні вживати достатніх заходів щодо оцінки оперативних ризиків та вжиття відповідних заходів щодо управління ними, через призму кримінального аналізу та розвідувальної аналітики.

Саме розвідувально – аналітична діяльність оперативних підрозділів сьогодні, повинна належним чином забезпечити керівництво Національної поліції якісним «продуктом», який дасть змогу чітко оцінити наявні оперативні ризики щодо злочинних проявів, як на регіональному так і загальнодержавному рівні, та вжити відповідних управлінських і процесуальних заходів направлених на профілактику та протидію злочинним проявам, а також забезпечити руйнування системи економічного підґрунтя представниками організованих злочинних груп.

Національна поліція сьогодні потребує створення чіткої системи оцінки та управління оперативними ризиками. Розвиток злочинності, а іноді і надмірна активність організованих злочинних груп, як у економічній так і загальнокримінальній сфері не дозволяє сьогодні містити бюрократичні складові у прийнятті управлінських рішень, щодо нейтралізації наявних оперативних ризиків.

Розвідувально – аналітична діяльність оперативних підрозділів повинна забезпечити розвиток стратегічного мислення конкретного керівника для прийняття виважених, своєчасних та результативних управлінських рішень щодо нейтралізації оперативних ризиків.

Боротьба з економічною злочинністю на часі потребує суто інноваційного підходу у організації роботи оперативних підрозділів та підготовки професійних кадрів, які за своїми морально діловими та інтелектуальними здібностями здатні протистояти використанню сучасних технологій під час вчинення злочинів економічної спрямованості.

Сьогодні як ніколи, ми повинні докладати зусиль, щодо вибудовування зрозумілої системи оцінки та управління оперативними ризиками для забезпечення своєчасного реагування на ті виклики, які кидає злочинне середовище нашому суспільству та правоохоронній системі, як його складової.

Фісуненко Надія Олександрівна,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Тороп Владислав,
студент 2 курсу кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Суспільство сталого розвитку, до якого прагне Україна, не здійсненне без конститутивних якісних інституційних змін у політичній, правовій, соціально-культурній, а особливо економічній сферах. Слабкість та дисфункціональність державних інституцій, що приймають участь у регулюванні та контролі господарської діяльності, спровокували значний сплеск економічної злочинності (перерозподілу та присвоєння капіталів і ресурсів, поширення і зміцнення відносин підкупу-продажності в публічній та приватній сферах, формування владно-кланових та корпоративних злочинних співтовариств організованого типу). Злочинність в економічній діяльності стала проблемою, над рішенням якої працюють науковці, практики, фахівці-правознавці, громадські організації тощо. Ця проблема охоплює велике коло питань, які вимагають як законодавчого врегулювання, так і наукового дослідження. Отже, для істинної діагностики та будови ефективної системи запобігання злочинності у сфері економіки важливим є повноцінне тлумачення та застосування поняття «економічна злочинність».

Проблеми економічної злочинності у своїх наукових працях досліджували такі учені та практики: В. Попович, В. Єсипов, І. Даньшин, Я. Мочкош та ін. Як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники концентрували увагу

на причинах виникнення, видах та особливостях економічної злочинності, шляхах її подолання.

Проте системного загально визнаного визначення поняття «економічний злочин» та системного дослідження його змісту немає. Є різні тлумачення поняття «економічний злочин»:

– «умисні корисливі злочини проти економічних відносин власності; умисні корисливі господарсько-економічні злочини; злочини посадових осіб, пов'язані із заподіянням істотної шкоди економічній діяльності; злочини, які вчиняються злочинними організованими групами та злочинними організаціями і завдають шкоду економічним відносинам власності, а також комерційній, фінансовій, банківській та іншій господарсько-економічній діяльності» [1, с. 127-130].

– «це суспільно небезпечна діяльність, або бездіяльність, що зумовлює погіршення соціально-економічного стану країни, призводить до порушення прав власності та інтересів суб'єктів господарювання» [5, с. 37].

– «корисливі діяння, вчинювані особами, які виконують певні функції у сфері виробництва, товарообігу чи фінансової діяльності і спрямовані на отримання незаконного прибутку;

- високий ступінь їх поширеності, тривало і поширено розвивається під прикриттям економічної діяльності;

- здатність до швидких змін на ґрунті професійної діяльності з використанням необхідних фахівців;

- енергійний перехід до нових організаційних та структурних перетворень та активна протидія правоохоронним органам» [2, с. 301].

Найбільш докладну характеристику терміну «економічні злочини» на сучасному етапі розвитку держави надав В. Попович. Він розглядає це поняття «як одне з джерел утворення тіньової економіки в межах розробки спеціальної теорії детінізації економіки, її категоріального апарату, придатного об'єктивно відобразити та дати наукове пояснення економічним, криміногенним та іншим юридично значимим аспектам технологій тіньового фінансово-господарського обороту речей, прав, дій» [3, с. 89-92].

В свої дослідженнях О. Пшиннік приділяє увагу основним напрямам адміністративно-правової протидії економічній злочинності, які на його думку повинні бути спрямовані на:

- «виконання в рамках закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» завдань суб'єктів протидії;

- вдосконалення системи органів державної влади, які є суб'єктами протидії економічній злочинності;

- надання всебічної державної підтримки підрозділам, що протидіють економічній злочинності та корупції; запровадження механізмів централізованого контролю, взаємодії та координації суб'єктів протидії економічній злочинності та забезпечення державного управління».

О. Пшиннік також наголошує на тому, що реалізація визначених ним напрямів адміністративно-правової протидії економічній злочинності можлива за умов:

- «розробки й удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері протидії економічній злочинності;
- забезпечення відповідного матеріально-технічного рівня діяльності органів виконавчої влади у сфері протидії економічній злочинності;
- здійснення професійного прозорого відбору та навчання кандидатів для роботи в органах, на які покладено завдання з протидії економічній злочинності» [4, с. 62].

Отже, враховуючи дослідження науковців та практиків можна зробити висновок, що економічна злочинність лягла тяжким гнітом на плечі країни, яка не дає змоги повноцінно їй розвиватися. Економічні злочини являють собою суттєву небезпеку для суспільства не лише через величезну поширеність та різноманітність проявів злочинної економічної діяльності, але й через соціально небезпечний характер цих діянь.

Тому, саме розбудова правової держави, економічні зміни (направлені на фінансово-економічну грамотність та податкову культуру громадян України), реформування національного законодавства України дозволять знизити економічну злочинність в країні та значною мірою сприятимуть декриміналізації економіки держави.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія. Особлива частина: навч. посібник / Нац. юридич. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; ред. І. М. Даньшин ; укл.: І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман. - Х. : Право, 1999. 232 с.
2. Мочкош Я. В. Проблеми боротьби з економічною злочинністю. *Часопис Київського університету права*. 2012. №2. с.299-304.
3. Попович В. М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки: монографія. Ірпінь: Акад. держ. податк. служби України, 2001. 524 с.
4. Пшиннік О. В. Поняття економічних злочинів як об'єкта адміністративно-правової протидії. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62).
5. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації / за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2006. 576 с.

Чернов Дмитро Сергійович,
старший оперуповноважений в ОВС
3-го відділу боротьби з екстремістськими
та радикальними організованими злочинними групами
Управління стратегічних розслідувань
в Запорізькій області ДСР
Національної поліції України,
капітан поліції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВАХ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ

26 жовтня 2014 року набрав чинності Закон України «Про запобігання

корупції», який введено в дію з 26 квітня 2015 року.

Закон України «Про запобігання корупції» визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Вказаний Закон, серед інших містить таку дефініцію як «правопорушення пов'язане з корупцією». Відповідно до абз. 10 ч.1 ст. 1 Закону, правопорушення пов'язане з корупцією – це діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Кодекс України про адміністративні правопорушення в главі 13-А закріплює низку діянь які віднесено до адміністративних правопорушень пов'язаних з корупцією, а саме це діяння передбачені ст. ст. 172-4 – 172-9 КУпАП.

Статтю 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення – уповноважені на те посадові особи Національної поліції України наділені правом на складання протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені ст. ст. 172-4 – 172-9 за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище.

Статтю 1 Закону України «Про запобігання корупції» Національну поліцію віднесено до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

На практиці, посадові особи Національної поліції України, реалізуючи повноваження спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції під час складання адміністративних протоколів про правопорушення пов'язані з корупцією стикаються з проблемою, щодо визначення дати виявлення такого адміністративного правопорушення, яка зазначається безпосередньо в протоколі.

Так, чинне законодавство в розрізі адміністративної корупції містить визначення понять, що є правопорушенням пов'язаним з корупцією, перелік діянь за які настає адміністративна відповідальність, превентивні антикорупційні механізми, тощо. Крім того, ст. 38 КУпАП визначає, що адміністративне стягнення за вчинення правопорушення пов'язаного з корупцією, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Однак, чинне законодавства не містить жодних вказівок на те, що слід вважати, або з якого моменту слід рахувати дату виявлення того чи іншого адміністративного правопорушення пов'язаного з корупцією.

У зв'язку з такою прогалиною норм права, та різним розумінням моменту виявлення правопорушення, судами за строками спливу притягнення до відповідальності закривається значна кількість протоколів складених уповноваженими працівниками Національної поліції України, оскільки суд не

погоджується з тим, що працівники Національної поліції України зазначають дату виявлення адміністративного правопорушення дату складання адміністративного протоколу.

Так, деякі суди вважають, що строк виявлення правопорушення є тотожним зі строком (датою) отримання першого документу в матеріалах перевірки або з датою отримання уповноваженим органом Національної поліції України листа від НАЗК та починають відлік 3-місячного строку притягнення до адміністративної відповідальності з вказаних моментів.

Однак, фактично уповноваженими працівниками Національної поліції України по кожному факту виявлення ознак адміністративного правопорушення пов'язаного з корупцією, вчиняється низка дій направлених на збір документів, здійснюється опитування свідків і тільки потім працівник надає оцінку зібраним доказам, та у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення складає протокол. Тому момент отримання управлінням листа від НАЗК або від фізичних чи юридичних осіб, про можливе вчинення тим чи інших суб'єктом на якого поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» адміністративного правопорушення не є датою виявлення адміністративного правопорушення.

Різне розуміння, щодо того коли та що слід вважати датою виявлення адміністративного правопорушення призводить до ряду труднощів наприклад:

28.12.2018 Кам'янсько-Дніпровським районним судом Запорізької області на дооформлення повернуто протокол стосовно гр-на Л. за частиною 1 статті 172-6 КУпАП. У рішенні суду зазначено, що суд не погодився з висновком спеціально уповноваженого органу у сфері протидії корупції про те, що датою виявлення правопорушення є 28.11.2018 – дата складання протоколу, оскільки він не узгоджується з принципом правової визначеності. При цьому суд зазначив, що несвоєчасне проведення ефективної адміністративної перевірки не може бути підставою для штучного подовження строків, визначених у статті 38 КУпАП.

Із вказаним висновком також важко погодитись у зв'язку з наступним.

Аналіз положень статті 38 та інших норм КУпАП приводить до висновку, що законодавець пов'язує початок обчислення строку з моментом, коли встановлено, що у діях особи є склад правопорушення. Такий висновок оформляється у протоколі.

Дії особи, що має право складати протокол, до моменту його складання, можуть свідчити лише про виявлення окремих ознак правопорушення. У той час, як констатація факту, що виявлені діяння чи бездіяльність містить склад адміністративного правопорушення (установлено об'єкт, суб'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони), зазначається уперше тільки при складанні протоколу і лише з дати його складання обчислюється строк накладання адміністративного стягнення.

Ураховуючи наведене, а також те, що протокол про вчинення адміністративного правопорушення відповідно до частини 1 статті 251 КУпАП є доказом у справі, можна дійти висновку, що датою виявлення

правопорушення є дата складання протоколу.

Крім того, на практиці виникає проблема не тільки через різне розуміння працівниками Національної поліції та судами, що є датою виявлення але і кожен суд і навіть суддя на свій розсуд тлумачать, що є датою виявлення адміністративного правопорушення, так:

Постановою Якимівського районного суду Запорізької області 07.12.2017 у зв'язку з закінченням строків накладення адміністративного стягнення закрито провадження у справі стосовно директора КП гр-на Б. за частинами 1 та 2 статті 172-7 КУпАП, який в умовах реального конфлікту інтересів підписав договори та акти виконаних робіт зі своєю дружиною, у наслідок чого остання отримала додаткові грошові кошти.

У вказаному рішенні суд зазначив, що днем виявлення цих адміністративних правопорушень є 01.04.2017, оскільки інформацію про вчинення Б. зазначених правопорушень співробітник Національної поліції отримав з його е-декларації, яка була загальнодоступною із вказаної дати.

З зазначений висновком суду важко погодитись, оскільки на нашу думку висновок не відповідає положенням антикорупційного законодавства та не підтверджується ані матеріалами адміністративної справи, ані фактичними обставинами.

Навпаки, у ході судового розгляду встановлено, що остаточні та обов'язкові дані для підтвердження наявності у діях Б. складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, здобуті 25.10.2017, а тому не раніше цієї дати можна вести обчислення строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

При цьому днем виявлення вказаних правопорушень є 27.10.2017 – день складання відносно Б. протоколів, оскільки саме в цей день співробітником Національної поліції було надано оцінку зібраним доказам у їх сукупності. У той час, як із е-декларації Б. співробітник Національної поліції міг встановити лише його родинні зв'язки з особою, яка підписувала вказані договори та акти виконаних робіт.

Постановою Токмацького районного суду 25.06.2019 року у зв'язку з закінченням строків накладення адміністративного стягнення закрито провадження у справі стосовно депутата Токмацької районної ради Запорізької області гр-на Х. за ч.2 ст. 172-6 КУпАП. Так в Постанові зазначено, що у протоколах про адміністративні правопорушення вказано, що фактичним моментом виявлення вчинених Х. правопорушень, пов'язаних з корупцією, необхідно вважати дату складання протоколу про адміністративне правопорушення, оскільки саме в цей день посадовою особою органу Національної поліції надана оцінка зібраним доказам у їх сукупності тобто 19.02.2019 року. З таким твердженням особи, яка склала протокол, суд не погоджується, оскільки відомості про несвоєчасне подання Х. повідомлень про суттєві зміни у майновому стані були загальнодоступною інформацією, що була відображена в Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, звідки у подальшому була взята до відома особою, яка

склала протокол.

Отже, датою виявлення правопорушень, вчинених Х., є 16.07.2018 – дата повідомлення про суттєві зміни у майновому стані.

Таким чином судом не враховано те, що працівника Національної поліції України у ході виявлення адміністративних правопорушень пов'язаних з корупцією здійснюють моніторинг Реєстру декларацій на що потрібен час. Тобто, з моменту коли суб'єкт декларування несвоєчасно опублікує власну е-декларацію в Реєстрі до моменту виявлення такого факту може пройти якийсь час або взагалі момент виявлення може і не настати, оскільки уповноважена особа так і не дослідить цього факту.

Абсолютно протилежне рішення прийнято апеляційним судом Запорізької області 24.05.2018 за результатами розгляду скарги захисника директора ДП гр-на В. на постанову Веселівського районного суду від 19.03.2018, якою останнього визнано винним у вчиненні правопорушень, передбачених частинами 1 та 2 статті 172-7 КУпАП, та на нього накладено стягнення у вигляді штрафу. Апеляційний суд, перевіривши доводи апелянта, прийшов до висновку, що правопорушення виявлені 26.12.2017 – у день складання протоколу, а не в день отримання співробітником Національної поліції окремого доказу, який самостійно не підтверджує вчинення правопорушення. Крім того, за результатами розгляду двох аналогічних за обставинами справ, судді Запорізького апеляційного суду та Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя (закрили провадження у справах стосовно К. та Д. відповідно) вважають днем виявлення правопорушень дату складання уповноваженою особою НАЗК інформаційної довідки, яка в подальшому надійшла для проведення перевірки до Національної поліції, після якої інші фактичні дані, необхідні для висновку про наявність у діях чи бездіяльності особи вини у вчиненні правопорушення, не здобувались, тобто судом не враховано те, що уповноважена посадова особа Національної поліції України повинна мати хоча б деякий час на вивчення матеріалів та надання оцінки зібраним доказам у їх сукупності. Отже, відсутність чіткого, законодавчо врегульованого підходу до того, що слід вважати датою виявлення правопорушення, на практиці призводить до незлагодженої дії судової та правоохоронної системи та дає можливість правопорушникам уникати відповідальності за вчиненні діяння.

Чечет Максим Анатолійович,
старший оперуповноважений управління захисту економіки в
Дніпропетровській області ДЗЕ НПУ,
майор поліції.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ, А САМЕ ЗЛОЧИНІВ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК ОДНОГО ІЗ ОСНОВНИХ ТА ПРОБЛЕМАТИЧНИХ РІЗНОВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України від 16 квітня 1991 року «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність - діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (п.8 ст. 1). Точніше, видається, визначення цієї діяльності, що міститься в Господарському кодексі України, де зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном та (або) робочою силою (ст. 377 ГКУ).

Найбільш криміналізованою формою зовнішньоекономічної діяльності є - експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили.

Існують інші форми зовнішньоекономічної діяльності

- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;

- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;

- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;

- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;

- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської

діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;

- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;

- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;

- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;

- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Правовою формою реалізації ЗЕД є зовнішньоекономічний договір (контракт). У міжнародних договорах, як єдиний критерій для визначення міжнародного характеру договору використовують критерій місцезнаходження комерційних підприємств сторін на територіях різних держав. Це є доказом того, що перетин митного кордону є не обов'язковою умовою зовнішньоекономічного договору.

ЗЕД притаманні загальні ознаки господарської діяльності (виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг; діяльність здійснюється на професійних засадах; отримання прибутку). Належність зовнішньоекономічних відносин до господарських визначає і методологію регулювання цих відносин.

За своєю суттю зовнішньоекономічна діяльність являє собою діяльність з укладення різного роду господарських правочинів однією з сторін яких, поряд з вітчизняним господарюючим суб'єктом, виступає іноземний суб'єкт господарської діяльності. Щодо відносин, які виникають у ході взаємодії зазначених суб'єктів із органами податкових служб, митного контролю,

іншими уповноваженими на контрольні функції в даній сфері органами державної влади (у тому числі правоохоронними) та місцевого самоврядування, слід зазначити, що в юридичній літературі висловлюються думки, що такі відносини є супровідними та такими, що здебільшого мають характер адміністративних правовідносин і не становлять безпосередньо предмета зовнішньоекономічної діяльності. Та незважаючи на відсутність нормативного віднесення цих відносин до предмета зовнішньоекономічної діяльності (у ст. 4 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» відсутні вказані види діяльності), безперечним залишається факт: для успішного ведення зовнішньоекономічного бізнесу, суб'єктам господарювання треба неуклінно дотримуватися норм, правил та процедур, встановлених чинним законодавством, у тому числі й адміністративних.

Отже, зовнішньоекономічну діяльність необхідно визначити як врегульовані правом економічні відносини між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарської діяльності по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг і торгівля ними, а також пов'язані із зовнішньоекономічними зв'язками їхні відносини з державними органами управління та контролю за здійсненням зовнішньоекономічної діяльності.

Сьогодні Україна - активний учасник міжнародних зовнішньоекономічних відносин. Вихід на міжнародний ринок відкрив широкий спектр можливостей для ефективного та прибуткового ведення підприємницької діяльності для суб'єктів господарювання.

Статистичні дані та висновки незалежних експертів свідчать про те, що сферу зовнішньоекономічної діяльності пронизують численні схеми тіншового капіталообороту, які супроводжують експортно-імпорتنі операції. Насамперед це - виведення валюти в офшорні зони та на банківські рахунки підставних фірм українських резидентів за кордоном, деперсоніфікація реальних власників інвестиційних коштів, які вкладаються в найбільш прибуткові галузі української економіки, ухилення за допомогою різноманітних схем від сплати митних та інших обов'язкових податкових платежів, заниження реальної митної вартості товарів, а також учинення інших протиправних дій, що створюють реальну загрозу зовнішньоекономічній безпеці. Все це значно підриває національну економічну безпеку України, оскільки збільшення питомої ваги іноземного капіталу в ключових галузях економіки веде до втрати можливості державного впливу на формування політики в таких сферах економічної діяльності. Тобто, обсяги тіншової економіки в Україні визначаються рівнозначними легальній економічній діяльності, значну частину яких становить незаконно здобутий (ми розуміємо це як легалізований) капітал від здійснених експортно-імпорتنих операцій.

Практика засвідчує, що на будь-якому етапі зовнішньоекономічної операції суб'єктами ЗЕД можуть бути вчинені дії, які межують з порушеннями кримінального законодавства, та містять реальні загрози національній безпеці України. Це відбувається внаслідок негативного впливу штучно створеного дисбалансу під час взаємодії фінансово-господарського та

правового механізмів, при цьому функції координатора перебирають на себе корумповані представники правоохоронних та контрольно-дозвільних органів. Вони в ручному режимі, на власний розсуд вирішують питання щодо розміру податків, митних платежів, обов'язкових зборів, кількості та сортності товарів тощо. Злочинна діяльність вказаної категорії осіб зумовлює настання значних матеріальних збитків, що відображаються на мінімізації бюджетних надходжень, неправомірному зменшенні фінансових результатів від підприємницької діяльності суб'єктів цієї сфери при нарахуванні розмірів платежів до централізованих та децентралізованих фондів коштів, неправомірному виведенні валюти за межі України.

Проведений аналіз статистичних даних Департаменту інформаційних технологій НПУ за 2018-2019 рр. свідчить, що масив показників у сфері ЗЕД формують: 1) Злочини проти власності (Розділ VI Кримінального кодексу): статті 185 (Крадіжка), 190 (Шахрайство), 191 (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем); 2) Злочини у сфері господарської діяльності (Розділ VII): статті 201 (Контрабанда), 204 (Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів), 205 (Фіктивне підприємництво), 207 (Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті), 208 (Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків), 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом), 212 (Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)), 213 (Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом), 222 (Шахрайство з фінансовими ресурсами), 227 (Випуск або реалізація недоброякісної продукції); 3) Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (Розділ XI): стаття 358 (Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів); 4) Злочини у сфері службової діяльності (Розділ XVII): статті 364 (Зловживання владою або службовим становищем), 365 (Перевищення влади або службових повноважень), 366 (Службове підроблення), 367 (Службова недбалість), 368 (Одержання хабара), 369 (Давання хабара). 5). Інші види злочинів

Проведене узагальнення результатів роботи органів і підрозділів Національної поліції України у сфері ЗЕД показує, що вирішальний вплив на темпи поширення злочинності під час здійснення експортно-імпортних операцій має стан прикордонної інфраструктури у межах дії митниці (наявність складів, місць розвантаження та перевантаження товарів, а також об'їзних шляхів поза контрольно-пропускними пунктами), пропускна здатність, асортимент товарів тощо. Безперечно, найбільше піддаються злочинному впливу транскордонні переходи з великими пропускними можливостями, як, наприклад, морські порти, вузлові залізничні станції та автомобільні термінали. Про масштаби кримінальних загроз зовнішньоекономічній безпеці України від здійснених суб'єктами підприємництва проблемних фінансово-господарських операцій у сфері ЗЕД свідчить інформація Міністерства економіки України, з якої вбачається, що

практично кожен шостий учасник протягом року допускає порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та пов'язаних з ним законів. До такого висновку ми доходимо в результаті порівняльного аналізу відомостей Мінекономіки в період з 2000 по 2009 роки про застосування до суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі - суб'єктів ЗЕД) спеціальних санкцій відповідно до статті 37 цього Закону).

Спробою поліпшення стану викриття та документування злочинів в сфері ЗЕД – стало винесення постанови Кабінету Міністрів України № 479 від 20.06.2018 року «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів», яка постановила: погодитися з пропозицією Міністерства внутрішніх справ, Міністерства фінансів та Державної фіскальної служби стосовно реалізації з 21 червня 2018 р. до 31 грудня 2018 р. експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів (далі - експериментальний проект). Вказаною постановою було встановлено наступне: поліцейські мають право цілодобово перебувати в зонах митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та в інших місцях митної території України, в яких органи Державної фіскальної служби здійснюють митні формальності (далі - зони митного контролю), з метою виявлення фактів порушення митних правил, крім цього поліцейські та службові особи Міністерства внутрішніх справ мають право доступу до автоматизованої системи митного оформлення «Інспектор – 2006».

З метою організації роботи з протидії злочинам у зовнішньоекономічній діяльності на адресу територіальних Управлінь захисту економіки в Дніпропетровській області ДЗЕ НПУ було надіслані орієнтування для оперативних співробітників під час здійснення практичного етапу, на виконання доручення Міністерства внутрішніх справ, вимог постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів» від 20.06.2018 № 479, доручення Департаменту захисту економіки № 7303/39/01-2018 від 22.06.2018, -

1) При здійсненні моніторингу підприємств-імпортерів необхідно звертати увагу на наступні питання:

- з метою виявлення ознак фіктивності підприємства-імпортера, звертати увагу на тих СГД, які нещодавно зареєстровані, тобто з кодами ЄДРПОУ, що починаються на 40 (41) або такі, в засновниках чи посадових особах яких є громадяни на яких зареєстровано три або більше підприємств;
- у разі якщо підприємство-імпортер ввозить різні групи товарів з великим розбігом у їх класифікації (наприклад, сільхозтехніка, медичні препарати, металопрокат, тощо);
- на підприємства-імпортерів, у яких зовнішньоекономічні контракти укладені не безпосередньо з підприємствами – виробниками, а з посередниками, особливо, тими, що зареєстровані в офшорних зонах;
- на підприємства, які ввозять, як вид «давальницьку сировину»,

яка не оподатковується ввізним митом, податками та зборами (з перевіркою наявності власних потужностей для переробки такої сировини);

- звернути увагу на підприємства – імпортерів, які користуються «нульовою» ставкою ввізного мита (діючи ставки ввізного мита визначаються діючими Законами України, вільний доступ до якого є в інтернеті), з метою викриття схем провезення товару, який не підпадає під пільгові ставки;

- підприємств-імпортерів, які здійснюють операції в режимі «транзит» з метою відслідкування використання даного товару;

- підприємств-імпортерів, які ввозять товар за іншою класифікацією з метою ухилення від сплати антидемпінгового мита;

- підприємств-імпортерів, що ввозять гуманітарну допомогу з подальшим встановленням його цільового використання (наприклад, завезення «брендових» речей під видом «секнд хенду»);

- підприємства, які імпортують акцизну групу товарів, шляхом підміну коду товару, з метою уходу від сплати податків.

2) Особливу увагу приділяють порядку застосування методів визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України, відповідно до митного режиму імпорту (визначені ст.ст. 57-64 глави 9 Митного Кодексу України). Законність та правомірність використання резервного методу (ст. 64 глави 9 Митного Кодексу України). Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм Митного кодексу.

3) Для викриття корупційної складової при здійсненні відпрацювання необхідно провести наступні заходи:

3.1 на основі аналізу роботи митних постів встановити корупційний зв'язок: «інспектор-брокер-суб'єкт ЗЕД»;

3.2 провести аналіз кількості складених протоколів за статтями 483 та 485 Митного Кодексу України, звернувши увагу на правомірність складання протоколу у розрізі санкцій та об'єктивної сторони застосованих статей, встановити фактичне місцезнаходження конфіскованого судом майна;

3.4. постійний моніторинг митних складів, із встановленням їх власників (аналіз в контексті корупційних зв'язків із митниками), а також встановлення товару, який довготривалий час там зберігається (його вид, кому належить, обґрунтованість затримки, тощо);

3.5. проаналізувати у разі наявності діяльність благодійних фондів при митниці (в контексті корупційних зв'язків із митниками);

3.6. щоденний моніторинг через ЗМІ, інтернет-сайти, соціальні мережі скарг на працівників митниці з метою викриття можливих неправомірних схем, в яких вони беруть участь;

3.7. після встановлення кількості сертифікованих лабораторій на території обслуговування проаналізувати висновки за останні півроку з метою встановлення порушень при складанні висновків або можливих зв'язків між постійними підприємствами- імпортерами та певними лабораторіями, тощо.

Для реалізації вимог постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів» від 20.06.2018 № 479, для оперативних підрозділів Департаменту захисту економіки НПУ та її структурних підрозділів в областях був створений алгоритм дій по відпрацюванню підприємств імпортерів/експортерів:

- за допомогою податкових обліків отримати реєстраційну карту по підприємствам, які здійснюють імпорتنі/експортні операції на території оперативної зони обслуговування, перевірити посадових осіб та засновників підприємства по пов'язаним особам (на яких підприємствах вони також посадові особи / засновники), також отримати реєстраційні картки даних фірм (назва, код ЄДРПОУ, орган ДПС, де знаходиться на обліку, ПІБ, ППН та адреси реєстрації посадових осіб, засновників, МФО та назва банків, розрахункові рахунки, тощо);

- усіх встановлених осіб перевірити по облікам ОВС – «Армор»;

- отримати по підприємству імпортеру/експортеру податкову звітність (декларації на прибуток, 1 ДФ, декларації з ПДВ з 5 додатками та митну звітність (товаротранспортні накладні, митні декларації, інше);

- оперативним шляхом встановити та зробити аналіз за якою ціною підприємство-імпортер купує товар (в мережі інтернет, на сайті виробника) та яка середня ціна цього товару на території України;

- виїхати на юридичні адреси підприємств-імпортерів та контрагентів, на адреси реєстрації посадових осіб підприємств та оперативним шляхом встановити фактичне місцемешкання останніх та їх родичів;

- вищенаведену інформацію проаналізувати та виявити ФСГД (фіктивний суб'єкт господарської діяльності), скласти схему руху коштів по податковому кредиту (зобов'язанню) від підприємства- отримувача до встановленого кінцевого ФСГД;

- отримати по встановленому ФСГД реєстраційну карту та за весь період діяльності – податкову звітність (декларації на прибуток, декларації з ПДВ з додатками 5), перевірити посадових осіб та засновників підприємства по пов'язаним особам та перевірити по облікам ОВС «Армор»;

- встановити до якої фінансової групи відноситься ФСПД, підготувати довідку щодо службових осіб підприємства, які при митному оформленні завдали шкоду державі. Також у довідці вказати повні дані організатора, перелік підприємств, які входять до схеми конвертації грошових коштів, осіб причетних до злочинної діяльності, основні банківські установи;

- реєстрація до Єдиного реєстру досудових розслідувань або заведення ОРС.

В рамках кримінального провадження зробити запити та отримати:

- у державного реєстратора – копію реєстраційної справи;

- в органах виконавчої влади- інформацію про отримані дозволи, ліцензії;

- в підрозділах міграційної служби-копії Ф1 на посадових осіб, засновників;

- у суді отримати ухвалу суду на тимчасовий доступ до документів, які знаходяться в податкових органах ДФС та рух коштів розрахункових рахунків в банківських установах;

- на підприємстві - договори, контракти, податкову та митну звітність, товаротранспортні накладні, інвойси, експертизи, сертифікати, тощо;

- в податкових органах ДФС- декларацію на прибуток, звіт 1 ДФ, декларацію з ПДВ з додатками 5, тощо;

- в митних органах – договори, контракти, інвойси, товаротранспортні накладні, експертизи, сертифікати, тощо.

При отриманні достатніх підстав про порушення митного законодавства на підставі ст. 110КПК України ініювати проведення огляду (переогляду) товарів згідно діючого законодавства.

Підставою для проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначено одержання в установленому законодавством випадках від правоохоронних органів письмового доручення у рамках кримінального провадження із зазначенням підстави проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення, використання яких можуть бути вчиненні порушення законодавства з питань державної митної справи.

Згідно зі ст. 332 Митного Кодексу переміщення через межі зони митного контролю і в межі цієї зони посадових осіб інших, крім митниць, територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, а також посадових осіб державних органів, які здійснюють види контролю, зазначені у частині першій ст. 319 Митного Кодексу, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідної митниці в або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України- за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону.

За результатами огляду посадовими особами митниці ДФС складається Акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної покладі та багажу.

Однак цей «проект» захлинувся та не дав бажаного результату, з наступних причин: стаття 23 Закону України «Про національну поліцію» визначає вичерпний перелік повноважень поліції, серед яких немає повноважень на «виявлення фактів порушення митних правил», що зазначено у тексті вказаної постанови як мету перебування поліцейських у зонах митного контролю. Відповідно до статті 24 цього ж закону, виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

Більше того, на думку членів Громадської ради, створено базу для правового конфлікту, обумовленого нормами статті 8 Закону України «Про національну поліцію», яка визначає, що поліція діє виключно на підставі, у

межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази; накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Таким чином, надавши поліцейським право цілодобово перебувати в зонах митного контролю, ініціатори «експериментального проекту» не визначили їхніх обов'язків чи завдань і не дали їм будь-яких законних повноважень, фактично змушуючи їх вчиняти дії поза межами чинного законодавства.

За таких умов ефективність «експериментального проекту» дорівнювала «нулю», а самодіяльність правоохоронців за межами правового поля породжувала юридичну нікчемність будь-яких можливих результатів.

Оскільки завдання й повноваження поліцейських у зонах митного контролю не визначені, учасники зовнішньоекономічної діяльності дійових результатів досягнуто не було.

Якщо Уряд України має реальне прагнення створити умови для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів, слід зробити наступне:

- відновити керовану, потужну адміністративну вертикаль у сфері митної справи, незалежну від політичних рухів, мотивів та корупційних впливів;

- забезпечити впровадження у законодавство України кращих прикладів міжнародної практики, як передбачено зобов'язаннями України, щонайменше, за Угодою про асоціацію з ЄС та Угодою про спрощення процедур торгівлі;

- вжити заходів до унеможливлення реалізації на внутрішньому ринку іноземних товарів, увезених поза митним контролем;

- встановити надійну систему митного пост-аудиту (документальної перевірки повноти сплати митних платежів після залучення імпортованих товарів до обігу на внутрішньому ринку);

- реалізувати принцип невідворотності покарання за правопорушення у сфері митної справи.

На підставі зробленого узагальнення причин і умов, що виступають в Україні підґрунтям деліктно-караних діянь, сприяють їх поширенню, на мою думку, можна виділити окремі види, а саме:

- недосконалість нормативно-правової бази щодо регулювання експортно-імпоротної діяльності;

- наявність економічних передумов (низький рівень життя населення, бажання швидкого збагачення як з боку контрабандистів, так і з боку працівників контрольно-дозвільних органів);

- недостатній рівень митного і прикордонного контролю, що повністю залежить від суб'єктивного фактору;

- рівня корумпованості працівників мит-ниці та військовослужбовців;

- не облаштування державного кордону з державами СНД;
- високі ставки ввізного мита, акцизного збору та податку на додану вартість під час імпорту;
- неоднакове податкове навантаження на суб'єктів господарювання;
- наявність значної різниці між світовими і внутрішніми цінами на окремі групи товарів;
- відсутність належного контролю за реалізацією товарів на внутрішньо-му ринку;
- недостатній рівень взаємодії щодо обміну інформацією між державними органами, що здійснюють контроль за зовнішньоекономічною діяльністю.

Таким чином, з метою більш ефективного виявлення та документування кримінальних правопорушень у сфері податкового, валютного та митного законодавства, які склали левову частку серед усіх господарських злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності, необхідний більш якісний державний контроль та доскональність нормативно-правової бази, яка регулює вказану сферу.

Список використаних джерел:

1. Щодо єдиного порядку обліку злочинів у сфері економіки: (Спільна вказівка Ген. прокуратури, МВС, ДПА та Служби безпеки України від 02.06.2004 р. № 12-157).
2. Митний Кодекс України;
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379)
4. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / [Ю. С. Шемчушенко, О. І. Ющик, Л. М. Горбунова] ; за заг. ред. О. І. Ющика. – К.: Парл. Вид-во, 2007. – 208 с.
5. Документування злочинних дій хабарників: (методич. рекомендації) за ред. В. І. Литвиненка ; (упоряд.: В. С. Гарлицький, О. О. Дульський, В. М. Конорев, В. Б. Мо-цар). – К. : РВВ МВС України,
6. Звіт Рахункової палати про результати аудиту ефективності виконання повноважень державними органами щодо забезпечення контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог валютного законодавств від 26.06.2018 № 15-5.

Юнацький Олександр Володимирович,
Національний університет
«Запорізька політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

ПІДГОТОВКА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Судова експертиза є одним із найважливіших засобів доказування при розслідуванні незаконної підприємницької діяльності. Закон України «Про

судову експертизу» визначає судову експертизу як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

Основні види (підвиди) судових експертиз визначені в п. 1.2 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [2]. Для кожного виду експертиз характерні свої предмети, об'єкти та методи експертного дослідження. Своєчасність їх призначення і послідовність провадження, а також правильне формулювання завдань експертам забезпечують оперативність і повноту процесу розслідування.

Як правило, у кримінальних провадженнях про незаконне підприємництво призначаються такі види судових експертиз: економічні (бухгалтерського та податкового обліку, фінансово-господарської діяльності); криміналістичні (почеркознавчі, технічні експертизи документів, експертизи матеріалів, речовин та виробів); товарознавчі та деякі інші.

Серед зазначених видів особливу увагу слід приділити розгляду питань підготовки та призначення економічних (бухгалтерського та податкового обліку, фінансово-господарської діяльності) експертиз як тих, що найбільш часто призначаються у кримінальних провадженнях за фактами здійснення незаконної підприємницької діяльності [3, с. 51-53; 4, с. 36-39].

Слід також звернути увагу на те, що підготовчі дії щодо призначення зазначених експертиз при розслідуванні даної категорії справ повинні включати:

- вивчення особливостей системи обліку і звітності, документообігу суб'єкта господарювання; ознайомлення з нормативно-правовими актами, що регламентують його фінансову, виробничу і господарську діяльність, а також зі спеціальною літературою з питань призначення та провадження даних експертиз;

- проведення слідчих (розшукових) та інших дій, пов'язаних із встановленням обставин вчиненого незаконного підприємництва, а також з визначенням достовірності бухгалтерських (фінансових) документів;

- тимчасове вилучення та огляд первинних бухгалтерських документів і реєстрів, матеріалів документальних перевірок і контролю;

- вибір експертної установи або експерта-бухгалтера; формулювання питань, що ставляться експертові; вибір моменту призначення судової експертизи; встановлення терміну її проведення.

Необхідність у призначенні судової експертизи бухгалтерського та податкового обліку може виникнути у таких випадках:

- 1) коли є обґрунтовані заперечення підозрюваного проти висновків документальної ревізії або податкової перевірки, якщо для оцінки його заперечень необхідні спеціальні знання і немає нагальної потреби проводити повторну (документальну) ревізію або перевірку;

- 2) коли ревізія, що проведена на вимогу слідчого, виявила невідповідності між висновками документальної податкової перевірки, іншими матеріалами кримінального провадження, якщо вони не можуть бути

вирішені без застосування спеціальних знань.

На судову експертизу бухгалтерського та податкового обліку може бути винесено широке коло питань, які умовно можна поділити на чотири групи:

- встановлення обґрунтованості оприбуткування і списання грошових коштів і матеріальних цінностей; виявлення розбіжностей в облікових даних про прихід і витрату коштів та матеріальних цінностей;
- встановлення наявності чи відсутності грошових коштів та матеріальних цінностей;
- визначення правильності ведення бухгалтерського обліку, звітності та організації контролю;
- встановлення кола осіб, у розпорядженні яких знаходилися грошові кошти та матеріальні цінності, а також осіб, відповідальних за порушення правил ведення обліку та контролю.

При формулюванні питань експерту-бухгалтеру необхідно пам'ятати про такі вимоги: по-перше, вони не повинні виходити за межі його компетенції; по-друге, неприпустимо ставити питання, для вирішення яких потрібне проведення ревізійних дій, а також дій, що становлять компетенцію інших експертів (товарознавця, економіста та ін.); по-третє, слід враховувати, що експерт лише дає висновок, тобто відповідає на поставлені перед ним запитання, а оцінку його висновку проводять слідчий, суд.

У тих випадках, якщо при веденні бухгалтерського обліку була використана комп'ютерна техніка, слідчому доцільно призначити комплексну судово-економічну та комп'ютерно-технічну експертизу. Щодо іншого виду економічних експертиз, що призначаються у кримінальних провадженнях за фактами здійснення незаконної підприємницької діяльності – експертизи фінансово-господарської діяльності, то вона призначається з метою дослідження бухгалтерської звітності підприємницьких структур, визначення негативних економічних наслідків від хибних даних звітності, що впливають на розмір прибутку, наявність обігових коштів підприємства, активів, сплату податків, використання кредитів і т.ін. [5, с. 19-21; 6, с. 31-32].

Необхідність призначення даної експертизи зумовлена тим, що підозрювані особи часто в якості аргументів у свій захист надають бізнес-плани, контракти, техніко-економічні обґрунтування різних інвестиційних проектів, посиляються на несприятливу кон'юнктуру ринку, різкі зміни курсової вартості акцій, валютних цінностей і т.ін.

Тому, одним з основних завдань експертизи фінансово-господарської діяльності є оцінка діяльності юридичної особи на основі аналізу бухгалтерського балансу, звіту про прибутки і збитки, інших звітних документів, що подаються до податкової служби, статистичних та інших офіційних органів. Крім того, дана експертиза спроможна оцінити реальність виконання організацією взятих на себе зобов'язань. Тому, без кваліфікованої оцінки зазначених економічних показників та фінансово-господарських документів слідчому неможливо дати правильну юридичну оцінку діям осіб (організацій), що перевіряються.

Для призначення судової експертизи фінансово-господарської

діяльності у кримінальних провадженнях про незаконне підприємництво слідчий повинен мати:

1) справжню бухгалтерську звітність, яка є в державній податковій службі та інших офіційних організаціях, підписану особами, які відповідають за її достовірність;

2) систему рахункових записів, що включає в себе реєстри бухгалтерського обліку (головну книгу, журнали-ордери, оборотні відомості та ін.). У необхідних випадках слідчий зобов'язаний запросити також відомості про стан ринку цінних паперів, облікову ставку Національного Банку України, котирування валют на міжбанківській валютній біржі і т.ін.;

3) якщо в матеріалах кримінального провадження відсутні накопичувальні документи бухгалтерського обліку первинної звітності, для експерта повинні бути відібрані наявні первинні документи. Наприклад, прибуткові касові ордери, що групуються в хронологічній послідовності з додатком інших документів, які видавалися вкладникам. Платіжні доручення, що також групуються в хронологічному порядку з додатком рахунків-фактур або інших документів до кожного доручення.

На судову експертизу фінансово-господарської діяльності можуть бути поставлені наступні орієнтовні запитання: наскільки реальними є розрахунки, що закладені в техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства; яке фінансове становище юридичної особи в період здійснення операцій із залучення чужих коштів в якості інвестицій; якою є реальність виконання інвестиційних зобов'язань; який рівень рентабельності необхідно мати компанії для виконання взятих на себе зобов'язань з урахуванням укладених нею договорів про розміщення грошових коштів і витрат, що встановлені досудовим розслідуванням; чи можливий зазначений рівень рентабельності за період діяльності компанії на фінансовому ринку (кредитний і фондовий ринок) [7, с. 56-59].

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. – Дата доступу: 16.11.2019.

2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>. – Дата доступу: 16.11.2019.

3. Климович Л.П. Научные основы современной судебной экономической экспертизы : монография / Л.П. Климович. – М., 2013. – 148 с.

4. Корж В.П. Современные проблемы использования специальных знаний при расследовании экономических преступлений / В.П. Корж // Эксперт-криминалист. – 2013. – № 4. – С. 36-39.

5. Александров И.В. К вопросу о проблемах расследования современных экономических преступлений / И.В. Александров // Эксперт-

криминалист. – 2013. – № 3. – С. 19-21.

6. Имаева Ю.Б. О некоторых особенностях взаимодействия следователя и специалиста при назначении судебных экономических экспертиз / Ю.Б. Имаева, Л.С. Давлетшина // Эксперт-криминалист. – 2013. – № 3. – С. 31-32.

7. Лапин В.О. Расследование экономических преступлений : учеб. пособие / В.О. Лапин, А.Ф. Волынский. – М., 2010. – 204 с.

ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ, МЕТОДИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ ОЧИМА МОЛОДІ

Алманов Данило Вадимович,
курсант взводу ФЕБ - 841,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки Г.В. Соломіна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ «ПІРАТСТВА»

За результатами дослідження Асоціація виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance, BSA) в партнерстві з компанією IDC [1], проблема захисту авторських прав в Україні є досить гострою і, нажаль, Україна у числі країн – лідерів виробників та споживачів піратської продукції, згідно із звітом 301, підготовленим Торговим представництвом США (USTR), у 2019 році Україна залишається в пріоритетному списку нагляду [2], демонструючи зростання рівня піратського програмного забезпечення, який досяг 86% (2018 р.), і вивів країну на 7-е місце в світі. За даними BSA, комерційна вартість неліцензійного програмного забезпечення, встановленого на персональні комп'ютери в нашій країні в 2018 р., досягла рекордних 571 млн. доларів США.

Таким чином, боротьба з піратством та охорона авторських прав зараз є однією з актуальних проблем світу, та й України в тому числі. З піратством на ринку інтелектуальної власності ведуть боротьбу не тільки державні органи, які виявляють та припиняють правопорушення, а й легальні виробники об'єктів авторського права.

Умовно можна визначити дві групи осіб, які здійснюють піратську діяльність. До першої групи належать безпосередньо особи, зайняті у легальному виробництві та тиражуванні об'єктів авторського права, або які мають доступ до легального виробника. Другу групу складають особи, які виготовляють продукцію контрафактним способом. На рівні держави шляхом використання різних механізмів впливу на виготовлення та збут піратської продукції найбільш дієвим є зменшення чисельності саме другої групи осіб, які займаються піратською діяльністю. Набагато складніше впливати на першу групу піратів, оскільки, з одного боку, їх важко відстежити, а з іншого – виготовлена ними піратська продукція за якістю приближується до легальної [3].

Сутнісну природу захисту авторського права розглядають в нормативно-правовому аспекті через норми Закону України «Про авторське право і суміжні права» [4] піратство у сфері авторського права – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм

і програм організації мовлення.

Комп'ютерне піратство має багато форм, але можна виділити п'ять основних різновидів: незаконне копіювання кінцевими користувачами; незаконне встановлення програм на жорсткі диски комп'ютерів; виготовлення підробок; порушення обмеженої ліцензії; Інтернет-піратство.

Основним чинником виникнення піратства є фінансова неспроможність покупки в зв'язку з низьким матеріальним рівнем життя основної маси населення. Це призводить до необхідності вдаватися до неліцензованих методів отримання інформаційних продуктів.

Необхідно також зважати на державну цензуру і обмеженість ринку (наприклад, обмеження продажу певних видів медіа продуктів в деяких країнах сприяє незаконних методів їх поширення).

Психологічний аспект значно впливає на початок формування комп'ютерного піратства. Можна говорити про своєрідну ментальність, обумовлену особливостями українського характеру, звичаям і традиціям, але факти вказують на те, що психологічні причини появи комп'ютерного піратства, як такого, властиві не лише Україні.

Стрімкий розвиток цифрових технологій, з їх невичерпними можливостями щодо перетворення будь-якого об'єкта авторського права у цифрову форму, створив серйозну загрозу для ефективного застосування існуючих способів захисту авторського права і суміжних прав, оскільки відбувається розрив між конкретним правопорушенням та конкретними способами захисту від такого правопорушення. Тому при класифікації порушень авторського права і суміжних прав слід враховувати: по-перше, відомі та нові способи використання об'єктів авторського права і суміжних прав; по-друге, нові, раніше не відомі та технічно складні способи порушення авторського права і суміжних прав; по-третє, відповідні та адекватні порушенням способи цивільно-правового захисту [3].

В Україні є кілька організацій, метою яких є пошук, фіксація та припинення порушень авторських і суміжних прав, підвищення обізнаності та культури споживачів щодо користування об'єктами авторського права і суміжних прав. Серед найактивніших - ініціатива «Чисте небо» та Українська антипіратська асоціація. За інформацією останньої, у співпраці з кіберполіцією лише за 2018 рік вона домоглася закриття 51 піратського сайту, направила сотні претензій і провела велику кількість переговорів щодо припинення правопорушень.

В сучасних умовах глобалізації інформаційного суспільства захист авторського права потребує ще більшої уваги, ніж раніше, використання новітніх заходів охорони, які б постійно розширювались та оновлювались в залежності від темпів розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Дослідження Асоціації виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance, BSA). URL: <http://portal.bsa.org/globalpiracy2018/index.html>.
2. 2017 Special 301 Report / Office of the United States Trade

Representative / URL:<https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2018%20Special%20301.pdf>

3. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. № 6. С. 3-13.

4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парлам. вид-во, 1993.

Андрусяк Лілія Василівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

З розвитком ринкових відносин здійснення підприємницької діяльності відбувається в умовах зростаючої невизначеності. Саме невизначеність стану зовнішнього та внутрішнього середовища змушує підприємця приймати на себе ризик, який може обумовлювати як виграти, так і втрати. Відсутність повної інформації, існування протидіючих тенденцій, елементи випадковості та інші нові економічні умови господарювання обумовлюють важко-прогнозованість процесу управління, оскільки більшість управлінських рішень підприємства приймається в умовах ризику [1].

Будь-який підприємець прагне вести свою діяльність таким чином, щоб звести до мінімуму можливу величину збитків, та до максимуму – величину прибутків. Щоб досягти успіху в цьому бажанні необхідно в рамках підприємства використовувати здобутки науки у сфері управління ризиками та передовий досвід тих, хто досить успішно впровадили систему управління ризиками на підприємстві.

Володіння інструментарієм управління ризиком дає суб'єкту підприємництва можливість адекватно реагувати на загрози, через розробку і реалізацію ефективних стратегій поведінки, здійснення відповідних антикризових заходів.

Ризик – це ймовірність загрози втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи поява додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності [2].

Управління ризиками – центральна частина стратегічного управління організацією. Це процес, слідуючи якому організація системно аналізує ризики кожного виду діяльності з метою максимальної ефективності кожного кроку і, відповідно, всієї діяльності підприємства загалом.

Об'єктом управління ризиками є здійснення економічної діяльності за умов невизначеності і економіко-правові відносини, ще виникають між господарчими суб'єктами у процесі усунення чи реалізації ризику.

Суб'єкт такого управління – це група менеджерів підприємства та/або фахівців спеціалізованих компаній, які через різноманітні варіанти комбінованих дій здійснюють цілеспрямовану диверсифікацію ризиків для ефективної економічної діяльності

Ризики мають бути в центрі уваги власників підприємств. Саме вони найбільше зацікавлені в тому, щоб було виявлено всі ризики, розроблено та виконано програму управління ризиками. Логіка тут проста і зрозуміла: чим краще управління ризиками, тим вища ефективність бізнесу, а відповідно і більше (за інших рівних умов) багатство власників компанії. Зв'язок прибутковості бізнесу, його ризиків і ринкової вартості компанії добре розуміють лідери світового бізнесу, які масштабно впроваджують ризик-менеджмент у рамках усього підприємства [3].

Вплив на ризик – застосування конкретних способів впливу на ризики компанії для мінімізації та нейтралізації їх наслідків. Мінімізація ризиків передбачає розробку технологій та методів зниження негативного впливу ризиків на діяльність компанії. Ця процедура процесу управління ризиками містить у собі ідентифікацію й розподіл кожного ризику по категоріях. Ефективність розробки реагування прямо визначить, чи будуть наслідки впливу ризику позитивними або негативними.

Моніторинг і контроль ризиків – це процес ідентифікації, аналізу, планування нових ризиків, слідкування за ідентифікованими ризиками, а також за тими, які занесені в список для постійного нагляду, перевірки і виконання операцій реагування на ризики. Для цього створюються органи керування ризиком на даному господарському об'єкті. Органом керування може бути фінансовий менеджер по ризиках, відповідний апарат керування.

Обмін інформацією між різними відділами та відділом фінансів повинен виконуватись одночасно.

Ефективність управління ризиками залежить від точної інформації, наданої різними відділами, тому ризик-менеджеру необхідно в якості джерел досліджувати такі документи: технічну документацію; первинні документи управлінської та фінансової звітності; дані щоквартальних та річних фінансових звітів; бухгалтерську звітність; результати інспекційних перевірок структурних підрозділів фірми; висновки експертів (внутрішніх – головних спеціалістів, начальників відділів, головного бухгалтера, юристів; та зовнішніх аудиторів та інших спеціалістів).

Обмін інформацією між різними відділами та відділом фінансів повинен виконуватись одночасно.

Ефективність управління ризиками залежить від точної інформації, наданої різними відділами, тому ризик-менеджеру необхідно в якості джерел досліджувати такі документи:

9. технічну документацію;
10. первинні документи управлінської та фінансової звітності;
11. дані щоквартальних та річних фінансових звітів;
12. бухгалтерську звітність;
13. результати інспекційних перевірок структурних підрозділів фірми;

14. висновки експертів (внутрішніх – головних спеціалістів, начальників відділів, головного бухгалтера, юристів; та зовнішніх – аудиторів та інших спеціалістів).

Після розгляду всієї вище переліченої документації та аналізу показників-індикаторів ризик-менеджер повинен оцінити загальну ситуацію на підприємстві, дослідити які ризикові події вже сталися та можливі ризики, які можуть мати місце у майбутньому.

Система управління ризиками має містити програму контролю за виконанням установлених завдань, оцінку ефективності заходів, що проводяться, а також систему заохочень на всіх рівнях організації.

Управління ризиками охоплює комплекс заходів, спрямованих на підвищення результативності діяльності підприємства та мінімізацію можливих збитків у процесі здійснення його діяльності.

Обов'язковою умовою дієвої системи управління ризиками є дотримання таких принципів:

15. усвідомлення прийняття ризиків;
16. особиста відповідальність кожного учасника ризик-менеджменту;
17. точне формулювання мети управління ризиками;
18. достовірність, об'єктивність, точність, надійність інформації;
19. охоплення управління ризиком усіх ієрархічних рівнях управління;
20. незалежність управління окремими ризиками;
21. мінімізація величини можливих ризикових подій та ступінь їх впливу;
22. врахування фактору часу в управлінні ризиками.

Необхідною умовою досягнення успіхів у сфері діяльності, яка характеризується підвищеною ризикованістю, є створення та вдосконалення систем управління ризиками, що дозволяють виявити, оцінити, локалізувати та проконтролювати ризик. Механізм прийняття рішень повинен не тільки ідентифікувати ризик, але й дозволити оцінити, які ризики і якою мірою може брати на себе підприємство, а також визначати, чи виправдає очікувана дохідність відповідний ризик. Виправданий або допустимий ризик – необхідна складова стратегії і тактики ефективного менеджменту.

Щоб удосконалити систему управління ризиками, необхідно:

1. Здійснити інтеграцію оцінки ризиків у стратегічні й оперативні процеси. Оскільки процес управління ризиками стає невід'ємною частиною оперативного управління, менеджери стають обачнішими, приймаючи управлінські рішення.

2. Впровадити ефективну аналітичну техніку та техніку раннього попередження. Виявлення ризиків на рівні бізнес-процесів приводить до прийняття більш зважених управлінських рішень.

3. Поліпшити вимірювання та моніторинг конкретних ризиків. Підготовка звітів про ключові ризики дозволить обмінюватися знаннями за різними аспектами системи управління ризиками.

Беззаперечною умовою ефективної діяльності суб'єкта господарювання

має стати формування системи ризик-менеджменту на підприємстві. У зарубіжних країнах менеджмент ризиків господарювання вже давно став невід'ємною складовою системи управління підприємством у цілому. Адже ґрунтовний аналіз, проведення ідентифікації, оцінки та подальшого коригування ступеня ризику необхідні для прийняття стратегічних, інноваційних, інвестиційних рішень; прогнозування кон'юнктури ринку, маркетингових досліджень тощо. Ризик-менеджмент – це серйозний правлінський інструмент, що дозволяє вчасно виявляти і попереджувати прояви та масштабність можливих ризиків. До того ж всі процедури системи управління ризиками повинні мати циклічний характер, якщо суб'єкт господарювання хоче досягти позитивного результату від системи ризик-менеджменту на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Карпунцов М.В. Ризикостійкість підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2008. С. 71-76.
2. Шегда А.В., Голованенко М.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: Навч. посіб. / за ред. А.В. Шегди. Київ: Знання, 2008. 271 с.
3. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2004. 200 с.
4. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.
5. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 304 с.

Антипова Аліна,

курсант ФЕПБ-941, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Кубецька О.М., к.е.н., доцент, завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем економічної безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Впродовж тривалого часу, корупція залишається однією з найбільших проблем України. Вона є темою для постійних суперечок українського народу. В Індексі сприйняття корупції, що укладається Transparency International, за підсумками 2018 року, наша країна посіла 120 сходинку у переліку зі 180 країн світу. І хоча, із року в рік, позиції України у рейтингу покращуються, такий стан корупції не є прийнятним. Саме корупція, за даними аналітиків, є найбільшою проблемою для вітчизняного бізнесу. Очевидні проблеми, викликані високим рівнем хабарництва та зловживання службовими обов'язками, тотальна недовіра до органів державної влади, що врешті-решт, призводить до негативних економічних наслідків, збільшуючи нерівність та уповільнюючи зростання доходів населення.

Мета роботи: знайти дієві шляхи запобігання корупції, що базуються на принципах правопорядку, належного управління державними справами та майном, чесності й непідкупності, активного громадського контролю.

На сучасному етапі, в Україні не існує чіткого визначення економічної злочинності, а отже неможливо її підрахувати при підготовці статистичної звітності. Виходячи з цього, стає зрозумілим і те, що точно підрахувати кількість збитків є неможливою. Проте, за даними аналітиків, більш як половина державного бюджету не надходить до державної скарбниці. Згідно з цими свідченнями, половина економіки України, наразі, перебуває в так званій “тіні”.

Розглядаючи основні причини виникнення корупції в Україні, можна виділити такі фактори:

а) втрата впливу держави на функціонування системи запобігання корупції та запобігання злочинності у сфері господарської діяльності;

б) наявність, у певних випадках, кримінальних зв'язків між суб'єктами господарської діяльності і службовими особами органів державної влади;

в) недоліки чинного законодавства;

г) суттєві недоліки в роботі правоохоронних і контролюючих органів;

д) недостатня наукова розробка актуальних проблем протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

Розглядаючи більш глибоко питання економічної злочинності в Україні, стає зрозумілим те, що реформування системи управління є найбільш нагальним питанням сьогодення. А шляхи реформування економіки найбільш необхідними у цій сфері. Розглядаючи це питання можна дійти висновку що найбільш дієвими шляхами подолання економічної злочинності в Україні є:

- внесення зміни до Кримінального кодексу України та до законів України «Про банки та банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг» та інших законів згідно із вимогами закону України «Про запобігання та протидію легалізації надходжень, одержаних злочинним шляхом»;

- послабити податковий тиск на малі підприємства;

- підвищити ефективність державної системи фінансового моніторингу;

- запровадити в Україні механізм призупинення фінансових операцій, які мають ознаки відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом;

- створити спеціальний, окремий і незалежний орган з боротьби з економічною злочинністю та корупцією;

- інтеграція у міжнародну систему боротьби з економічною злочинністю;

- законодавче прийняття так званої «доктрини зривання корпоративної маски», за якою власник підприємства чи інша особа, яка має право давати вказівки, обов'язкові для посадовців цього підприємства, несе юридичну відповідальність за діяльність останнього ;

- приватизувати державні та комунальні підприємства;

- запровадити законодавчі механізми притягання народних депутатів до відповідальності;
- реформувати державні служби;
- запровадити електронну систему подання фінансової звітності політичних партій;
- створити дієві механізми захисту викривачів корупції та осіб, які розкривають інформацію про загрозу чи шкоду суспільним інтересам;
- скасувати обмеження встановленні Законом “Про статус народного депутата України” та Кримінальним процесуальним кодексом, з проведення слідчих щодо народних депутатів;
- обмежити використання політичної реклами, зокрема шляхом її заборони на телебаченні, а також заборонити використання коштів державного фінансування політичних партій для політичної реклами.

Отже, підводячи підсумки, стає зрозумілим те, що реформування економіки України є вкрай необхідним і актуальним на сьогодні.

Опрацювавши шляхи подолання корупції, стає зрозумілим, що її викорінення можливе лише на державному рівні. Для того щоб протистояти економічній злочинності, необхідно, насамперед, внести ряд законодавчих змін. Якщо продовжити структурно реформувати українську економіку, то виникне можливість усунути передумови вчиненню корупційних правопорушень. Тоді зробивши необхідні законодавчі зміни, можна буде зменшити корупційний вплив на рівень життя українського народу.

Список використаних джерел:

1. Тіньові фінансові операції: види та шляхи запобігання / В.В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 3. – С. 190–195.
2. https://pidruchniki.com/10561127/ekonomika/osnovni_vidi_ekonomichnoyi_zlochinnosti_vidminnost_vid_traditsynoyi_zlochinnosti#27
3. <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu/borotba-z-korupciyeyu>
4. Протидія економічній злочинності / За ред. П. І. Орлов, А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика та ін. // – Х., 2006 – 568 с.

Балван Адріана Михайлівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович,
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження ознак економічних злочинів та аналізу вчинення таких підсилюється економічною нестабільністю в державі та боротьбою за економічну владу. Будь-який злочин завжди породжує певний

фактор чи умова. Різноманіття способів вчинення злочинів в економічній сфері, використання злочинцями різних технологій та операцій, а також інших факторів що сприяють вчиненню протиправних діянь у сфері економіки призводять до значних труднощів у їх розслідуванні. У контексті даної проблематики слід зауважити, що ознаки злочину характеризують різні сторони і явища які їх відображають, а тому виявлення їх та конкретизація є пріоритетним завданням у здійсненні виявлення та розслідування економічних злочинів. В умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку національних економік стрімко набирає обертів економічна злочинність, що характеризується загрозливими розмірами. Вчинення злочинів в сфері економіки становлять реальну небезпеку країни в цілому та окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства.

Науковий інтерес до проблеми економічної злочинності та складність її подолання викликана тому, що у вітчизняній літературі існує диференційований підхід до визначень злочинів у сфері економіки. Розмаїття тлумачень даного явища зустрічається на сторінках багатьох науковців, зокрема виділяють «злочини у сфері економіки», «економічні злочини», «тіньова економіка», «кримінальна економіка», «економічна злочинність» та інші. Дані поняття часто ототожнюють, однак мають місце спроби доведення різної природи наведених явищ. Зокрема, О. Яковлев розглядав економічний злочин як майновий і корисливий злочин, а також злочин у сфері економіки, автор зазначає, що економічна злочинність характеризується сукупністю корисливих зазіхань на власність, порядок управління народним господарством, що вчиняється особами, які займають певні соціальні позиції в структурі економіки. На думку С. Кравчука усі ці поняття мають різний спектр вчинення протиправних діянь. Так, злочини у сфері економіки, як стверджує автор, це переважно господарські злочини, які вчиняються в різних сферах; економічна злочинність полягає у вчиненні злочинів у сфері господарської діяльності, в тому числі із використанням службового становища. До злочинів економічного характеру С. Кравчук відносить діяння, які пов'язані із спричиненням матеріальної шкоди чи отримання матеріальної вигоди [1].

За статистичними даними за 2018 рік можна проаналізувати які саме економічні злочини вчиняються в нашій державі. Якщо більш детально проаналізувати стан боротьби з економічною злочинністю в Україні за останній рік, викривається її досить однобока направленість. Так, у 2018 році майже 75% (6625 кримінальних проваджень, КП) всіх викритих економічних злочинів у державі кваліфікувалися за 6-ма з 34-х статей, що вміщає відповідний розділ Кримінального кодексу. Ось ілюстрація:

– стаття 199 КК України «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів» – 1585 КП (18%);

- стаття 213 КК України «Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом» – 1325 (15%);
- стаття 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» – 1282 (15%);
- стаття 205 КК України «Фіктивне підприємництво» – 844 (9%);
- стаття 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» – 812 (9%);
- стаття 203-2 КК України «Зайняття гральним бізнесом» – 777 (9%).

Проте із загальної кількості закінчених кримінальних проваджень (1833) за вищевказаними шістьма статтями КК України направлено до суду з обвинувальними актами 1183 (65%).

Економічна злочинність – це злочини, вчинені в економічній сфері з використанням легітимних технічно-облікових, фінансово-облікових та контрольно-управлінських прав і повноважень [1]. Науковець виділяє вісім сутнісних ознак притаманних економічній злочинності:

- має триваючий характер;
- характеризується високою латентністю;
- складається з кримінально карних діянь суб'єктів господарювання;
- посягає на порядок управління економікою;
- вчиняється фізичними особами (це пояснюється тим, що згідно кримінального законодавства суб'єктом злочину може бути лише фізична особа);
- має тісний зв'язок із організованою злочинністю, корупцією та тіньовою економічною діяльністю;
- формує напівкримінальний менталітет у громадян держави;
- спричиняє значні збитки державі, суспільству чи окремим громадянам.

Фактором, який приваблює злочинців до здійснення економічного злочину виступає розвиток кризових ситуацій в економіці, а також не слід ігнорувати факт боротьби за економічну владу, що дає можливість розширення застосування кримінальних способів заволодіння такою та здійснення протиправних діянь у сфері економіки [2].

Економічні злочини мають надзвичайно складний механізм здійснення, а отже і складний механізм їх виявлення та розслідування. Механізм злочину являє собою систему процесів взаємодії всіх учасників злочину між собою і навколишнім середовищем, що приводить до утворення криміналістично значущої інформації про злочин, його учасників та результати. Механізм злочину містить відомості про те, яким чином здійснено той чи інший злочин у сфері економіки. Особливість вчинення економічного злочину полягає в тому, що предметом такого протиправного діяння виступає майно як капітал, а тому має місце підвищена організованість та використання специфічних способів поведінки.

Ще однією із особливостей вчинення економічних злочинів можна вважати той факт, що злочинні діяння вчиняються під виглядом різного роду

цивільно-правових угод, а тому ззовні вони мають вигляд цілком законних господарсько-фінансових операцій [3]. Злочини у бюджетній сфері, зокрема у сфері державних закупівель, є одним із найбільш відомих загалом злочинів, і який несе значну шкоду суспільству та державі в цілому. Так, злочини в даній сфері спрямовані на незаконне заволодіння державними коштами, а тому злочинцями в даному економічному злочині виступають державні службовці – розпорядники бюджетних коштів, і працюють такі у змові із суб'єктами господарської діяльності. Механізм здійснення даного виду злочину передбачає ряд протиправних дій, серед них:

- закупівля товарів у кількості, яка не відповідає потребам;
- проведення конкурсних торгів із залученням підставних осіб;
- отримання винагороди керівниками установ за надання необґрунтованої переваги під час вибору переможця тендера;
- внесення завідомо неправдивих відомостей до фінансово-бухгалтерських документів.

Для здійснення вищевказаних операцій здійснюється комплекс дій, які в кінцевому результаті призводять до незаконного збагачення за рахунок державних коштів [4].

Дослідження даної теми дає змогу дати таке визначення поняття економічного злочину: «економічний злочин – це протиправна дія, яка вчиняється у сфері економіки із зловживанням влади, що посягає на порядок здійснення економічного управління та має на меті одержання економічної вигоди». Саме специфіка складу економічних злочинів не дозволяє правоохоронним органам миттєво реагувати на їх вчинення. Звісно держава реагує на дані злочини та намагається запобігти їм. Про це говорить створення Національного антикорупційного бюро України, функціонування департаменту з розслідування особливо важливих справ у сфері економіки, створення сайту держзакупівель «Прозоро» та багато інших кроків в цьому напрямку. Проте, практика показує, що всі дії владних органів щодо запобігання економічним злочинам супроводжуються виникненням більш новачійних механізмів вчинення економічних злочинів. Саме тому дана тема є надважливою, та ще тривалий час буде актуальною.

Список використаних джерел:

1. Кравчук С.Й. Економічна злочинність в Україні. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/116-ekonomchna-zlochinnst-v-ukran-kravchuk-sy.html>
2. Харко Д.М. Кримінологічні проблеми щодо визначення поняття та ознак сучасної економічної злочинності як фактора тінізації економіки України. URL: <http://www.apdp.in.ua/v55/119.pdf>
3. Пчеліна О.В. Механізм вчинення економічних злочинів. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 118–122.
4. Меденцев А. М. Характеристика предмета та умов вчинення злочинів у сфері державних закупівель. URL: [//www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/65.pdf](http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/65.pdf).

Виріжок Вікторія Дмитрівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЕКОНОМІЧНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ НА ШЛЯХУ ДО СВІТОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Розбудова новоствореної держави – це завжди плінний розвиток усіх сфер суспільного життя. Як відомо, більшість провідних країн світу почали своє становлення саме через зміни у економічному житті країни, у сьогоднішньому матеріальному світі це є однією з гарантій існування. Перехід до розвитку інноваційної моделі економіки, відстоювання інтересів країни, забезпечення сталого розвитку при входженні в світову геополітичну систему рівноправним партнером ось у чому полягає основна мета молодій держави на шляху до світового визнання.

Але в той же час технологічні інновації, які лежать в основі створення національного багатства високорозвинених країн, повинні слугувати прикладом, а не бути скопійовані, а в окремих випадках і використані в умовах інших товариств, або сферах, хоча потреба в інноваціях залишається дуже високою, оскільки поступальний рух без опори на інноваційні технології просто неможливо.

Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності були окреслені ще у далекому 1993 році у вигляді постанови Верховної Ради України став поштовхом до змін [1].

Необхідність перебудови економічного механізму, з впровадженням принципів інноваційної спрямованості, є на сьогодні основоположним значенням закладання сучасних ринкових відносин, а пошук нових форм і методів господарювання становить відмінну рису економічного буття країни, оскільки цей процес багатоплановий, який стосується всіх рівнів системи управління, всі сторони взаємовідносин державних органів, підприємств, колективів і окремих працівників.

На державному рівні вектор руху та розвитку економіки закріплено у чинному законодавстві, прикладом чого може слугувати Указ Президента України від 12.01.2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [2]. Головний фактор, яким керовані відповідні реформаційні зміни – підвищення її конкурентоспроможності, а також вибір курсу на формування відкритої економіки, інтеграція у світові економічні структури. Реалізації цього курсу заважають недосконалість форм і методів державного регулювання економічного розвитку, вади податкової системи, нестача інвестиційних ресурсів, слабка інноваційна активність, відсутність результатів, очікуваних від приватизації, практична відсутність результатів адміністративних реформ та інституціональних змін.

В економічному середовищі України на сьогодні більшість з працюючих підприємств залишаються практично безправними, наприклад, в можливості здійснення програм модернізації потужностей, використанні свого прибутку, амортизаційних фондів для потреб реконструкції, застарілі технології, низька якість виробництва в багатьох випадках залишилися в спадок, а підприємство не може самостійно покрити тимчасову збитковість виробництва, знайти інвестиційні кошти, що може взяти на себе, наприклад, галузеве об'єднання, міністерство, союзи або асоціації профільних підприємств, допомагаючи підприємству вийти з прориву [3, с. 7].

На нашу думку, існує 5 найголовніших умов, що мають місце для покращення загального бізнесу та інвестиційного клімату в Україні:

- Знизити рівень корупції та бюрократії;
- Встановити верховенство права шляхом здійснення судової реформи та внесення змін до процесуального законодавства;
- Гарантувати безпеку майнових прав;
- Забезпечити належний правопорядок;
- Дозволити репатріацію необмежених дивідендів іноземними інвесторами та продовжувати послаблювати валютний контроль.

Адже, на жаль, Україна очолює перше місце, але, не у найкращих рейтингах: за даними Світового банку за роки незалежності реальний ВВП скоротився на 35%. За даними Американської торговельної палати в Україні станом на 2018 рік найважливішими чинниками сучасної інвестиційної привабливості України є : низький рівень корупції (79,8%), прозорі та чітко визначені законодавча і нормативна бази (70,2 %), політична стабільність (69,2%) [4].

Отже, вважаємо: це повинно стати стимулом до нових звершень, тому що необхідно здійснювати реформаційні зміни для створення соціально-орієнтованої ринкової економіки на базі відродження та прискореного розвитку перспективних секторів власного вітчизняного виробництва, моделювання його за критерієм оцінки приросту економічного ефекту. Відповідальність громадянського населення – контролювати владу, жити відповідно до принципів гідності та неухильного додержуватися Конституції та законів України, з метою зростання економічного потенціалу національної економіки задля незалежності та визнання на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради України N 3360-XII. «Про Основні напрями зовнішньої політики України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Акімова Л. Лисачок А. Основні напрями удосконалення механізму державного управління фінансово-економічною безпекою. Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали ІХ Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених: ДРІДУ НАДУ, Дніпро, 2018. С. 7–9.
4. Finbalance – Інтернет-портал про фінанси та економіку – Веб-сайт. URL: <http://www.finbalance.com.ua/news/Realniy-VV>

Воробець Христина Олегівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ ТА ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ

Регіональна безпека має чітко виражену специфіку. Це пов'язано з сукупністю різних унікальних умов: географічним положенням, кліматом, ступенем забезпеченості природними ресурсами, чисельністю населення, розвиненістю інфраструктури тощо.

Виявлення і нейтралізація загроз і кризових ситуацій на рівні регіону може істотно знизити ступінь ризику виникнення глобальних загроз національній безпеці. Останнім часом на регіональному рівнях прийнято цілу низку нормативно-правових актів з питань безпеки, однак їх реалізація поки не принесла очікуваних результатів. Існуючі стратегії підвищення економічної безпеки регіонів потребують нових методів, механізмів та інструментів адекватних сучасним економічним умовам.

Криза є одним зі станів, в який періодично переходить будь-яка соціально-економічна система, тому пошук ефективних шляхів і методів виходу із кризи ніколи не втрачає своєї актуальності.

Основні види кризових ситуацій в регіонах: зміни в демографічній ситуації, що призводять до депопуляції населення, погіршення генофонду країни та її регіонів; перевищення раціональних норм техногенного навантаження території при розміщенні об'єктів, що приводить до погіршення екосистеми регіонів; зростання безробіття; зміна профілю регіону, що приводить до необхідності масової перекваліфікації кадрів; поява в трудоізбиточних регіонах біженців, переселенців та іноземних робітників, що приводить до міжнаціональної та соціальної напруженості тощо.

Вже зараз ситуацію в Україні можна схарактеризувати як системну кризу – кризу базових відносин у політико-правовій та соціально-економічній сферах, на яких будувалася чинна модель розвитку країни. Суспільство здійснило спробу радикального оновлення через системний злам, в надії стати іншим – справедливим, сучасним, цілісним, конкурентоспроможним. Посилання на те, що кризи перманентно властиві будь-якій системі, що розвивається, не повинні виправдовувати бездіяльність або недостатню ефективність діяльності органів державного управління в процесі виходу з криз або їх запобіганню. Такий стан речей пов'язаний із слабким вивченням методів державного антикризового регулювання і відсутністю єдиної розробленої концепції державного антикризового менеджменту. Крім того, існує безліч специфічних причин кризової ситуації в політичній і соціально-економічній сферах [1].

Процес функціонування і розвитку будь-якої соціально-економічної системи – це циклічна зміна стану системи від стабільного до кризового, причому криза порушує стійкість системи, виступаючи джерелом її оновлення. Проте кризи можуть протікати з різною мірою гостроти та стати руйнівними для соціально-економічної системи, що обумовлює значущість розробки і впровадження ефективних механізмів і методів антикризового управління соціально-економічними процесами.

Складність проблеми стратегії і тактики антикризового управління полягає в тому, що, з одного боку, стратегічні рішення, спрямовані на запобігання кризі, повинні бути прийняті і реалізовані на ранніх стадіях управління, коли процес руху до кризи ще не набув кумулятивного характеру і тому ще не став незворотним. З іншого боку, рішення, прийняті на ранніх стадіях, базуються на дуже слабких і тому не завжди достовірних сигналах про виникнення несприятливих тенденцій.

В умовах реалізації програми розвитку України «Стратегія – 2020» основним завданням державного управління є здатність гнучко реагувати на зміни стратегічних цілей, напрямів, пріоритетів шляхом формування найбільш адекватного й дієвого комплексу антикризових заходів та відповідної реорганізації органів публічної влади, спрямованої на ефективну координацію зусиль щодо подолання кризових явищ. Проте практичне запровадження механізмів і методів антикризового управління в державно-управлінську діяльність значною мірою ускладнено дефіцитністю всіх видів ресурсів, що обмежує можливості вибору і реалізації альтернативних стратегій управління [2].

Антикризове управління включає сукупність знань і результати аналізу практичного досвіду, які направлені на оптимізацію механізмів регуляції систем, виявлення прихованих ресурсів. Успішне здійснення управлінських функцій можливе лише за умов, якщо відомі тенденції поведінки системи, її характеристики та ознаки стану, настання певних фаз й етапів розвитку. З іншого боку, для того, щоб вчасно розпізнати ознаки кризи, потрібно мати у своєму розпорядженні чітку систему критеріїв її оцінки; успішно боротися з кризою можна, тільки володіючи перевіреними і ефективними методами антикризового управління. Відповідно, перспективою подальших розвідок у даному напрямі є формування механізму адаптації соціально-економічної системи регіонального рівня до змін в умовах її функціонування; м'якого виходу економічної системи регіонального рівня із кризового стану; уникнення кризи соціально-економічної системи регіонального рівня тощо.

Список використаних джерел:

1. Бабич А. О. Формування концепції державного антикризового управління в Україні [Електронний ресурс] / А. О. Бабич // Державне будівництво : зб. наук. пр. – 2009. – № 1. – Режим доступу : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/index.html>.

2. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

Грибачова Валерія Дмитрівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: завідувач кафедри аналітичної
економіки та менеджменту, д.е.н., професор
Паришина Олена Анатоліївна*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Система управління підприємством включає сукупність усіх служб організації, всіх підсистем та комунікацій між ними, а також процесів, що забезпечують функціонування організації.

Управління підприємством – це безперервний процес впливу на продуктивність працівника, групи або підприємства в цілому з метою досягнення найкращих результатів поставленої мети. Виходячи з визначення, можна зрозуміти, що саме формування правильної системи управління – залог успіху підприємства. Отже, тема формування системи управління є актуальною і важливою у будь-які часи і для будь-якого виробництва.

Зазначимо, що підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, зареєстрований компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами. Головне завдання підприємства полягає в задоволенні ринкових потреб в його продукції або послугах, а головною метою є одержання прибутку [1].

Отже, під системою управління мається на увазі система, вплив якої спрямовано на об'єкт управління з поєднуючи його трансформацією в бажаний стан у відповідності до певних кількісних та якісних параметрів, та складається з елементів, які поєднані спільною ціллю функціонування.

Тому виділимо такі елементи: нотація всіх процесів підприємства; взаємодія кожного процесу; кожна людина майстер своєї справи та кожен виконує свою роботу; методи роботи персоналу; список всіх речей які необхідні для реалізації продукції; реєстрація здійснюваних процесів за місяць для поліпшення діяльності; контроль всіх ресурсів.

Виходячи з переліченого, можна сказати, що ці елементи складають загальну систему управління, здійснювану за інформаційною системою підприємства та контролювану єдиною особою.

Підприємства намагаються формувати систему управління за власним баченням, враховуючи специфічні умови технології виробництва чи організаційної структури, що склалася, а також плани щодо отримання прибутку.

Уперше принципи управління був сформульований американським менеджером Г. Емерсон у книзі в 1912 р. «Дванадцять принципів

продуктивності». Однак творець «теорії адміністрування» А. Файоль висловив думку про те, що кількість принципів керування необмежена. І це так, оскільки будь-яке правило посідає своє місце серед принципів керування, принаймні на той час, поки практика підтверджує його ефективність [2].

Зазначимо, що навіть досі не сформувався єдиний погляд стосовно кількісної структури принципів, які беруться до уваги в управлінській діяльності. Окремі автори виділяють низку принципів, які поширюються на усі сфери управлінської діяльності, зокрема на управління персоналом. Так, О.Є. Кузьмін та О.Г. Мельник виділяють такі принципи менеджменту: цілеспрямованість, урахування потреб та інтересів, ієрархічність, взаємозалежність, динамічна рівновага, економічність, активізація, системність, єдиновладдя. Полонська Л.А. поділяє усі принципи менеджменту на такі групи: загальні та структурно-функціональні принципи управління підприємством; принципи, що визначають взаємовідносини у колективі; принципи, що сприяють формуванню особистості працівника.

Засновники будь-якого підприємства першим ділом формують систему управління, щоб кожній особі було комфортно працювати на своєму робочому місці. Взаєморозуміння співробітників на підприємстві відіграє значну роль. Ступінь розв'язання суперечностей є основним показником управління персоналом. На мою думку, найкращим буде обіграти тих осіб які сперечаються, для реалізації однієї мети, вигідної для підприємства.

Проаналізувавши різні підходи науковців системи управління, робимо висновок, що управління підприємством це процес всієї організації, здійснювана персоналом на вищому рівні. Якщо ж враховується галузева належність, то автори аналізують лише окремі елементи, які не підходять до формування системи управління персоналом, особливо якщо економіка країни не стабільна.

Головним кроком до збалансування інтересів керівників та працівників є пошук компромісів. В основу принципу готовності до компромісу покладена проблематика, зустріч різних сторін. Якщо у кризовий період підприємства надавали перевагу працівникам, згодним на короткострокові контракти, неповний робочий день, то сьогодні роботодавці у після кризових умовах ставлять до працівників нові вимоги. Зокрема, вони зацікавлені у висококваліфікованих, відповідальних людях, здатних працювати на підприємстві довгий час [3]. Враховуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що саме тема формування системи управління підприємством є дуже валив і її не можна оминати при створенні підприємства, або для тих хто хоче щоб підприємство не банкрутувало та приносило прибуток.

Список використаних джерел:

1. Система управління організацією. Навчальні матеріала онлайн URL: https://pidruchniki.com/13560615/menedzhment/sistema_upravlinnya_organizatsiy
2. Система управління. Веснін В.Р. «Менеджмент» М. Проспект, 2012. URL: https://stud.com.ua/42615/menedzhment/sistema_upravlinnya
3. Система управління її функції та елементи. Політичний

менеджмент URL: <http://studies.in.ua/ru/politicheskiy-menedzhment-shpargalki/2565-sistema-upravlnnya-yiyi-funkcyi-ta-elementi.html>

Гузенко Владислав Андрійович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

РЕЙДЕРСТВО ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

За умов ринкової економіки досить поширеними способами раціоналізації ведення діяльності підприємств різних галузей народного господарства є здійснення інтеграційних процесів. Це дозволяє мінімізувати ризики та оптимізувати господарський процес. Але не завжди такі дії здійснюються за згодою сторін. Досить поширеними є випадки недружніх поглинань, про ефективність яких важко стверджувати однозначно. Особливої уваги заслуговують рейдерські поглинання. Рейдерство (від англ. raid – наліт, raider – учасник нальоту) – це силове недружнє поглинання підприємства проти волі його власника. Дії рейдерів спрямовані на те, щоб отримати контроль над компанією та/або її активами, і згодом перепродати отримане з вигодою для себе. Тому дії власника і керівництва підприємства повинні бути спрямовані на забезпечення юридичного захисту бізнесу.

За оцінками експертів, в Україні функціонує від 35 до 50 професіональних рейдерських угруповань. Загалом в Україні, під недружнє поглинання потрапили 3,7 тисячі суб'єктів господарювання. В середньому річний обсяг перерозподілу власності становить від 2 до 3 млрд. дол. США.

Зазначимо, що рейдери – це команда висококваліфікованих спеціалістів із захоплення фірми або із перехоплення управління за допомогою навмисне розіграного бізнес-конфлікту. У сьогоднішніх умовах спеціалісти поділяють рейдерів на білих і чорних. Білі рейдери діють методом корпоративного шантажу в рамках чинного законодавства. В нашій країні вони трапляються доволі рідко і є більш характерними для країн із розвинутою економікою та високою бізнес-культурою. Чорні рейдери для отримання результату використовують кримінальні методи (захоплення, підробка документів, реєстрація компаній на підставних осіб, підкуп силових структур, чиновників, суддів і судових виконавців, фізичне усунення невігідних осіб). Результати діяльності чорних рейдерів украй негативні. Вони безпосередньо зазіхають і на власність особи, і на інші її основні права, гарантовані Конституцією України (право на життя, здоров'я, честь, гідність тощо). Під час захоплень чорні рейдери використовують методи скуповування акцій і боргових зобов'язань, ініціюють процедури банкрутства. Особливий інтерес для них становлять державні та приватні підприємства, що володіють нерухомістю. Дослідники виділяють чотири основні способи захоплення

підприємства: через акціонерний капітал, кредиторську заборгованість, органи управління та оспорювання підсумків приватизації.

Захоплення через акціонерний капітал свідчить про те, що він сильно розпорошений або недостатньо контролюється. Початком атаки є скупка акцій. Як правило, рейдери планують скупити близько 10-15% акцій – ця кількість є достатньою, щоб ініціювати проведення зборів акціонерів з «потрібним» порядком денним, наприклад, зміною керівництва підприємства. Прострочені борги підприємства скуповуються в дрібних кредиторів за низькими цінами, потім консолідуються й пред'являються до одночасної виплати. Нездатність підприємства розрахуватися за своїми обов'язками дає підстави для початку процедури банкрутства або санації з усіма наслідками, що випливають з цих процедур.

Однією зі слабких ланок підприємства, яким зацікавились рейдери, може бути наймане керівництво. Наділений значними повноваженнями директор може сприяти швидкому виведенню майна з підприємства на підконтрольні рейдеру структури. Таким чином, власник підприємства може залишитися з акціями, які нічого не варті. Менеджмент легко може спровокувати фінансові проблеми на заводі, наприклад, санкціонувавши покупку сировини за завищеними цінами або взявши кредит під нереальні відсотки. Перекопати керівництво діяти на користь рейдера можна різними способами: від звичайного підкупу до підсаджування на «гачок» шляхом шантажу, кримінального переслідування та погроз. Атака через менеджмент дешевше всього обходиться на держпідприємствах, на яких відсутній ефективний контроль над оперативною діяльністю з боку власника.

Як висновок, можна зазначити, що негативний ефект рейдерства проявляється у руйнуванні вітчизняного бізнесу, стимулюванні банкрутства, загостренні проблем та конфліктності у корпоративному секторі економіки. особливим моментом є те, що рейдерські атаки, здебільшого, спрямовані на найприбутковіші підприємства, що суттєво впливає на функціонування окремих галузей та народного господарства загалом, ускладнюють процес захисту прав власності, сприяють зниженню продуктивності праці та є одним з першопричин поширення негативного іміджу України на міжнародній арені, крім того, створюють перешкоди для розвитку малого та середнього бізнесу, гальмують розвиток конкурентного середовища і сприяють монополізації економіки. За оцінками експертів тиск рейдерів на бізнес щороку знижує темпи зростання економіки України на 1-2%. Не можна ігнорувати наслідки і для соціальної сфери, адже рейдерські захоплення провокують суспільне напруження та сприяють поширенню хаосу, що в результаті негативно позначаються на якості робочої сили, її вмотивованості та бажанні працювати на результат. Зазначений негативний вплив проявляються внаслідок значного поширення рейдерства з часів здобуття Україною незалежності, при чому спад за понад 25 років не спостерігається. У зв'язку з таким значним поширенням рейдерства постає проблема ідентифікації його причин. З врахуванням досліджень науковців можна стверджувати, що передумовою рейдерства в Україні є: 1. Економічні чинники: відсутність повноцінного

ринкового середовища; нерозвинутий фондовий ринок; активний перерозподіл власності між фінансово-промисловими групами; недооцінка активів; неефективність управління підприємствами; галузева монополізація; значні суми боргів; бажання інвесторів контролювати суб'єкт господарювання; відсутність чітких критеріїв визначення недійсних корпоративних рішень, механізмів відповідальності менеджерів та контролюючих акціонерів; відсутність прозорості у діяльності суб'єктів господарювання. 2. Юридичні чинники: сумнівна передісторія приватизації підприємств; недосконалість законодавства; недостатність регламентації вимог до облікової системи ринку цінних паперів та процедури реєстрації юридичних осіб; відсутність важелів для створення гарантій прав власності при наявності рішення суду; безкарність рейдерів; недостатність контролю зі сторони держави; неефективність судової влади. 3. Соціальні чинники: виникнення корпоративних конфліктів; зовнішні конфлікти; недосконалі кадрові політика підприємства; людський фактор; неорганізованість фізичної безпеки на підприємстві. 4. Технологічні чинники: вміле використання інформації «агресорами»; недоліки в гарантуванні інформаційної безпеки підприємств.

На жаль, сьогодні тільки широкий розголос факту рейдерського захоплення здатен захистити законні права на власний бізнес підприємців, а отже питанням боротьби з рейдерством потрібно уділяти більш часу.

Список використаних джерел:

1. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 260 с.

2. Борисов Ю. Корпоративное рейдерство как социально-экономическое явление в мировой экономике: аналитический доклад. Москва: Первый институт корпоративного права, 2007. 122 с.

3. Суботник Р.В. Рейдерство в сучасній Україні. Актуальні питання господарського та цивільного права. Науково-практичний журнал, 2008. №6. URL: <http://www.journal.yurpayintel.com.ua/2008/6>.

Дегтяр Вікторія Андріївна,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі перед будь-якою державою стоїть невідкладне завдання – забезпечення національної безпеки, а благополуччя країни – успішна державна політика, як зовнішня так і внутрішня. В свою чергу,

пріоритетним напрямом у забезпеченні якої відводиться національній безпеці та її основним сферам: соціальній, воєнній, екологічній, науково-технічній, інформаційній, економічній та іншим. Отже, у зв'язку з перебігом сучасних глобалізаційних процесів, зростання впливу на систему економічних відносин держави, постає необхідність доцільного вивчення та дослідження економічної безпеки країни.

Актуальність обраної теми обумовлена державними реформаційними процесами та реалізацією низки завдань, що є першочерговими сьогодні у розбудові та підвищенні рівня стандартів життя. Зокрема, реалізації Стратегії національної безпеки України, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1], Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації та ін. У науковому колі, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, стан дослідження питання економічної безпеки стоїть досить гостро, слухним буде виокремити праці таких вчених, як О. Барановського, Л. Петренка, О. Мамалуя, М. Долгополової, В. Мунтіяна, З. Варналій та інших.

Тлумачення поняття «економічної безпеки» – одна з невирішених проблем як теоретичного, так і практичного становища, оскільки відсутній комплексний підхід до понятійного апарату цієї сфери. Тому сьогодні має місце широкий спектр підходів та поглядів до дефініції «економічної безпеки». Так, М. Акімова зазначає: економічна безпека – складне і багатопланове суспільне явище, що характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву. Багатогранність економічної безпеки проявляється у її тісному зв'язку та постійній взаємодії з такими категоріями як «загроза», «ризик» та «небезпека», в основі яких лежить невизначеність, як один з головних імпульсів її існування. Важливо враховувати, що економічна безпека – складова національної, її фундамент, матеріальна основа, зокрема, складається як система певних рівнів: національного та міжнародного [2].

Об'єкти економічної безпеки – особа, суспільство, держава й основні елементи економічної системи, включаючи систему інституційних відносин, пов'язаних з державним регулюванням економічної діяльності. Базовим документом з планування розвитку системи забезпечення економічної безпеки України є Стратегія національної безпеки України, зміст, якої включає в себе характеристику пріоритетних напрямів у галузі внутрішньої та зовнішньої політики держави.

За думкою В. Ортинського, основу державної політики спрямованої на забезпечення економічної безпеки повинна становити, передусім, збалансована та несуперечлива нормативно-правова база і кількісні та якісні параметри критеріїв економічної безпеки України. Одним з таких кроків є розроблення та ухвалення відповідного закону, який би на законодавчому рівні регламентував основні положення державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки [3].

Відсутній комплексний підхід до явища економічної безпеки ставить під загрозу стабільність економічного потенціалу країни, тому що негативні

процеси, які загрожують господарству країни, здійснюють утиск економічних інтересів особи, суспільства, держави. Класифікуючи загрози та виклики економічної безпеки держави виділяють: зовнішні і внутрішні, що за змістом можуть включати політичні, військові, екологічні, інноваційні та ін., свій прояв знаходять у глобальних, макрорегіональних, загальнодержавних масштабах.

Толуб'яком В.С. та Королюком Ю.Г. у праці «Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз» висвітлено перелік, що є актуальним для сьогодення [4]:

- соціально-політичні конфлікти, наявність значної маси невдоволених та агресивно налаштованих груп людей, військові конфлікти;
- високий рівень міграції біженців або переміщених осіб (внутрішньої та зовнішньої),
- стійка еміграція;
- депопуляція населення;
- погіршення екологічної ситуації, зростання техногенних аварій антропогенного походження;
- високий рівень тінізації, у тому числі офшоризації економіки;
- зростання безробіття, стискання інвестиційної активності та погіршення інших макроекономічних показників;
- корупція;
- моральне і духовне зубожіння, зневіра населення;
- залежність від міжнародних кредиторів;
- втручання у внутрішню політику інших держав, наднаціональних структур та інших зовнішньополітичних суб'єктів.

З узагальнення детального аналізу загроз економічній безпеці країни, деякі науковці вважають, що слушним буде звернення до зарубіжного досвіду з метою пошуку шляхів їх усунення [5]. Систему зміцнення економічної безпеки складають наступні заходи: підтримка внутрішньої та зовнішньої стабільності, забезпечення динамічного розвитку економіки та міжнародного співробітництва, проведення реформ в економіці із залученням іноземних інвестицій, здійснення підтримки малого та середнього бізнесу, боротьба з організованою фінансово-економічною злочинністю, підтримка належного рівня освітнього та наукового потенціалу країни, удосконалення фінансово-економічного законодавства відповідно до стандартів та вимог ЄС тощо.

Таким чином, розглянувши економічну безпеку як складову національної безпеки, можемо стверджувати, що дані поняття співіснують виключно разом, зокрема, доповнюючи один одного. Економічна безпека – цілеспрямована діяльність органів державної влади, яка направлена на пошук альтернативних методів, інструментів та засобів для усунення небезпечних ризиків та негативних проявів економічної глобалізації на території усієї країни. Глобальні зміни у проведенні економічної політики держави здатні привести до значних успіхів та процвітання, а також реалізації запланованих концепцій та стратегій, тому дане питання потребує подальшого дослідження

науковців і, зокрема, з питань, що стосуються проведення всебічної та всеохоплюючої оцінки національної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення: 20.10.2019).
2. Акімова Л.М. Аналіз тенденцій розвитку економіки держави та їх вплив на економічну безпеку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 71–75.
3. Ортинський В. Аналіз нормативно-правової основи забезпечення економічної безпеки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : зб. наук. пр., № 855. Львів, 2016. С. 4–12.
4. Толуб'як В.С., Королюк Ю.Г. Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. №6. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1448> (дата звернення: 22.10.2019).
5. Онищенко В.О., Матковський А.В. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки держави. Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. пр. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. № 26(1). Сєверодонецьк, 2014. С. 85–97.

Дембицька Тетяна Павлівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМИ УСУНЕННЯ ДИСБАЛАНСІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Правовою основою розробки та реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки підприємництва в Україні слід визначити Конституцію України, нормативно-правову базу у сфері національної економічної безпеки та яка визначає засади функціонування і розвитку підприємництва, доповнені Указом Президента України про стратегію економічної безпеки підприємництва та відповідними програмними документами стратегічного і тактичного планування.

Щодо форм фінансування діяльності з реалізації заходів, направлених на досягнення стратегії забезпечення економічної безпеки підприємництва в Україні, то це – як добровільне, так і обов'язкове страхування ризиків, формування резервних фондів, а також, з огляду на гостроту проблематики – цільові програми і заходи з моніторингу, прогнозування та усунення загроз економічній безпеці підприємництва на місцевому і державному рівнях [1].

Важливими завданнями системи забезпечення економічної безпеки є сприяння досягненню керованості підприємства та дієвого контролю діяльності підприємства. Якість виконання цих завдань залежить від технологій системи забезпечення економічної безпеки, які являють собою сукупність та організацію їхнього виконання й контролю, що дозволяє забезпечити необхідний рівень економічної безпеки підприємства [2, с. 74].

Як і державна політика у будь-якій іншій сфері досліджувана повинна базуватись на належному ресурсному забезпеченні, яке включає: інтелектуально-кадрові, фінансові, матеріально-технічні, інформаційні та інші групи ресурсів. Проте, зрозуміло, що всі вони потребують відповідного фінансування і роль держави у цьому процесі повинна бути визначальною. Ефективна державна політика економічної безпеки підприємництва має формуватись на основі аналізу позитивного світового досвіду у цій сфері. Водночас заходи цієї політики, які реалізують економічно розвинені держави світу не можуть бути ідентично імплементовані у вітчизняну систему державного регулювання.

Одним з основних елементів системи фінансової безпеки підприємств є інструментальні засоби діагностики. Використання цих засобів дає можливість одержати інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень при вирішенні завдань забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Підприємництво в системі економічної безпеки держави підприємництво потрібно розглядати як сектор національної економіки, який причетний до створення нововведень, здійснення діяльності на засадах «духу підприємництва», є джерелом розвитку інноваційної економіки, в межах якого за рахунок кращої організації виробничо-господарського і фінансового процесів підвищується потенціал та конкурентоспроможність економіки, покращується позиція країни у міжнародному поділі праці.

Головною метою стратегії зміцнення економічної безпеки підприємництва в Україні потрібно визначити поєднання належних умов для підприємницької діяльності, збереження високого рівня захищеності підприємницького сектору від всіх загроз, посилення ролі суб'єктів підприємництва в мінімізації економічних ризиків безпеки держави та забезпеченні інноваційних засад конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів : Арал, 2008. 386 с.
2. Варналій З.С. Конкуренція і підприємництво: монографія. Київ : Знання України, 2015. 463 с.

Димихіна Юлія Андріївна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ, ЯК ОДНОГО З ОСНОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Економічний добробут, розвиток та соціальний рівень будь-якої держави можна прослідкувати за рівнем корупції в цій державі. Діяльність багатьох державних установ в Україні, як, утім, і в більшості державах світу – наскрізь пронизана корупційними схемами та її проявами. На даних етапах розвитку економіки України особливо гостро постала тема протидії з корупцією, адже не знищивши цього паразита – немає змісту говорити ні про економічну стабільність, ні про розвиток країни в майбутньому. Разом із цим небезпека полягає у падінні авторитету країни, органів державної влади, падінні моральних цінностей у суспільстві, а також становлення корупції системним елементом державного управління.

Законодавство України «Про засади запобігання та протидії корупції» дає наступне визначення терміну корупція: «використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей».

Якщо розглядати корупцію як явище, стає зрозуміло, що воно не є сучасним надбанням, адже з часів перших держав корупція була породженням соціуму і відносин у ньому. Вона, як глобальне явище, незалежно від економічного розвитку та устрою політики притаманна усім країнам, а тому є проблемою не лише нашої держави, а й цілого світу. Над вирішенням даної проблеми працюють одні з найбільш впливових міжнародних організації, таких як Європейський парламент, ООН, Організація безпеки та співтовариства в Європі тощо.

Відповідно інформації, опублікованої на офіційному сайті НАБУ, лише за останні два роки від цих злочинів постраждали 48% опитаних компаній, а кожний третій український респондент (33%) пригадав, що його організація отримувала пропозицію дати хабара.

Як показали результати опитування компанією PwC українських респондентів у рамках Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018, найпоширенішими видами злочинів, із якими стикаються компанії, є незаконне привласнення майна (46%), шахрайство у сферах

закупівель (33%) та управління персоналом (33%), кіберзлочини (31%).

Тобто корупційні діяння поширені на всіх рівнях державної і місцевої влади, у всіх прошарках суспільства, що є вкрай небезпечно.

Можна виявити основні причини та підстави виникнення корупції в державі: політична, економічна, правова, організаційно-управлінська, економічна та соціально-психологічна.

Розглянемо наступні випадки, досить поширені в Україні, зазвичай із людьми з хорошими освітою та самоусвідомленням, які однозначно та щиро визнають корупцією злом, проте у випадках коли стикаються із нею відбувається наступне:

- особа, ідучи в державний заклад, із власною ініціативою, без попередніх вимог чи прохань, сама несе хабара працівнику закладу, оскільки вважає що без неї він буде займатись недбало і незацікавлено своїми обов'язками.

- особа, розуміючи неможливість змінити «корупційну систему» самотужки – згоджується на вимогу та дає хабара;

- особа, вважаючи що ще один неправильний вчинок нічого не змінить, оскільки корупційний стан і зараз критичний – отримує «невелике дякую» у фінансовому еквіваленті.

Це далеко не всі існуючі випадки, проте саме тут, на мою думку, криється найбільша небезпека, оскільки така поведінка і виховання молодого покоління з такими поглядами на життя продовжує традицію корупції. Коли людина боїться повідомити про злочин або ще гірше – не робить цього щоб уникнути зайвих клопотів чи не витратити свій час, коли бере невеликого хабара, підсвідомо егоїстично виправдовуючи себе тим, що можновладці «вагонами крадуть», коли підтримує принизливу і невірну традицію «конверта в кишеню» - все це свідчить про низьку соціальну свідомість.

Майже третина українців вважають хабарництво частиною національного менталітету. Тобто вони її цілком чи частково виправдовують. Про це свідчить статистка Міжнародної організації «Transparency International». Дивна річ, проте українці вважають найбільшою перепоною для розвитку держави саме корупцію.

Нажаль в Україні, як і більшості пострадянській держав коли людина відмовляється давати хабар, то вона думає, що є «білою вороною». Проте це ще один поширений міф. Також ще із радянських часів вкорінилося негативне ставлення до тих, хто повідомляє про якісь порушення. Таких людей називали «стукачами». Із кримінального лексикону він перейшов у побутовий у 20-30-х роках минулого століття, коли в СРСР пройшла хвиля масових репресій. Сьогодні активісти намагаються донести, що «викривач» – не стукач. Викривач це – свідомий громадянин, який розуміє, чим шкідлива корупція.

До закликань українців повідомляти про факти хабарництва та корупції на гарячу лінію НАБУ закликав Президент України Володимир Зеленський у відеозверненні: «якщо від вас вимагають хабар, пропонують відкат чи будь-яку іншу корупційну схему, будь ласка, не мовчіть. Не треба писати в

соцмережах «усе пропало», «ці такі ж, як ті», «Зеленський поставив своїх «рішал». Дзвоніть і повідомляйте, а правоохоронні органи будуть реагувати та карати», також Президент зазначив, що не вийде перемогти корупцію, якщо українці заплющуватимуть на неї очі або ставатимуть співучасником «розпилу» державних коштів.

Важливим способом протидії корупції є забезпечення належної законодавчої бази в Україні. Сьогодні в Україні у сфері запобігання, протидії, розслідування корупції зроблено не мало, а саме – прийнято антикорупційний закон та низку інших нормативних актів антикорупційного спрямування, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на вищому політичному рівні держави проголошено курс на подолання корупції тощо. Найбільш ефективний шлях запобігання корупції – це усунення причин і умов, які її породжують та сприяють її існуванню. Для цього необхідно постійно підвищувати престиж служби, зміцнювати мотивацію у вигляді матеріальної зацікавленості, належного матеріально-технічного, соціального та правового забезпечення, і водночас посилити відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.

Вважаю, що ми повинні підтримати тих українців, котрі хочуть боротися з корупцією, - в уряді, громадських організаціях. На даному етапі виконано чималу роботу, тепер важливо почати втілювати законодавство. Українські реформатори та міжнародні партнери повинні зосередитися радше на запобіганні корупції, аніж на покаранні корумпованих чиновників.

Чиновники, що і раніше були схильні до зловживань, продовжуватимуть діяти всупереч новим законам, хоча останні, можливо, дещо зменшать простір для зловживань. Тим часом навіть нові службовці без досвіду корупції ризикують повторити помилки «попередників», якщо стикнуться із тими самими невиконуваними нормами, створеними для посилення їхньої влади.

Набагато більше уваги слід приділити проблемі політичної залежності судової влади і пошуку відповіді на питання, як можна зламати цю схему. Вищий антикорупційний суд може стати новою частиною всієї системи, котра, втім, діятиме за іншими правилами.

Проте, як мною було зазначено, одним із найважливіших етапів у зміні стану корупції у державі є зміни ставлення людей до корупції, не зосередження, для підвищення рейтингу певного ЗМІ, уваги українців у засобах масової інформації на випадках корупції, коли кожна людина зневірюється все більше у державі, а навпаки «проповідувати» та привчати громадян до життя без корупції, до того, що корупція не просто «погано», а що це у всіх випадках (чи то давання, чи отримання) ганебний та низький вчинок, здійснивши який людина не тільки швидше вирішить своє питання чи збагатиться, а завдасть великої шкоди державні, а в результаті і собі, як громадянину цієї держави. До того часу поки це будуть не тільки пусті слова, поки це стане не просто вірним твердженням, а коли це стане законом, чимось єдино правильним і єдино прийнятним – до того часу некорумпована держава залишатиметься мрією.

Я ні в якому разі не стверджую про неважливість інших факторів, таких як досконалої законодавчої складової, належного функціонування законів та органів, створених для боротьби із корупцією, чесних та справедливих судів чи підвищення рівня життя людей, проте саме соціально – психологічна складова – це той надважливий аспект перемоги на корупцією, який ми не можемо ігнорувати.

Список використаних джерел:

1 Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11.06.2009 № 1506-VI.

2. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України, <https://nabu.gov.ua/sociologiya/habarnyctvo-ta-korupciya-zalyshayutsya-osnovnymu-vydamy-ekonomichnyh-zlochyniv-yaki-negatyvno>.

3. Результати опитування компанією PwC українських респондентів у рамках Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018, <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf>.

Дишкант Олена Романівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФІЛАКТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

На сьогодні вектор розвитку України, як правової держави, перш за все направлений на подолання економічної нестабільності та вживання всіх заходів для подолання негативних економічних явищ, які гальмують процес реалізації успішної економічної політики. Одним з таких факторів виступає високий рівень економічної злочинності, тому ефективне вживання необхідних заходів для її профілактики є завданням держави.

Актуалізуючи реформаційний процес щодо протидії та запобігання економічним злочинам, зокрема, корупційним проявам у ході якого відбулися істотні зміни на законодавчому рівні та організаційні перетворення у вигляді спеціалізованих інституцій: створення спеціальних державних органів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Національного агентства по запобіганню корупції (НАЗК), Державного бюро розслідувань (ДБР), Національної ради з питань антикорупційної політичних [1, с. 170]. Відповідними повноваженнями також наділена Національна поліція, за п. 1 ч. 1 ст. 23, поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. На нашу думку, саме ефективна профілактична діяльність здатна зменшити злочинних проявів у сфері економіки [2].

З огляду на правничу практику профілактичної діяльності

криміналістична наука має на меті проведення профілактичних заходів колективного та індивідуального характеру. Також існує тотожність понять, так поряд з «профілактикою» стоять «запобігання» та «попередження» [3, с. 177], розтлумачити які можна наступним чином: система загальних та спеціальних заходів, що застосовуються органами державної влади, громадськими організаціями, правоохоронними органами з метою нейтралізації, ослаблення чи усунення факторів, що спричиняють злочини та інші правопорушення, вплив на потенційних правопорушників, щоб утримати їх від вчинення протиправних дій.

Олашина М.М. у ході свого дослідження зазначає: застосування стримуючих факторів, зокрема запобіжних заходів: економічних, організаційних, технічних, правових, виховних, виступають важливим фактором оскільки попередження вчинення таких та недопущення настання негативних наслідків у вигляді матеріальної шкоди, розхитування національної економіки, ігнорування державної економічної політики, корумпованість різних сфер життя тощо. Тому ступінь застосування таких заходів залежить конкретно від кожної ситуації окремо. Статистика свідчить: до 70% злочинів у сфері економіки залишаються не виявленими, особливо розкрадання, доведення до банкрутства, доведення банку до банкрутства, умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок) небезпечної продукції тощо [4, с. 104]

Щодо інших заходів Коваленко В.В. аналізуючи адміністративне законодавство виокремив низку адміністративно-правових засобів профілактики економічної злочинності: 1) засоби визначення, до яких відносять повноваження суб'єктів виконавчої влади (Державна митна служба, Державна податкова адміністрація, Антимонопольний комітет та ін.), закріплення їх відповідного статусу та повноважень; 2) засоби переконання, тобто заохочувальні засоби, застосування яких має на меті стимулювання учасників правовідносин до позитивної відповідальності; 3) засоби адміністративного примусу – є одними з найдієвішими у профілактиці, оскільки роль таких легше за все простежити через те, що їх застосування на пряму пов'язано із правопорушенням. За класифікацією вони також поділяються на групи: адміністративно-запобіжні, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення, кожен з них має свою ефективність у запобіганні злочинним проявам у сфері економіки [5, с. 97].

Таким чином, провівши аналіз законодавчих та практичних аспектів із запобігання та попередження економічної злочинності виокремлемо основні види заходів: загальні, спеціальні, політичні, правові та психологічні заходи.

Вважаємо, що цей перелік не є вичерпним та вартує подальше його дослідження та вдосконалення, аби звести прояви економічної злочинності до мінімуму та досягти внутрішньої економічної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Самотієвич В.О. Індивідуальні заходи запобігання корупційним злочинам працівників національної поліції України. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної*

юстиції: зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф., (31 берез. 2017 р., м. Харків, Україна). МВС України, Харків. нац. унт внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2017. 228 с.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (Дата звернення: 11.11.2019)

3. Соколицька К.М. Правові аспекти формування механізму боротьби з корупцією в Україні. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції: зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф.*, (31 берез. 2017 р., м. Харків, Україна). МВС України, Харків. нац. унт внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2017. 228 с.

4. Олашина М.М. Економічна злочинність: причини поширення і шляхи подолання. *Європейські перспективи*. Вип. 7. Київ, 2015. 174 с.

5. Коваленко В.В Адміністративно-правові засоби запобігання економічній злочинності. *Правничий вісник Університету «КРОК»*: міжн. фах. вид-ня. Київ, 2015. 157 с.

Добощ Вікторія,

курсант 1 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: к.е.н., старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії з дослідження
проблем економічної безпеки ДДУВС*

Палешко Яна Сергіївна

ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Корупція - одна з найважливіших проблем сьогодення. Вона існує в багатьох країнах світу, але має різні масштаби. Економічні злочини загрожують прогресу усього світу.

Корупція в міжнародно-правових актах визначається як одна з найбільш важливих проблем в сфері забезпечення міжнародного правопорядку. Усілякі правові організації інтенсивно борються з нею.

Існують такі документи, котрі представленні в антикорупційних програмах:

Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V);

Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 16.03.2005 року);

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 року № ETS173(ратифікована Законом України від 18.10.2005);

На даний момент є багато яскравих прикладів як побороти корупцію у своїй державі, наприклад:

Сінгапур. Центральною антикорупційною ланкою в законодавстві Сінгапуру є Бюро по розслідуванню випадків корупції. Цей орган є незалежним і прагне запобігати випадкам корупції як в державному, так і в приватному секторі. Воно вивчає схильності державних органів до корупції та рекомендує вжити необхідних заходів головуючим органам.

Головна ідея політики цієї країни полягає в тому, щоб мінімізувати умови, які створюють стимул до скоєння економічного злочину. Воно здійснюється за рахунок таких принципів:

1) Держслужбовці отримують зарплатню згідно формули, яка залежить від середньої заробітної платні осіб, які успішно працюють в приватному секторі

2) Обов'язкова щорічна звітність посадовців про їхнє майно та капітали

3) Суворість у справах про корупцію високих урядовців;

4) Ліквідація зайвих бар'єрів, щодо розвитку економіки.

Японія. Досвід цієї країни свідчить про те, що відсутність актів не перешкоджають ефективній боротьбі з корупцією. Усі норми засвідчені у державних законах,

Особливу суворість держава тримає до державних службовців. В Японії, як і в Сінгапурі закон обмежує фінансування партій і організацій, які беруть участь у виборах. Порушення цих вимог тягне за собою накладення санкцій.

В Японії одним із напрямів боротьби з корупцією є кадрова політика. Посадовці отримують гідну заробітну платню. Пріоритетні заходи у боротьбі з корупцією в Японії:

1) Заходи політичної економії.

2) Реформа державної служби.

3) Забезпечення громадських свобод.

США. Країна з найбільш великим досвідом у боротьбі з корупцією. Початок дій проти корупції у США почався ще в середині 20 ст.. І саме тоді почалася боротьба з нею.

В законодавстві США поняття корупції посадовців визначено достатньо розгорнуто. Включає в себе чотири глави розділу 18 Зводів Законів:

1) "Хабарництво, нечесні доходи і зловживання своїм положенням публічними посадовцями";

2) "Посадовці і службовці по найму";

3) "Здирство і погрози".

Покарання за корупцію у США отримують не тільки ті, хто отримує хабар, але й ті, що дають. Існує так званий Свод Законів, в якому є категорії осіб, які отримують хабарі. Покарання у США несуть як минулі державні службовці, так і майбутні.

Південна Корея. Ця країна характеризується "політикою прозорості". Починаючи з 1999 року в Південній Кореї існує програма "OPEN", яка контролює розгляд заяв чиновниками. Вона є показником політичної волі в боротьбі з корупцією.

"OPEN" виключає спілкування чиновників і жителів Кореї, таким чином

виконує важливу функцію-попереджує корупційні злочини, тим самим збільшує рівень довіри громадян до держави.

Отже, в світі антикорупційна політика розвивається в сторону використання усієї правової бази, дивлячись ще й на попередження злочинів.

Головні аспекти боротьби з корупцією:

- контроль з боку громади за державним адмініструванням і можливість порушення справи за корупцію;

- незалежність судової влади;

- підзвітність осіб, які наділені владою.

Ключ до ліквідації корупції знаходиться не в площині жорстокості покарання, а в тонкому світі ідей, закладених в основу функціонування органів державної влади. Тому корупція закладена в сам фундамент державного апарату.

Список використаних джерел:

1. <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>

2. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії.- Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії "Політична корупція в Україні: стан, чинники, засоби протидії" - Київ, Центр Разумкова.-27 листопада 2009.

3. <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2014/10/21/7041464/>

Збриський Михайло Сергійович,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ТА ІНДИКАТОРИ ЇЇ ОЦІНКИ

Рейтинг найбільш щасливих країн, складається з таких соціально значущих індикаторів, як: рівень доходу (ВВП на душу населення), тривалість життя, соціальна підтримка, рівень корупції та щедрість. Нижче 138 позиції рейтингу знаходяться лише бідні країни Африки і Азії, що є дуже тривожним сигналом для України. Соціальна безпека регіонів, є складовим елементом національної безпеки України, тому визначення сутності, критеріїв оцінки і способів протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам є актуальним завданням на даному етапі розвитку України.

Об'єктами соціальної безпеки регіону виступають мешканці регіону та їх соціальна структура, окремі групи та прошарки населення, які потребують соціального захисту і підтримки, соціальна політика регіону, елементи соціальної інфраструктури. Суб'єктами соціальної безпеки регіону є: держава в особі місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, регіональних представництв виконавчої та судової влади, суспільство, соціальні інститути, громадські організації та об'єднання тощо.

До вагомих внутрішніх факторів, що впливають на соціальну безпеку регіонів України можна віднести:

1) ступінь відповідності регіональних принципів управління основним положенням соціальної політики України;

2) економічний розвиток регіону, демографічна картина регіону, стан ринку праці у регіоні, рівень розвитку соціальної інфраструктури, якість медичного обслуговування, доступність освіти, криміногенна у регіоні, екологічні проблеми тощо.

Кількісними індикаторами стану соціальної безпеки регіонів України можуть виступати наступні:

1. показники:
2. валовий регіональний продукт;
3. регіональний людський розвиток;
4. квінтільний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення;
5. співвідношення мінімальної та середньої заробітної плати;
6. розрив між грошовими прибутками 10 % найбільш і 10 % найменш забезпечених груп населення;
7. частка населення із середніми сукупними витратами на одну особу на місяць, які нижче прожиткового мінімуму;
8. відношення середньої зарплати до прожиткового мінімуму;
9. відношення мінімального розміру пенсії до прожиткового мінімуму;
10. відношення індексу номінальних сукупних ресурсів домогосподарств до індексу споживчих цін;
11. наявний дохід у розрахунку на одну особу;
12. наявність житлового фонду в середньому на особу;
13. обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків до ВВП;
14. обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, відсотків до ВВП;
15. рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. населення);
рівень безробіття;
16. витрати на охорону навколишнього середовища (капітальні інвестиції та поточні витрати).

Дослідження показали, що безпека України більшою мірою хвилює жителів Західних регіонів України, і меншою жителів Центральних регіонів України турбує рівень життя і економічна ситуація в країні сильніше, ніж жителів інших регіонів.

Прожитковий мінімум, мінімальний розмір пенсійного забезпечення і заробітної плати повинні бути прямо пропорційними до поточних цін та тарифів. При цьому, основним завданням регіональних органів влади є забезпечення реалізації основних принципів і завдань соціальної політики на регіональному рівні; вдосконалення політики зайнятості населення регіону, створення нових робочих місць, центрів підвищення кваліфікації та перекваліфікації при державних службах зайнятості в усіх регіонах України, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; створення умов для виправлення демографічної деформації структури населення в регіоні,

стимулювання репродуктивного зростання населення, допомога молоді та сім'ям, пропаганда сімейних цінностей, регулювання міграційних потоків; модернізація і розширення соціальної інфраструктури регіону; створення і просування бренду регіону, як інструменту формування сприятливого іміджу регіону в очах цільових груп громадськості; забезпечення підтримки реалізації медичної реформи в регіонах України, зростання якості медичного обслуговування, популяризація медичного страхування; розвиток системи освіти і підвищення рівня культури населення регіону; створення умов для розвитку підприємництва в регіоні, впровадження принципів соціального підприємництва на підприємствах регіону; сприяння підвищенню соціально-економічної активності населення, соціальної відповідальності та усвідомленості.

Список використаних джерел:

1. Регіональний людський розвиток : Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України, 2017. 65 с.
2. Україна в світових рейтингах: як живеться українцям. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/ukraina-v-raznyh-reytingah-kak-zhivetsya-ukraincam--1049597.html>
3. Міністерство соціальної політики URL: <https://www.msp.gov.ua>.

Зелік Микита Олегович,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ЛАТЕНТНА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ, ЯК ОДНА З ХАРАКТЕРИСТИК ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Питання латентності злочинності на сьогодні постає як нагальна проблема на шляху здійснення прогностичних функцій кримінологічною наукою тенденцій розвитку всієї злочинності загалом. Економічні злочини характеризуються важкістю розкриття саме через їх латентність. Оскільки через завантаженість правоохоронної системи, високий криміногенний стан країни актуальним є дослідження безпосередніх причин та проблем виникнення такого явища. У такому випадку звернення до досвіду зарубіжних країн – вірний вибір з метою подолання латентної злочинності, зокрема у економічній сфері.

Дослідженням цієї проблеми займалися не одне покоління науковців правничої науки починаючи з 60-х років і продовжують і надалі, а також працівники практичних підрозділів, зокрема, вартує зазначити прізвища А.А. Конєва, Р.С. Веприцького, А.Ю. Дзюби, В.М. Поповича, О.М. Гумна, О.М. Джужи та ін. [1, с. 120]

За думкою Р.С. Веприцького, латентна злочинність стає причиною

появи істотних негативних наслідків для успішної діяльності правоохоронних органів й врешті-решт, для всього суспільства, загалом, оскільки через неврахування її, поза увагою залишається відповідних суб'єктів протидії злочинності, а також вчиняються нові злочини, відбувається формування у громадянського населення невіри в здатність органів державної влади забезпечити їх безпечне та захищене життя, створення необхідних умов для захисту їх прав і свобод, завдана злочинами матеріальна та моральна шкода не відшкодовується, а суспільство необізнані про реальний стан злочинності і про те, які збитки вона спричиняє [2, с. 73].

Велика кількість причин існування латентної злочинності має місце у правничій науці, так А.В. Боков виокремлює такі:

6) думають: злочин не є настільки серйозним, щоб заявляти про нього;

7) впевненні: правоохоронні органи не допоможуть їм у цьому через недостатність доказів;

8) витрати, пов'язані з подачею заяви, можуть здаватись їм недостатніми порівняно з вигодою, яка отримується від цього;

9) жертва може боятись помсти злочинця [3, с. 81].

Вагомий внесок у подолання такої роблять всеможливі дослідження та вивчення проблемних аспектів, що останнім часом перебувають у центрі уваги багатьох учених-кримінологів, мають вагоме значення для розробки нових методів запобігання злочинності, оскільки їх об'єктом виступають усі жертви злочинів: як ті, що враховуються офіційною статистикою, так і ті, що залишаються латентними [4, с. 425].

Провідними країнами, що займаються оцінкою злочинності з використанням різнобічних методів оцінки такого суспільного явища, є Нідерланди, Великобританія, Швейцарія, Канада, Австралія, США. Першим методом виявлення причин латентної злочинності – опитування з приводу того хто з громадян за певний період (місяць, півріччя або рік) став жертвою злочину. За результатами якого складається відповідний огляд віктимізації з урахуванням аналізу емпіричних даних щодо загального рівня і структури злочинності, складу жертв злочинів.

По-друге, сьогодні частіше за все низці країн широко застосовуються наступні системи кількісних та якісних характеристик вивчення злочинності, зокрема, й латентної: міжнародні віктимологічні дослідження (Victim survey), національні віктимологічні опитування, єдині звіти з питань злочинності, самостійні обов'язкові звіти правопорушників (Self report studies), вторинний аналіз даних опитувань та включене спостереження.

Так, зазначимо основні організації результати діяльності яких направлені на подолання причин злочинності, розроблення нових методів та пошуку шляхів вирішення існування злочинності у суспільстві:

- Міжнародні віктимологічні дослідження (International Crime Victimization Survey (ICVS), The European Crime and Safety Survey (EUICS).

- Міжнародну організацію з вивчення жертв злочинності (ICVS) було створено у 1989 р. міжнародною робочою групою на чолі з Я. ван Дейком,

П. Мейх'ю та М. Кіліасом. Другий етап дослідження пройшов у 1992 році. У ньому приймали участь учасники першого проекту. Третя хвиля досліджень мала місце у 1996–1997 роках за участі 12 розвинених країн (переважно Центральної та Східної Європи), а також 15 країн, що розвиваються. Четверту хвилю було проведено у 2000 році у 47 країнах. Отже, дослідження загалом тривало на протязі 1989–2000 років та проходило у чотири етапи. За результатами яких у 2004–2005 роках було реалізовано проект «Європейське обстеження злочинності та стану безпеки (EU ICS)». The European Crime and Safety – один з найбільших аналізів злочинності, що проводилися у ЄС.

- Національні віктимологічні опитування (NCVS) у США. The National Crime Victimization Survey (NCVS). Отримані у результаті дослідження дали змогу оцінити вид (тип) злочину, його тяжкість, отриманих у результаті його вчинення тілесних ушкоджень, час і місце події, медичні витрати, а також, про вік, расу і стать злочинця чи злочинців, а також ставлення правопорушника(ів) до жертви (незнайомі, випадкові знайомі родичі, тощо).

Самозвіт правопорушників (SR-дослідження: ISRD), заснований на самоаналізі, на суб'єктивній оцінці кримінальної дійсності правопорушником [5, с. 117].

- Міжнародні віктимологічні дослідження, зокрема дослідження жертв латентних злочинів, дозволяють виявити чинники й умови, що впливають на динаміку злочинності у суспільстві як на національному, так і на міжнародному рівнях. Дані, отримані у результаті таких досліджень, створюють специфічну картину масштабів злочинності, відмінну від тієї, що складається на підставі офіційних джерел та за оцінками жертв злочинних посягань.

Щодо особливостей економічних злочинів саме з огляду латентності, слухним є наш аналіз видів вирішення та боротьби з такими проявами, в свою чергу, Рибікова Г.В., Сучкова В.В. зазначають: статистичні дані про економічну злочинність і фактична злочинність – різні явища. Економічна злочинність має властивість до значної латентності, статистика далеко не цілком відображує всі характеристики цього явища. Так поширеною є думка, що вартує поєднувати такі системи даних, як офіційна статистика, соціологічні дані та експертні оцінки, з метою підвищення якості вивчення реального стану злочинності.

Таким чином, досвід вивчення зарубіжних досліджень причин та жертв латентних злочинів, з урахуванням новітніх методологічних підходів з урахуванням специфіки економічних злочинів, їх складності та більшої підготовленості осіб, що їх вчиняють, дозволяє збагатити існуючу та створити умови для розробки нової науково обґрунтованої концепції запобігання злочинності.

Список використаних джерел:

1. Христич І.О. Проблеми встановлення обсягів латентної віктимності в Україні. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. : Право. Харків 2013. Вип. 26. С. 118–130.

2. Веприцький Р.С. Латентність злочинності та шляхи її подолання. Форум права. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
3. Боков А.В. Организация борьбы с преступностью. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 175 с.
4. Гумін О.М. Поняття латентної злочинності та напрями її профілактики. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки* : зб. наук. праць. № 824. Львів, 2015 С. 424–429.
5. Дзюба А.Ю. Деякі аспекти вивчення жертв латентних злочинів у закордонних віктимологічних дослідженнях. *Форум права*. 2016. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

**Зубик Юрій Миколайович,
Жирко Нікіта Сергійович,**
курсанти взводу ФЕБ - 841,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки Г.В. Соломіна*

ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

З наукової точки зору, економічні злочини являють собою певне негативне явище в суспільстві, яке на пряму продукує розвиток тіньової економіки і завдає шкоди економічній безпеці держави, що в свою чергу несе величезні матеріальні збитки для неї. З практичної точки зору, економічні злочини – це торгівля наркотиками, ухилення від сплати податків, корупція та інші злочини, що передбачають отримання матеріальної вигоди не дивлячись на ризик бути покараним. Попередження економічних злочинів та боротьба з ними в нашій країні представлена системою нормативно-законодавчої бази, особливостями проведення державної політики та забезпечення її впровадження органами влади і державними службовцями, діями простих громадян і успішних підприємців. Здебільшого, передумовами високого рівня злочинів економічної сфери є «сприятливе» становище в країні, проте, необхідно також враховувати психологічний фактор, який стосується самої людської суті, що базується на певних стимулах, які змушують одних діяти виключно у відповідності до закону, а інших стимулюють до «тіньових схем» зменшення бази оподаткування, отримання неправомірної вигоди, корупції [1]

Незважаючи на ґрунтовні дослідження злочинів економічної сфери, методики, організації та порядку проведення їх розслідувань, існують питання, які потребують подальшого вивчення в контексті проведення аналізу поточного стану та перспектив розвитку системи боротьби та їх попередження.

Відповідно до аналізу даних Мінекономрозвитку [2], рівень тіньової

економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, а за статистичними даними органів прокуратури протягом 2015 – 6 місяців 2018 років обліковано 3546 кримінальних правопорушень про злочини, передбачені ст. ст. 205, 205¹, 209, 212 КК України, та направлено до суду 853 справ [3]. Структурування кількості економічних злочинів за приведеними статтями зменшилася в порівнянні з іншими роками, однак питання потребує подальшого ґрунтовного дослідження. На практиці, деякі злочини не відносять до таких, які напряду впливають до економіку, а це торгівля наркотиками, людьми, зброєю, що стимулює розвиток «чорного ринку», та потребує участі державних службовців різних рівнів у їх реалізації, що в свою чергу зменшує ефективність боротьби з такими злочинами і завдає збитків державі в мільйонних еквівалентах. Так, за даними Національної поліції протягом 2019 року, було вилучено понад 5 тон наркотичних речовин, а викрито діянь, пов'язаних з торгівлею людьми 248 випадків, за інформацією звіту Генеральної прокуратури України станом на 04.10.19 загальна кількість вчинених злочинів підприємств за видами економічної діяльності 50 943 випадки, загальна сума збитків становить близько 1 489 813,98 грн., проте тільки половина була відшкодована [4].

Така негативна ситуація, за оцінками експертів, пов'язана із спотворенням механізму дії законів та інструментів ринку, результатом яких є неефективність інструментів стимулювання економіки, що також підтверджується досить низьким показником ефективності України в розвитку конкурентоспроможності економіки. За результатами проведеного дослідження Global Competitiveness Index 2018 [5], Україна посіла у 2018 році 83-є місце у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності країн, яке склали фахівці Всесвітнього економічного форуму (WEF). Загальна кількість країн внесених в рейтинг – 140 і Україна за рейтингом рівня адаптації технологій посіла 77-е місце 110-е – за рівнем розвитку державних інститутів, 131-е - за рівнем макроекономічної стабільності [6].

Це все свідчить про те, що правові і адміністративні умови, в яких діють суб'єкти господарювання, залишалися і залишаються поганими і несприятливими, що супроводжується високим рівнем корупції. Рейтинг організації Transparency International [7] вказує, що Україна отримала всього 30 балів з 100, де 100 – це нульова корупція і посідає 120 місце із 180 країн. В нас відсутня судова система, яка б ефективно захищала права власності, яка визначається рівнем незалежності судової влади і експерти рейтингу ГІК віднесли Україні 117 місці з 180 [6].

Щоб вирішити проблему з економічними злочинами або хоча б істотно зменшити їх рівень, потрібно діяти на двох рівнях. Перший рівень стосується державних органів, їх посадовців, правоохоронних органів, органів судової влади. В першу чергу, варто запровадити механізм, відповідно до якого, посадовці, до функції яких входить розвиток економіки як на місцевому так і на загальнодержавному рівні, й ті, в яких є певні управлінські функції, були зацікавлені в трансформації та зростанні благополуччя в державі. Для цього слід збільшити контроль за виконанням їх службових функцій, і вести

статистику, згідно з якою строювалися б рейтингові списки ефективності діяльності тих чи інших державних органів, і до тих посадовців, які посідали нижні місця в рейтингу запроваджувати систему адміністративного покарання, оскільки, як свідчить практика, досить часто державні органи і навіть правоохоронні, штучно збільшують свої показники, що провокує цих службовців лише до збільшенні показника результативності, які не базуються на законах. Тому варто, щоб рейтингування відбувалось наприкінці року і, якщо результати є в кращу сторону і факти підтверджено, що орган і його посадовці активно виконують свою роботу, то їх необхідно преміювати і заохочувати, і навпаки.

На особливу увагу заслуговують прогалини в законах, якими користуються злочинці, особливо ті, які зловживають своїм службовим становищем. З метою попередження відповідних фактів, необхідно, щоб правники, спеціалісти з економіки почали одночасно проводити аналіз існуючих механізмів економічних злочинів та зловживань із відпрацюванням алгоритмів тіншових схем за всіма напрямками економічної системи, за допомогою яких відбувається штучне зменшення бази оподаткування, величини реальних статків, корупція.

Другий рівень стосується здебільшого психологічного аспекту. Для того, щоб якісно боротися з економічними злочинами всіх рівнів, необхідно ще з дитинства прививати відповідальність за скоєння злочинів, яка мала б наступний вигляд: ювенальна поліція, або певні посадові особи спеціальних органів проводили б лекції і, що важливіше, наглядно показували, що «рука» закону покарає всіх зловмисників, які посягають як на державне майно, так і на майно окремої людини. Наочно, доносилися б інформація, що не варто хапати бодай шоколадний батончик в магазині, бо «зловить» охорона і викличе поліцію, яка може покарати таку особу. І якщо б в Україні запровадити таку політику, то це б було як щеплення від хвороби, де створювалися б певні стримуючі механізми на психологічному рівні людини.

Тож проблеми в будь-якій економіці країни є і вони завжди будуть, однак, що стосується України, то основною проблемою з якою перш за все необхідно боротися, це економічні злочини. Ці злочини скоюють як державні службовці так і прості громадяни, думаючи лише в короткостроковій перспективі про отримання певного блага, навіть піддаючи себе величезному ризику опинитися за ґратами. Щоб докорінно змінити становище в нашій державі потрібно діяти на законодавчому та психологічному рівні, які б базувалися на вихованні та попередженні карності за злочини, і що важливо щоб самі підприємці попереджали і заявляли компетентні органи, не боючись про тиск і вимагання грошей чи інших цінностей незаконним шляхом. І на кінець, варто зазначити, що те чи будимо ми жити в заможній країні залежить від кожного з нас, тож зупини або сам зупинись, коли хочеш отримати прибуток або економічне благо в незаконний спосіб.

Список використаних джерел:

1. Скакун Т.О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та кримінальний аналіз їх вчення// Ефективна економіка. 2018. № 3. С.123-127.

2. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
3. Типологічне дослідження державної служби фінансового моніторингу за 2018 рік
4. Єдиний державний веб - портал відкритих даних. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень - вересень 2019 року: URL: <https://data.gov.ua/dataset/891f10cb-dbbb-4976-9d20-b53c94b2097c/resource/161c9e09-b891-45e0-84a9-d85ca585b71d/download/f-5-oblast.xlsx>
6. The Global Competitiveness Report 2017–2018//World Economic Forum. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
7. Офіційний сайт BDO International Business Compass. URL: <https://www.bdo.global/en-gb/insights/bdo-germany/bdo-international-business-compass-2018>
8. Офіційний сайт Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/>

**Кайдаш Оксана,
Трикоз Алла,
Курись Олена,**
ЗВО “Магістр” спеціальності “Фінанси,
банківська справа та страхування”
Полтавська державна аграрна академія

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні більшість підприємств не можна характеризувати як стабільними та такими, що мають стійкий фінансовий стан. Саме в такий час особливо гостро постає питання аналізу та дослідження фінансового стану підприємства, пошуку нових підходів до цієї проблеми. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Отже, фінансовий стан можна характеризувати з позиції його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, прибутковості, ділової активності та оборотності.

Оцінювання фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності є важливою складовою фінансового аналізу при оцінці рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Поняття “ліквідність” та “платоспроможність” є складними та

багатофакторними, обумовлюються економічним середовищем, в межах якого здійснюється діяльність підприємства, а також результатами його функціонування. Це обумовлює існування багатьох різних точок зору щодо цих понять. Між тим, для правильного проведення фінансового аналізу і отримання достовірних аналітичних висновків та пропозицій важливим є єдине їх розуміння. Тому дослідження розуміння ліквідності та платоспроможності й правильне застосування їх в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності є доволі важливим та актуальним.

У вітчизняних та іноземних теоріях фінансового аналізу діяльності підприємства існують різноманітні підходи до визначення економічного змісту поняття “ліквідність” та “платоспроможність”. Деякі з них наведені у табл. 1.

Таблиця 1

**Визначення понять ліквідності та платоспроможності підприємств
у літературних джерелах**

Автор, джерело	Визначення ліквідності підприємства	Визначення платоспроможності підприємства
Великий економічний словник [1]	“...спроможність...своєчасно виконувати свої боргові зобов'язання; залежить від розміру заборгованості та обсягу ліквідних коштів”	“...здатність ...своєчасно і повністю виконувати платіжні зобов'язання, що є наслідком торгових, кредитних та інших операцій грошового характеру”
Е.А. Уткін [37]	“Здатність підприємства вчасно і без затримки сплачувати свої короткострокові зобов'язання названо ліквідністю”	“...здатність ...своєчасно і повністю розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями», «...активи більші, ніж зовнішні довгострокові зобов'язання”
Н.В. Тарасенко [35]	Розуміють спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрати їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів в міру настання їх строків на швидкість здійснення цього перетворення	Розуміють наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які виплавають із кредитних та інших операцій грошового характеру, тобто це здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Це зовнішня оцінка його фінансової стійкості, обумовлена рівнем забезпечення оборотних активів довгостроковими джерелами

На нашу думку, найбільш відображаючим суть слід вважати поняття, наведене Л.А. Лахтіоною [26], згідно з яким ліквідність суб'єкта господарювання – це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів.

Однак, ці поняття ліквідності і платоспроможності різні, хоча і взаємозалежні. Платоспроможність – визначений фінансовий стан підприємства, при якому воно вільно, у повному обсязі відповідає за своїми зобов'язаннями і при цьому здійснює повсякденну діяльність.

Одним з показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства, є його платоспроможність, тобто можливість наявними грошовими ресурсами вчасно погашати свої платіжні зобов'язання. Платоспроможність є зовнішнім проявом фінансового стану підприємства, його стійкості.

Поняття платоспроможності і ліквідності дуже близькі, але друге більш ємне. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність. У той же час ліквідність характеризує як поточний стан розрахунків, так і перспективу. Підприємство може бути платоспроможним на звітну дату, але мати несприятливі можливості в майбутньому. Платоспроможність підприємства відбиває наявність у нього коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайно-го погашення. Характерними ознаками платоспроможності підприємства є наявність у нього достатніх коштів на розрахунковому рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Фінансова безпека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, котрий характеризується:

- збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг;
- стійкістю до загроз;
- здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів;
- а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток [1].

Список використаних джерел:

1. Лаврова Ю.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю.О. Лаврова. // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2010. - № 29. – С. 127-130.
2. Ліквідність та платоспроможність [Електронний ресурс]/Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

**Макаркіна Ксенія Олексіївна,
Заблоцька Анастасія Олексіївна,
курсанти 2 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ**

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Передумовами виникнення загроз економічній безпеці держави прийнято вважати свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, конкурентів), так і збіг об'єктивних обставин (стан економічної кон'юнктури ринків країни, форсмажорні обставини, впровадження досягнень науково-технічного прогресу), джерела загроз мають об'єктивні або суб'єктивний

характер. Насамперед суб'єктивними вважають негативні впливи, які виникають внаслідок неефективної роботи органів влади, підприємств чи інших суб'єктів економічної безпеки, а от об'єктивними – саме такими, що виникають не з вини людського фактора.

Саме з точки зору запобігання загрозам, діагностика має ґрунтуватись на аналізі об'єктивних чинників безпеки, саме до них вчений К. Мердок у своєму науковому дослідженні відносить, зокрема, такі: зміни в обсягах доходів та їх розподілі, що погіршують стан економічних суб'єктів, різкі зміни рівня зайнятості, інфляції, доступу на ринок, скорочення постачання сировини та інші, які уповільнюють темпи економічного зростання [1].

Не залишає цю тему і своєї уваги вчений О.Л. Хилько, який зазначає, що у чинному законодавстві України використовується класифікація загроз національній безпеці України лише за сферами життєдіяльності (зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, воєнні, економічні, соціальні, екологічні, інформаційні тощо), при цьому практично ігнорується класифікація загроз за об'єктом, місцем знаходження джерела небезпеки, масштабами можливих наслідків, ступенем сформованості загрози та іншими критеріями. Цим самим у нормативно-правовій базі при визначенні загроз національній безпеці України фактично зазначено лише наявні прояви тих чи інших загроз, класифікуючи їх за сферами життєдіяльності, в яких вони проявляються. Водночас, не вказано джерела загроз, що унеможливує їх упередження і спрямовує всі зусилля лише на подолання наслідків [2].

На відміну від чинного законодавства [3] у науковій літературі запропоновано різні критерії класифікації загроз економічній безпеці. На підставі узагальнення результатів попередніх досліджень можна запропонувати багатокритеріальну класифікацію загроз економічній безпеці держави. Найбільш поширеним у науковій літературі є поділ загроз економічній безпеці держави за місцем їх виникнення на внутрішні та зовнішні стосовно об'єкта безпеки. Відповідно, зовнішні загрози виникають у зовнішньому середовищі об'єкта, а внутрішні зумовлені станом самого об'єкта безпеки. Існують різні підходи до поділу загроз на внутрішні та зовнішні.

Дану тему не минули і вітчизняні вчені, зокрема такі вчені як З.С. Варналія, О.Є. Користіна, О.І. Барановського, Л.В. Герасименко, які у своїх дослідженнях зазначають, що до внутрішніх загроз слід відносити наступну сукупність загроз економічній безпеці держави низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низька якість продукції і, як наслідок, низька конкурентоспроможність національної економіки; втрата значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу;

В.В. Мартиненко досліджуючи такий вид загроз в економічній безпеці, як зовнішні загрози, зазначає:

1. Нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу, а також велика тривалість

періодів дефіцитної бюджетної політики передових країн, різкі коливання курсів світових валют, відсоткових ставок та індексів фондових ринків.

2. Розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг викликає гостру проблему забезпечення достатнього простору для розвитку ресурсів національних ринків.

3. Поширення кризових явищ у світовій економіці, які мали переважно національні джерела, міжнародні наслідки та потенційно глобальний характер.

4. Експансія передових країн світу, що супроводжується безперешкодним потраплянням високорозвинутих країн на ринки найслабших їн, руйнуванням місцевої промисловості та експортуванням чужих соціокультурних цінностей.

5. Дефіцит ресурсів для розширеного розвитку, зокрема енергетичних, що проковує зростання цін на паливо та викликає істоті зміни у структурі споживання населення в більшості країн світу [4].

Таким чином, наведена класифікація актуальних загроз економічній безпеці держави, що враховує, як традиційні, відомі загрози, так і нові, специфічні, може бути використана при їх ідентифікації, класифікації, визначенні причиннонаслідкових зв'язків, послідовності та джерел виникнення, оцінки масштабів їх прояву для планування й здійснення комплексу заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави та в підсумку при створенні новітніх ефективних моделей національної економічної безпеки.

Багатокритеріальна система загроз економічній безпеці держави дозволяє комплексно оцінити масштаби виявлення та різноманітність загроз, а також джерела їх формування, що створює можливості розробляти управлінські моделі впливу на них. В тому стані, що зараз знаходиться економіка України дуже важко протидіяти тим ризикам, що загрожують економічній безпеці нашої країні. Для того щоб боротьба з ризиками була ефективною, то потрібно переглянути законодавчий рівень захищеності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Murdoch C. Economic factors as objects of security: Economics security and vulnerability // Economics issues and national security. Lawrence, 1977. 867 p.

2. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Саєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ: Знання України, 2011. 299 с.

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

4. Мартиненко В.В. Загрози економічній безпеці України в контексті викликів глобалізації. Економічний часопис - XXI. 2011. № 7-8. С. 40-43.

Калініченко Аліна Олександрівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ ЯК ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Розвиток сучасної української державності позиціонує економічні злочини як ключову загрозу національній безпеці та одну із найбільших перешкод на шляху розвитку країни.

Сучасні економічні злочини характеризуються складними та витонченими способами і методами їх скоєння, тому однією із головних проблем залишається підвищення професіоналізму й авторитету слідчих підрозділів.

Методика розслідування економічних злочинів обов'язково містить вказівки організаційного характеру, перш за все з тих питань, які тісно пов'язані із загальними методичними вказівками щодо розслідування загалом.

Досить складно для працівників Управління захисту економіки розслідувати злочини у сфері економіки. Зараз дуже різноманітні злочини, вчинені у сфері економічної діяльності. Єдиної методики їх розслідування нема. Однак подібність за низкою ознак, істотних з погляду методики розслідування, дозволяє розглядати їх усіх як криміналістично-однорідну групу злочинів. В основі планування розслідування економічних злочинів – злочинні технології збагачення, що означає вчинення організованими групами комплексів взаємопов'язаних злочинів з використанням легальних форм господарської діяльності, та використання підприємства як засобу злочину.

Основні риси злочинності у сфері економіки, на думку О.Г. Кальмана, полягають у тому, що [1, с. 36]:

- 1) вони вчинюються у сфері легальної і нелегальної господарської діяльності;
- 2) суб'єктами цих злочинів можуть бути і підприємці, й інші особи, які сприяють виконанню господарської діяльності;
- 3) вони завдають економічної, політичної, моральної шкоди суспільству і державі;
- 4) спрямовані на одержання економічної вигоди;
- 5) вчинюються тільки навмисно;
- 6) можуть здійснюватися різноманітними засобами передбаченими чинним кримінальним законодавством.

Злочини в сфері економіки мають здебільшого латентний характер, що зумовлює необхідність застосування можливостей оперативних підрозділів з

використання їхніх сил, засобів і методів [2, с. 265].

Кожен вид планування розслідування економічних злочинів специфічний. Окрім того, є деякі загальні положення, якими потрібно керуватися, складаючи план розслідування економічного злочину. Ці положення називаються принципами планування розслідування і включають динамічність, індивідуальність, конкретність та реальність.

Використання спеціальних знань є спільними рисами у розслідуванні економічних, яке здійснюється через: проведення судових експертиз; ревізій фінансово-господарської діяльності; залучення спеціалістів для участі в процесуальній та іншій діяльності; одержання довідок та консультацій у знавців; витребування та використання документів, які складаються такими особами, під час їхньої службової діяльності; допиту спеціалістів як свідків або судових експертів, якщо вони брали участь у проведенні судових експертиз.

Планування розслідування економічних злочинів – багатоетапний процес, у якому можна виокремити низку загальних структурних елементів. До них належать одержання вихідних даних, визначення завдань розслідування, сукупності слідчих (розшукових) дій (обов'язкове планування щодо проведення ревізій фінансово-господарської діяльності та відповідних експертиз), необхідних для їх вирішення, встановлення черговості, термінів та виконавців намічених дій та заходів, оформлення плану розслідування. Під час планування розслідування, а саме на його попередній стадії, особливе місце відведено прогнозуванню на основі інформаційного забезпечення. Його основною функцією є розкриття тенденції руху економічної злочинності, виявлення основних ознак злочинів та правильне визначення послідовності та вид слідчих (розшукових) дій.

Дослідження даної теми дає змогу зрозуміти, що саме специфіка складу економічних злочинів не дозволяє працівникам Управління захисту економіки миттєво реагувати на їх вчинення. Звісно держава реагує на дані злочини та намагається запобігти їм. Про це говорить створення сайту держзакупівель «Прозоро» та багато інших кроків у цьому напрямку. Проте, я вважаю, що всі дії запобігання економічним злочинам супроводжується виникненням більш інноваційних механізмів вчинення економічних злочинів. Саме тому дана тема є актуальна для досліджень, адже вона є найбільшою перешкодою на шляху розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Громов В.И. Дознание и предварительное следствие (теория и техника расследования преступлений). Москва, 1925. 65 с.
2. Голунський С.А. Криміналістика. Техніка і тактика розслідування злочинів. Москва : Юрид. изд-во НКЮ СССР. 1938. 375 с.
3. Кравчук С.Й. Економічна злочинність в Україні. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/116-ekonomchna-zlochinnst-v-ukran-kravchuk-sy.html>
4. Меденцев А.М. Характеристика предмета та умов вчинення злочинів у сфері державних закупівель. URL: <http://www.vestnik->

pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/65.pdf

5. Пчеліна О.В. Механізм вчинення економічних злочинів. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 118–122.

Котляров Сергій Олександрович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТУ ДЕРЖАВИ

На сьогодні ця тема дуже актуальна як в Україні, так і у всьому світі. Адже необхідність розвитку цифрової економіки зумовлює активний розвиток одразу декількох галузей в будь-якій державі. По суті це основа, яка дозволяє створювати якісно нові моделі бізнесу, торгівлі, логістики виробництва, змінює формат освіти, охорони здоров'я, державного управління, комунікації між людьми, а, отже, задає нову парадигму розвитку держави, економіки і всього суспільства.

Питаннями цифровізації економіки займалися багато науковців, такі як: Д. Белла, Дж. Гелбрейта, М. Пората, Д. Тапскотта, Н. Негропonte, Т. Месенбург, М. Войнаренко, Л. Кіт. В своїх роботах вони пропонували різні підходи, визначення та методи впровадження в економічну систему технологій цифровізації.

Еволюційний шлях розвитку економіки показує напрям руху людства, суспільства та власне економіки на перспективу. Проте класична економіка уже не може задовольнити всі потреби суспільства, а тому їй на допомогу приходять інформаційні технології, а економіка, що їх супроводжує, отримала назву «цифрова економіка», яка дуже швидко завойовує світовий інтернет-простір, маючи свої особливості та умови.

Цифрова економіка – це глобальна мережа економічних і соціальних заходів, що реалізуються через такі платформи, як інтернет, а також мобільні й сенсорні мережі. По суті, це модель економіки, що заснована на можливостях, які надають доступ в Інтернет. А це можливості підвищити продуктивність праці, конкурентоспроможність компаній, знизити витрати виробництва.

Також можна почути, що цифрова економіка – це вид економіки, що також називається кіберфізичними системами. Кіберфізичні системи – це системи, в яких є інтегральна взаємодія між віртуальною частиною світу, оскільки ми весь час перебуваємо в певній мірі у віртуальній частини світу, коли ми про щось думаємо, мріємо, дивимося фільми, та фізичної частиною світу – це світ наших матеріальних речей, які нас оточують, транспорт, оточення тощо. Матеріальна частина світу має бути інтегрована з віртуальною, тому що в рамках такого симбіозу і створюється найбільш

ефективне виробництво. В рамках цієї виробничої системи можна створювати нові продукти, їх виробляти, аналізувати яким чином вони можуть бути реалізовані, вироблені та у подальшому використовуватися. Також можна зрозуміти, які у них переваги, де є напрями для подальшого удосконалення, можна створити цілий віртуальний світ того середовища, у якій цей продукт може бути використаний і яким найбільш ефективним чином це може бути зроблено. Переваги цього союзу полягають в тому, що у віртуальному світі можна зробити все що завгодно, зрозуміти його функції та відповідно прийняти рішення, потрібно це нам в матеріальному світі чи ні [1, с. 25–34].

Зазначимо, що в рамках концепції цифрової економіки існує поняття «Віртуально – досконало». Під цим терміном розуміють таку систему функціонування продукту, всіх його якостей і властивостей, які взагалі не відрізняються від реальної. З цієї причини можна сформувавши досконале уявлення у віртуальному просторі, можливо в грандіозній кількості деталей проаналізувати що це буде за продукт, система, як її виробляти тощо. У рамках цього напрямку і розвиваються основні системи і виробничі комплекси, для того щоб створювати нові продукти і послуги. У цьому полягає цифрова економіка. Цифрова економіка – не складається з суцільних цифр, або що під кожним виробом є спеціальні вимірювання. Її значення полягає в тому, щоб поряд з реальними фізичними продуктами, з реальними процесами і технологіями, існувала віртуальна реальність цих же речей, які мають ті ж властивості, якості, працюють і перебувають у тому ж середовищі, в якій існують і функціонують реальні продукти. І тоді експериментуючи, створюючи нові всілякі умови, які спадуть нам на думку, можна формувати матеріальну реальність, більш ефективно, швидко та економно. Інформація, закладена у віртуальних продуктах, дозволяє заощадити величезну кількість ресурсів: як матеріальних, так і ресурсів часу, що є найголовнішим у продуктивній системі ринкової економіки.

Проведений аналіз показав яким чином реалізуються ці ідеї, концепції, цифрові системи виробництва, середовища, які генерують нові продукти тощо. [2] Аналіз показав, що вищесказане не є фантазією, планом, а певною, реальною і дуже важливою діяльністю в провідних країнах, включаючи США, Японію, країни західної Європи, а також Китай та Індію. Було встановлено, що щорічний обсяг інвестицій у створення цифрової економіки складає в середньому 960 мільярдів доларів в рік. Щорічно віддача від цих інвестицій становить майже 500 мільярдів доларів у рік, тільки за рахунок економії сировини, ефективності виробництва за рахунок поліпшення якості продукції тощо. Також 500 мільярдів доларів у рік складають результати, які пов'язані з підвищенням конкурентоспроможності тих компаній, учасників цього процесу, які виходять на нові ринки, одержують збільшення обсягу продукції тощо [2].

Зазначимо, що технології цифрової економіки – це та діяльність, яка вже зараз приносить реальні плоди і є високо ефективною. Звідси ми робимо висновок про те, що люди у виробництві, які вирішили не використовувати

цифрову економіку в своїй справі незабаром можуть відстати назавжди.

Список використаних джерел:

1. Малик І.П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. Вип. №1 (14). С. 25-34.
2. Кіт Л.З. Еволюція мережевої економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. №3(2). С. 187-194.

Кошевець Ернест Романович,
курсант 3-го курсу факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки
Санакоєв Дмитро Борисович

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

На сьогоднішній день питання економічної злочинності в Україні залишається дуже актуальним. За оцінками, які дають фахівці з різних куточків світу, в Україні фактично склались дві економіки: легальна, яка є контрольована державою та нелегальна, а тобто тіньова. Криміналізація економіки України пригальмує розвиток підприємництва, становлення реального ринкового середовища [1].

Економіка є фундаментом в існуванні та стабільному розвитку будь-якої сучасної держави, такої як Україна. Саме тому, формування ефективної системи економічних відносин, стійкої до негативних зовнішніх впливів та водночас інтегрованої до міжнародного економічного простору, є одним із найважливіших завдань національної політики держави. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [2].

Ефективність протидії злочинності безпосередньо залежить від отримання повної та достовірної інформації щодо кількісних і якісних показників певного виду злочинів та визначення тенденцій розвитку досліджуваного феномену. За певними даними, які дає нам Міністерство внутрішніх справ України, за 2016 рік було зареєстровано 42755 злочинів у сфері економіки, з них 18739 важких та особливо важких. Розслідувано 32563 злочини, викрито 18253 особи. У 2017 р. було зареєстровано 52 903 кримінальних правопорушень, учинених на підприємствах, установах та в організаціях [3]. З них значну кількість продовжують становити злочини проти власності, а 30 669 (58 %) можна віднести до економічних злочинів, із них: 10 006 (19 %) складають привласнення, розтрата майна або заволодіння

ним шляхом зловживання службовим становищем, 2 672 (5 %) – злочини у сфері господарчої діяльності й 17 991 (34 %) – злочини у сфері службової діяльності. Однією з проблем протидії економічній злочинності в Україні вбачається наявність значних складностей у визначенні її кількісних і якісних показників. З одного боку, це пов'язано зі внесенням значних змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) щодо відповідальності за економічні злочини, з іншого – з відсутністю єдиної статистичної звітності щодо вчинених економічних злочинів. Окрім того, під час аналізу статистичної інформації й тенденцій поширення економічних злочинів необхідно враховувати той факт, що з 2014 р. до офіційної статистики не включаються дані щодо Луганської та Донецької областей та Автономної Республіки Крим.

Фахівці зазначають, що зменшення кількості зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності свідчить про значне зниження активності правоохоронців у виявленні економічних злочинів, при чому у 2017 р. майже 75 % всіх розпочатих кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері господарської діяльності були порушені лише за шістьма статтями, передбачених у відповідному розділі КК України: ст. 199 КК (18 %), ст. 213 КК (15 %), ст. 212 КК (15 %), ст. 205 КК (9 %), ст. 204 КК (9 %) і ст. 2032 КК (9 %) [3]. Водночас у правоохоронній практиці майже повністю відсутні факти виявлення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 210 КК України «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» (0,5 %) і ст. 210 КК України «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» (0 %). Це вказує на певну вибіркковість дій правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

Що стосується географії поширення економічної злочинності по регіонах України, то спостерігається тенденція її розповсюдження переважно в найбільш економічно розвинутих областях, а саме в Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Запорізькій, Львівській та Вінницькій областях і в м. Києві. Луганську й Донецьку області, які традиційно входили до регіонів з високим рівнем економічної злочинності. Серед економічних факторів аналізованого виду злочинності найбільш вагоме місце посідає низький рівень доходів населення в країні, що безпосередньо впливає на формування корисливої мотивації. За оцінками ООН на 2017 р. 80 % населення України живе за межею бідності. Крім того фактичний прожитковий мінімум більше ніж у двічі перевищує офіційний. Так, якщо в африканських країнах поріг бідності заявлений на рівні 1,25 долара США на день, то в Україні прожитковий мінімум становить 1,5 долара США на день. Таким чином тенденції щодо зубожіння населення та подальшого збільшення прірви між багатими та бідними зберігаються. Суттєвим чинником економічної злочинності в Україні залишається й високий рівень безробіття населення. За даними Державної служби зайнятості рівень безробіття у 2015 р. становив 9,1

%, у 2016 р. – 9,9 %, а у 2017 р. – вже 10,1 % [13]. Така тенденція зберігається і в 2018 р. Через тривалий спад виробництва, що відбувається в багатьох галузях, постійно зростає кількість людей, які лише числяться на виробництві, а на практиці перебувають у неоплачуваних відпустках. Останні є фактично «тимчасовими» безробітними – резервом безробіття реального.

Аналіз поточних кількісних і якісних показників економічної злочинності та порівняння з відповідними даними за попередні роки загалом засвідчують наявність низки негативних тенденцій у поширенні економічних злочинів в Україні. Хоча відповідно до офіційної статистики частка економічних злочинів у структурі злочинності в нашій державі становить лише 6 %, прямі та непрямі збитки від них становлять мільярди гривень щорічно. Значні прогалини в регулюванні економічних відносин, неефективність контролю за сферою державних закупівель, лобіювання інтересів конкретних виробників, низька ефективність ужитих державою антикорупційних заходів і відсутність комплексної нормативно-правової бази протидії економічній злочинності призводять до неефективності спорадичних антикриміногенних заходів у вказаній сфері. Окрім того, негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України , 1996, № 30, ст. 141- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2001,- № 25-26, ст.131 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.
3. Глуценко В. В. Економічна злочинність , прийоми приховування і методи її виявлення. / В.В. Глуценко //Вісті Кримінологічної асоціації України .-2004.-Вип 1.-Х: В-цтво Харк. нац. ун-ту внутр. Справ.- с.173- 175.

Кушніренко Юлія Олександрівна,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Економіка є базисом існування та стабільного розвитку будь-якої

сучасної держави. Відповідно, формування ефективної системи економічних відносин, стійкої до негативних зовнішніх впливів та водночас інтегрованої до міжнародного економічного простору, є одним із найважливіших завдань національної політики держави.

Аналіз кількісних і якісних показників економічної злочинності визначено у сучасній тенденції економічної злочинності в Україні. Відповідно, формування ефективної системи економічних відносин, стійкої до негативних зовнішніх впливів та водночас інтегрованої до міжнародного економічного простору, є одним із найважливіших завдань національної політики держави.

Протидія економічній злочинності залишається не лише одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів, а й базою забезпечення національної безпеки України.

Економіка – найбільш дієвий інструмент аналізу корупції, її причин і умов розповсюдження. Після деякого протистояння представників загальнокримінальної та економічної злочинності між ними був досягнутий компроміс. Лідери економічної злочинності почали використовувати послуги загальнокримінальних злочинців у протиправній діяльності у сфері економіки.

Питанням визначення феномена та протидії економічній злочинності присвятила свої роботи значна кількість вітчизняних науковців. Із найбільш вагомих досліджень з цієї тематики слід відзначити роботи А.М. Бойка, А.Ф. Волобуєва, Н.О. Гуторової, В.М. Дрьоміна, О.Г. Кальмана, І.В. Маслія, П.І. Орлова, В.М. Поповича, Є.Л. Стрельцова та інших. Окремі питання кримінально-правової характеристики сучасної економічної злочинності в Україні висвітлено у роботах Б.М. Головкина, О.Є. Користіна, Т.В. Мельничук, М.М. Олашин, С.С. Чернявського та ін. Проте зміни соціально-політичних умов існування українського суспільства за останні п'ять років, розгортання в її східних регіонах збройного протистояння й пов'язані з цим кризові явища в економіці зумовлюють необхідність перегляду основних показників і детермінант економічної злочинності в Україні.

За останні п'ять років значно збільшилася кількість облікованих випадків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Якщо у 2013 р. було зареєстровано 16 випадків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, то у 2014 р. – 17, у 2015 р. – 46, у 2016 р. – 50, а у 2017 р. – 108. Таке стрімке зростання кількості зареєстрованих випадків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, можна пояснити не стільки погіршенням криміногенної обстановки в країні, скільки активізацією роботи правоохоронних органів у напрямку протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Серед тенденцій економічної злочинності за останні десять років відмічається збільшення кількості кримінальних посягань, учинених з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Частина звичайних економічних злочинів перейшла до категорії кіберзлочинів.

Що стосується географії поширення економічної злочинності

порегіонах України, то спостерігається тенденція її розповсюдження переважно в найбільш економічно розвинутих областях, а саме в Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Запорізькій, Львівській та Вінницькій областях і в м. Києві. Луганську й Донецьку області, які традиційно входили до регіонів з високим рівнем економічної злочинності, через збройний конфлікт і, відповідно, зниження господарчої активності на їх території починаючи з 2014 р. до цього рейтингу не включено.

Суттєвим чинником економічної злочинності в Україні залишається й високий рівень безробіття населення. За даними Державної служби зайнятості рівень безробіття у 2015 р. становив 9,1 %, у 2016 р. – 9,9 %, а у 2017 р. – вже 10,1 %. Така тенденція зберігається і в 2018 р. Через тривалий спад виробництва, що відбувається в багатьох галузях, постійно зростає кількість людей, які лише числяться на виробництві, а на практиці перебувають у неоплачуваних відпустках. Останні є фактично «тимчасовими» безробітними – резервом безробіття реального.

Отримання кількісних і якісних показників економічної злочинності та порівняння їх з відповідними даними за попередні роки загалом засвідчують наявність низки негативних тенденцій у поширенні економічних злочинів в Україні. Хоча відповідно до офіційної статистики частка економічних злочинів у структурі злочинності в нашій державі становить лише 6 %, прями та непрямі збитки від них становлять мільярди гривень щорічно.

Окрім того, негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаних джерел

1. Мельник В., Гаруст Ю. Як в Україні карають за економічні злочини. Іскра. URL: <http://iskra.kiev.ua/iskra.html?act=article&id=18371> (дата звернення: 01.09.2018).
2. Україна. Всесвітній огляд економічних злочинів. Кіберзлочини в центрі уваги. Грудень 2011 р. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/assets/gecs_ukraine_ua.pdf (дата звернення: 01.09.2018).
3. Мельничук Т. В. Ціна економічної злочинності: проблемні аспекти визначення та застосування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 189–193.

Кушніренко Юлія Олександрівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: завідувач кафедри аналітичної
економіки та менеджменту, д.е.н., професор
Паршина Олена Анатоліївна*

ТРАНСПОРТНА ІНДУСТРІЯ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Україна та її економічна система зазнає глобалізаційних процесів робочої сили, а також наслідків діяльності корпорацій. Глобалізація, як економічне та суспільне явище, має дійсний характер, що проявляється у нових можливостях і загрозах. Потрібно ретельно дослідити сутність, природу та тенденції глобалізації, зрозуміти її розвиток. Таким чином це дасть змогу розробити економічні механізми й інструменти адаптації та впливу на національну економіку.

Одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, є підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках та покращення добробуту населення. Наша позиція повинна полягати у тому, що глобалізація світової економіки – це сучасна, всесвітня, стадія інтернаціоналізації господарського життя, у рамках якого світове господарство набуває якісно нові невідомі раніше, характеристики і особливості свого розвитку.

На сучасному етапі розвитку світове господарство тісно пов'язане з відносинами країн в політичних і економічних сферах, наявністю загальносвітових проблем, а також супроводжується взаємопроникненням культур.

Елемент глобалізації посідає визначальну позицію в ході процесу інноваційного розвитку. Сьогоднішній інноваційний сектор розвивається в умовах відкритої транснаціональної економіки, що відрізняється прозорим ринком, високим рівнем конкуренції, присутністю системи масових комунікацій і підвищенням швидкості розвитку і поширення інновацій.

Стимулювати активний розвиток інноваційних процесів в Україні можливо через їх глобалізацію. Завдяки наявності значного сформованого наукового потенціалу Україна може претендувати на участь у перших стадіях інноваційного процесу. Глобалізація та посилення міжнародної конкуренції вимагають нових підходів до розвитку національних економік. Подальший розвиток дослідження, а також сутність глобалізації та обґрунтована необхідність розробки відповідних концепцій функціонування національних економік в цих умовах.

Теоретичні та практичні аспекти проблем глобалізації, розуміння сутності та перспектив її розвитку, вплив на національну економіку висвітлюється у працях провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як В. Базилевич, З. Бжезінський, О. Біленький, О. Білорус та багато інших.

Фахівці та дослідники глобалізації не виробили єдиного підходу до розгляду в порядку виникнення, етапів становлення та чинників розвитку, наслідків і проявів глобалізаційних процесів у світовому економічному просторі, що обумовлено багатогранністю та складністю вищезазначеного процесу.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується домінуванням сфери послуг як у структурі національного виробництва більшості країн світу, так і в системі міжнародних економічних відносин. Це свідчить, з одного боку, про формування економіки нового типу, а з іншого, більш глобального – про перехід до наступного ступеня розвитку світового співтовариства – постіндустріального типу суспільства, що відзначається провідними позиціями сфери послуг та інформаційних технологій у системі створення валового національного продукту, зовнішньої торгівлі окремої країни та відповідно міжнародної торгівлі в цілому.

Розвиток ринку міжнародних послуг є одним із проявів глобалізації. Він охоплює значний сектор світової економіки. Під впливом розгортання процесів інтеграції та глобалізації, що відбуваються в сучасному світовому господарстві, ця тенденція стала характерною для більшості країн світу. Як показує практика, сфера послуг є однією з найважливіших і швидкозростаючих складових світової економіки. Так, у розвинених країнах світу частка сфери послуг у структурі ВВП перевищує 70%, у ній зайнято понад 60% робочої сили.

Світовий ринок як економічна категорія являє собою систему взаємовідносин між країнами світу в різних сферах суспільного життя, які ґрунтуються на матеріальному інтересі. Головною зовнішньою ознакою існування світового ринку є міжнародна торгівля, тобто система відносин з приводу обміну товарами, технологіями, послугами між країнами.

На сучасному етапі розвитку світове господарство тісно пов'язане з відносинами країн в політичних і економічних сферах, наявністю загальносвітових проблем, а також супроводжується взаємопроникненням культур. Саме така тенденція отримала назву «глобалізація».

На сьогодні можна стверджувати, що сучасний розвиток світового господарства характеризується такою ситуацією, коли потенційні ризики глобалізації в країнах так званої світової периферії не можуть не бути вище, ніж в країнах його «центру» – передових економіках. Процес глобалізації, що нестримно розвивається, часто приносить явні вигоди країнам з вищим рівнем розвитку і більшою конкурентоспроможністю національної економіки, а для менш розвинених країн витрачання цього процесу можуть урівноважити вигоди, а то і перевищити їх.

Становлення нових форм світової економіки зараз пов'язують, перш за все, з появою глобальних інфраструктур (інформаційних, освітніх, транспортних тощо), в яких перебудовуються відносини між господарськими укладами, заснованими на старих та нових організаціях (переважно економічних і технологічних). Безперечним фактором також є те, що глобалізаційні процеси підривають фундамент націоналізму в усіх його проявах.

Вплив глобалізаційних процесів на міжнародний туризм у світі зростає, що пов'язано з розширенням внесків міжнародного туризму в платіжний баланс країни, забезпечення зайнятості населення, сприянням диверсифікації економіки, а також раціональному використанню рекреаційних ресурсів.

Процеси глобалізації сучасної світової економіки найтіснішим чином пов'язані з еволюцією її інституціональної структури – інституціоналізацією світового господарства. Річ у тому, що в міжнародних економічних відносинах, так як і у рамках національних економічних систем окремих країн, формуються певні інститути (норми, ціннісні характеристики, «правила гри»), а також організації, виступаючі у вигляді зовнішньої формалізованої структури цих інститутів.

В світогосподарських зв'язках складаються і видозмінюються конкретні соціальні інститути (що розуміються як синтез традиційних понять інститут і організація), відбувається інституціоналізація міжнародних економічних відносин.

З приведенного вище очевидний висновок про наростання конфліктного потенціалу у світовій економічній системі, накопиченні на стороні країн, що розвиваються, величезного потенціалу невдоволення. Посилення взаємозв'язків і взаємозалежності між країнами у світовій економічній системі поєднується з ростом світової соціально-економічної нерівності, збільшенням розриву в прибутках і рівні життя між найбагатшими і найбільш бідними квінтилями і децилями населення планети.

Список використаних джерел:

1. Осавлюк С.Л. Прогнозування нестабільності фінансових ринків в умовах глобалізації. Київ : Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України, 2010.
2. Савелко Т.В. Уточнення економічного змісту й особливостей глобалізації. *Фінанси України*. 2009.
3. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України. *Фінанси України*. 2011.
4. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции. Москва : Мысль, 2011.

Левенок Юлія Андріївна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Економіка є основою для існування та стабільного розвитку будь-якої сучасної держави. Відповідно до цього, формування ефективних економічних відносин, стійких до негативних зовнішніх впливів й водночас інтернованих

до міжнародного співробітництва, є одним з найважливіших завдань національної політики України. Стратегія національної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015, визнала, що забезпечення економічної безпеки є одним із головних напрямів державної політики України.

Ефективність протидії економічній злочинності прямо залежить від отримання усебічної та достовірної інформації щодо кількісних та якісних показників певного виду економічних злочинів та простеження тенденцій розвитку даного явища.

Однією з проблем протидії економічній злочинності в Україні вбачається наявність значних складностей у розкритті латентних злочинів (серед економічної злочинності їх набагато більше, ніж будь-де). З одного боку, це пов'язано зі внесенням значних змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за економічні злочини, з іншого – з відсутністю єдиної статистичної звітності щодо вчинених економічних злочинів.

Сучасна економічна злочинність в Україні характеризується високими показниками, й до того ж несприятливою динамікою. Найрозповсюджені економічні злочини станом на 2018 рік: хабарництво, корупція, незаконне заволодіння майном, шахрайство у сфері закупівель, у сфері управління персоналом, а з недавнього часу популярність набирає кіберзлочинність.

Згідно результатів дослідження економічних злочинів видно, що у 2018 48% українських організацій постраждали від економічної злочинності протягом останніх двох років, порівняно з 43% у 2016 році.

Отож, розглянемо спершу шахрайство: Випадки шахрайства стають все більш видимими, порівняно з минулими роками. Не зважаючи на той факт, що обізнаність українських респондентів щодо випадків шахрайства, в їхніх організаціях шахрайство стрімко зростає, за результатами дослідження 2018 року – 1 з 7 випадків шахрайства в організації був виявлений випадково, що дійсно вражає та дає привід задуматись.

Кожна організація, незалежно від того, наскільки вона пильна, має «білі плями» у протидії економічним злочинам та шахрайству. Тому, саме лише пролиття світла на них може значно посилити боротьбу з економічними злочинами.

Наслідки, до яких веде шахрайство, зазвичай, не лише фінансові – неважливо, чи випадок шахрайства був один, чи організація стала жертвою системного шахрайства – розголошення даного факту перед громадкістю, може завдати серйозної шкоди репутації організації, що постраждала.

Це відбувається тому, що в час тотальної прозорості криза настає організацію зненацька та від неї самої не залежить факт настання кризи. Натомість, це вирішує громадськість.

Тому, оцінка ризиків – перший крок на шляху до протидії шахрайству.

Незважаючи на збільшення витрат у боротьбі з економічними злочинами та шахрайством, багато сучасних українських організацій досі не займаються профілактикою шахрайства, а лише реагують на неї, в той час, як

попереджати шахрайство набагато легше, аніж потім постійно боротися з ним.

Наразі необхідно вивчати технології для боротьби з шахрайством. Цифрові технології в наш час активно розвиваються, проте набувають подвійного значення – вони водночас є загрозою для організації, і засобом щодо її захисту.

У сучасності цифрові технології охоплюють всі види діяльності організації, у той самий час вони використовуються й для скоєння економічних злочинів та фактів шахрайства. Через це, усі ми можемо спостерігати ефект замкненого кола, саме рік за роком технології стають прогресивнішими, ніж десять років тому, і у зв'язку з цим організаціям не залишається іншого виходу, аніж такий – вони повинні бути готовими реагувати на нові, складніші типи шахрайських схем.

На мою думку, в будь-якій організації необхідно використовувати наступні передові технології, а саме: регулятивна аналітика, постійний моніторинг щодо запобігання вчиненню шахрайства, моніторинг електронної пошти, виявлення аномалій, «візуалізація» даних, штучний інтелект тощо.

Не можна не відмітити й те, що шахрайство дає більше мігрує у цифровий світ. Так, як споживачі й організації дедалі сильніше залежать від інформаційних технологій. Поширення Інтернету та поява у повсякденному житті новітніх електронних засобів зробили шахрайство більш витонченим та оригінальним.

З появою нових цифрових технологій, поруч з ними йдуть й нові види атак, а саме злочинності в економічній сфері. Тут йде річ про інтернет-магазини та інші платформи інтернет-простору, адже в них є причини хвилюватись за безпеку своїх персональних даних та не довіряти оплаті через інтернет. Якщо ти плануєш купувати речі в інтернеті, то слід детально перевіряти сайти, на яких збираєшся купувати та не слід довіряти сумнівним сайтам. Взагалі, при придбанні через інтернет та передоплаті необхідно бути уважним.

Треті сторони використовують дедалі складніші технічні засоби.

Цифрове шахрайство стає дедалі ускладним, продуманим та руйнівним явищем. Лиш один з багатьох прикладів – кібератака на магістральну електромережу України. Хакери змогли успішно проникнути до інформаційних систем трьох енергрозподільних компаній в Україні й тимчасово припинити постачання електроенергії кінцевим споживачам. Внаслідок цього випадку близько 230 тисяч громадян залишилися без електроенергії приблизно на 1-6 годин, що дійсно вражає, і до того ж, таких випадків чимало.

Наразі підприємства та організації страждають від наступних економічних злочинах у сфері кіберпростору: шахрайство у сфері закупівель, незаконне привласнення майна, порушення бізнес-процесів, вимагання та інше.

Як видно з вищезазначеного, проблема економічної злочинності є дуже гострою та стрімко зростає, а все від того, що люди не розуміють самого

механізму економічних злочинів, їх профілактики, зародження, того, як з ними слід боротися та які краще для цього підібрати способи, що мають найбільшу ефективність.

Вже сьогодні кожному з нас необхідно замислитись над наступними питаннями:

1) Чи Ваші підрозділи інформаційної безпеки та управління ризиками координують свої дії між собою та працюють як єдина та цілісна функція?

2) Якщо ж Ваші працівники крастимуть у Вашої організації гроші, майно або інтелектуальну власність, чи дізнаєтесь Ви про це?

3) Чи маєте Ви повне та чітке розуміння того, з якими сторонами співпрацює Ваша організація? Ви можете бути впевнені у доброчесності і бездоганній діловій репутації Ваших контрагентів?

4) Чи проводите Ви оцінку ризиків Вашої організації як щорічну чи щомісячну процедуру чи тільки в кризовій ситуації?

5) Яким чином Ви забезпечуєте безпеку конфіденційної інформації, яку обробляється, зберігається чи передається зовнішні постачальники?

5) Чи мають Ваші працівники відповідні знання підготовку для виявлення та уникнення кібер-загроз?

З матеріалу, викладеного вище, можна зробити наступний висновок:

Інформація, наведена мною демонструє, що в наш час випадки скоєння економічних злочинів стали неабияк поширеними, у порівнянні з попередніми роками.

Шахрайство – найбільш популярний економічний злочин, що з розвитком цифрових технологій, стрімко набирає обертів.

А також, досі багато організацій не готові до зіткнення із шахрайством чи іншими видами економічних злочинів, як з боку співробітників організації, так і з боку третіх сторін. Виявлення та попередження економічних злочинів чи шахрайства – це, поза всіляким сумнівом, комплексне й досить таки для організації завдання, що передбачає пошук системи заходів, які включають в себе технології та людські ресурси, і побудовані на чіткому розумінні схем шахрайських дій та обставин за яких ці дії вчинені.

В наш час необхідно обирати найефективніші методи щодо боротьби з шахрайством та іншими видами економічних злочинів, для того щоб було легше їх виявляти, проводити профілактичні засоби щодо них.

Також, варто зазначити, що аналіз сучасного стану економічної злочинності в Україні та пов'язаних з ним загроз для нормального розвитку нашої держави доводить необхідність здійснення повного кримінологічного супроводу протидії злочинності в Україні та реалізації цього процесу шляхом вдосконалення нормативно-правового, інформаційного та науково-методичного забезпечення боротьби з економічною злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf>

2. Юртаєва К.В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні ХНУВС, *Вісник кримінологічної асоціації України*, №2(19), Харків, 2018р. С.109–113.

3. Бесчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 207–213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_40

Лушкіна Анастасія,
курсант 2 курсу факультету економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Економічна стабільність – головний з чинників удосконалення потенціалу країни та її зростання у світі загалом. Зокрема, Кабінетом міністрів України було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, основні положення якої роз'яснюють мету та необхідність її прийняття: створення ринкових стимулів, впровадження цифрової економіки, а також окреслення основних напрямів розвитку економічної сфери життя суспільства [1].

Особливу увагу в Концепції приділено рівню економічної злочинності, що за статистикою Генеральної прокуратури України має наступну картину: за останні п'ять років кількість злочинів у сфері господарської діяльності, які посідають провідне місце у структурі економічної злочинності, зменшилася майже вдвічі – з 6026 кримінальних правопорушень у 2013 р. до 3320 у 2017. р. При цьому лише в третині випадків кримінальних правопорушень у вказаній сфері, зареєстрованих у 2017 р., особами було отримано повідомлення про підозру [2, с. 111]. При цьому, проблематика та механізм вчинення економічних злочинів організованими злочинними угрупованнями, що мають латентний характер, набуває особливої актуальності в контексті організації її попередження, запобігання та протидії. Варто відмітити, що дана проблематика досліджувалася багатьма вченими, зокрема А.М. Бойко, Н.О. Гуторовою, О.Ф. Долженковою, О.М. Бандурка, В.П. Коржа, В.М. Бутузовою [3, с.292]. Визначення економічного змісту дефініції «організована економічна злочинність» знайшло своє відображення у низці поглядів науковців та практичних працівників. Користін О.Є., зазначає, що вона є якісно новою характеристикою організованої злочинності загалом, через те її вбудованість у соціальну систему та вплив на такі її елементи, як економіка та політика. Зокрема, мету такої діяльності науковець вбачає у отриманні прибутків і надприбутків через здійснення забороненої законодавством діяльності [4, с. 79].

Існують певні особливості у здійсненні злочинних посягань на

підсистеми економіки саме через діяльність таких організацій, що відбуваються у тісному взаємозв'язку із владними структурами. Слушною з цього приводу є думка Афанасенка С.І. та Стойкова І.М.: угруповання, які функціонують за «державної підтримки» більш успішні у своїх посяганнях: отримують більші прибутки. При цьому, як зазначають науковці, основними ознаками останніх є: стійкість, конспірація, вербування нових членів, наявність загальних правил поведінки, ієрархія стосунків між учасниками групи, наявність матеріальної бази, мети одержання максимально можливих доходів від злочинної діяльності в мінімально короткі терміни; активна протидія правоохоронним органам [5, с. 23].

Серед економічних злочинів, що вчиняються організованими угрупованнями найрозповсюдженішими є легалізація коштів, оскільки саме серед їх лідерів зосереджена головна частина доходів, отриманих злочинним шляхом з метою використання їх для досягнення особистих політичних цілей (боротьба за владу, подальша реалізація злочинного процесу незаконного збагачення). Відзначимо, що активізація державних органів у зв'язку з реформаційними процесами за останні декілька років, збільшилась, кількість зареєстрованих випадків легалізації доходів: у 2013 р. було зареєстровано 16 випадків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, то у 2014 р. – 17, у 2015 р. – 46, у 2016 р. – 50, а у 2017 р. – 108 [6, с. 112].

Щодо історичного розвитку та становлення організованої злочинності, саме у сфері економіки, прослідковується тенденція збільшення, починаючи з 1990-х рр., при цьому найбільших збитків зазнавали кредитно-фінансові та банківська системи. Статистичні дані це підтверджують: 4-6% - фінансово-кредитна система, за період 1997 – 2002 рр., 10% - банківська сфера у 1998 році, прослідковується тенденція зростання вчинення злочинів, і вже в 1999 році маємо такі дані 11,2 %. З плином часу, а також «удосконалення» матеріально-технічної та фінансової баз, зростання професіоналізму криміногенних елементів, утвердження тісної співпраці з злочинними організаціями сусідніх держав, Україна постала як один із епіцентрів транснаціональних злочинних потоків [4, с. 154].

На сьогодні держава вживає можливі заходи щодо ліквідації негативних проявів злочинності у сфері функціонування економіки: ратифікація міжнародних договорів та разом з цим створення нових державних органів, розширення їх повноважень, прийняття відповідних стратегій та програм, прикладом слугують Закони України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національну поліцію України» та ін., а також нормативно-правові акти Розпорядження Кабінету Міністрів «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації», наказ НКРЕКП «Антикорупційна програма Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на 2019 – 2020 роки» та ін.

Отже, здійснивши аналіз теоретичних положень щодо змісту та стану діяльності організованих угруповань у сфері економіки зазначимо, що це є негативним явищем для економіки України та потребує подальшого вдосконалення на державному рівні з впровадженням новітніх механізмів розслідування економічних злочинів, підвищення кваліфікаційного рівня кадрів державних органів, а також здійснення профілактичних заходів щодо протидії економічним злочинам, зокрема, що вчиняються організованими угрупованнями. Успішна боротьба та повна ліквідація цього явища дозволить Україні вийти на новий економічний рівень та стане одним із здобутків у поліпшенні криміногенного стану країни.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 12.11.2019)
2. Юртаєва К. В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр. № 2. Харків, 2018. С. 109-119.
3. Гребенюк М., Черняк А. Проблеми протидії організованій злочинності у сфері цифрової економіки. Підприємство, господарство і право: загал.укр. наук.-практ. госп.-прав. журнал (3/2019). Київ, 2019. 290-302 с.
4. Користін О. Є. Організована економічна злочинність в Україні: сучасний стан і стратегія протидії. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. № 1(1). Київ, 2011. С. 78-88.
5. Афанасенко С.І., Стойков І.М. Види та класифікація організованої злочинності. Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення. Південноукраїнський правничий часопис: наук.журнал.(4, 2014). Одеса, 2014. С. 22-26
6. Полянська В. С. Витоки і розвиток транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки в Україні. Форум права: електрон. наук. фах. вид. № 5. Харків 2016. С. 151–156.

Матвієнко Аліна Сергіївна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ПРОБЛЕМИ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Розбудова державності в Україні, зміна її політичного та соціально-

економічного устрою, проведення антитерористичної операції, реформування правоохоронної системи супроводжуються зростанням рівня злочинності, зокрема економічної.

Тривають занепад виробництва, інфляція, зниження рівня життя населення, поширення безробіття, що призводить до соціального занепаду та пошуку злочинних шляхів розв'язання окреслених проблем.

Економічна злочинність – вкрай небезпечне явище, яке вкоренилося в усіх сферах функціонування держави та є негативним чинником на шляху до розбудови країни європейського зразка. Тому запобігання злочинам у цій сфері є важливим завданням, яке постало перед органами державної влади.

Економічна злочинність іноді ототожнюється з «бізнес-злочинністю», «злочинністю у сфері бізнесу», «злочинністю у сфері господарської діяльності», «білокомірцевою злочинністю». Будь-яка з названих дефініцій не дає чіткого уявлення про предмет дослідження. Наприклад, наркобізнес, безсумнівно, є видом бізнес-злочинності, але навряд чи правильно вважати його різновидом економічної злочинності.

Корупція виступає елементом білокомірцевої злочинності, але спірно віднесення її до злочинності економічної. При цьому у дослідника залишається достатньо широке поле для суб'єктивного аналізу і, відповідно, віднесення тих чи інших кримінальних правопорушень до категорії економічних.

Економічна злочинність – це сукупність умисних корисливих злочинів і осіб, які їх вчинили, у сфері легальної і нелегальної економічної діяльності, головним безпосереднім об'єктом яких є відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг [1, 133].

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, серед актуальних загроз національній безпеці України визначено економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення.

Основними цілями Стратегії є утвердження прав і свобод людини та громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального й гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО. Для їх досягнення необхідне формування якісно нової державної політики, спрямованої на захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки, створення ефективного сектору безпеки й оборони України.

Чинниками, що стримують розвиток організованої тіньової підприємницької діяльності, є проблеми, пов'язані з невиконанням умов договорів, які укладаються на тіньових ринках. Через те, що у тіньовому бізнесі багато угод укладаються на основі усних домовленостей, органам державної влади важко визначити обсяг тіньового бізнесу та правильно обрати засоби впливу на його учасників. Згідно з підходом Г. Беккера, від дій злочинців залежить пропозиція злочинів, від дій споживачів незаконно

виготовлених і реалізованих товарів – попит на злочини, а заходи правового виявлення і покарання вважають своєрідним регулюванням цього «ринку» [2, с.141].

Рівень злочинності у сфері економіки став загрожувати національній безпеці України, існуванню українського суспільства, і ця проблема перетворилася із загальносоціальної на політичну. Динаміка розвитку цієї злочинності виявляє з року в рік неухильну загальну тенденцію до зростання. Характер динаміки (тенденції) свідчить про зростання соціальної небезпеки й заподіяної шкоди окремими злочинцями чи злочинними угрупованнями.

Визначення видів кримінальних правопорушень, які можуть бути віднесені до категорії учинених саме у сфері економічної діяльності, потребує чіткого нормативного закріплення, що сприятиме правильній кваліфікації цих діянь, обґрунтованому внесенню відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і підвищенню ефективності запобігання злочинам цієї категорії.

У структурі економічної злочинності за розміром заподіяної шкоди домінують злочини в банківській сфері, у сфері міжнародних економічних відносин. Офіційна статистична картина економічної злочинності не відтворює загальних процесів, які в ній відбуваються, внаслідок її значної неповноти.

Відшкодування збитків державі за результатами діяльності правоохоронних органів по викриттю цих злочинів ні в якій мірі не компенсує витрати на їх утримання. Причини неухильного зростання злочинів у сфері економіки обумовлені перш за все глобальною соціально-економічною й політичною кризою в державі, тому організація ефективної системи протидії економічній злочинності можлива тільки на основі єдності загально соціальних, соціально-кримінологічних і кримінально-правових заходів.

Список використаних джерел:

1. Кельман О.Г. Економічна злочинність і суміжні з нею поняття. *Проблеми законності*. 2002. Вип. 55. С. 133–141.
2. Камлик М.І. Корупція та службова злочинність – тенденції розвитку. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією*. 2007. № 17.

Мінчук Дарія Миколаївна,
курсант навчальної групи ФЕПБ-741
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: завідувач
кафедри ФЕБ, кандидат
юридичних наук, доцент
Санакоєв Дмитро Борисович

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Матеріали оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), як зазначається в п. 1 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», використовуються «як приводи та підстави для порушення кримінальної справи або проведення невідкладних слідчих дій» [1]. Із терміну цієї норми випливає, що матеріали ОРД можуть бути як підставами для проведення окремих слідчих дій, так і використовуватися з організаційно-тактичною метою, що дозволяє ретельно підготуватися до проведення слідчих дій, забезпечити їх своєчасне й успішне проведення. Наприклад, матеріали ОРД дають можливість правильно визначити час і місце проведення певної слідчої дії, коло її учасників і необхідні технічні засоби, послідовність її проведення, наявність потреби в залученні відповідних оперативно-розшукових сил та засобів тощо.

Оперативний підрозділ повинен направляти правильно процесуально оформленні матеріали щодо результатів ОРД, які є підставами для внесення в ЄРДР. Згідно з положеннями ст. 214 КПК України, матеріали ОРД можуть бути використані для початку кримінального провадження як підстави для проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій або під час їх проведення [2].

Матеріали ОРД, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб і груп осіб, отримані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази (ч. 2 ст. 99 КПК України), на нашу думку, є підставою отримання дозволу на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій щодо кримінального провадження. Відповідно до положень ст. 214 КПК і ч. 2 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», працівник оперативного підрозділу в разі викриття ознак злочину або осіб чи груп, що їх учиняють, під час реалізації завдань ОРД, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали до слідчого органу для початку та здійснення кримінального провадження [1].

Учені, які вивчали проблему використання результатів ОРД у

розслідуванні злочинів, вважають, що в основі рішень, пов'язаних із підготовкою та проведенням окремих слідчих дій, матеріали ОРД не лише можуть, а й повинні бути використані [2].

Опитування слідчих також показало, що 78% із них вважають можливим використовувати результати ОРД як підстави проведення певних слідчих дій. Виходячи з підстав для проведення слідчих дій, визначених у відповідних нормах КПК України, можемо зробити висновок, що для всіх слідчих дій, які спрямовані на отримання доказів, підставами можуть слугувати не лише докази, а й інформація, отримана в процесі ОРД, але це вже будуть фактичні підстави. Однак умовами використання матеріалів ОРД є отримання їх у встановленому законом порядку з джерел, які заслуговують на довіру, виключають їх розшифровку й формують у слідчого внутрішнє переконання щодо можливості й необхідності прийняття рішення про проведення певних слідчих дій.

На основі викладеного варто зазначити, що використання матеріалів ОРД у кримінальних провадженнях щодо злочинів із застосування слідчим та оперативним працівником відповідних спеціальних теоретичних знань і практичних навичок щодо процесуального забезпечення й використання механізмів і результатів негласних слідчих (розшукових) дій є ефективним заходом, необхідним для успішного проведення досудового розслідування щодо конкретних кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
2. Кузьмічов В.С. Слідча діяльність: характеристика та напрямки удосконалення / В.С. Кузьмічов, Ю.М. Черноус. – К.: НАВСУ, 2005. – 324 с.
4. Шейфер С.А. Следственные действия. Система и процессуальная форма / С.А. Шейфер. – М.: Юрлитинформ, 2001. – 208 с.

Москаленко Олексій Ярославович,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович

професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

РОЗОСЕРЕДЖЕНІСТЬ ОБЛІКУ ЯК СКЛАДОВА ЛАТЕНТНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В Україні дуже гостро стоїть питання боротьби з економічною злочинністю, оскільки в економіці України присутня дуже велика частка тіньового сектору економіки та корупції, що негативно впливає на загальноекономічний розвиток держави та рівень життя її населення в цілому. Економічна злочинність зазвичай є латентною, тому дуже велику роль у боротьбі з нею відіграє інформаційно-аналітичне забезпечення органів та

підрозділів, що здійснюють боротьбу з нею. Роль полягає у можливості ефективно та швидко виявляти злочини у сфері економіки, що може бути забезпечене не тільки законодавчо, але й інформаційно-аналітичним фактором, наприклад бази даних(прозора...), декларації посадових осіб тощо.

Зручні інформаційно-аналітичні джерела забезпечують наступні заходи протидії економічній злочинності, а саме:

- здійснення комп'ютерного контролю за імпортом підакцизних товарів, їх реалізацією та проходженням транзитних вантажів територією держави;

- проведення роботи із запобігання вчиненню та виявлення злочинів у сфері державних закупівель та протидії нецільовому використанню бюджетних коштів;

- забезпечення суворого контролю за проходженням бюджетних коштів аж до безпосереднього їх одержувача, спрямованих на адресну державну підтримку;

- арешт рахунків і вилучення цінностей у разі фінансової неспроможності (банкрутства) компаній, повернення сум початкових вкладів акціонерів, довіритель, страхувальників та інших вкладників;

- проведення скоординованої роботи із профілактики та виявлення правопорушень, пов'язаних з адмініструванням та сплатою податку на додану вартість внаслідок здійснення незаконних експортних операцій та припинення діяльності організаторів створення та незаконної діяльності фіктивних підприємств;

- проведення комплексної перевірки законності здійснення суб'єктами підприємницької діяльності товарно-грошових операцій, зокрема в паливно-енергетичній сфері, з метою виявлення фактів одержання тіньових доходів шляхом прихованого вилучення з обігу сум різниці між собівартістю та роздрібними цінами на товари і послуги;

- проведення скоординованої роботи щодо профілактики правопорушень на ринку підакцизних товарів, посилення боротьби з їх незаконним обігом, щорічних комплексних перевірок діяльності підприємств-виробників та реалізаторів таких товарів;

- розроблення та проведення скоординованих заходів з контролю за процесом приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки України.

Проте є декілька проблем, що суттєво знижують використання інформаційно-аналітичних баз. Одною з таких проблем є розосередженість обліку злочинів по окремих відомствах. Кримінально-правова статистика ведеться в таких органах як: Верховний Суд України, Міністерство внутрішніх справ України, прокуратурі, митних органах, СБУ тощо. Часто у них допускаються помилки при заповненні документів первинного обліку і статистичної звітності. Через це, відображені дані досить часто є викривленими, недостовірними. Розосередженість обліку злочинів по окремих відомствах створює умови для відомчого впливу, викривлення державної статистичної звітності, маніпуляцій із цифровими показниками,

уявної, а не реальної оптимізації діяльності щодо протидії та запобігання злочинності в державі. Існуюча система збирання показників кримінально-правової статистики про злочинність через відомчий підхід до неї не сприяє формуванню об'єктивної та достовірної картини про стан злочинності в країні та про результати роботи правоохоронної системи. Ситуація, що склалася, негативно впливає й на використання статистичних даних для визначення тенденцій, стратегії і тактики протидії злочинності та іншим правопорушенням.

Згідно зі статистичними показниками рівня злочинності за останні роки простежується тенденція до неухильного його зниження. Про стабілізацію криміногенної ситуації зазначалося на координаційній нараді керівників правоохоронних органів України, яка відбулась 15 квітня 2005 року. Але чи справді це так? Проведений нами аналіз засвідчує, що об'єктивно такого зниження взагалі не може бути. Згідно з офіційними статистичними даними МВС України кількість зареєстрованих в країні злочинів упродовж 1995-2008 років зменшилася з 641 860 до 384 424, або на - 59,8%. Між тим кількість заяв та повідомлень про злочини з 1996 по 2008 рік збільшилася з 1 806 419 до 2 874 355, або на 63,3%. Кількість заяв та повідомлень про вчинення злочинів, за якими було відмовлено в порушенні кримінальної справи, впродовж зазначеного періоду зросла з 661 174 у 1996 році до 2 198 572 у 2008 році, або більше ніж утричі. Якщо у 1996 році кількість заяв та повідомлень про вчинення злочинів, за якими було відмовлено в порушенні кримінальної справи, становила 36,6% від загальної кількості таких заяв, то у 2007 році цей відсоток сягнув 73,6%, а в 2008 - 77,2%*. Таким чином, наведені дані свідчать, що фактично погіршення кримінальної ситуації триває. Опосередковано це підтверджується також щорічним зменшенням кількості населення, зростанням рівня безробіття, скороченням середнього віку життя. Так, за даними Державного комітету статистики України, наприкінці 1990 року в країні проживало 51,94 млн. чоловік, у 1996 – 50,82 млн., а станом на 1 січня наступного року - 46 млн. 379 тис. 700 чоловік. Україна займає друге місце в світі за темпами природного зменшення населення - 5,57 на 1 тисячу населення. До того ж останнім часом відбулася суттєва декриміналізація законодавства, лібералізація покарання і правозастосовної практики. Досить сказати, що згідно з чинним законодавством мінімальний розмір суми викраденого для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення дрібної крадіжки на сьогодні становить 907 гривень.

Згідно з даними Міністерства економіки України обсяг тіньового обігу за рік становить 180 млрд. грн, а рівень тінізації - 26%. До України за тіньовими схемами контрабандним шляхом потрапляють 80% товарів широкого попиту. За оцінками незалежних експертів, близько 90% приватизованих підприємств працюють під контролем кримінально-олігархічних кланів, 50-60% економіки країни перебуває в тіні.

Тобто велике значення має зосередження інформаційно-аналітичного обліку економічної діяльності у державі, щоб уникнути розбіжностей,

неточностей та гри з показниками, що є одним із ключових факторів приховування економічних злочинів. Наразі в державі гостро стоїть питання щодо реорганізації та перерозподілення повноважень державних органів у сфері протидії економічній злочинності, і як воно вирішиться у недалекому майбутньому поки що не до кінця зрозуміло.

Список використаних джерел:

1. Протидія економічній злочинності. URL: https://pidruchniki.com/81606/pravo/protidiya_ekonomichnoyi_zlochinnosti
2. Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності в Україні. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10120.html>

Мунтян Дмитро Володимирович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

За час незалежності української державності на теренах нашої країни виникло низка важливих і в той же час болючих проблем. Однією з них є злочинність в сфері економічної діяльності, що згубно впливає на розвиток економіки держави, рівень життя її жителів, ВВП, ВНП та місце України в порівнянні з іншими державами. Найбільш поширені та проблематичні злочини, такі як корупція, незаконне привласнення державних коштів та інші, мають вплив не лише на сьогоденний стан економіки держави, а також на майбутні показники, відштовхуючи іноземних інвесторів, бізнесменів та економічних діячів.

Для більш повного дослідження цього питання слід використати звітні матеріали Генеральної прокуратури України. За період в дев'ять місяців цього року можливо висвітлити наскільки страждає економіка країни від даного виду злочинів [1].

З 1 січня 2019 року по кінець звітного періоду вересня згідно з звітом про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності, в п'ятірку сфер економічної діяльності з максимальними показниками збитків потрапили:

- на першому місці фінансова та страхова діяльність з розміром збитків в 648 706 960 гривень;
- на другому місці надання фінансових послуг крім страхування та пенсійного забезпечення з розміром збитків 644 875 990 гривень ;
- третє місце посідає види кредитування з розміром збитків 641 892 680 грн;
- четверте місце будівництво із збитками 290 886 010 гривень;

- п'яте місце посідаю оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів з розміром збитків 89 930 850 грн.

Загальна сума збитків які понесла держава через економічну злочинність складає 2 868 827 100 гривень, проте даний показник виявляє тільки ті кошти які були виявленні в злочинній діяльності. Але майже всі злочини в сфері економіки являються латентними і вирахувати приблизну суму збитків держави від цих злочинів майже не можливо.

З іншої сторони, загальна сума яку було відшкодовано складає 593 684 840 гривень. Ця сума приблизно складає 20,694 % від суми збитків. Також накладено арешт на майно загальної суми в 576 637 630 гривень, що складає приблизно 20,1 % від загальних збитків держави. Отже в результаті чітких дій правоохоронних органів держава може повернути приблизно 40,794% від загальних збитків.

Серед осіб які вчиняли злочини лідирують керівники підприємств, установ, підрозділів, відділів та інші які перелічуються в 671 особу. Це являє собою 53% від всієї кількості осіб, які мають службове становище або соціальний стан, який вони використовували. Загальна ж кількість таких осіб становить 1266 осіб.

Так згідно з службою статистики України імпорт товарів за кордон, їх експорт, порівняно з минулим роком значно зменшився, що в свою чергу впливаючи на економіку сьогодення збільшив у значній мірі різницю між нормальним ВВП 2019 року та реальним ВВП 2019 року на 0,2% а саме на 8335 млн. гривень. Даний показник формують такі фактори як інфляція, зовнішній імпорт та експорт товарів, міжнародні інвестиції, торговельні зв'язки, спроможність різних сфер економіки функціонувати, розвиватись та конкурувати на торговельному ринку. Але саме злочинність даного виду безпосередньо впливає на кожний із них, підвищуючи рівень інфляції, відпугуванням іноземних партнерів та вбиваючи підприємства, установи та організації з середини використовуючи їх як засіб незаконного надбання коштів. Таким чином дані злочинні діяння впливають не тільки на економіку сьогодні, а й на можливість росту в майбутньому.

Показники статистики щодо імпорту, експорту та загального доходу від зовнішнього партнерства чітко висвітлюють проблему того, як зменшується кожний із даних показників в порівнянні з 2018 роком.

Таким чином на основі усіх даних можливо зробити висновок, що міжнародне партнерство на світовому рівні зменшується і одним із головних причин являється високий рівень злочинності, так як ризики стати одним із об'єктів даного злочину, зменшує кількість можливих зв'язків.

Зробивши висновок з даного дослідження, можна стверджувати, що економічна злочинність в державі не тільки руйнує економіку країни зсередини, знижуючи рівень життя населення, рівень країни в цілому, а й відштовхує від України інші держави, з якими ми могли вийти на високі торговельні зв'язки, тим самим піднімати рівень економіки. Боротьба з даним видом злочинності дає можливість рости економічно нашій країні, тим самим, вивести її на новий рівень у світі.

Список використаних джерел:

1. Генеральна прокуратура України. Статистична інформація URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113899&libid=100820&c=edit&c=fo
2. Мінфін. Валовий внутрішній продукт України. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ніколаєва Вікторія Юріївна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: завідувач кафедри аналітичної
економіки та менеджменту, д.е.н., професор
Паршина Олена Анатоліївна*

СТАН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний стан економічного розвитку України останнім часом постає у нестійкій динаміці, через процес адаптації галузей економіки до викликів сучасності, що, як наслідок, тягне за собою зміни у інвестиційно-інноваційному плані: зниження рівня активності останнього, а також зменшення конкурентоспроможності ринку.

Відомий той факт, що сталий економічний розвиток – запорука гідного рівня життя населення країни, з огляду на це, ланка дослідників присвятили свої наукові доробки цьому питанню, серед яких можна зазначити наступних учених: В.В. Александрову, А.А. Мазаркі, Н.В. Кудрицьку, Н.В. Тарасову, Е. Аткинсона, Дж. Стігліца та ін. [1].

За даними Американської торговельної палати в Україні станом на 2018 рік найважливішими чинниками сучасної інвестиційної привабливості України є: низький рівень корупції (79,8%), прозорі та чітко визначені законодавча і нормативна бази (70,2 %), політична стабільність (69,2%) [2]. Відповідно до чого окреслено 5 найголовніших умов, що мають бути впроваджені для покращення загального бізнесу та інвестиційного клімату в Україні:

- знизити рівень корупції та бюрократії;
- встановити верховенство права шляхом здійснення судової реформи та внесення змін до процесуального законодавства;
- гарантувати безпеку майнових прав;
- забезпечити належний правопорядок;
- дозволити репатріацію необмежених дивідендів іноземними інвесторами та продовжувати послаблювати валютний контроль.

На державному рівні вектор руху та розвитку економіки закріплено у чинному законодавстві, прикладом чого може слугувати Указ Президента України від 12.01.2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»

[3]. Головний фактор, яким керовані відповідні реформаційні зміни – підвищення її конкурентоспроможності, а також вибір курсу на формування відкритої економіки, інтеграція у світові економічні структури. Реалізації цього курсу заважають недосконалість форм і методів державного регулювання економічного розвитку, вади податкової системи, нестача інвестиційних ресурсів, слабка інноваційна активність, відсутність результатів, очікуваних від приватизації, практична відсутність результатів адміністративних реформ та інституціональних змін.

Основні економічні здобутки та проблеми станом 2018 р. такі:

- 1) частка непрацюючих кредитів в українській економіці сягнула 54,31% (станом на жовтень 2018);
- 2) існування проблеми з відшкодуванням підприємствам ЖКГ пільг та субсидій тощо.

Щодо міжнародних економічних відносин слід зазначити такі факти:

- 1) найголовніша проблема – еміграція праце спроможного населення;
- 2) стратегія по зовнішньому і внутрішньому боргу залишається декларативною тощо [4].

Основними здобутками у енергетичній сфері стали стимулювання збільшення частки зеленої енергетики, але ж проблем існує вдвічі більше: формульне «утворенням» тарифів, питання субсидій та розрахунків між основними постачальниками в Україні стоїть дуже гостро.

Таким чином, підбиваючи підсумки нашого дослідження стає зрозумілим, що постає нагальна потреба мінімізувати перелічені ризики економічному розвитку країни. На фоні ж меншої оптимістичності уряду щодо 2019 року, стає помітною проблема замкнутого кола «утримання стабільності – брак економічних перспектив». Отже, необхідно здійснювати реформаційні зміни для створення соціально-орієнтованої ринкової економіки на базі відродження та прискореного розвитку перспективних секторів власного вітчизняного виробництва, моделювання його за критерієм оцінки приросту економічного ефекту.

Відповідальність громадянського населення – контролювати владу, жити відповідно до принципів гідності та неухильного додержуватися Конституції та законів України, з метою зростання економічного потенціалу національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Петришина Н.В. Пріоритетні галузі економіки України: стан та перспективи розвитку. Наук . часопис, серія 18. Право. Київ, 2015. 390 с.
2. Огляд економіки України. URL: http://www.chamber.ua/Content/Documents/-1635684409Country_Profile_2018_UA.pdf.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Економічний аналіз і актуальні тенденції: прогноз на 2018-2020 роки», МЦПД, 2018. URL: <http://icps.com.ua/schomisyachnyy-byulet-en>

ekonomichnyu-analiz-i-aktualni-tendentsiyi-prohnoz-na-2018-2020-roky-hruden-osnovni-ekonomichni-pokaznyky (дата звернення: 11.11.2019).

5. Міжнародний центр перспективних досліджень: Веб-сайт. URL : <http://icps.com.ua/ekonomichni-pidsumky-ta-perspektyvy-ukrayiny-prohres-rehres-chy-status-kvo/> (дата звернення: 11.11.2019).

Панченко Ярослав Сергійович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: завідувач навчально-науковою лабораторією з
дослідження проблем економічної безпеки, к.е.н., доцент
Кубецька Ольга Миколаївна*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ ЦІЛЮВИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ

Аналізуючи сучасний стан функціонування сфери цільових спеціалізованих державних фондів саме в Україні свідчить про те, що на сьогодні залишається дуже велика кількість невирішених проблем даної сфери в області правових відносин, і саме від того на данному підґрунті з'являється багато зловживань.

Одним із засобів державного регулювання соціальної політики неодмінно є функціонування цільових спеціалізованих державних фондів, які у свою чергу становлять особливу ланку фінансової системи держави.

Вивчивши та проаналізувавши питання можу сказати, що за останні два роки більшість злочинів які вчинялися мають системний характер.

Наприклад, найбільший цільовий бюджетний державний фонд – Пенсійний. Пенсійне забезпечення в Україні регулюється відповідними законами.

Аналізуючи стан злочинності, необхідно зазначити, що у цьому фонді вчиняються такі правопорушення:

- розкрадання коштів, призначених для виплати пенсій, посадовими особами поштового зв'язку;
- зловживання посадових осіб банківських установ та комерційних структур з пенсійними коштами;
- зловживання керівників комерційних структур, які зобов'язані здійснювати відрахування обов'язкових платежів до Пенсійного фонду;
- хабарництво з боку посадових осіб регіональних управлінь Пенсійного фонду за безпідставне видання пенсійного посвідчення тощо [1].

Аналізуючи стан оперативно-слідчої практики підрозділів підтверджує, що правоохоронні органи зазнають труднощів у виявленні та припиненні злочинів у данній сфері. Обставинами, які негативно сказуються на якості

виявлення злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів, є:

- висока латентність даних правопорушень;

- недосконалість нормативних актів, які регулюють процес формування надходжень і видатків коштів зазначених фондів, що саме й спонукає на удосконалення інформаційної бази опретивних підрозділів захисту економіки.

Виклад основного матеріалу. Найголовнішим завданням інформаційного забезпечення у протидії зазначеним злочинам є систематичне і своєчасне надходження до підрозділу захисту економіки повної та об'єктивної інформації. Процес виявлення злочинів, вчинених у сфері цільових спеціалізованих державних фондів, складається з організації пошукової діяльності. Зважаючи на це, К. І. Гобрусенко зазначає, що не менш важливим видом цієї діяльності є визначення напряму оперативно-розшукового пошуку ознак злочину. Йдеться про сукупність зафіксованих на матеріальних носіях інформаційних показників, що дозволяють характеризувати дії або бездіяльність осіб, що потрапляють під законодавчу модель злочину [2].

Задля того, щоб організувати безпосередньо інформаційне забезпечення на належному рівні, співробітники захисту економіки зобов'язані знати специфіку функціонування сфери цільових спеціалізованих державних фондів. Тобто для того щоб викривати данні правопорушення вони повинні вивчати на користь виконання завдань не тільки економіку данної сфери, але і права, що регулюють відносини, які виникають у ній.

Коли потрібно отримати інформацію про злочини які вчиняються у цій сфері то оперативним працівникам необхідно знати систему створення та джерела формування зазначених фондів.

Таким чином працівнику необхідно знати задля чого формується фонд, нормативну базу на якій він буде функціонувати та його систему. Для кращого сприйняття в приклад можу привести систему Державного пенсійного фонду України. Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів.

Перший – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що ґрунтується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що охоплює засади добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат [3].

Розуміючи систему, нормативну базу та інші положення фонду, працівник взмозі швидше орієнтуватися та розуміти куди і яким саме чином ділися кошти.

Тому виходячи з отриманої інформації, можемо сказати наступне, що чинниками, які сприяють виявленню злочинів данної сфери, є професійна підготовка оперативного працівника з метою. Тобто працівник повинен не тільки знати де отримати інформацію але володіти навичками які необхідні йому для викриття таких правопорушень а саме: знати специфіку (правила) функціонування того чи іншого фонду; володіти суб'єктивними якостями, які безпосередньо впливають на розкриття злочинів; знати де і з якого джерела отримати первинну інформацію будь то Інтернет чи ЗМІ; уміти кваліфіковано здійснювати оперативно-розшукові заходи;

Оскільки працівники захисту економіки є частиною правоохоронних органів України то та інформація яку вони отримують є невідомою складовою інформаційного забезпечення України в цілому. Для того щоб викривати злочини у данній сфері працівник повинен мати оперативну інформацію щодо діяльності того чи іншого фонду, знати нормативну базу та систему фонду, володіти суб'єктивними якостями та знати де отримати первинну інформацію щодо злочину. Для подолання данної проблеми необхідно на рівні держави створити інформаційну пошукову систему яка буде безпосередньо стосуватися фонду певної діяльності (в данній системі повинна міститися інформація оперативного спрямування) для запобігання злочинам та виявлення осіб та фактів, що становлять оперативний інтерес.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник №4,ст.6, Львівського державного університету внутрішніх справ 2013 рік.
2. Орлов Ю. Ю. Застосування оперативної техніки в оперативно-розшуковій діяльності міліції (теорія і практика) / Ю. Ю. Орлов. – К.: КНУВС, 2007. – 559 с.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» стаття 2;

Полоз Альона Михайлівни,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паришин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ОЦІНКА РИЗИКІВ І ФАКТОРІВ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Аналіз ризиків являє собою діяльність, в ході якої роботодавець з'ясовує і оцінює фактори небезпеки робочого середовища, які можуть загрожувати працівникам. Запропонована тематика є надзвичайно актуальною для підприємців-новачків, оскільки формування системи управління ризиками на підприємстві є важливим аспектом для самого підприємства, а також його стійкості та конкурентоспроможності в

подальшому. Через ризикованість підприємницької діяльності, саме банкрутство стає частим явищем в ринковій економіці. За статистикою західних країн 70-80% підприємств не можуть протриматись «на плаву» і двох років.

Кожен з нас знає, чи принаймні здогадується, що однією з головних рис характеру справжнього підприємця є вміння ризикувати. Отже, підприємницький ризик – це ймовірність виникнення збитків або неодержання доходу порівняно з витратами та бізнес планом; невизначеність очікуваного доходу. Країни з більш розвинутою фінансовою інфраструктурою краще відчують на собі хвилі економічних криз. Тому їх «законодавець» вводить додаткові вимоги та правила ведення бізнесу для суб'єктів що активно розміщують свої акції на фондових біржах а також посадовців які відповідають за ведення фінансової звітності. Щодо правил, одним словом, підвищується контроль фінансової ситуації в середині бізнесу ще до виникнення ризиків, а також безпосередньо звертаються до систем управління ризиками, робота яких спрямована на виявлення будь-яких відхилень від норми.

Основними чинниками, що можуть впливати на зменшення доходу підприємства є:

- збільшення матеріальних витрат на устаткування, транспорт, приміщення, заробітну плату працівників тощо;
- втрата позиції на ринку, через падіння попиту, дій конкурентів;
- зменшення якості продукції порівняно з рівнем ринку та конкурентів;
- зміна законодавства, збільшення податків та відрахувань;
- стихійні лиха;
- неплатоспроможність учасників угод, партнерів;
- некомпетентність працівників, як наслідок помилки, безвідповідальність та нечесність.

Розглянемо поняття «ризик», як економічну категорію, що змушує нас визначитись з поняттям «ризикове підприємство». Ризикове підприємство – підприємство, яке направлене на виготовлення високоякісної продукції, знаходиться на стадії розквіту та таке, що може змінити свій орієнтир на виготовлення зовсім іншої продукції і вийти з нею на ринок.

Ризик за своєю природою поняття, яке не можливо передбачити або обмежити. І навіть на підприємствах з ідеальною репутацією, бухгалтерією і начальницьким складом з часом вірогідність реалізації ризиків та їх негативних фінансових наслідків тільки зростатиме. Тому перед власниками та менеджерами даних підприємств виникає питання постійного моніторингу та оцінки існуючих ризиків та виявлення джерел виникнення нових, більш складних. Такий процес і називають ризик-менеджмент або управління ризиками.

Управління ризиками – робота аналітиків зі збору інформації, даних, їх аналізу, виявлення та оцінки ризиків, розробка профілактичних заходів, спрямованих на попередження та мінімізацію ризиків, а також оцінки ефективності даних заходів. Об'єктами аналізу є: характеристики товарів,

транспортних засобів; зовнішньоекономічні операції та характеристики учасників зовнішньоекономічних операцій. До цілей системи управління ризиками слід віднести: Прогнозування, запобігання, попередження і виявлення порушень законодавства України з питань митної справи та економіки в цілому; забезпечення покращення ефективності використання наявних доходів та збору ресурсів та розробка методів із захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, інтересів споживачів.

Процес управління ризиками містить в собі комплекс різноманітних заходів, що дають можливість підприємцям і власникам орієнтуватися у пріоритетах та недоліках власного проекту. На першому етапі процесу необхідна поверхнева оцінка та огляд проблеми, інциденту, а в нашому випадку і ризику. Це здійснюється для того, аби ми з Вами чітко відповіли на запитання, «Чи вплине дана ситуація на роботу підприємства? Як?», та «Чи варто її взагалі уникати?». При цьому важливо оглянути ризик всебічно, використовуючи не лише аналітику та інші цифрові методи, але і статистику. Наступним кроком є дослідження природи ризику.

Також важливо виявити фактори, що загрожують здоров'ю людей, до того, як вони завдадуть шкоди здоров'ю працівника, і продумати рішення. Зазначимо, що практичною частиною аналізу ризиків і є пропозиції по нейтралізації кожного фактора небезпеки. На підставі аналізу ризику складається письмово план дій, в якому у всіх сферах діяльності підприємства і на всіх рівнях управління передбачаються дії, що організуються для запобігання або щодо зниження ризиків для здоров'я, складається часовий графік їх виконання, вказуються виконавці, і виділяються необхідні для цього кошти.

Проценко Діана Олександрівна
курсант навчальної групи ФЕПБ-741

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Санакоев Дмитро Борисович
завідувач кафедри ФЕБ

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

В умовах сьогодення виникає потреба в обговоренні актуальних проблем правового регулювання діяльності оперативно-розшукових підрозділів. Нажаль, українське законодавство зазнає швидких змін, які не

завжди вдається реалізувати в ході практичної діяльності співробітників Національної поліції України.

У різний час науковому вивченню широкого спектру питань, пов'язаних з правовим регулюванням діяльності оперативно-розшукових підрозділів з них, зокрема В.І. Василичук, І.О. Воронов, В.Я. Горбачевський, О.М. Джужа, Е.О. Дідоренко, І.П. Козаченко, О.Є. Користін, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький та С.С. Чернявський. Але сучасні організаційно-правові зміни у сфері оперативно-розшукових підрозділів зумовлюють актуальність продовження дослідження різних аспектів здійснення оперативно-розшукової діяльності уповноваженими суб'єктами. Цим обґрунтовується поставлена нами мета щодо вироблення пропозицій з удосконалення правових аспектів здійснення діяльності оперативно-розшукових підрозділів. Відповідно до положень та норм КПК України правове регулювання оперативно-розшукової діяльності здійснюється на основі нових концептуальних підходів.

У главі 21 КПК України визначено особливий самостійний різновид слідчих дій – негласних слідчих (розшукових) – як повноцінних процесуальних засобів досудового слідства. Серед них: (а) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; (б) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; (в) контроль за вчиненням злочину; (г) аудіо-, відео контроль місця; (д) спостереження за особою, річчю або місцем; (е) установлення місцеперебування радіоелектронного засобу; (є) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; (ж) дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів; (з) аудіо-, відеоконтроль особи; (к) арешт, огляд і виїмка кореспонденції; (л) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; (м) зняття інформації з електронних інформаційних систем тощо [1].

Відповідно до ст.3 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»: Правову основу оперативно-розшукової діяльності становлять: Конституція України, цей Закон, Кримінальний, Кримінальний процесуальний, Митний кодекси України, закони України про прокуратуру, поліцію, Службу безпеки, Державну прикордонну службу України, Державну кримінально-виконавчу службу України, державну охорону органів державної влади України та посадових осіб, статус суддів, забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, державний захист працівників суду і правоохоронних органів, інші законодавчі акти та міжнародно-правові угоди і договори, учасником яких є Україна [2].

Після аналізу даної статті можна прийти до висновку, що нормативно-правові акти, які регламентують оперативно-розшукову діяльність, можна поділити на три групи: а) Конституція України і відповідні закони України; б) нормативно-правові акти міністерств, відомств та судових органів; в) міжнародно-правові акти, учасником яких є Україна. Необхідно звернути особливу увагу на те, що однозначно керуватися в організації оперативно-розшукових заходів нормами чинного КПК України практично неможливо.

Зазначене обґрунтовується тим, що відповідно до вимог ст. 246, 248-250, якими визначено порядок організації негласних слідчих (розшукових) дій, не забезпечують однозначного тлумачення суб'єктами правозастосування змісту клопотання про проведення відповідних оперативно-розшукових заходів, підстав та порядку його розгляду судом [3]. Крім того, особливих розбіжностей на сучасному законодавчому рівні знає питання щодо використання у оперативно-розшуковій діяльності несправжніх (імітаційних) та ідентифікованих (помічених) засобів, оскільки відповідно до внесених до п. 17 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ст. 273 чинного КПК України змін їх створення та використання здійснюється лише у кримінальному провадженні. Нарікання можуть викликати норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», які встановлюють засади використання відносин конфіденційного співробітництва в оперативно-розшуковому провадженні, прокурорського нагляду за законністю її ведення, гарантії соціально-правового захисту співробітників оперативно-розшукових підрозділів та осіб, що добровільно співпрацюють з ними на негласній основі [4, с. 233-237]. Ці та інші питання вказують на те, що назріла потреба у прийнятті нормативного акта, за яким би комплексно регулювалося ведення оперативно-розшукової діяльності уповноваженими суб'єктами. «Підлатування» застарілого оперативно-розшукового закону під зміст нового Кримінального процесуального кодексу, який зовсім по-іншому розглядає питання пошуку та фіксації фактичних даних, які використовуються у доказуванні на окремих стадіях кримінального провадження, не вирішить проблем нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової діяльності. Тому зазначимо, що існує нагальна потреба у розробці нормативного акта, який би встановлював засади ведення оперативно-розшукової діяльності уповноваженими суб'єктами. Правильність викладеної думки підтверджується рядом законодавчих ініціатив, що час від часу виникають у парламенті на предмет розробки та прийняття нового Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Але чинний Кримінальний процесуальний кодекс висуває нові якісні вимоги до змісту оперативно-розшукового законодавства. [5].

Викладене обумовлює необхідність приведення норм оперативно-розшукового закону відповідно до КПК України з урахуванням особливостей ведення оперативно-розшукової діяльності. Враховуючи те, що негласна діяльність органів досудового розслідування досить детально в регламентована, подібні за якістю та рівнем деталізації норми повинні міститися в оперативно-розшуковому законі, щоб забезпечити кореляцію їх змісту. Тому акцентуємо на необхідності розробки та прийняття нового оперативно-розшукового закону, зокрема Оперативно-розшукового кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення 05. 09. 2019. URL : zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к (дата звернення 19.10.2019)

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18. 01. 1992 р. №2135-ХІІ. Дата оновлення 16.09.2019. URL : zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к (дата звернення 19.10.2019)

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: Закон України URL://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/4652-17/conv. (дата звернення 19.10.2019).

4. Ємець О. М. Правові аспекти оперативно-розшукової діяльності кримінальної поліції. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 4 (97). С. 233-237.

5. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ. Заг. частина: Підручник / Під ред. Л.В. Бородича Авт. кол.: Е.О. Дідоренко, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, В.П. Пилипчук, В.Л. Регульський. Луганськ: РВВ ЛІВС, 1999. Т. 1. 390 с.

Присяжна Альона Вадимівна,
студентка 1 курсу аспірантури
кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник – Паршина Олена Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ СТРАХОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В УКРАЇНІ

Страховий бізнес – це бізнес зі своєю специфікою, зі своїми потребами та методами вирішення актуальних питань. З розвитком ринку страхування зростає число факторів, що впливають на фінансовий стан компанії і економіку країни. Однією з проблем сьогодення в страхуванні є страхове шахрайство. Але якщо правильно вистроїти модель ведення бізнесу можна простежити, які операції позитивно впливатимуть на протидію страховому шахрайству в Україні. І через шість місяців спрогнозувати зміни та наблизитись до досягнення поставленої мети по зменшенню страхового шахрайства.

Нажаль, шахрайство в страхуванні, існує не тільки зі сторони клієнтів страхових компаній, а і зі сторони страховиків. «Страхове шахрайство» в українському законодавстві не виділяється в спеціальний склад злочину, і відповідальність за нього настає за ст. 190 КК України. Єдиним правовим механізмом може бути звернення страховика в компетентні органи. Але суд задовольнить вимоги, в тому разі, якщо прямий умисел підозрюваного був доведений. Ведення страхового бізнесу визначає специфічні шляхи розвитку пов'язані з протидією страховому шахрайству в Україні.

Першим завданням: є зміни в законодавстві, які будуть позитивного впливати на економіку країни в цілому.

Другим завданням: є застосування інформаційних технологій (ІТ), які дозволяють створити єдину базу даних, де буде накопичуватись інформація щодо страхових випадків та дані про непорядних клієнтів.

Третім завданням повинен бути контроль по оформленню договорів доручення «Про надання агентських послуг» та виконуватись процедура оформлення акту прийому-передачі бланків суворої звітності. На даний час, вагомою причиною чому співробітники страхових компаній не приділяють уваги перевірці страхових агентів є високі показники продажу договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (далі – ОСЦПВВНТЗ). Як приклад можна навести, те що з 2010 року активно розповсюдились нестационарні точки продажу – страхові агенти на власних авто. Оформлення полісу в цих страхових агентів не гарантує дотримання правил оформлення ОСЦПВВНТЗ та подальших технічних процедур. Також можна отримати поліс двійник, чи такий, що вже числиться в централізованій базі даних моторо-транспортного бюро України (далі – БД МТСБУ) як викрадений, загублений або використаний, про це клієнт може дізнатися відразу, якщо зайти на сайт МТСБУ і ввести номер отриманого полісу або що найгірше на етапі подачі документів для отримання страхового відшкодування. З іншого боку страхові агенти – це частина життя страхової компанії, тому слід зазначити, що є агенти у яких можна оформлювати поліс без сумніву, а саме зареєстрованих на сайті МТСБУ, як таких що мають право на посередницьку діяльність на ринку авто цивільної відповідальності.

Найпоширеніший варіант шахрайства зі сторони страхувальника є ненадання повної та достовірної інформації про попередні збитки та страхові відшкодування. За цих обставин страховиків необхідно перевіряти надану інформацію, і страхові компанії, звичайно, повинні вносити відповідну інформацію до бази даних, подібну до тих, які існують у страховому та банківському бізнесі на Заході і дозволяють відстежувати та перевіряти надану інформацію.

Що стосується добровільного страхування транспортних засобів (договір КАСКО) треба акцентувати увагу, що часто відбувається інсценування дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), приховування повної інформації про обставини ДТП. Також трапляються випадки коли у транспортного засобу декілька разів на рік пошкоджується одні і ті ж самі деталі, найчастіше таке трапляється з фарами та дзеркалами. Щоб уникнути шахрайства співробітникам страхової компанії після виплати страхового відшкодування та ремонту ТЗ треба не тільки робити візуальний огляд, фотофіксацію відремонтованого ТЗ та складати акт огляду з підписами сторін, а і забирати пошкоджені деталі. Найчастіше така умова прописана у Договорі страхування КАСКО, але мало хто її виконує, даючи при цьому можливість недобросовісному клієнту користуватися цим. З метою недопущення таких зловживань клієнтами існує програма AudaHistory з якою повинні вміти працювати не тільки судові експерти – автотоварознавці, а ще і фахівці відділу врегулювання збитків. Програма дозволяє отримати

інформацію о пошкодженнях ТЗ, які вже були раніше, незважаючи на те що клієнт був застрахований у іншій страховій компанії.

У Канаді для боротьби зі страховим шахрайством створено Страхове бюро Канади. Ця служба розгорнула на території країни агентську мережу: 75 агентів співпрацюють з 200 страховими компаніями, допомагаючи їм перевіряти сумнівні претензії. За офіційними даними, кожен слідчий тільки в Торонто перевіряє близько 10 претензій на місяць.

У США при державній Службі страхового нагляду кілька років тому створено спеціальний підрозділ — Бюро з випадків шахрайства. Штат Нью-Йорк посідає в США друге (після Нью-Джерсі) місце за рівнем страхового шахрайства.

У Німеччині створено Федеральне об'єднання німецьких страхових компаній. За даними цієї організації, до 10% усіх страхових виплат припадає саме на кримінальні операції. [4].

Враховуючи досвід європейських країн у боротьбі зі страховим шахрайством, ми можемо розробити власну модель. Регулювання вищезазначених проблем у страхуванні потребує вдосконалення механізмів правового регулювання страхового захисту власників ТЗ, який повинен бути адаптований до умов сьогодення не допускаючи при цьому демпінгу, недобросовісних агентів та страхового шахрайства.

Електронний поліс також допоможе протидіяти страховому шахрайству, яке пов'язано з невірним застосуванням знижок, та у не уможливило видачу полісів «заднім числом», виправлення терміну дії договору, недотримання правил оформлення для ТЗ які підлягають ОТК, та надання 50 %-ої знижки клієнтам які не відносяться до льотної категорії населення. Ми вважаємо, що МТСБУ потрібно також приділити увагу рекламі страхових компаній з неправомірними знижками. Електронний поліс вже спростив процедуру перевірки договору страхування працівниками поліції.

На нашу думку, повернути довіру населення до страхових компаній допоможе не тільки удосконалення нормативно-правової бази, а й застосування ІТ рішень, адже в Україні є багато фахівців в сфері ІТ, які володіють знаннями, що можуть бути застосовані в боротьбі зі страховим шахрайством.

Сегмент страхового ринку, як автострахування, в Україні регулюється ЗУ «Про страхування» [1], ЗУ «Про обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [2] та ін. Що стосується терміну «страхове шахрайство» в Кримінальному кодексі України, такого поняття немає. Шахрайство трактується як «заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману або зловживання довірою» [3]. Злочин починається з того, коли агент умисно змінює дані у договорі страхування, це слід розцінювати як підробку документів і готування до шахрайства. І саме болюче питання, що сам факт підробки документів з'ясовується лише після того як відбулось ДТП і починається перевірка полісу на факт його оплати і термін його дії.

Настав той час коли законодавство яке регулює страхові відносини потребує змін та доповнень. На цю тему вже існує багато дискусій та пропозицій. Сподіваємось, що чіткі міри повноважень страхових агентів та вимогливий та виборчий підхід керівництва страхових компаній до роботи з страховими агентами, втілення електронного полісу, впровадження якісних програмних ІТ технологій, стануть початком в боротьбі зі страховим шахрайством і дозволить повернути довіру до страхових компаній та буде сприяти «оздоровленню» економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 1. – Ст. 1.
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
4. Кримінальний кодекс України. Науково – практичний коментар 2 –х томах / за заг. редакцією В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна та інш. – 5 –те вид., допов. –Х. : Право, 2013. Т.2 : Особлива частина, стр. 215-216.

**Рубан Олександр Сергійович,
Максимчук Богдан Ярославович,**

курсанти взводу ФЕБ - 841,

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки Г.В. Соломіна*

ФІНАНСОВІ ЗЛОЧИНИ: ТИПОЛОГІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ

Україна сьогодні переживає новий період ставлення влади до протидії корупції, у країні зростає запит на антикорупційну діяльність. З огляду на це, тема протидії корупції та фінансового шахрайства зараз стає вкрай актуальною і для організацій різних сфер.

До основних злочинів, з якими тісно пов'язане відмивання доходів, належать ті, які безпосередньо спрямовані на заволодіння чужим майном чи одержання іншої незаконної вигоди: шахрайство (ст. 190 КК); привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); злочини у сфері господарської діяльності (ст. ст. 202, 204, 222 КК); службові злочини (ст.ст. 364, 365 КК) тощо.

До супутніх злочинів можуть бути віднесені: незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК); фіктивне підприємництво (ст. 205 КК); підроблення документів, печаток,

штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК); службове підроблення (ст. 366 КК); доведення до банкрутства (ст. 219 КК) [1].

До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані з учиненням фінансових операцій чи правочину з активами, одержаними внаслідок учинення злочину, а також учиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних унаслідок учинення злочину [1].

Під відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, фахівці розуміють процес легалізації протиправно отриманих грошових коштів і майна, який здійснюється шляхом різних маніпуляцій із «брудним» капіталом, унаслідок чого останній набуває статусу законного (легального). За допомогою складних операцій із капіталами злочинці приховують дійсні джерела походження своїх доходів. Відмивання грошей – процес, за допомогою якого приховуються існування, незаконне походження доходів, а також їх використання шляхом перетворення їх таким чином, щоб вони не піддавалися ідентифікації як отримані незаконним шляхом [2].

Українські дослідники цієї проблеми під відмиванням тіньових капіталів розуміють учинення будь-яких дій власників «коштів незаконного походження» чи «фіктивних коштів» за рахунок емісії фінансових засобів, а також дії чи бездіяльності працівників фінансових установ, інших суб'єктів фінансово-господарських інститутів, реєстраційних та інших організацій, спрямованих на приховування джерел походження капіталі, тобто це складова частина процесу легалізації тіньового капіталу.

«Чорні» гроші використовуються переважно для виплати зарплат «у конвертах», дачі хабарів, цінних подарунків, сплати кримінальним структурам, придбання предметів розкоші та ін. Щодо самих схем відмивання, то вони можуть бути виявлені під час проведення виїзних перевірок, оперативних заходів, аналізу звітності, дослідження фінансової операції та ін.

В Україні основний спосіб отримання «брудних» грошей – ухилення від податків. Виділяють два напрями ухилення від сплати податків в державі. Перший пов'язаний із кримінальною діяльністю або використанням таких незаконних методів приховування доходів, як: фабрикування та завищення витрат, шахрайство і підробка документів, підкуп державних посадових осіб тощо. Другий, легальний, базується на використанні лазівок у податковому законодавстві [2].

З юридичного погляду таке ухилення не є протиправним діянням. Скоріше це стосується недоліків чинного вітчизняного законодавства. Існує безліч легалізованих методів ухилення від податків: штучне збільшення витрат виробництва; прискорена амортизація; пільгове оподаткування приросту капіталу; використання знижок; вкладання коштів в облигації

місцевих органів влади, а також у благодійні і довірчі фонди; розщеплення доходів і родинне партнерство; застосування ліберальних правил списання «безнадійних» боргів; сплата великих утримань працівникам системи опціону.

Аналіз порушень у вітчизняній банківській сфері дає змогу виділити найбільш розповсюджені схеми ухилення від сплати податків: використання депозитних сертифікатів на пред'явника; зняття готівки через касу банку від імені фіктивного суб'єкта підприємницької діяльності; маніпуляція з векселями; використання рахунків типу «лоро» з метою купівлі валюти для «удаваного» нерезидента; неправомірне віднесення на витрати коштів, використаних на особисті потреби або неповернені кредити. Схеми ухилення від податків стають більш складними, а отже, такими, що важче розкриваються. Умовно такі прийоми можна розбити на великі групи: операції, які повністю не відображаються у бухгалтерських документах; операції, які відображаються у бухгалтерії лише частково, завдяки чому створюється необлікована продукція; так звані псевдооперації, щодо яких укладаються фіктивні контракти.

Таким чином, «брудні» гроші тією чи іншою мірою можуть продукуватися практично в усіх сферах виробництва, оскільки поряд з явно протизаконними діями в них використовуються численні прийоми ухилення від податків [3]. Схемами ухилення від сплати податків є юридичні методи фальсифікації: удавані угоди (удавані трудові договори, договори купівлі-продажу, про надання послуг, про кредит, ліцензійні та орендні договори); фіктивні дії (маніпуляція з доходами, фальсифікація виробничих витрат, маніпуляція зі збитками та шкодою, маніпуляції з активами і пасивами).

Бухгалтерські методи фальсифікації [4]: заниження доходів за допомогою реалізації угод без оформлення рахунку (невиставлення рахунку, розписки, квитанції або іншого документа); фальсифікація контування шляхом створення фіктивних рахунків у власній бухгалтерії; фальсифікація контування шляхом ланцюгових бухгалтерських записів; системні помилки подвійної бухгалтерії (самочинне ведення підсумкового та інвентарного рахунків шляхом внесення свідомо викривлених записів у дебет і кредит).

Таким чином, предметом легалізації насамперед є майно, отримане в результаті вчинення таких злочинів, як розкрадання, контрабанда, незаконне підприємництво і банківська діяльність, ухилення від сплати податків, корупційні дії та ін. Не менш важливим є впровадження ефективної системи підготовки кваліфікованих фахівців, які володіють технологіями виявлення розслідування злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) незаконних доходів, включаючи навички пошуку та ідентифікації коштів, розміщених в офшорних зонах.

Список використаних джерел:

1. Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 № 1702-VII.

2. Ільяшова В.В., Помірча О.М. Шляхи відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом, та заходи їх протидії// Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 30-1. С. 38-41.

3. Барановський О.І. Відмивання грошей: сутність та шляхи запобігання. Харків: Форт, 2003. 472 с.

4. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 504 с

Соловей Ірина Юріївна

курсант навчальної групи ФЕБ-741

Науковий керівник: **Санакосв Дмитро Борисович**, завідувач кафедри ФЕПБ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

У 2016 році Закон України про Національну поліцію вирішили доповнити новим пунктом відповідно до якого основними повноваженнями поліції поряд з іншими її повноваженнями стало здійснення оперативно-розшукової діяльності[1].

Зараз багато науковців та співробітників правоохоронних органів говорять про те, що економічні злочини є латентним видом злочинів, а це в свою чергу створює певні бар'єри для швидкого та повного розкриття та розслідування саме цих злочинів. Тому виявляється потреба у вмілому поєднанні оперативно-розшукових дій з процесуальними діями. Це зумовлено тим, що самих лише процесуальних дій не достатньо для розкриття такого виду злочинів, тому щоб забезпечити хід справи та отримати достатню кількість інформації потрібно використати спектр можливостей оперативно-розшукової діяльності, а також її методи та засоби.

Процес виявлення економічної злочинності за допомогою оперативно-розшукової діяльності вчені розділяють на два етапи:

1. пошук та перевірка первинної інформації про економічні злочини;

2. оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження про економічні злочини

У ході пошуку та перевірки первинної інформації про економічні злочини проводиться пошук первинної інформації перевірка заяв та повідомлень. Оперативні підрозділи поряд із проведенням цілеспрямованого пошуку первинної інформації про ознаки злочинів здійснюють попередню перевірку заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини в якій також присутні елементи пошукової діяльності. Проведення оперативно-розшукової

діяльності можливе лише за наявності передбачених Законом Про оперативно-розшукову діяльність[2].

Також оперативні підрозділи поруч із перевіркою заяв та повідомлень здійснюють також пошук первинної інформації про вчинення злочинів. Потрібно зазначити, що пошукова діяльність оперативних підрозділів відбувається на підставі аналізу оперативної обстановки, відомості щодо якої отримують за допомогою залучення негласних джерел та отримують від них інформацію, що становить оперативний інтерес, а також інформацію із ЗМІ, інших правоохоронних органів, застосуванням спеціальних засобів[3].

Під час виявлення економічних злочинів можуть проводитись такі заходи та дії як:

- комплекс оперативно-розшукових заходів,
- складання відповідних доручень органу досудового розслідування
- оперативно-розшукові комбінації,
- інвентаризації,
- документальні ревізії
- вивчення матеріалів раніше проведених документальних перевірок, ревізій, оперативних, зустрічних перевірок,
- вивчення архівних кримінальних справ
- вивчення й аналіз первинних документів і документів бухгалтерського обліку та інші заходи

Та слід пам'ятати, що більшість цих дій проводиться лише в рамках заведеної оперативно-розшукової справи. Тому порядок дій оперативного працівника в ході перевірки первинної інформації про економічні злочини буде виглядати наступним чином, а саме:

вивчення первинної інформація про злочини та планування напрямків проведення перевірочних дій, якщо це офіційна заява про економічний злочин, то до таких заяв заявник досить часто додає пакет документів в яких можуть міститись ознаки злочину тому ретельне вивчення цих документів має важливе значення для подальшої перевірки, проведення ряду гласних та негласних перевірочних дій, наприклад, перевіряється бухгалтерська звітна та інша документація, що підтверджує проведення операцій надходження та витрачання коштів підприємством, службові особи якого причетні до злочину, тобто отримуються пояснення від службових осіб причетних до злочину витребується документація з податкових, банківських та статистичних органів про діяльність підприємства, при необхідності вимагається проведення ревізій та перевірок фінансово-господарської діяльності підприємства працівники якого причетні до злочину де при необхідності проводяться зустрічні перевірки підприємств-партнерів та оцінка зібраних у результаті ОРД матеріалів та прийняття рішення про подальше спрямування вказаних матеріалів

Список використаних джерел:

1. Закон України від 02.07.2015 «Про Національну поліцію» // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. ст.379.

2. Закон України від 18.02.1992 р. «Про оперативно-розшукову діяльність» // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. ст.303.

3. Серета Д.М. Удосконалення діяльності оперативних підрозділів у боротьбі зі злочинністю у сфері приватизації / Д.М. Серета // Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Kyuv/2009_1/1-5/24.pdf.

Степан Марія Дмитрівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Транснаціональна злочинність – це злочинність, яка поширюється за межі однієї країни. Відповідно даній проблемі, досить складно зрозуміти, що злочини посягають на міжнародний правопорядок чи завдають шкоди норм, чи співіснуванню держав. Суб'єктами транснаціональної організованої злочинності є фізичні особи (і юридичні особи). Транснаціональна економічна злочинність є прикладом того, як злочинці всіх країн об'єднуються за ради отримання надприбутків. Саме це злочинність охоплює найбільш тяжкі види злочинів, такі як торгівля людьми, наркотрафік, торгівля зброєю, підробка грошових знаків, корупція, кібертероризм, відмивання доходів від злочинів, викрадення та вивезення предметів мистецтва та багато іншого. Здається, чим далі частішають такі новітні транснаціональні злочини, притаманні сучасності, як кібертероризм, викрадення особистості й інші злочини у віртуальному просторі [1]. Вчені-практики довели, що злочинці які задіяні в цій сфері не зупиняються після одного злочину, ця сфера охоплює саме велику кількість злочинів [2]. Актуальними є: гроші з кіберзлочинів, підробки грошей, торгівлі викраденими предметами мистецтва йдуть на фінансування терористичної діяльності, торгівлі людьми тощо.

Питанню транснаціональним злочинам у сфері економіки приділяли вчені та науковці ще коли дана проблема не була такою актуальною. Серед вітчизняних та зарубіжних вчених варто виділити В.С. Полянську, І.В. Шадрову, Д.Н. Юхновича, А.Ю. Чупронову та інших.

Причини організованої злочинності охоплюють найрізноманітніші аспекти сучасного життя, і серед них: протиправна поведінка молоді, яка стала неконтрольована у суспільному житті; політична нестабільність у суспільстві; переоцінка соціальних цінностей; відставання соціального розвитку від економічного; посилення майнового розташування суспільства; духовна сфера характеризується егоїзмом; відсутня надійна система захисту працівників правоохоронних органів, а також свідків; низький рівень

професійної підготовки співробітників правоохоронних органів, яка не відповідає вимогам часу, через них збільшується кількість молодих фахівців, які не мають відповідного досвіду.

Питання протидії транснаціональної економіки відомі ще з давніх часів та на цей час ця проблема не втратила свою актуальність. Досить тривалий час економічна злочинність не привертала до себе політичної уваги, на науковому рівні. Транснаціональна організована злочинність стала реальною загрозою для існування різних держав [4]. Також прийнято статут Міжнародного кримінального суду для покарання осіб, винних у вчиненні злочинів проти миру і безпеки людства. Якщо за відповідною угодою не створено спеціального міжнародного суду, держава, на території якої знаходиться злочинець, зобов'язана передати його суду або видати іншій державі, на території якої було здійснено злочин [5]. Сутність цієї проблеми як явища, пояснюють фахівці, саме через збільшення географічної віддаленості стосовно злочинців, які виходять за регіональні та національні кордони. Як свідчить досвід правоохоронних органів, транснаціональні злочини вступають все частіше до стратегічного союзу. У зв'язку з цим потрібно негайно об'єднати всі зусилля боротьби з даним видом злочинності як шляхом розвитку міжнародної юрисдикції, так і більш загартованої молоді для проведення спільних наукових досліджень. Якщо розглянути екстрадицію у міжнародному праві, то на сьогоднішній день, можна сказати, що питання про надання такою допомоги регулюються у міжнародних договорах про надання допомоги у кримінальних справах.

Транснаціональна організована злочинність включає в себе офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території кількох держав, перевірку обставин, які можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішень за запитом, та фактичну передачу особи іншій державі, органам які звернулись запитом за даною особою. Тобто, таким чином ми з легкістю зможемо об'єднувати конкретні потерпілі держави, та встановлювати фактичні дані трансорганізованих злочинів. Досить інтенсивною і продуктивною є співпраця України з багатьма країнами. Але слід вказати, що й досі немає угоди про екстрадицію з США. Переговорний процес стосовно екстрадиції триває близько 15 років. Отже, висновком повинно бути саме правове здійснення правосуддя над організованими злочинами без порушень її прав і свобод. З огляду на сучасний розвиток правового суспільства захист прав людини, інститут екстрадиції потребують подальшого вивчення та вдосконалення на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Лукашук И.И., Наумов А.В. Международное уголовное право : учебник. Москва : Спарк, 1999. 458 с.
2. Международное уголовное право : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / авт. кол. : И.П. Блищенко, Р.А. Каламкарян, И.И. Карпец и др.; под общ. ред. В.Н. Кудрявцева. Москва : Наука, 1999. 264 с.

3. Блищенко И.П. Международный уголовный суд. Москва : Закон и право, «ЮНИТИ», 1998. 240 с.

4. Военные преступления : Это надо знать всем / под ред. Р. Гутмена, Д. Риффа ; юрид. ред. К. Андерсон; пер. с англ. О. А. Варшавер. Москва : 2001. 486 с.

Страшко Олександр Павлович,

курсант взводу ФЕБ - 841,

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки Г.В. Соломіна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ ІЗ КІБЕРЗЛОЧИНАМИ

Розвиток сучасної цивілізації характеризується переходом від індустріального суспільства до інформаційного. Широке впровадження сучасних інформаційних технологій створює нові можливості для активного і ефективного розвитку економіки, політики, держави, суспільства, соціальної свідомості і громадянина. Однак вдосконалення технологій призводить не тільки до зміцнення індустріального суспільства, а й до появи нових джерел небезпеки для нього. Таким чином, актуальність дослідження обумовлена наступними проблемами: брак даних, втрата місця розташування і правові обмеження кібер-діяльності.

Брак даних. Інтернет-провайдери мають змогу зберігати інформацію для комерційних чи бухгалтерських цілей, до яких не мають доступу правоохоронні органи. Такі невідповідності перешкоджають роботі компетентних органів з кібернетики та призводять до гальмування слідства, і в кінцевому рахунку, можуть вплинути на можливість ефективного переслідування злочинної діяльності в Інтернеті. Крім того, ситуація, що склалася, може створити несправедливий тиск на слідчі органи щодо надання пріоритетності їх діяльності відповідно до існуючих в даний час різних систем зберігання даних, а не зосередження уваги на триваючому слідстві [1]. Все більша кількість постачальників електронних послуг реалізує шифрування за замовчуванням у наданні своїх послуг. У той же час широко доступні інструменти, що дають можливість особистого шифрування комунікаційних та інших даних. Це означає, що традиційні методи комунікації, такі як прослуховування, стають менш ефективними. Як результат, злочинці можуть ефективно приховувати критичні докази та діяльність (наприклад, пряму трансляцію сексуальної експлуатації дітей) від правоохоронних органів. Крім того, використання децентралізованих віртуальних валют та збільшення використання сервісів, ефективно перешкоджають правоохоронним органам «слідкувати за грошима» та значно ускладнюють можливості відновлення активів та запобігання шахрайським операціям [2].

Втрата місця розташування. Останні тенденції, такі як збільшення кримінального використання шифрування, інструментів анонімізації, віртуальних валют та «темних» мереж призвели до ситуації, коли правоохоронні органи вже не можуть (достатньо точно) встановлювати фізичне місцезнаходження підозрюваного, кримінальні схеми чи електронні докази. У таких ситуаціях часто незрозуміло, яка країна має юрисдикцію та яка законодавча база регулює збір доказів (у режимі реального часу) або використання спеціальних слідчих повноважень, таких як моніторинг злочинної діяльності в Інтернеті та різні оперативні заходи. Більше того, зростаюче використання, так званих, хмарних систем зберігання означає, що інформація, яка зберігається у «Хмарі» та бути фізично розташована в юрисдикціях різних держав, які можуть мати несумісні законодавчі рамки. Втрата місця розташування також може спричинити конкурентні позови у притягненні до кримінальної відповідальності, підкреслюючи необхідність якнайшвидшого залучення судових органів, прямих каналів поліції для співпраці, комунікації та постійному обміну інноваціями у процесі оперативного співробітництва із іншими країнами [3].

Правові обмеження кібер-діяльності. Незважаючи на існування міжнародних законодавчих актів, розбіжності у вітчизняній законодавчій системі часто є серйозною перешкодою міжнародному кримінальному розслідуванню та переслідуванню кіберзлочинності. Частково це пов'язано з неповним імплементаванням міжнародних правових механізмів до внутрішнього законодавства. Основні відмінності стосуються рівня девіантної поведінки, а також положень щодо розслідування кіберзлочинності та збору електронних доказів. Адаптація та узгодження цих законодавчих обмежень часто забирає багато часу. Застосування чинного законодавства, і можливо його розширення шляхом пошуку судової практики щодо нових розробок (наприклад, віртуальних валют, засобів анонімізації та різних кримінальних способів функціонування), а також впорядкування існуючих операційних процесів (стандарти збирання та передачі електронних доказів). Тим не менш, розповсюдження Інтернету та зростаюча складність кіберзлочинних організацій вимагають спеціального законодавства, яке регулює присутність та дії правоохоронних органів в онлайн-середовищі (включаючи таємну діяльність та усунення цифрової кримінальної інфраструктури). У міжнародному практиці не існує спільної правової бази для прискореного обміну доказами (як це існує для збереження доказів). Це означає, що на практиці, докази зберігаються, але знадобитися багато часу, перш ніж вони стануть доступними для розслідування кримінальної справи або судового розгляду в країні, яка здійснює запит [4].

Рівень кіберзлочинності має тенденцію до зростання. Показники динаміки кіберзлочинності в цілому відповідають показникам загальної злочинності в країні, що свідчить про відставання можливостей правоохоронних органів від сучасного рівня технологічного та програмного забезпечення кримінальної активності. Найбільш ефективними заходами, безпосередньо спрямованими на протидію кіберзлочинності, є такі:

збільшення кількості планових і позапланових перевірок; установлення жорсткого контролю за обігом технічних засобів, заборонених або обмежених у вільному цивільному обігу; перейняття досвіду діяльності правоохоронних органів інших країн у цій сфері; співробітництво з відповідними органами інших країн щодо розкриття, розслідування та запобігання злочинам в аналізованій сфері, обмін досвідом правозастосування; виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів в аналізованій сфері.

Список використаних джерел:

1. Іванченко О.Ю. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності, запобігання кіберзлочинності на національному рівні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. Вип. 3. С. 172–177.
2. Конвенція про кіберзлочинність: міжнародний документ від 23.11.2001//База даних «Законодавство України». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 10.11.2019).
3. Кравцова М.О., Литвинов О.М. Запобігання кіберзлочинності в Україні: монографія. Харків: Панов, 2016. 212 с.
4. Манжай О.В. Використання кіберпростору в оперативно-розшуковій діяльності. Право і Безпека. 2009. № 4. С. 215–219.

Тарасенко Володимир Володимирович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Своєчасне здійснення діяльності з попередження злочинності в державі дозволить забезпечити вирішення багатьох інших проблем, серед яких економічні, політичні, ідеологічні, соціальні, моральні, організаційні тощо.

Попередження злочинності – це багаторівнева система заходів (державних, громадських, спеціальних), спрямованих на виявлення, усунення, обмеження, ослаблення або нейтралізацію причин і умов злочинності, окремих видів злочинів і конкретних злочинів, а також на утримання від переходу або повернення на злочинний шлях людей, умови життя і поведінка яких вказують на реальну можливість вчинення ними злочинів у майбутньому.

Забезпечення економічної безпеки держави є надзвичайно важливою передумовою формування стійкого збалансованого розвитку країни та зростання її конкурентоспроможності на міжнародному ринку. На сучасному етапі розвитку економіки гостро постає питання організації ефективної системи попередження та протидії економічній злочинності, як однієї із

найактуальніших проблем, яка ставить під загрозу безпеку національної економіки.

Умови ринкової економіки надають можливості для вільного створення структур різного роду діяльності та цільового призначення, які займаються збором, обробкою та розповсюдженням інформації, яка може використовуватись для формування недостовірних даних, що у свою чергу дезінформує суб'єкти господарювання та впливає на формування їх подальшої стратегії та політики, чим становить загрозу виникнення економічної злочинності.

Узагальнюючи погляди різних авторів, можемо визначити економічну злочинність як сукупність навмисних систематичних посягань на економічні відносини усіх форм власності, які охороняються державою, за допомогою заборонених методів задля отримання прибутку. На нашу думку, такого роду діяльність здатна чинити дисбаланс у процесі формування та функціонування складного механізму господарських взаємовідносин, а також створювати перешкоди на шляху розвитку підприємництва.

Доцільно зазначити, що під економічними злочинами розуміють корисливі діяння, вчинені особами з використанням легальних форм господарської діяльності чи повноважень з контролю за цією діяльністю [1]. Тобто, специфіка економічних злочинів полягає у визначенні правопорушень, які основним об'єктом зазіхання мають економічні відносини. У цьому плані економічні злочини розглядаються як передбачені кримінальним законом діяння, спрямовані на порушення відносин власності та встановленого порядку здійснення господарської діяльності.

Запобігання економічної злочинності є невіддільною складовою соціального управління, що має передбачати впровадження системи наступних цілеспрямованих заходів, що попереджають вчинення злочинів у сфері економіки [2].

1. Фінансових, які спрямовані на підвищення ефективності державної системи фінансового моніторингу та запровадження механізму призупинення фінансових операцій, які мають ознаки відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом [3].

2. Організаційно-виробничих, суть яких полягає у відтворенні системи контролюючих і ревізійних органів, метою яких є здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у комерційній діяльності, а також боротьба з корупцією.

3. Фіскальних, які покликані послабити податковий тиск на суб'єктів малого підприємництва.

4. Правових, до яких відносимо вдосконалення норм адміністративної та кримінальної відповідальності за різні види недобросовісної комерційної діяльності, розробку системи універсальних санкцій щодо суб'єктів господарювання за порушення законодавства, які завдають шкоду інтересам споживачів.

Діяльність з попередження злочинності повинна бути спрямована на:

1. виявлення, усунення або послаблення або нейтралізацію несприятливих чинників формування особистості, що ускладнюють процес соціалізації;
2. виявлення і припинення розпочатого процесу неправильного формування особистості та подальшу її корекцію;
3. недопущення переходу на злочинний шлях осіб з явною антигромадською спрямованістю;
4. попередження вчинення злочинів особами, які вже скоїли раніше злочини.

При цьому виділяють два види попередження злочинності – загальне попередження злочинності та індивідуальне попередження злочинності.

Комплексне впровадження вищезазначених заходів, на нашу думку, повинне стати підґрунтям для нейтралізації та зниження впливу обставин, які є складовими елементами економічних злочинів. Інакше кажучи, система попередження економічної злочинності повинна включати в себе організаційні, профілактичні заходи, спрямовані на удосконалення діяльності державного управлінського персоналу, підвищення ефективності роботи контролюючих та ревізійних служб, розробку досконалого механізму економічного обліку та звітності.

Визначаючи прикладні аспекти попередження економічної злочинності в масштабах держави, варто зазначити, що заходи недопущення та протидії такого роду порушень законодавства передбачають отримання інформації, у тому числі негласним шляхом, щодо осіб, які підозрюються у підготовці або вчиненні правопорушень, переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісти зниклих. Інформація у такому випадку отримується шляхом: пошуку та фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб або груп з метою припинення правопорушень з огляду інтересів кримінального судочинства, а також задля безпеки громадян, суспільства і держави [4]. Тобто, забезпечення інформаційної безпеки та контролю над розповсюдженням конфіденційних даних щодо показників діяльності суб'єктів національної економіки є важливим складовим елементом системи попередження економічної злочинності на рівні держави.

Таким чином, створення потужної системи попередження та подолання проявів економічної злочинності в сучасних умовах є надзвичайно актуальним та потребує державної підтримки та фінансування. Підвищення рівня економічної безпеки держави сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу, виведенню підприємств із «тіньової економіки», а також забезпеченню економічних прав людини та суб'єктів підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Користін О.Є., Барановський О.І., Герасименко Л.В., Доля Л.М., Калюк О.М. Економічна безпека: Навч. посіб.: Київ: Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
2. Александров Ю.В., Гель А.П., Семков Г.С. Кримінологія: курс лекцій. Київ: МАУП, 2002. 295 с.

3. Миндюк Т.П. Економічна злочинність в Україні та шляхи її подолання. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/4882/1/148.pdf>.

4. Рогозін С.М. Інформаційно-правові засади протидії економічній злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією*, 2012. № 1. С. 289–294.

**Ткаченко Павло Ігорович,
Кузьменко Альбіна Олександрівна,**
здобувачі вищої освіти, спеціальність
081 «Право»,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

На сьогоднішньому етапі розвитку економіки, як важливого атрибуту розвинутого суспільства, нагальним питанням постає виявлення злочинних проявів у сфері економіки, котрі в наслідку призводять до руйнування клімату в сфері економіки. За допомогою спеціальних знань слід визначити заходи запобігання злочинам, та застосувати профілактичні методи щодо попередження такої злочинності. Кримінальна обстановка в сфері економіки є досить напруженою та яскравою, аналізуючи статистичні дані Генеральної Прокуратури України, визначаємо великий показник злочинних проявів та фактів щодо економічної сфери. Різноманітна класифікація за критеріями розподілу злочинів на різні підгрупи за способом вчинення, за наслідками, за галузями.

При вивченні даної проблеми слід зазначити кримінологічну характеристику злочинів в сфері економіки. Зареєстрована інформація щодо економічних злочинів сягає більше 40% всієї статистика порівняно з іншими видами злочинів, тому не дивно, що питання запобігання економічним злочинам стає актуальним для сьогодення. У структурі злочинів економічної спрямованості третину становлять посягання проти власності, до 20 % — злочини у сфері господарської діяльності, і майже половину — злочинні дії з використанням службових повноважень.

При цьому статистика фіксує тенденцію до зростання тяжкості цих посягань: зараз до 40 % злочинів цього виду належать до категорії тяжких. Також не слід забувати про латентність окремих видів злочинів скоєних в сфері економіки, так як серед протиправних посягань проти власності становить близько 55% латентних злочинів, то серед посягань пов'язаних з податками понад 95%. Щодо злочинів скоєних в сфері підприємництва то значну роль відіграють протиправні дії працівників та посадовців правоохоронних органів, тим самим відновлює латентність злочинності в цій сфері.

Географія злочинності в сфері економіки є різноманітною. Протиправні діяння у сфері господарської діяльності, мають тенденцію поширення у

Східних регіонах країни, де систематизований основний фінансовий та виробничий потенціал України. Третина вчиняється в Дніпропетровській, Одеській та Донецькій областях. Також слід зазначити, що злочини проти приватної власності більш всього відповідно аналізу статистичних даних вчиняються в містах, населених пунктах – місцях компактного проживання громадян.

Характеристика особи злочинця в сфері економіки надає інформативні матеріали про наступне, що головним фактом є підвищений вік злочинців, тобто 75% осіб є старшими за 30 років. Не слід замовчувати питання рецидиву, що є актуальним в кримінальному праві, адже в економічній злочинності рецидив трапляється доволі часто, а саме в галузі господарства.

Причини та умови злочинів в сфері економіки є доволі складними та потребують детального розгляду та всебічного вивчення, як зі сторони кримінології, так і зі сторони економічних наук.

Умови скоєння злочинів в сфері економіки на етапі реформування різних державних систем та впровадження нових технологій щодо економічного середовища, є різноманітними. Умови можуть бути різні, починаючи від комфортних для скоєння злочинних посягань, закінчуючи на підготовлених місцях та позиціях, котрі становлять собою рецидив та окремий пункт для виявлення злочинності в особливо великих розмірах та тяжких наслідках.

Детермінацію злочинів у сфері економіки слід вбачати в поєднанні суб'єктивного і об'єктивного аспектів.

Суб'єктивний аспект — це причини явища, що розглядається. Такими можна вважати суперечності між антисоціальними властивостями злочинців та рівнем економічних відносин, що склалися у суспільстві і регулюються нормативно. Дія вказаної причини виявляється на фоні умов, які мають об'єктивний характер. Серед них найбільш впливовими є такі. Економічні умови. Саме в економіці виявляються суперечності, які формують корисливу протиправну мотивацію громадян. Впливовість таких факторів підтверджує новітня історія України [1, ст. 129].

У період економічної кризи останнього століття валовий внутрішній продукт країни скоротився майже у 2,5 разу. Непослідовні економічні реформи обумовили масове зупинення виробництва. За наявності офіційних перепон економіка почала реалізуватися у неофіційному вигляді. Тож не дивно, що злочинність у економічній сфері швидкими темпами поширювалася, сягаючи 50–60 % валового внутрішнього продукту.

На сьогоднішній день є достатній перелік факторів відносно економічної злочинності але актуальним вважається фактор та умови пов'язані з діяльністю правоохоронних органів. Актуальне питання протидії рейдерства становить собою положення про поширення протиправного захоплення майна та власності.

Рейдерство здійснюється за допомогою підробки документів та судових рішень, в ході чого злочинці набувають майнових прав на підприємствах, фірмах, організаціях, вартість котрих становить більше десятків мільйонів

гривень. Обов'язковою умовою таких дій та виявлення злочинних проявів є протиправна діяльність державних службовців та не виключенням є співробітники правоохоронних органів.

З загостренням злочинності в сфері економіки постає питання їх запобігання. Найбільш ефективнішим вважаю спеціально-кримінологічні заходи. Протидія злочинам в сфері економіки полягає в застосуванні заходів виховного характеру, котрі в своїй природі спрямовані на реалізацію програми попередження економічної злочинності з урахуванням новітніх тенденції в її динаміці, провадження практики щодо фактів вчинення злочинів в сфері господарської діяльності, систематизоване формування через засоби масової інформації громадянської позиції для захисту свої прав в системі економічних відносин.

Залучення відповідних державних органів щодо протидії економічним злочинам, на етапі реформування Департамент захисту економіки Національної поліції України виконує всі покладені на нього завдання відповідно до закону.

Лише за суворого дотриманням всіх процесуальних норм та законності, положень можливо подолати економічну злочинність. Постає необхідність посилити повноваження Департаменту захисту економіки Національної поліції України, в межах чинного законодавства та надати пропозиції щодо можливостей реалізації нових програм відносно протидії економічної злочинності.

Зі сторони прокуратури слід виконувати неухильний контроль за додержанням законів під час провадження оперативно-розшукової діяльності та при провадженні досудового розслідування.

До заходів спеціально-кримінологічного характеру можливо віднести:

1) Проведення органами захисту економіки комплексних перевірок відповідно до чинного законодавства на предмет здійснення товарно-грошових операцій суб'єктами підприємницької діяльності, що створені при комунальних, державних установах, організаціях та підприємствах;

2) Проведення відповідними органами перевірки доцільного використання бюджетних коштів, та виявлення злочинних проявів у сфері державних закупівель;

3) Проведення на законних підставах оперативно-розшукової діяльності з метою протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

4) Проведення комплексної перевірки законності здійснення суб'єктами підприємницької діяльності товарно-грошових операцій, зокрема в паливно-енергетичній сфері, з метою виявлення фактів одержання тінювих доходів шляхом прихованого вилучення з обігу сум різниці між собівартістю та роздрібними цінами на товари та послуги [2];

5) Проведення скоординованої роботи із профілактики та виявлення правопорушень, пов'язаних з адмініструванням та сплатою податку на додану вартість внаслідок здійснення незаконних експортних операцій та припинення діяльності організаторів створення та незаконної діяльності

фіктивних підприємств. Лише за суворого дотримання законних вимог, проведення системної роботи, провадження на законних підставах комплексних перевірок, реалізації програми протидії економічним злочинам, можливо дійти результату поліпшення ситуації в сфері економіки.

Впровадження досліджень різних видатних науковців в сфері протидії економічним злочинам, дозволить виділити в результаті нові профілактичні методи, заходи запобігання та методологію ліквідації економічних злочинів [3, ст. 123].

Спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинам в сфері економіки є дієвими лише за умови провадження їх відповідними органами державної влади в сфері захисту економіки, та за дотримання відповідного чинного законодавства котре регулює діяльність останніх органів.

Комплексні дії перераховані вище спрямовані на подолання злочинності та проведення профілактичних заходів з метою запобігання злочинним проявам. Такі дії дозволять захистити та зміцнити економіки та впровадити позитивні статистичні дані.

Список використаних джерел:

1. Голіна В.В. «Кримінологія» Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Розділ 27, стр. 129-133;
2. Розпорядження від 07.04.2003 р., № 280 Про заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю та корупцією;
3. Л.С. Сміян, Ю.В. Нікітін, «Кримінологія» Національна академія управління, м. Київ, 2010 р., стр. 123.

Хитрук Руслана Олегівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС.*

ГРАНИЧНІ ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І МЕТОДИ ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Економічна безпека – це елемент цілісної системи нації і держави, яку характеризує стан економічної системи, якому притаманна стійкість до дії екзогенних й ендогенних викликів і загроз та при якому забезпечується захист національно-державних інтересів у сфері економіки.

Слід зазначити, що основним завданням державної політики, спрямованої на забезпечення економічної безпеки держави, є впровадження системи заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічних інтересів суспільства та досягнення стабільності національної економіки, і особливо стійкості її фінансової складової, що зумовлено насамперед посиленням у XXI столітті інтеграції та консолідації фінансових ринків і формуванням глобальної фінансової системи.

Функціонування будь-якої економічної системи нерозривно пов'язане з

невизначеністю і протікає в умовах постійної дії небезпек і загроз. Розвиток – це боротьба за виживання, за якої система намагається обмежити себе від дії дестабілізуючих чинників. Разом із тим абсолютна безпека при цьому для економічної системи недосяжна. Система може тільки послабити негативну дію загроз, зменшити руйнівні наслідки кризи або, передбачивши катастрофу, здійснити спеціальні контрзаходи. Управління цим процесом визначає необхідність розроблення відповідних критеріїв і показників – індикаторів економічної безпеки та формування певної моделі розвитку [1].

На даний період важливість проблеми моніторингу економічної безпеки усвідомлюється як на регіональному, так і на державному рівнях. В Україні прийнятий перелік критеріїв і показників економічної безпеки, затверджений Кабінетом Міністрів, згідно з основними засадами економічної політики країни. При цьому склад критеріїв і показників економічної безпеки України в розрізі територій має кореспондуватися з відповідним складом критеріїв і параметрів в частині, що стосуються економіки і національних інтересів України у цілому.

Розроблена сьогодні стратегія економічної безпеки України рекомендує виділяти певні аспекти під час визначення критеріїв, що відповідають вимогам економічної безпеки національного рівня.

Ці аспекти знайшли своє відображення у багатьох роботах, присвячених усебічному аналізу та характеристиці причин і наслідків кризових ситуацій. Проте все ще немає єдиної думки із цього питання.

Наприклад, як відзначає Т. Постон, «питання про те, які змінні дійсно описують систему, деталі того, як пов'язані між собою ці змінні, майже другорядні; у нас не вийде ніякого розумного обговорення питання про те, яким гамільтоніаном слід моделювати лазер, поки ми не приймемо угоду, що «стан», суть точки комплексного гільбертового простору, в якому «спостережувані» є операторами; ніяких таких загальноприйнятих угод не існує для економічної теорії, крім як усередині шкіл, які протистоять одна одній. Дискусія перетворюється на змагання термінології» [2].

Якщо виділити схожість і відмінності систем критеріїв у різних авторів, то ми побачимо, що система критеріїв низки дослідників відображає основні напрями досліджень економічної безпеки окремих територій. Хоча у багатьох працях наводиться розширений список критеріїв, можливо, навіть надмірно широкий.

Очевидно, що для вибору оптимальних дій з управління економічною безпекою необхідно враховувати не лише названі критерії, а й усю сукупність умов та особливостей розвитку: стан об'єкта економічної безпеки, період дії загроз, напрями дії на економіку, сферу дії. Потреба в оцінці економічної безпеки диктує формування набору параметрів, що ґрунтуються на вибраній системі критеріїв. Для отримання достовірних результатів необхідно використати досить широке коло параметрів, що повністю описують поточний стан економічної системи з погляду економічної безпеки. Однак, з іншого боку, кількість параметрів не повинна перевищувати розумну кількість [3].

Це питання досліджувались також вченими Дж. Торе і Д. Некаром (США), які запропонували класифікацію індикаторів економічної безпеки. Вони поділяли чинники на дві групи: економічну і політичну. У кожній із цих груп були виділені внутрішні і зовнішні чинники. До заслуг учених можна віднести спробу виявити взаємозв'язок політичних і економічних чинників та їх вплив на безпеку. Проте для повнішої оцінки економічної безпеки, обмеження лише цими двома видами чинників не вистачає, потрібний комплексний підхід до проблеми. Так само потрібно відзначити, що виділені чинники більше підходять для характеристики економічної безпеки лише національного рівня.

Проблема моніторингу індикаторів економічної безпеки знайшла відображення й у вітчизняній літературі. Більшість робіт присвячена глибокому вивченню національного рівня. Важливою складовою при цьому є визначення порогових рівнів за прийнятими критеріями. Правильно встановлені порогові значення дають змогу достовірно аналізувати ситуацію й ефективно управляти економічною безпекою. Проте визначити порогові значення досить складно, оскільки вони залежать від низки чинників.

Широку популярність здобула критика А. Ілларіонова цих порогових значень. А. Ілларіонов зазначає, що дані, які використовувались С. Глазьєвим для розрахунків, не співпадають з офіційною статистикою, а також, що жодна сторона не відповідає усім 16 критеріям безпеки. У результаті він зробив висновок, що запропоновані критерії є «довільно» встановленими, а отже, не можуть бути застосовані на практиці [2]. Тому вважається, що порогові значення, для критеріїв економічної безпеки країни, які були запропоновані С. Глазьєвим є прикладом невдалого їх визначення [4].

Надалі різні автори намагалися в основу визначення порогових значень покласти математично обґрунтовані методи. Так, Т.Д. Ромашенко пропонує брати за порогові значення економічної безпеки країни середньозважені значення, розраховані по кожній групі індикаторів з урахуванням ранжування країн за методологією Всесвітнього банку, яка визначає три рівня – високо-, середньо- і слаборозвинені країни [5].

Для знаходження порогових значень пропонується використати методи теорії розпізнавання образів. Якщо у цій теорії зазвичай під класом розуміється сукупність об'єктів, що мають певні властивості, то у них «класи – безліч станів територій цього рівня, що мають властивість нормальності і передкризовості для іншого класу з погляду загроз економічній безпеці» [2].

Порівнюючи результати порогових значень за одним індикатором і за системою індикаторів, можна дійти висновку, що взаємозалежність векторів істотно впливає на величину порогів.

Недоліками цього підходу є, передусім, безліч накладних умов, таких як: рівна або апріорна вірогідність ціни і втрат, а також використання таких змінних, як вірогідність і вартість помилок, значення яких є невизначеними, неточними і складними в отриманні.

Варто зауважити, що запропоновані порогові рівні статичні, вони оцінюють досягнуті рівні, але не тенденції. Між тим у суспільствах, що

швидко змінюються, саме динаміка політичних, економічних і соціальних процесів є більш інформативною з позиції оцінки безпеки. Принциповим є той факт, що розглянута логіка з незначними модифікаціями покладена в основу більшості відомих конструкцій порогів економічної безпеки.

Суть іншого підходу полягає у визначенні критичних значень для основних економічних параметрів розвитку національної економіки і виявленні зон стійкості економічної системи. Для найважливіших економічних показників установлюються порогові значення, які вказують на вірогідність безповоротних процесів в економіці і припускають необхідність оперативного втручання в економічні процеси для зміни небезпечних тенденцій, коригування обраного курсу.

Матричний підхід включає такі етапи: виділення на основі експертних оцінок визначальної частини матриці для вибраного об'єкту дії і захисту; визначення приватних показників; виділення областей матриці, що характеризують підвищену небезпеку ситуації; зменшення розмірності матриці на основі аналізу й агрегації приватних показників, обліку кореляції між різними чинниками, їх взаємного впливу; визначення оцінок приватних і агрегованих показників згідно з матрицею зменшеної розмірності та, можливо, детальнішими рівнями дроблення ситуацій небезпеки й заходів безпеки.

З вищесказаного можна зробити висновок, що сьогодні проблема економічної безпеки розглядається переважно в структурі національної безпеки, або тільки на рівні держави. Вихід хоча б одного з показників за критичний кордон трактується як порушення стійкості системи.

Одним із найпоширеніших методів є метод порівняльного аналізу і бальної оцінки. Причини його популярності полягають у простоті та відносно низькій трудомісткості. Для вирішення цього завдання пропонується спочатку визначити середньоарифметичну бальну оцінку міри кризисності кожної з виділених сфер. Потім вона зіставляється з діапазонами значень бальних оцінок міри кризисності, які відповідають тій або іншій ситуації економічної безпеки [6].

Велика кількість проведених досліджень за такої ж кількості підходів до визначення самих індикаторів та їх порогових значень свідчить і про відсутність єдиних або принаймні інтегральних поглядів на предмет визначення ефективності методів оцінки економічної безпеки держави. Під час оцінки рівня стійкості безпеки економіки варто більш глибоко враховувати рівень індикаторів та їх відповідності пороговим значенням як національної економіки, так і міжнародним стандартам.

В нинішніх умовах, коли економіка України одночасно опинилася в зоні загроз як екзогенного, так і ендегенного характеру, напрацювання інструментів оцінки і моніторингу рівня економічної захищеності повинно стати ключовим елементом політики у сфері забезпечення економічної безпеки. З упевненістю можна стверджувати, що відсутність або слабкість таких інструментів аналізу стану національної економіки зіграли не останню роль у тому, що окремі й досить вагомні загрози економічній безпеці в

українській економіці не були вчасно виявлені, а їх нинішні негативні наслідки не були упереджені.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно відзначити, що передумовою формування політики економічної безпеки є напрацювання методики і методології формування індикаторів економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Іващенко П.О., Дудін М.М. Пріоритетні напрямки формування економічної безпеки України. Вісник Академії правових наук України. 1997. Вип. 4. С. 136–138.
2. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. Київ: НІСД, 1997. 144 с.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. Київ : Правова єдність, 2009. 544 с.
4. Глазьев С. Основа обеспечения экономической безопасности – альтернативный реформационный курс. Российский экономический журнал. 1997. № 1–2. С. 3–19.
5. Санин А.Л. Синергетика: учеб. пособ. СПб.: Нестор, 2000. 74 с.
6. Глебкин В.В. Ритуал в советской культуре. Москва: Янус-К, 1998. 168 с.

Хованова Діана Олексіївна,
курсант 3-го курсу факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент,
Санакоєв Дмитро Борисович,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки
факультету економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ІНОЗЕМЦЯМИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

У Кримінально процесуальному кодексі України нормативно закріплена рівність перед законом і судом. Так, в ч. 1 ст. 10 зазначено, що не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками. Водночас, ч. 2 цієї ж статті декларує, що у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб, (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями [1].

Іноземні громадяни – це особи, які перебувають на території однієї держави та мають громадянство іншої держави [2, с.159]. Тому однією з особливостей правового статусу іноземця, як фізичної особи, є певні особливості існування такого статусу, оскільки для нього фактично існує два правових статуси: один, що існує на батьківщині іноземця, другий – у країні його перебування – Україні, що безумовно потрібно враховувати при організації розслідування у кримінальному провадженні та в разі проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Україна на даному історичному етапі свого розвитку, зазнає змін, що полягають у посиленій міграції та еміграції.

На цьому фоні можна виокремити певні злочини та об'єднати їх у групу для аналізу, з метою вирішення нагальних питань розслідування такої категорії злочинів. За останніми даними Державної прикордонної служби України, перетин кордону іноземними громадянами склав 27 мільйонів. Зазначається, що статистика вказує на сталу тенденцію до збільшення кількості іноземних громадян, які перетинають український кордон.

Зараз в Україні гостро стоїть питання нелегальних мігрантів, адже саме ця категорія іноземців найчастіше стає суб'єктом кримінальних правопорушень.

Як констатує Голова Державної прикордонної служби країни Петро Цигикал: «За підсумками попереднього року кількість нелегальних мігрантів в Україні зросла приблизно на третину. Загалом минулого року затримано 3270 нелегальних мігрантів. 2100 осіб 2018 року порушили правила перебування в Україні, переважно це громадяни Молдови, Росії, Болгарії, Азербайджану, В'єтнаму, Туреччини» [3].

ве співвідношення кількості перетину українського кордону іноз

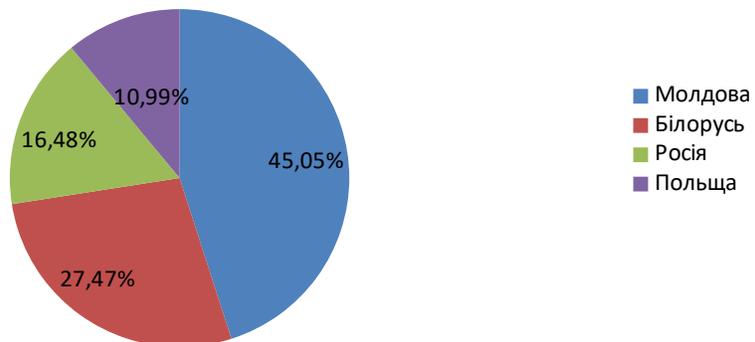

Рис. 1. Відсоткове співвідношення кількості перетину українського кордону іноземцями

18 жовтня 2018 року Верховна Рада ухвалила закон, що передбачає кримінальну відповідальність за незаконне перетинання державного кордону України, 7 листопада 2018 року його підписав президент. Але зменшення кількості кримінальних правопорушень, суб'єктом яких виступає іноземець, не зменшилось.

Актуальною залишається проблема розкриття економічних злочинів, вчинених іноземцями, адже в умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку національних економік стрімко набирає обертів економічна злочинність, що характеризується загрозливими розмірами. Вчинення злочинів в сфері економіки становлять реальну небезпеку країни в цілому та окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства [4].

Слушною є позиція І.М. Даньшина, який розглядає економічну злочинність як складну інтеграційну систему, що складається з умисних корисливих злочинів проти економічних відносин власності, умисних корисливих господарських злочинів, злочинів посадових осіб, котрі завдають істотної шкоди у сфері економічної діяльності, злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними співтовариствами і завдають шкоду економічним відносинам власності, а також комерційній, фінансовій, банківській та іншій господарсько- економічній діяльності [5].

До системи економічних злочинів, передбачених чинним КК України, належать:

- 1) злочини проти власності;
- 2) злочини проти фінансової системи;
- 3) злочини у сфері виконання бюджету;
- 4) злочини у сфері підприємницької діяльності;
- 5) злочини у сфері вільної конкуренції;
- 6) злочини у сфері приватизації;
- 7) злочини у сфері прав споживачів;
- 8) службові злочини (за наявності матеріальних збитків);
- 9) злочини у сфері комп'ютерної діяльності.

Майже за півтора місяця поліція задокументувала понад 400 кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями. Так, лише з початку практичного етапу операції «Мігрант» поліцейські задокументували 434 кримінальні правопорушення, вчинені іноземцями. Найбільше громадяни іншої країни вчинили крадіжок, грабежів, розбоїв, з числа економічних злочинів – шахрайств – 166 фактів [6]. За офіційними даними МВС за 2017-2019 роки іноземцями всього скоєно 7275 злочинів. З яких найпоширенішими в економічній сфері є:

Таблиця 1

Злочини іноземцями в економічній сфері за 2017-2019 рр.

Стаття КК України	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Шахрайство (190)	321	308	166
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (191)	87	73	53
Легалізація та (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (209)	24	20	16

Найбільше скоєно економічних злочинів іноземцями (за

національністю): країн Прибалтики, у 2017 році: громадянами Молдови – 869 злочини; у 2018 році: громадянами Литви – 993, а також - громадянами Польщі – 701, у 2019 році громадянами Болгарії – 887.

На прикладі шахрайства ст.190 Кримінального кодексу України, який охоплюється злочинами проти власності, ми продемонструємо аспекти розслідування такої категорії злочинів, вчинених іноземцями. Іноземці, що прибули в Україну як туристи чи для участі у спортивних змаганнях, фестивалях, конкурсах, а також учасники наукових конференцій, симпозіумів, аспіранти, студенти, практиканти, працівники іноземних банків, фірм, підприємств, фахівці й робітники за договорами (контрактами), не користуються ніякими привілеями та імунітетом від української юрисдикції. Вони несуть кримінальну відповідальність за злочини, вчинені в Україні, і наділені кримінально-процесуальними правами та обов'язками нарівні з українськими громадянами.

Згідно з Європейською конвенцією про взаємну допомогу в кримінальних справах (чинне кримінально-процесуальне законодавство поки що не містить аналогічних норм), повідомлення про затримання чи арешт іноземця негайно, але в кожному разі не пізніше трьох діб, спрямовується через МЗС посольству чи консульству країни, громадянином якої він є.

Дозвіл відвідати затриманого чи арештованого громадянина іншої держави повинен бути виданий працівникам посольств чи консульським службовим особам на їхнє прохання в термін не пізніше чотирьох днів після затримання чи арешту. Дозвіл дається Генеральним прокурором України чи його заступником за узгодженням із МЗС і в разі потреби погоджується з СБУ, МВС чи Верховним Судом України. Якщо затриманий чи арештований відмовляється від такої зустрічі та заявляє про це письмово, дозвіл не видається, про що повідомляється в МЗС України.

Розпочинаючи кримінальне провадження, слід з'ясувати, чи володіє іноземець чи особа без громадянства українською мовою, і чи не потребує перекладача, якою мовою бажає давати покази – українською, рідною чи іншою мовою. Якщо показання даватимуться не українською мовою, негайно запрошується перекладач і всі процесуальні дії проводяться за його участі. Перекладачеві обов'язково роз'яснюються його права та обов'язки, він попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад (ст. 384 КК України), а також за відмову перекладача від виконання покладених на нього обов'язків (ст. 385 КК); іноземцеві (особі без громадянства) роз'яснюють його право давати показання обраною ним мовою та право відводу перекладача [7]. Отже, для ефективного розслідування економічних злочинів, вчинених іноземцями, працівники правоохоронних органів повинні проявити професіоналізм і дотримуватися порядку проведення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у відповідності до КПК. Необхідно враховувати й деякі аспекти розслідування злочинів цієї категорії. Також важливим є удосконалення заходів щодо запобігання злочинності мігрантів (іноземців).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13.
2. Юридичні терміни : тлумачний словник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2 ге вид., стереотипне. К. : Либідь, 2004. 320 с.
- 4.Цигикал: Кількість нелегальних мігрантів за 2018 рік в Україні зросла на третину. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/politics/tsigikal-kilkist-nelegalnih-migrantiv-za-2018-rik-v-ukrajini-zrosla-na-tretinu-713281.html> (дата звернення: 25.10.2019).
3. Скаун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6195> (дата звернення: 25.10.2019).
5. Даньшин І.М. Питання про кримінологічне поняття економічної злочинності / І.М. Даньшин // Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 груд. 1998 р.) Х. 1999. С. 66-71.
6. Майже за півтора місяця поліція задокументувала понад 400 кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями. URL: <://www.kmu.gov.ua/ua/news/majzhe-za-pivtora-misyasya-policiya-zadokumentovala-ponad-400-kriminalnih-pravoporushen-vchinenih-inozemcyami> (дата звернення: 25.10.2019).
7. Юридичний портал. URL://mego.info/ (дата звернення: 25.10.2019).

Хоменко Вікторія Анатоліївна,
курсант 3-го курсу факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

БОРОТЬБА З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Внаслідок глобалізації, зокрема, виникнення і поширення транснаціональної злочинності, всі системи правосуддя стикаються з низкою нових складнощів. Кримінальні злочинці стають мобільними і часто прагнуть уникнути виявлення, арешту і покарання, діючи через міжнародні кордони. Злочинці уникають упіймання, використовуючи кордон у своїх цілях і розраховуючи на те, що правоохоронні органи часто не прагнуть займатися складними і дорогими транснаціональними розслідуваннями і кримінальними переслідуваннями. Слабкий потенціал будь-якої окремо взятої країни щодо ефективної боротьби з цими новими небезпеками

перетворюються в загальну слабкість міжнародного режиму співпраці в сфері кримінального судочинства.

Основними механізмами, що підтримують міжнародне співробітництво, є взаємна правова допомога, екстрадиція, передача ув'язнених, передача матеріалів кримінального провадження, міжнародне співробітництво з метою конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом та повернення активів, передбачене в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Економічно розвинена країна – благополуччя громадян та один із засобів досягнення світового лідерства. Найголовнішою перешкодою України для утвердження на світовій арені – критично високий рівень економічної злочинності, зокрема, корупції, як одного з її проявів. Так, законодавцем у 2015 році було схвалено «Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», мета якої впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. З урахуванням Копенгагенських критеріїв – параметрів, яким відповідають держави-члени Європейського Союзу, було розроблено дорожню карту щодо реалізації такої стратегії: проведення 62 реформ, значна частка з яких має на меті реорганізацію економічної сфери суспільного життя (подолання економічної відсталості, боротьба з економічними злочинами, проведення антикорупційної політики тощо) [1].

Особливої актуальності набуває ознайомлення і зарубіжним досвідом організації такої роботи, зокрема, відвести особливу увагу боротьбі з економічними злочинами, оскільки, на нашу думку, латентність таких ускладнює процес розслідування та покарання винних.

Щодо важливості та знаковості міжнародного досвіду при боротьбі з економічною злочинністю слід зазначити: зарубіжні держави – це різні суспільно-політичні утворення зі своєю історією та особливим державним устроєм, політичною системою, культурою, традиціями. Звідси витікає, що розгляд зарубіжного досвіду вартує здійснювати через вибір найбільш значущих елементів, характеризувати основні тенденції, що становлять науковий і практичний інтерес для України [2, с. 148].

Ситник Г.П. та Баранов Р.О. у своєму дослідженні навели слушним перелік міжнародних організацій, основна діяльність яких направлена саме на боротьбу з економічною злочинністю, такими є: регіональна Азіатсько-Тихоокеанської групи (APG), Група країн Карибського басейну (CFATF), Групи країн Південної та Східної Африки (ESAAMLG), Комітет експертів Ради Європейського співтовариства щодо оцінки заходів протидії відмиванню грошей (PC-R-EV), Департаменту ООН з контролю за наркотиками та протидії злочинності (UNODCCP) тощо.

Слушною буде думка Ахтирської Н.М., яка навела наступні складові антирупуційної політики ЄС, що приставлені у вигляді: 1) політичної волі; 2) відповідністю міжнародним конвенціям; 3) розширенням сфери застосування; 4) антикорупційним законодавством; 5) механізмом його реалізації; 6) ефективною діяльністю усіх установ, відповідальних за дотримання антикорупційних норм; 7) удосконаленою системою прийняття

на державну службу; 8) адекватної заробітної плати; 9) прозорістю та підзвітністю діяльності влади; 10) толерантністю; 11) чітких правил фінансового контролю; 12) реєстру корупціонерів; 13) конфіскації майна. Зосередженість зусиль на розробленні антикорупційного законодавства, створенні нових правоохоронних органів, уповноважених на його застосування, потребує детального ознайомлення з досвідом антикорупційної політики країн – членів Євросоюзу [3, с. 3]. Тому застосування таких інструментів, як оцінка поточної ситуації; визначення тенденцій та способів впливу; виважена кадрова політика – один з найголовніших ключів у веденні успішної боротьби з корупцією.

Щодо загального визначення поняття «економічна злочинність» думки та погляди під різним кутом дивляться на його тлумачення: це є сукупністю умисних корисливих злочинів й осіб, які їх учинили, у сфері легальної та нелегальної економічної діяльності, головний об'єкт – відносини власності та відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу й споживання товарів і послуг [4, с. 214].

Проаналізувавши досвід зарубіжних країн, підкреслимо найбільш розповсюджені засоби та методи з організації та проведення такої боротьби:

1) США: розширення законодавства, встановлення покарання за легалізацію злочинних прибутків на штатному та федеральному рівні, а також відповідальність за «структурування»; моніторинг за діяльністю банків тощо.

2) Польща: існування певної законодавчої бази прикладом можуть слугувати Закон «Про протидію легалізації брудних грошей», відповідні положення Кримінального і Валютного кодексів, та інші. Також існують державні органи у структурі Міністерства фінансів Польщі паралельно працює два департаменти: Департамент фінансової інформації і Бюро податкового контролю.

Важливими є аспект міжнародного співробітництва, організація спільних проектів, встановлення новітніх норм відповідно до сьогоденних тенденцій технічного прогресу, оскільки недостатня підготовленість кадрів уповільнює здатність якісно та швидко розслідувати економічні злочини. Підтримуються нечисленні контакти з ООН, ОБОЄ, ФЛТФ, Радою Європи (переважно це участь у проектах із фінансування та організаційної підтримки діяльності українських правоохоронних органів, яка здійснюється у формі конференцій, семінарів, тренінгів). Найбільш ефективна практична взаємодія встановлена з Інтерполом [5, с. 150].

Таким чином, підводячи ризик під проведеним дослідженням та окресленням основних визначень та векторів руху щодо успішної організації боротьби з економічною злочинністю зазначимо: врахування міжнародного досвіду, переймання та застосування його на практиці дозволить правоохоронним органам зменшити кількість прояву економічних злочинів.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (Дата звернення 20.10.2019).

2. Токарчук О. Зарубіжний досвід боротьби з економічною злочинністю. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр., Одес. регіон. ін-т держ. упр. 2013(Вип. 1). Одеса, 2013. 211 с.

3. Ахтирська Н. Міжнародний досвід боротьби з корупцією як вектор формування національної антикорупційної політики: огляд законодавства Румунії. Віче: громад.-політ. і теорет. журн. № 18. Київ, 2015. 32 с.

4. Ситник Г. П., Баранов Р. О. Світовий досвід щодо здійснення боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, для України. *Економіка та держава*. № 8. Київ, 2014. 144 с.

5. Юртаєва К.В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* / Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінолог. асоц. України. Харків: ХНУВС, 2018. № 2 (19). Харків, 2018. 166 с.

Хом'як Андрій Русланович,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: к.е.н. Палешко Я.С.
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

СУТНІСТЬ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Реаліями сьогодення є те, що більшість підприємств не є такими, яких можна охарактеризувати як стабільними та стійкими. За таких умов, особливо актуальним є питання пошуку підходів до цієї проблеми – формування належного рівня ліквідності та платоспроможності суб'єкта бізнесу. Оцінювання ліквідності та платоспроможності є визначним елементом аналізу фінансового стану суб'єкта бізнесу.

Поняття «ліквідність» та «платоспроможність» визначаються економічним оточенням, в рамках якого функціонує підприємство, а також формуються результатами його діяльності. У зв'язку з цим, існує багато різних точок зору щодо змісту цих понять. Тож, для правильного проведення аналізу фінансового стану суб'єкта бізнесу і одержання об'єктивних, повноцінних, точних аналітичних висновків та пропозицій, досить суттєвим є єдине розуміння дефініцій «ліквідність» та «платоспроможність».

У вітчизняних та зарубіжних теоріях аналізу діяльності суб'єкта бізнесу, виділяють розмаїття підходів до визначення змісту категорій «ліквідність» та «платоспроможність». Деякі з них наведені у табл. 1.

Визначення понять ліквідності та платоспроможності підприємств у літературних джерелах

Автор, джерело	Визначення ліквідності підприємства	Визначення платоспроможності підприємства
Великий економічний словник	“...спроможність...своєчасно виконувати свої боргові зобов'язання; залежить від розміру заборгованості та обсягу ліквідних коштів”.	“...здатність ...своєчасно і повністю виконувати платіжні зобов'язання, що є наслідком торгових, кредитних та інших операцій грошового характеру”.
Т.О. Фролова	Означає здатність цінностей легко перетворюватися в гроші, тобто в абсолютно ліквідні активи, для своєчасного покриття всіх необхідних платежів.	Здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання, що впливають з торговельних, кредитних і інших операцій
Авторське визначення	Здатність суб'єкта бізнесу трансформувати власні активи на грошові кошти для здійснення всіх існуючих платежів по мірі їх настання.	Наявність у суб'єкта бізнесу грошових коштів для виконання ним у визначений термін боргових зобов'язань, які виникли у зв'язку із здійсненням кредитних та інших операцій.

Дані поняття різні, хоча і взаємозалежні.

Ліквідність суб'єкта бізнесу, тобто можливість вчасно трансформувати активи на грошові кошти за для здійснення потрібних платежів, складає одну із головних умов забезпечення платоспроможності. Здатність суб'єкта бізнесу здійснювати власні зобов'язання податкового характеру перед державою, пояснює його податкоспроможність.

Таким чином, на наш погляд, ліквідність віддзеркалює здатність суб'єкта бізнесу розраховуватися зі своїми поточними зобов'язаннями своїми оборотними активами через швидке перетворення їх у грошові кошти, а платоспроможність – лише наявними грошовими коштами та їх еквівалентами. Отже, категорія «ліквідність» є більш ширшим поняттям, ніж дефініція «платоспроможність».

Платоспроможність суб'єкта бізнесу у ширшому сенсі, вміщує кредитоспроможність, податкоспроможність та ліквідність (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок платоспроможності з кредитоспроможністю, податкоспроможністю, ліквідністю підприємства

Тобто, не існує однозначного визначення понять ліквідності та платоспроможності, оскільки, переважна більшість вчених вважає, що вони практично однакові, проте ліквідність, як можливість вчасно виконати свої борги, віддзеркалює суть платоспроможності, іншими словами, дані поняття не є однаковими, а є взаємозалежними.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / [С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька та ін.]. – К.: ЦНЛ, 2006. – 210 с.

Цисар Богдана,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, Санакоєв Дмитро Борисович
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКР ЇІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇІ ВИКОРОНЕННЯ. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ЇІ ДІЯЛЬНОСТІ

У будь-якій державі економіка є основою існування та стабільного розвитку будь-якої сучасної держави. Відповідно, формування ефективної системи економічних відносин, стійкої до негативних зовнішніх впливів та водночас інтегрованої до міжнародного економічного простору, є одним із найважливіших завдань національної політики держави. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [1].

Взагалі питанням визначення феномена та протидії економічній злочинності займалися саме такі вчені, як: А. М. Бойка, А. Ф. Волобуєва, Н. О. Гуторової, В. М. Дрьоміна, О. Г. Кальмана, І. В. Маслія, П. І. Орлова, В. М. Поповича, Є. Л. Стрельцова та ін.

На сьогоднішній день ефективність протидії злочинності безпосередньо залежить від отримання повної та достовірної інформації щодо кількісних і якісних показників певного виду злочинів та визначення тенденцій розвитку досліджуваного феномену. Однією з проблем протидії економічній злочинності в Україні вбачається наявність значних складностей у визначенні її кількісних і якісних показників. З одного боку, це пов'язано зі внесенням значних змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) щодо відповідальності за економічні злочини, з іншого – з відсутністю єдиної статистичної звітності щодо вчинених економічних злочинів.

За викладеним матеріалом звернемося до статистики. Фахівці зазначають, що зменшення кількості зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності свідчить про значне зниження активності правоохоронців у виявленні економічних злочинів, при чому у 2017 р. майже

75 % всіх розпочатих кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері господарської діяльності були порушені лише за шістьма статтями, передбачених у відповідному розділі КК України: ст. 199 КК (18 %), ст. 213 КК (15 %), ст. 212 КК (15 %), ст. 205 КК (9 %), ст. 204 КК (9 %) і ст. 203-2 КК (9 %) [3].

Водночас у правоохоронній практиці майже повністю відсутні факти виявлення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 210 КК України «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» (0,5 %) і ст. 210 КК України «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» (0 %). Це вказує на певну вибірковість дій правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

Серед тенденцій економічної злочинності за останні десять років відмічається збільшення кількості кримінальних посягань, учинених з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Частина звичайних економічних злочинів перейшла до категорії кіберзлочинів. Так, привласнення або розтрата майна у банківських установах часто вчиняється шляхом внесення неправдивої інформації, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах, автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, що робиться особою, яка має право доступу до неї, наприклад бухгалтером або касиром-оператором. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, також часто вчиняється шляхом використання можливостей сучасних комп'ютерних технологій у фінансовій і банківській сферах. Цей злочин нерідко називають «кібервідмивання грошей». Використання комп'ютерних технологій для вчинення економічних злочинів підвищує їх суспільну небезпечність, продукує виникнення нових способів вчинення економічних злочинів, спрощує сам процес їх скоєння та маскуванню слідів економічних злочинів і розширює географію економічних правопорушень, нівелюючи при цьому традиційні державні кордони. На сьогодні кіберзлочинність стала одним із п'яти найпоширеніших економічних злочинів в Україні. Водночас опитування співробітників і топ-менеджерів українських компаній засвідчує, що 25 % організацій не мають відповідних політик і механізмів реагування на кіберзлочини [6].

Ціна економічної злочинності складається з прямих матеріальних збитків від економічних злочинів, непрямих втрат – упущеної вигоди та витрат на кримінальну юстицію. Якщо витрати на кримінальну юстицію становлять близько 2 % від валового внутрішнього продукту нашої країни, то обчислення упущеної вигоди від економічної злочинності обчислити досить складно. Нематеріальні збитки від економічної злочинності полягають у зниженні інвестиційної привабливості та рівня захищеності економічних відносин, зменшенні конкурентоздатності вітчизняних виробників, монополізації ринку, зниженні активності ринкових відносин тощо. Отримати

повну картину щодо розміру матеріальних збитків від економічної злочинності також неможливо через її високу латентність. Проте навіть деякі показники офіційної статистики можуть дати уявлення щодо їх розміру. Так, у 2017 р. офіційно встановлена сума доходів, здобутих злочинним шляхом, (за обвинувальними актами), становила майже 6,5 млрд грн., сума несплачених податків, зборів та інших обов'язкових платежів – 3,3 млрд грн., сума прихованого прибутку – майже 5 млн. грн., а вартість фальсифікованих і недоброякісних товарів – понад 7 млн грн. [2]

Ураховуючи, що обсяг зареєстрованих економічних злочинів становить приблизно 10 % від реальної кількості економічних злочинів, то безпосередні матеріальні збитки від економічної злочинності можуть бути значно вищими. Для їх розрахунку фахівці використовують такі методи визначення економічних втрат, як визначення розбіжності між фактичними й офіційно врахованими трудовими ресурсами, розбіжності між витратами та доходами, аналіз співвідношення готівкових грошей і вкладів, методу попиту на гроші тощо [9, с. 191].

Спостерігаються значні зміни і в детермінаційному комплексі сучасної економічної злочинності в Україні. Останніми роками особливістю економічних детермінант цього виду злочинності в нашій державі є не стільки наявність економічної кризи, яка є характерною ознакою України часів незалежності, а й помноження зазначених негативних тенденцій в економіці на політичні та соціальні проблеми, викликані наявністю збройного протистояння в східних регіонах країни. Так, зокрема, валовий внутрішній продукт України в 2014–2015 роках впав на 17,5 %. Крім того, розрив довгострокових економічних відносин із Російською Федерацією фактично призвів до катастрофічних наслідків для значної кількості підприємств у східних регіонах України, орієнтованих на східний ринок. Разом із тим переорієнтація промисловості та сільського господарства України до вимог, які висуваються до продукції в країнах Європейського Союзу, йде доволі низькими темпами. Лише з 2016 р. почалося повільне зростання ВВП України: у 2016 р. на 1,5 % й у 2017 р. на 2,1 % [10]. Проте навіть із темпами зростання економіки 3–4 % на відновлення до рівня передкризового 2013 р. необхідно як мінімум 4–5 років.

Серед економічних факторів аналізованого виду злочинності найбільш вагоме місце посідає низький рівень доходів населення в країні, що безпосередньо впливає на формування корисливої мотивації. За оцінками ООН на 2017 р. 80 % населення України живе за межею бідності. Крім того фактичний прожитковий мінімум більше ніж у двічі перевищує офіційний. Так, якщо в африканських країнах поріг бідності заявлений на рівні 1,25 долара США на день, то в Україні прожитковий мінімум становить 1,5 долара США на день. Таким чином тенденції щодо зубожіння населення та подальшого збільшення прірви між багатими та бідними зберігаються.

Соціальні детермінанти залишаються вагомими факторами економічної злочинності в Україні. Починаючи з 2015 р. за результати глобального дослідження «Індекс соціального розвитку» Україна постійно переміщається

вниз у рейтингу країн за рівнем життя: у 2015 р. Україна посідала 62 місце з 133 країн, у 2016 р. – 63 місце і в 2017 р. – 64 місце [6].

До традиційних соціальних детермінант економічної злочинності, пов'язаних із низьким матеріальним рівнем життя населення України, з 2014 р. додалася й соціально незахищеність внутрішньо переміщених осіб зі східних регіонів країни. На сьогодні кількість таких осіб становить близько 2 млн. Через відсутність суттєвої допомоги внутрішньо переміщеним особам з боку держави більшість із них залишається віч-на-віч зі своїми проблемами. Відсутність належної державної підтримки, наявність житлової невлаштованості та проблеми з працевлаштуванням призводять до долучення зазначених осіб до протизаконної економічної діяльності.

Суттєвим чинником економічної злочинності в Україні залишається й високий рівень безробіття населення. За даними Державної служби зайнятості рівень безробіття у 2015 р. становив 9,1 %, у 2016 р. – 9,9 %, а у 2017 р. – вже 10,1 % [6].

Така тенденція зберігається і в 2018 р. Через тривалий спад виробництва, що відбувається в багатьох галузях, постійно зростає кількість людей, які лише числяться на виробництві, а на практиці перебувають у неоплачуваних відпустках. Останні є фактично «тимчасовими» безробітними – резервом безробіття реального.

На сьогодні політичні й правові фактори є одними із провідних криміногенних детермінант економічної злочинності в Україні. Вони пов'язуються зі здійсненням незваженої державної політики у сфері економіки, гальмуванням економічних реформ, недосконалістю правої бази протидії економічній злочинності та значними недоліками в регулюванні економічних відносин, зокрема наявністю прогалів і колізій окремих його положень. Яскравою демонстрацією останніх є майже повна відсутність регулювання ринку Біткоїнів – позадержавної платіжної системи та одночасно розрахункової одиниці в цій мережі, яка забезпечує функціонування й захист системи, використовуючи криптографічні методи. Відсутність консолідованої позиції щодо регулювання ринку Біткоїнів в Україні та штучне затягування в ухваленні відповідних нормативно-правових актів призводить до використання цієї криптовалюти у злочинах у сфері економіки та в корупційних схемах.

Відсутність чітких орієнтирів і наявність суттєвих перекосів у державній економічній політиці розкривають значні можливості для здійснення кримінального лобізму у вказаній сфері. Так, монополізація провідних галузей економіки та зрощування олігархічних кланів із державно-управлінським апаратом створюють можливості для ухвалення ситуативних нормативно-правових актів у сфері економіки під конкретних виробників або конкретні галузі економіки, порушуючи при цьому принципи вільної конкуренції як основи сучасної ринкової економіки.

Суттєвою проблемою у зазначеному аспекті також є значні хиби у механізмі реалізації нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері господарської та правоохоронної діяльності. Продовжують існувати

відповідні прогалини у законодавчому забезпеченні протидії злочинності у сфері економіки, а саме: відсутність ухвалення законів України «Про профілактику злочинів» і «Про боротьбу з економічною злочинністю» й у цілому Державної комплексної програми профілактики правопорушень, а також належного фінансування виконання вже існуючих державних програм, планів і заходів та реалізації відповідних концепцій, наприклад Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 217-р, і стратегій, наприклад Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р, Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки, затвердженої Законом України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016), спрямованих на детінізацію вітчизняної економіки та зниженню рівня економічної злочинності в країні.

Значні прогалини в регулюванні економічних відносин, неефективність контролю за сферою державних закупівель, лобіювання інтересів конкретних виробників, низька ефективність ужитих державою антикорупційних заходів і відсутність комплексної нормативно-правової бази протидії економічній злочинності призводять до неефективності спорадичних антикриміногенних заходів у вказаній сфері. Окрім того, негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаної літератури:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 01.09.2018).
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень – грудень 2017 р. // Генеральна прокуратура України: офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).
3. Мельник В., Гаруст Ю. Як в Україні карають за економічні злочини. Іскра. URL: <http://iskra.kiev.ua/iskra.html?act=article&id=18371> (дата звернення: 01.09.2018).

4. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень – грудень 2016 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112757&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

5. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень – грудень 2017 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113285&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

6. Звіт про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, за 12 місяців 2017 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113279&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

Черкас Катерина Шалвівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ШЛЯХ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Наше суспільство прагне проживати в розвинутій країні із сучасними технологіями, що поліпшують життя населення. Сьогодні показує нам значні зрушення в економіці, що виражається у впровадженні нових засобів та способів розвитку держави.

Завданням даної тези є показати який стан цифрової економіки в Україні, які прогнози та перспективи розвитку очікуються для людей. На нашу думку, даний вид впровадження є досить практичним та допомагає в деяких справах, але й з іншого боку люди стають лінивими та праця перетворюється із використанням роботів, комп'ютерів, автоматизованих систем та інше.

Як цифрова економіка змінить Україну? Таке можливе лише за рахунок виробництва продукції із низькою додатковою вартістю та від світової ринкової кон'юнктури. Досвід таких процесів більш всього представлено в Ірландії, Ізраїлі, Естонії та Швеції.

В даний час світова економіка знаходиться на порозі нової трансформації. Триваюча цифровізація призводить до зміни глобальної економіки за рахунок зниження витрат на збір, зберігання, обробку даних; скорочення виробничих ланцюжків тощо. Такого роду зміни, безумовно, впливають на вимоги, які пред'являються до рівня кваліфікації працівників і до учасників ринку, які представляють бізнес і держава.

Один із прикладів цифрових технологій можна привести в країнах Естонії: «Восьмирічні школярі намагаються навчити роботів рухатися, і роблять це за допомогою лептопів. Учитель показує на великому екрані, які команди відповідають за окремі функції роботів. За одним зі столів групі учнів вдалося примусити робота розвертатися. Інший гурт ще ніяк не може второпати, як цю штуку взагалі зрушити з місця. Саме в Талліні під час неформальної зустрічі глав держав та урядів ЄС обговорюватиметься цифрове майбутнє Європи. Естонія, що зараз головує в ЄС, прагне поділитися власним успішним досвідом щодо цього» [1]. Тобто такі технології починають впроваджувати вже із шкільного віку.

В основі «цифрових трансформацій» лежать стратегії подолання сучасних викликів населення. Цим може бути: технології імплантів, штучні інтелекти, робототехніка, крипто валюти, 3D друк, розподіленні обчислення, самокеровані машини, економіка спільного користування, нові технології в енергетиці – цього можна очікувати у найближчому майбутньому. Зараз світовими цифровими трендами є пристрої, які мають невеликий розмір та їх зручно брати з собою, а також такі, що під'єднані в автомобілі із вай-фаєм, дрони, датчики, нано-технології, та використовують технології великих даних.

Щодо інформації по Україні: «Згідно з оцінками, які наведені у Розділі 1 Стратегії, частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу у 2030 досягне 50–60%. В Україні цей показник, за нашими оцінками, може бути ще вищим – 65% ВВП (за реалізації форсованого сценарію розвитку цифрової економіки в Україні). Зараз йде третій етап розвитку даної економіки (2010–2020 рр.) ознаменувався ерою соціальних мереж і месенджерів (додатків для обміну миттєвими повідомленнями). Четвертий етап, початок якого, можливо, буде покладено з 2020 або дещо пізніше, передбачає побудову так званого нейронету, тобто мережі, де комунікації між людьми, тваринами та речами здійснюватимуться на принципах нейрокомунікації, використання штучного інтелекту та Всеосяжного Інтернету людей, речей, даних, процесів тощо» [2]. Зазначимо, що є галузі, в яких економічний ефект від цифрової трансформації найвідчутніший: енергетика, машинобудування, сільське господарство, охорона здоров'я, освіта, державне управління, сфера послуг, транспорт та логістика. В Україні найбільш ефективні та ціннісні вони будуть в медицині, транспорті, освіті та екології.

Але слід вказати і негативні сторони такої цифрації. З чим збільшиться злочинність та тяжко буде розкривати злочини, дивитися за порядком та буде багато механізмів обману правоохоронних органів. Цифровізація вигідна, перш за все, торгівельним компаніям і банкам. Це все призводить до оптимізації виробництва, роботизації, віддаленого контролю, і як наслідок скорочення і ліквідація робочих місць. В узагальненому вигляді до числа основних ризиків і загроз цифровізації відносять [3]: можливість концентрації влади на ринку і посилення монополій; захоплення нових ринків транснаціональними корпораціями; дестабілізація грошово-кредитної системи; наростання залежності від компаній-лідерів в сфері інформаційно-

комунікаційних технологій».

Отже, виходячи з даної тези слід зробити такі висновки, що цифрова економіка це дійсно шлях до Європи, це значна кількість істотних зрушень та надбань держави. Це все реалізує високотехнологічні та ініціативні проекти, максимально буде використовуватися в бізнесі, відбудеться трансформація сфер життєдіяльності та прискорить зріст економіки. Керівництво нашої країни повинно приділяти максимум уваги до цього питання.

Список використаних джерел:

1. Досвід в Естонії. URL: <https://www.dw.com/uk/e-estonia>
2. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>.
3. Дві сторони цифрових технологій. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/dvi-storony-tsyfrovykh-tekhnologii-tsyfrova-dyktatura-abo-zberezhennia-stiikosti>.

Черняк Анна Олексіївна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ЗА СФЕРАМИ ЕКОНОМІКИ

Передумовами виникнення загроз економічній безпеці держави заведено вважати свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, конкурентів), так і збіг об'єктивних обставин (стан економічної кон'юнктури ринків країни, форсмажорні обставини, впровадження досягнень науково-технічного прогресу тощо). При цьому всьому джерела загроз мають об'єктивні або суб'єктивний характер. Насамперед суб'єктивними вважають негативні впливи, які виникають внаслідок неефективної роботи органів влади, підприємств чи інших суб'єктів економічної безпеки, а от об'єктивними – саме такі, що виникають не з вини людського фактора. З точки зору запобігати загрозам діагностика має ґрунтуватися на аналізі об'єктивних чинників безпеки, саме до них вчений К. Мердок у своєму науковому дослідженні відносить, зокрема, такі: зміни в обсягах доходів та їх розподілі, що погіршують стан економічних суб'єктів, різкі зміни рівня зайнятості, інфляції, доступу на ринок, скорочення постачання сировини та інші, які уповільнюють темпи економічного зростання [1].

Не залишає цю тему і своєї уваги вчений О.Л. Хилько, який зазначає, що у чинному законодавстві України використовується класифікація загроз національній безпеці України лише за сферами життєдіяльності (зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, воєнні, економічні, соціальні,

екологічні, інформаційні тощо), при цьому практично ігнорується класифікація загроз за об'єктом, місцем знаходження джерела небезпеки, масштабами можливих наслідків, ступенем сформованості загрози та іншими критеріями. Цим самим у нормативно-правовій базі при визначенні загроз національній безпеці України фактично зазначено лише наявні прояви тих чи інших загроз, класифікуючи їх за сферами життєдіяльності, в яких вони проявляються. Водночас, не вказано джерела загроз, що унеможливило їх упередження і спрямовує всі зусилля лише на подолання наслідків [2].

На відміну від чинного законодавства у науковій літературі запропоновано різні критерії класифікації загроз економічній безпеці. На підставі узагальнення результатів попередніх досліджень можна запропонувати багатокритеріальну класифікацію загроз економічній безпеці держави. Найбільш поширеним у науковій літературі є поділ загроз економічній безпеці держави за місцем їх виникнення на внутрішні та зовнішні стосовно об'єкта безпеки. Відповідно, зовнішні загрози виникають у зовнішньому середовищі об'єкта, а внутрішні зумовлені станом самого об'єкта безпеки. Існують різні підходи до поділу загроз на внутрішні та зовнішні. Дану тему не оминули і українські вчені, зокрема такі вчені як З.С. Варналій, О.Є. Користіна, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко у своїх дослідженнях вони зазначають, що до внутрішніх загроз заведено відносити наступну сукупність загроз економічній безпеці держави низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низька якість продукції і, як наслідок, низька конкурентоспроможність національної економіки; втрата значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу.

Мартиненко В.В. зазначає, що до зовнішніх загроз треба також віднести [3]: 1. Нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу, а також велика тривалість періодів дефіцитної бюджетної політики передових країн, різкі коливання курсів світових валют, відсоткових ставок та індексів фондових ринків. 2. Розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг викликає гостру проблему забезпечення достатнього простору для розвитку ресурсів національних ринків. 3. Поширення кризових явищ у світовій економіці, які мали переважно національні джерела, міжнародні наслідки та потенційно глобальний характер. 4. Експансія передових країн світу, що супроводжується безперешкодним потраплянням високорозвинутих країн на ринки найслабших країн, руйнуванням місцевої промисловості та експортуванням чужих соціокультурних цінностей. 5. Дефіцит ресурсів для розширеного розвитку, зокрема енергетичних, що провокує зростання цін на паливо та викликає істотні зміни у структурі споживання населення в більшості країн світу.

Багатокритеріальна система загроз економічній безпеці держави дозволяє комплексно оцінити масштаби виявлення та різноманітність загроз, а також джерела їх формування, що створює можливості розробляти

управлінські моделі впливу на них. В тому стані, що зараз знаходиться економіка України дуже важко протидіяти тим ризикам, що загрожують економічній безпеці нашої країні. Для того щоб боротьба з ризиками була ефективною, то потрібно переглянути законодавчий рівень захищеності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Murdoch C. Economic factors as objects of security: Economics security and vulnerability. *Economics issues and national security*. Lawrence, 1977. 867 p.
2. Хилько О.Л. Теоретичні засади визначення загроз національній безпеці України та шляхи її забезпечення: Автореф.... канд. політ. наук: 23.00.01 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2004. 16 с.
3. Мартиненко В.В. Загрози економічній безпеці України в контексті викликів глобалізації. *Економічний часопис – XXI*. 2011. №7-8. С. 40–43.

Чирка Уляна Іллівна,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ» ЯК ОДИН З ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗЛОЧИНУ

Осучаснення економічної сфери суспільного життя України, її направленість на європейські стандарти зустрічає деякий супротив з боку частки населення, що вбачає шляхи обходу законних шляхів збагачення, тому існує тенденція зростання рівня економічної злочинності. Явище «відмивання грошей» стало досить розповсюдженим оскільки тісно пов'язано з діловим середовищем, контроль якого здійснити вкрай важко. Використання якого можна зустріти при проведенні незаконних операцій з торгівлі зброєю, наркотиками, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення. Статистичні дані дають змогу пересвідчитися, що процес боротьби з даним економічним злочином набирає обертів: Національним банком України було вжито заходів впливу до 12 банків станом на початок 2018 рік, в свою чергу, у 2014 році банками було отримано 94 таких штрафів, отже, існує тенденція зменшення проявів порушення фінансового законодавства [1]. Викоренити «відмивання грошей» та інших видів економічних злочинів – складний процес, який потребує детального аналізу та якісного підходу до розробки законодавства, з урахуванням міжнародних стандартів та інструментарію, а також детальне дослідження та подальше внесення законодавчих змін.

Метою нашого дослідження є з'ясування сутності економічного злочину: «відмивання грошей», здійснити моніторинг та узагальнити можливі шляхи подолання негативних фінансово-економічних наслідків з урахуванням міжнародного досвіду при організації боротьби та розслідуванні

таких злочинів.

Гаєвський І.М. відзначає роль міжнародних організацій у протидії «відмивання грошей», зокрема діяльність Групи з розробки з відмивання грошей та фінансування тероризму (FATF), які визначають міжнародні стандарти організації такої боротьбі: рекомендації FATF. Зазначені положення містять в собі відповідні положення, а також визначено обов'язки суб'єктів, які працюють на фінансових та нефінансових ринках – додаткові заходи щодо політичних осіб [2, с. 78]. Тлумачення поняття «легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом» знайшло своє відображення у Кримінальну кодексі України, починаючи з 2001 року, відповідно до ст. 209 – це вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними.

Це спричиняє низку негативних наслідків, що має вплив на розвиток національної економічної стабільності. Зокрема, О.О. Глуценко було узагальнено такі [3]: втрати для жертви (предикатного злочину) і вигоди для злочинця; створення споживання та заощаджень; спотворення інвестицій; недобросовісна конкуренція; зміни в імпорті та в експорті; зміни у виробництві, доходах і зайнятості; репутаційні ризики країни та зміни у прямих іноземних інвестиціях та потоках капіталу, а також вплив на показники економічного зростання.

На державному рівні законодавець закріпив норми та шляхи вирішення даної проблеми, що знайшло своє відображення у низці нормативно-правових актів, безпосередньо, це Закони України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», «Про банки і банківську діяльність», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні» (Антикорупційна стратегія) на 2019 – 2023 роки», Кримінальний Кодекс України, а також положення щодо діяльності спеціальних уповноважених суб'єктів: органи Національної поліції України; Національне антикорупційне бюро України; Національне агентство з питань запобігання корупції; Державне бюро розслідувань; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Вищий антикорупційний суд.

Як відзначає Л.М. Кашпур, легалізація доходів найчастіше знаходить свій прояв у діяльності організованих злочинних груп, що ускладнює розслідування таких злочинів, оскільки вони є латентними й злагоджено організовані від соціального контролю, тому досить успішні у реалізації [4]. Зазначимо, що дана проблема потребує подальшого дослідження та розроблення новітніх засобів щодо виявлення та протидії негативним економічним проявам у всіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Посібник по протидії відмиванню грошей в Україні. Evris Law Firm LLC. URL: <https://evris.law/uk/stattja-posibnik-po-protidii-vidmivannju-groshej>

v-ukraini/

2. Гаєвський І.М. Відмивання коштів і корупція: співвідношення та аналіз взаємозв'язків. Публічне право: наук.-практ. юрид. журн. Київ, 2014. № 3. с.78–84.

3. Глущенко О.О., Райхерт Х.Я. Наслідки відмивання нелегальних доходів для фінансово-економічної безпеки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр.* Вип. 2. Харків, 2014. с. 115–124.

4. Кашпур Л.М. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн. (№ 3). Київ, 2018. с. 103–106.

Юзбашян Ліліана Рубенівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

На сьогоднішній день складне негативне явище, що має прихований (латентний) характер, економічна злочинність загалом, окремі групи і види економічних злочинів є об'єктом дослідження юридичних наук кримінально-правового циклу, зокрема кримінології, теорії кримінального права та криміналістики. Характерними її ознаками є високий рівень латентності, динамічність і швидка адаптація до нових умов та правил господарювання, стійкий характер діяльності організованих груп під прикриттям інститутів ринкового типу, наявність міжрегіональних, транснаціональних злочинних зв'язків, застосування корупційного прикриття й сучасних технічних можливостей.

Економічна злочинність як вид загальної злочинності – це складне, системне й негативне соціальне явище, що: властиве будь-якій державі й виникає унаслідок економічної діяльності осіб, які мають корисну чи іншу особисту зацікавленість в отриманні економічної вигоди у протиправний спосіб; полягає у злочинних діях (бездіяльності) суб'єктів економічних відносин (безпосередніх учасників господарської діяльності), осіб, які втручаються в економічні відносини, а також осіб, які реалізують службові повноваження у сфері управління державним, колективним чи приватним майном; завдає шкоду економічній системі, відносинам усіх форм власності та господарювання (підприємництва), стимулює «тіньовий» сектор, корупцію та організовану злочинність, викликає соціальну нестабільність і зневіру законослухняних громадян у спроможність держави захистити їх інтереси.

Від чого ж сьогодні насправді залежить стан економіки в Україні? І що негативно впливає на подальший розвиток економічного сектору?

Найбільшим ризиком, на думку багатьох вітчизняних та іноземних

фахівців, є високий рівень тінізації й криміналізації. Причина – деформоване державне регулювання та безпрецедентний тиск корупції на бізнес, що утворив кримінально-кланову систему розподілу суспільних ресурсів в Україні. Саме ці негативні чинники призвели до глибокої економічної кризи, виснаження фінансових ресурсів держави та зниження рівня життя населення.

Завдання протидії економічній злочинності відповідно до українського законодавства та наданих компетенцій виконують співробітники відповідних підрозділів Генеральної прокуратури України (ГПУ), Служби безпеки України (СБУ), Міністерства внутрішніх справ України (МВС), Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та податкової міліції Державної фіскальної служби (ПМ ДФС). І дійсно, співробітники цих правоохоронних органів попереджують, виявляють та проводять досудове розслідування злочинів, які зібрані в окремий розділ 7 Кримінального кодексу України «Злочини у сфері господарської діяльності», які досить часто називають «економічними злочинами». Іншими словами, саме ці норми кримінального законодавства України, зібрані в окремий розділ, охороняють вітчизняну економіку.

Станом на 1.01.2018 року до цього розділу входить 34 злочини, нормами яких охороняються суспільні відносини, що виникають під час здійснення господарської діяльності, та за порушення яких законодавством України передбачено кримінальну відповідальність.

Аналіз поточних кількісних і якісних показників економічної злочинності та порівняння з відповідними даними за попередні роки загалом засвідчують наявність низки негативних тенденцій у поширенні економічних злочинів в Україні. Хоча відповідно до офіційної статистики частка економічних злочинів у структурі злочинності в нашій державі становить лише 6 %, прями та непрямі збитки від них становлять мільярди гривень щорічно. Значні прогалини в регулюванні економічних відносин, неефективність контролю за сферою державних закупівель, лобіювання інтересів конкретних виробників, низька ефективність ужитих державою антикорупційних заходів і відсутність комплексної нормативно-правової бази протидії економічній злочинності призводять до неефективності спорадичних антикриміногенних заходів у вказаній сфері. Окрім того, негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаних джерел:

1. Черней В. В. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання злочинам у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні : моногр. Київ, 2014. 456 с.

2. Бойко А.М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретичнокримінологічне дослідження) : моногр. Львів, 2008. 380 с.

3. Дудоров О.О., Мельник М.І., Хавронюк М.І. Злочини у сфері підприємництва : навч. посіб. Київ : 2001. 608 с.

4. Чернявський С.С. Сучасні наукові підходи до визначення та класифікації фінансових злочинів. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2008. № 5. С. 118–127.

5. Черней В.В. Правове та організаційне забезпечення протидії злочинам у сфері державних фінансів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 3–12.

Яцків Вікторія Василівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Економіка є підґрунтям для існування та розвитку для сучасної держави. Відповідно, утворювання дійової системи економічних відносин, витривалої до негативних зовнішніх чинників та одночасно об'єднаною до світового економічного простору, є найважливішим завданням національної політики держави. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [1].

Результативність протидії економічній злочинності невимушено залежить від достовірної та достатньої інформації щодо кількісних та якісних показників певного виду злочину. Однією з проблемою в протидії злочинності в Україні вважається наявність складностей у визначенні її кількісних та якісних показників. З одного боку це пов'язано з внесенням змін до Кримінального кодексу щодо відповідальності за економічні злочини, а з іншого боку за відсутністю статистичної звітності щодо вчинених цих злочинів. Під час аналізу статистичної інформації треба врахувати те, що з 2014р. до офіційної статистики не включаються дані щодо Луганської та Донецької областей, а також Автономна Республіка Крим.

Фахівці зазначають, що зменшення кількості зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності свідчить про значне зниження активності правоохоронців у виявленні економічних злочинів, при чому у 2017 р. майже 75 % всіх розпочатих кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері господарської діяльності були порушені лише за шістьма статтями, передбачених у відповідному розділі КК України: ст. 199 КК (18 %), ст. 213 КК (15 %), ст. 212 КК (15 %), ст. 205 КК (9 %) і ст. 2032 КК (9 %) [2].

За останні сім років збільшилось кількість облікованих випадків присвоєння доходів злочинним шляхом. Якщо у 2013 році зареєстровано було 16 випадків, то у 2019 р. – 108 випадків легалізацій доходів незаконним шляхом [3]. Таке стрімке зростання можна пояснити не тільки погіршенням криміногенної ситуації в країні, а і активізацією роботи правоохоронних органів у цьому напрямку.

За останні десять років помічається збільшення кількості кримінальних посягань учинених за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій, через що значна частина звичайних економічних злочинів перейшла до кіберзлочинів. Вчинення економічних злочинів за допомогою комп'ютерних технологій підвищує їх суспільну небезпечність, продукує виявленню нових способів вчиненню економічних злочинів та спрощує сам процес їх скоєння. На сьогодні кіберзлочинність стала одним із п'яти найпоширеніших економічних злочинів в Україні. Опитування співробітників та топ-менеджерів засвідчує, що 25% організацій та установ не мають відповідних політик та механізмів реагування на кіберзлочинність.

Що стосується географії поширення економічної злочинності по регіонах України, то спостерігається тенденція її розповсюдження переважно в найбільш економічно розвинутих областях, а саме в Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Запорізькій, Львівській та Вінницькій областях і в м. Києві. Луганську й Донецьку області, які традиційно входили до регіонів з високим рівнем економічної злочинності, через збройний конфлікт і, відповідно, зниження господарчої активності на їх території починаючи з 2014 р. до цього рейтингу не включено.

На сьогодні правові та політичні фактори є одним із криміногенних детермінант економічній злочинності в Україні. Вони пов'язуються зі здійсненням незваженої державної політики у сфері економіки, гальмуванням економічних реформ, недосконалістю правової бази протидії економічній злочинності та значними недоліками в регулюванні економічних відносин, зокрема наявністю прогалів і колізій окремих його положень. Яскравою демонстрацією останніх є майже повна відсутність регулювання ринку Біткоїнів – позадержавної платіжної системи та одночасно розрахункової одиниці в цій мережі, яка забезпечує функціонування й захист системи, використовуючи криптографічні методи. Відсутність консолідованої позиції щодо регулювання ринку Біткоїнів в Україні та штучне затягування в ухваленні відповідних нормативно-правових актів призводить до використання цієї криптовалюти у злочинах у сфері економіки та в корупційних схемах.

Аналіз поточних кількісних і якісних показників економічної злочинності та порівняння з відповідними даними за попередні роки загалом засвідчують наявність низки негативних тенденцій у поширенні економічних злочинів в Україні. Негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції

економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

2. Мельник В., Гаруст Ю. Як в Україні карають за економічні злочини. Іскра. URL: <http://iskra.kiev.ua/iskra.html?act=article&id=18371>

3. Звіт про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, за 9 місяців 2019 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113279&libid=100820&c=edit&